

**УС СУВГИЙН УДИРДАХ ГАЗРЫН НИЙТ АЖИЛЧДЫН
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ ЭРҮҮЛ АХУЙН ЗААВАР,
ЗААВАРЧИЛГАА**

УЛААНБААТАР ХОТ

АГУУЛГА

1. ИНЖЕНЕР, ТЕХНИКЧДИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
2. ЦАХИЛГААНЧИДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
3. ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
4. МЕХАНИК ЗАСВАРЫН ЦЕХИЙН ТОКАРЬЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
5. АЧАА ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ, ГАЗРААС УДИРДЛАГАТАЙ ЦАХИЛГААН БУЮУ ГАР ӨРГҮҮРЭЭР АЖИЛЛАХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
6. ЦАХИЛГААН БА ХИЙН ГАГНУУРЫН ҮЕД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
7. ЦЭВЭР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
8. БОХИР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
9. ЦЭВЭР УСНЫ НАСОС СТАНЦЫН МАШИНИСТЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
10. УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
11. УСАН САН УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
12. УС ТҮГЭЭХ БАЙРНЫ ЗАСВАРЧИНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
13. МУЖААНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
14. ХЛОРЖУУЛАХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ОПЕРАТОРЧ, ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
15. ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
16. ХИМИЙН ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
17. НЯН СУДЛАЛЫН ЛАБОРАТОРИЙН АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
18. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
19. ДЭЭЖ АВАГЧ, ШИЛ САВ УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
20. ХЯНАХ ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
21. ХЭСЭГ, МЭДЭЭЛЭЛ ЛАВЛАГАА, ТООЛУУРЫН, БОРЛУУЛАЛТЫН ХЭСГИЙН ИНЖЕНЕРҮҮДИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
22. ТООЛУУРЫН ЗААЛТ УНШИГЧ, АВЛАГА БАРАГДУУЛАГЧ НАРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
23. ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

- 24.** УСНЫ ТООЛУУРЫН ЛАБОРАТОРИД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 25.** ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ АЖИЛТНУУДЫН ХАБЭА-Н ТАЛААР МӨРДӨХ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 26.** ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ КРАНААР АЧАА ӨРГӨХ БУУЛГАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 27.** УСНЫ МАШИНААР УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 28.** ЗУСЛАНГИЙН УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 29.** ТОГООЧ, ТУСЛАХ ТОГООЧ, ҮЙЛЧЛЭГЧ МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 30.** БОХИР УСНЫ СТАНЦ, САРААЛЖ, ТУНГААГЧ, КУ-Н СТАНЦЫН МАШИНЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 31.** ФИЛЬРПРЕСС, ЛАГ ТАЛБАЙН, ОПЕРАТОР ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 32.** АВТО ГАРАШИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 33.** ЖОЛООЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 34.** АВТЫН ЗАСВАРЧНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 35.** АККУМЛЯТОРЧНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 36.** ХИЙ ХУРААГУУРААР АЖИЛЛАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 37.** ДУГУЙ ЗАДЛАГЧААР АЖИЛЛАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 38.** МЕХАНИЗМЫН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 39.** АВТО КРАНЫ ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 40.** ЦЭВЭРЛЭХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 41.** ҮЙЛЧЛЭГЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАРЧИЛГАА
- 42.** ДИСПЕТЧЕР, ОПЕРАТОРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА
- 43.** ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ТЭМДЭГ, ТЭМДЭГЛГЭЭНҮҮД

**НЭГ: ИНЖЕНЕР, ТЕХНИКЧДИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР,
ЗААВАРЧИЛГАА**

Ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцас бүрэн зөв өмсөж бусад ажиллагсдад үлгэр жишээ үзүүлж, манлайлах. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн дүрэм, журам, заавар, зааварчилгааг чанд мөрдөж ажиллах. ХАБЭА-н сургалтад хамрагдсан байх. Хариуцан ажилдаг ажилтандаа өдөр тутмын ажил үүрэгтэй уялдуулан аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг тогтмол өгөх чадвартай байх.

1. Ажлын байр, тоног төхөөрөмжүүдийг шалгаж, аюулгүй. цэвэр, эмх цэгцтэй байлгана.
2. Ажлын хувцас, хамгаалах хэрэгсэл, багажуудыг шалгаж, шаардлага хангахгүй тохиолдолд анхан шатны хяналтын дэвтэрт бичиж, зохих арга хэмжээг авна.
3. Зөрчлийг арилгаж, ажлын байрны аюулгүй байдлыг хангах боломжгүй бол аюулгүй байдлыг хангах хүртэл ажлыг эхэлж болохгүй.
4. Ажлын хувцас, хамгаалах хэрэгсэл, багажийг зориулалтаар зааврын дагуу хэрэглэх талаар бусад ажилтнуудад үлгэрлэдэг, зөв хэрэглээгүй үед шаардлага тавьдаг байх ёстой.
5. Шинэ тоног төхөөрөмж, машин механизм, багаж хэрэгсэл дээр ажиллахын өмнө тэдгээрийн технологийн заавар болон техник ашиглалтын заавартай танилцаж, зааврын нь дагуу ажиллуулна.
6. Ажлын байранд шаардлагатай заавар, дүрэм, анхааруулах ба хориглох зүйл, зураг схем, плакат, зөвлөмжийг байрлуулах зэрэг техникийн болон зохион байгуулалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
7. Гэнэтийн аюул учруулж болзошгүй ажлын байруудыг урьдчилан шалган үзэж, аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээг цаг алдалгүй авна.
8. Станц цэг салбаруудад ашиглагдаж байгаа цахилгаан тоног төхөөрөмж шугам сүлжээ нь "Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын дүрэм". "Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны дүрэм" ба галын аюулгүйн шаардлагыг хангасан байх ёстой.
9. Шугам сүлжээ кабель цахилгаан үүсгүүр, хөдөлгүүр, гэрэлтүүлэг бусад тоног төхөөрөмжийн сонголт, ашиглалтын байдалд хяналт тавина.
- 10.Станцын бүх тоног төхөөрөмжинд техник ашиглалтын паспорт хөтөлж, хийгдсэн засвар үйлчилгээг бичиж байна.
- 11.Эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх зааварчилгаа авч, зүрхний гаднах иллэг, хиймэл амьсгал хийх, цус алдалтыг тогтоох, шарх боох зэрэг эмнэлгийн анхан шатны тусламжийг зөв шуурхай үзүүлэх арга барилд дадлагажсан байна.
- 12.Ажлын байранд, ялангуяа лабораторид ахуйн зүйл хэрэглэх (хүнсний зүйл хэрэглэх, үс самнах, хумс авах гм), тамхи татах, согтууруулах ундаа хэрэглэх, задгай сэنس ажиллуулахыг хориглоно.
- 13.Лабораторид ажиллах үед хянамгай байдал сэргээжийг дээд зэргээр хангана.
- 14.Лабораторид хэрэглэсэн ажлын хувцсыг өөрийн хувцастай хамт хадгалах, лабораторид ажилласны дараа бусад өрөө тасалгаагаар сэлгүүцэн явахыг хориглоно.
- 15.Аваар, ослын үед ажиллахдаа ажиллагсдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын хувцас, хамгаалах хэрэгслийг бүрэн зөв өмсөж, хэрэглүүлж ажиллуулах.

Оффисын орчны хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн заавар, зааварчилгаа

Ерөнхий зүйл

Байгууллагын конторт ажил үүргээ гүйцэтгэж байгаа ИТА нар нь аюулгүй, үр бүтээлтэй ажиллах нөхцөл бололцоог хангасан орчин, техник хэрэгслээр хангагдсан оффиссын орчинд, аюулгүй ажиллагааны дүрэм стандартыг баримтлан ажиллах үүрэгтэй. Бүх ослын нас баралтын 15%-ийг оффисийн аюулгүй байдлыг хангаагүйгээс гардаг байна.

Оффисын орчин гэдэгт : зайд талбай, гэрэлтүүлэг, агааржуулалт, дулаан, чийгшилт, тасалгааны өнгө будаг, сандал ширээ, компьютер, техник хэрэгсэл гм. ажиллах орчин нөхцөл техник хэрэгслийг хамтад нь ойлгоно. Зарим оффисын орчин хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн стандартуудын шаардлага хангаагүйгээс ажилтны эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлдөг. Жишээ нь: толгой өвдөх, нозоорох, нүд, чих, хамар, сонсгол өвчлөх, стресс гэх мэт

Ажлын байрны стандарт нь:

- Нэг хүнд ноогдох зайд талбай нь бүх тавилга хэрэгслээ оруулаад 6m^2 өзэлхүүн нь 20m^3
- Дуу чимээ 50 – 60дб
- Өрөөний температур дунджаар зун 20с өвөл 25с байх
- Гэрэлтүүлэг 300 – 500люкс
- Байгалийн гэрэлтүүлгийг ашиглах
- Бүх талбайг жигд гэрэлтүүлэх
- Хэсэгчлэн гэрэлтүүлэх
- Гэрлийн чийдэнг сард багадаа 1-2 удаа цэвэрлэж байх
- 30 минут тутамд 1-3 минут агаар оруулах
- 20°C температуртай өрөөнд 50-65% -ийн агаарын чийгшилтэй байлгана.
- Агааржуулалт 0,1 – 0,2м/сек

ХОЁР. Оффисын гэмтэл

Халтирах, унах, тээглэх шалтгаан нь: хунирсан шалны дэвсгэр, явах гадарга тэгш бус байх, чийгтэй/халтиргаатай гадарга, замбараагүй тавьсан эд зүйлс/сонин, сэтгүүл, хог/, ургамал-таримал, уртасгагч утас, харанхуй-бүүдгэр, өндөр босго, шат

Халтираас сэргийлэхийн тулд:

Аюулгүй алхах чадварыг эзэмших, ойрхон алхаж биеийн тэнцвэрээ хадгалах, чийгтэй гадаргыг даруй цэвэрлэх, зөвлөн гадарга дээр илүү анхааралтай байх. Тохирох гутал ёмсөх.

Тээглэхээс сэргийлэхийн тулд:

Хаана явж байгаагаа харах, анхаарал хандуулах, ажлын хэсгийг гэрэлтэй, цэвэр байлгах, тавилга, тоног төхөөрөмжийг ажлын байрны хүний явах хэсэгт саадгүй зохион байгуулах, явах хэсгээс цахилгааны залгуур уртасгагчийг холдуулах, сул утаснаас үүсэх эрсдлийг тооцох.

ГУРАВ. Тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагаа

3.1 КОМПЬЮТЕР

Компьютертэй ажлын байранд тавигдах эрүүл ахуйн шаардлага

- Агаарыг чийгшүүлж, агааржуулж байх
- Компьютертэй нэг ажлын байрны талбай 6 м² -аас, эзлэхүүн 20 м³ –ээс тус тус багагүй байх.
- Нэг мониторын араас нөгөө мониторын дэлгэц хүртэлх хоорондын зайд 2 метрээс багагүй байх.
- Зэрэгцсэн хоёр ажлын байрны монитор хоорондын зайд 1,2 метрээр багагүй байх.
- Мониторын дэлгэц ажилтан хоёрын хоорондын зайд 0,5 метрээс их /0,6-0,7 метр/ байх.
- Ажлын байрны гэрэлтүүлэг 300-500лк байвал зохимжтой бөгөөд дэлгэц дээр ойхгүй байна.
- Ширээний өндөр нь сандал дээр сууж байхад тохойн түвшинд байх.

Компьютер дээр ажиллах аюулгүй ажиллагааны шаардлага

- Жирэмсэн болон хөхүүл хүүхэдтэй эмэгтэйчүүд компьютер дээр ажиллахыг хатуу хориглоно.
- Компьютер газардуулгатай байна.
- Ажиллаж байгаа компьютерын металл хэсэгт хүрч болохгүй.
- Шингэн кристалл дэлгэцтэй компьютер өргөнөөр ашиглах.
- Цацраг идэвхтэй туяаны хоолойн зарчмаар ажилладаг мониторын кадрын давтамж 75гц-ээс багагүйтгээр тохируулах шаардлагатай бөгөөд шингэн кристалл дэлгэцэд кадрын давтамж 60гц байж болно.

Компьютер дээр ажиллахад гарцаа зөв байрлуулахад анхаарах хэрэгтэй. Бугуйн шөрмөсний гэмтэл нь компьютерын гарны зохимжгүй дизайн, байрлал, хэрэглээнээс шалтгаалдаг. Гарыг зөв байрлуулахад:

- Ширээ сандлын өндрийг нуруу нугарахгүй байхаар тохируулах
- Компьютерын гарны тохирсон тавиурыг хэрэглэх
- Тохирох зайд биеэ зөв байрлуулах

3.2 ХЭВЛЭХ, ХУВИЛАХ ТЕХНИК:

Хэвлэгч машин нь нарийн төвөгтэй цахилгаан хэрэгсэл учир түүнтэй ажиллахдаа галын болон цахилгааны аюулгүй байдлын стандартын шаардлагыг биелүүлж ажиллах хэрэгтэй.

Лазерын хэвлэгч машин гэрэл мэдрэгч барбан дээр дүрс үүсгэх үед цаас халж тонер наалдах агшинд агаарт янз бүрийн хорт бодис ялгардаг. Лазерын хэвлэгч машин ажиллах үед ажлын байрны агаарт

- Озон
- Азотын исэл
- Нүүрстөрөгчийн исэлгийн агуулга ихсэх мөн бусад химийн нэгдэл ялгараах магадлалтай.

Принтерийн хор /тонер/ нь нүд болон арьсыг гэмтээж болох хортой, түүгээр амьсгалвал өвчлөл, золгүй тохиолдолд өртөж болзошгүй

- Дууссан хорыг сэгсэргч дахин хэрэглэхгүй байх

- Мэргэжлийн хүнээр хорыг цэнэглүүлж байх
- Галын аюулгүй байдлыг хангах хэрэгтэй

Цаас гацах, тээглэх үед принтерийг унтрааж байх мэргэжлийн хүн л биш бол задлахгүй байх, задалсан үед маск хамгаалах хэрэгсэл зүүх.

Лазерын туяагаар дүрсийг цаасан дээр буулгадагыг мартаж болохгүй. Лазерын шууд болон ойсон туяа нүдэнд тусвал харааг буцалтгүйгээр гэмтээнэ. Лазерын хэвлэгч машинтай ажлын байранд агааржуулалтын системтэй байх эсвэл тогтмол салхицуулж чийгтэй цэвэрлэгээ хийх хэрэгтэй. Лазерын хэвлэгч машиныг тасралтгүй ажиллагаатай цахилгааны тэжээлд тогтмол залгах хэрэггүй.

Байнга сууж ажилладаг ажлын ширээнээс лазерын хэвлэгч машиныг хол байлгахад гэмгүй гэдгийг мартуузай.

Хэвлэгч машин ажиллах үед гардаг дуу чимээний зөвшөөрөгдөх хэмжээ тогтоогдоогүй байгааг санаж байхад илүүдэхгүй юм. Хэвлэгч машины хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлага нь хувилагч техникийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлагатай адил байдаг тэндээс уншина уу.

3.3 ХУВИЛАГЧ /КАНОН/

Хувилагч техник нь ихэнх тохиолдолд лазерын хэвлэгч /принтер/-тэй адил төсөөтэй байдаг боловч түүнээс хэд дахин илүү хүчин чадалтай тул ялгаруулах хорт бодис нь тэр хэмжээгээрээ их байдаг. Хувилагч техникийн ажиллагааны үндсэн зарчим хэвлэгчтэй төсөөтэй учир хүний биед үзүүлэх сөрөг нөлөө нь адилхан байдаг. Иймээс хувилагч техник, хэвлэгч машины аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлага ижил гэж ойлгож болно. Гэхдээ сонгодог хувилагч техник нь лазерын хэвлэгчийн ажиллагааны зарчимд суурисан байдаг боловч зарим талаар ялгаатай байдаг. Үндсэн ялгаа нь гэрэл мэдрэгч барабан дээр дүрс үүсгэх аргаараа өөр байдаг юм. Энэ арга нь агаарт ялгараах озон, азотын ислийн агуулгыг илүү нэмэгдүүлдэг юм.

Хувилагч техниктэй харьцахад анхаарах аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн зарим шаардлага. Үүнд:

- Хувилагч техник дээр жирэмсэн болон хөхүүл хүүхэдтэй эмэгтэйчүүдийг ажиллуулахыг хориглоно.
- Хувилагч техник хэрэглэдэг хорноос ялгараах тоосонцор агаарт 3,5мг/м3 –ээс бага байх ёстой.
- Хувилагч техник хана, баганаас 0,6 метрээс, үйлчлэх зайд 1 метрээс тус тус багагүй байх шаардлагатай.
- Хувилагч техникийн озона шүүлтүүрийг зөв сонгож тавих, түүнийг байнга шалгаж байх хэрэгтэй.
- Хувилагч техникийн хаалт тагийг байнга шалгаж байх хэрэгтэй.
- Хувилагч техникийг ажлын ширээнд ойр байрлуулахгүй байх боломжтой тохиолдолд тусгай тасалгаанд байрлуулах.
- Хувилагч техникийг агааржуулах системтэй эсвэл агаар солилцох боломжоор хангагдсан өрөөнд байрлуулах.

Офиссын ажлын байранд хэвлэгч, хувилагч техникийн хор, цэвэрлэгээний бодис бичгийн засварлах шингэн зэрэг байдаг. Ажилтан наарт эдгээр бодисын эрсдэлийн талаар мэдлэгтэй байх шаардлагатай.

Офиссын ажилтны завсарлагааны үед хийх биеийн хөдөлгөөний дасгалыг тогтмол хийж хэвшвэл ажлын байрны регономик/эргономик/ хүчин зүйлэс хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх аюулаас урьдчилан сэргийлэх ихээхэн боломжтой. (Нүд чилэх, ядрахаас сэргийлэх булчингийн ядаргаа тайлах, толгой цээж, хөл, мөр, нурууны дасгал, суниах гэх мэт)

3.4 ЦАХИЛГААНЫ АЮУЛ

Цахилгаан хэрэгслийг тогтмол шалгаж, зохистой хэрэглээгүй тохиолдолд аюул үүснэ.

- Цахилгааны гэмтэл, сэжигтэй хэвийн бус ажиллагааны байдлыг мэдээлэх.
- Цахилгаан хэрэгсэл, компьютерийн хэрэгсэлд шингэн зүйл хүргэхгүй байх.
- ЧИЙГТЭЙ ГАРААР ХҮРЭХГҮЙ БАЙХ!**
- Зөвшөөрөгдөөгүй тоног хэрэгсэл хэрэглэхгүй байх.
- Хэрэглээгүй үед цахилгаан хэрэгслийг салгаж байх.
- Цахилгааны залгуурыг салгах!
- Цахилгааны залгуурыг хэт ачаалахгүй байх.

Уртасгагч утсыг хивсний доогуур эсвэл явган гарцаар хөндлөн байрлуулахгүй байх.

- Утас, кабельд тээглэх аюулаас сэргийлэх
- Хоёр уртасгагч утсыг орооцолдуулахгүй байх
- Гал гарах аюултай.
- Урт хугацаанд уртасгагч утас хэрэгтэй бол байнгын цахилгаан утас шаардлагатай.
- Ажил дуусч тарах үед цахилгаан хэрэгслүүдийг нэг бүрчлэн салгаж үлдээх

3.5 ГАР УТАС:

Дэлхийн олон оронд явуулсан судалгаанд 10 жил гар утас ашигласан хэрэглэгч чихний хорт хавдрын өвчлөлд өртөх магадлал 4 дахин ихсэх, тархины хавдар хавдар үүсэх магадлалыг нэмэгдүүлдэг гэсэн дүгнэлтэд хүрчээ. Мөн 2 минут гар утсаар ярьсан хүүхдийн тархины био цахилгаан идэвхжил ярьж дууссанаас хойш 2 цагийн турш өөрчлөлттэй байдаг нь батлагдсан байна. Орос улсын эрүүл ахуйн шаардлагаар 18 нас хүрээгүй хүүхэд болон зүрхний хэмийн жолоодлогыг тайруулсан хүмүүсийг гар утас хэрэглэхийг хязгаарладаг. Гар утас суурин утаснаас ялгаатай нь тийм ч аюулгүй эд биш юм. Ямар ч гар утас өндөр давтамжтай цахилгаан соронзон туяаны үүсвэрт тулгуурласан байдаг. Гар утасны туяаны хүч бага боловч арьсыг халаах эсийг гэмтээх чадалтай. **Анхаарах зүйл:**

- Гар утсыг энгэртээ болон гэдэсний хажууд авч явахгүй байх.
- Нэг удаа 3 минутаас илүү ярихгүй байх, 15 минутын завсарлагаатай ярих
- Сүлжээ мую үед удаан ярихаас татгалзах.
- Машин дотор ярихгүй байх эсвэл антейн/антен/ ашиглах.

- Мессеж бичих нь ярихаас хамаагүй бага цацрагийн нөлөөтэйг анхаарах. Ямар ч ажлын байранд хортой, аюултай хүчин зүйл байдаг боловч тэр болгоныг үйлдвэрлэгч баримтжуулаагүй байдаг юм. Иймээс ажлын байранд байгаа аливаа техник хэрэгслийнхээ тухай та өөрөө судалж мэдлэгтэй байх нь танд сөрөг үр дагавраас урьдчилан сэргийлэх боломж олдоно.

ХОЁР: ЦАХИЛГААНЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

1. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн болон цахилгааны засварчнаар тухайн мэргэжлээр суралцаж төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй 18-с дээш насны хүмүүсийг ажиллуулна.
2. Шинээр сургууль дамжаа төгссөн, цахилгааны засварчдыг тодорхой хугацаанд дадлага туршлагатай, мэргэжлийн өндөр зэрэгтэй засварчин дагалдуулан сургасны дараа шалгалт авч тэнцсэн тохиолдолд бие даан ажиллах зөвшөөрөл олгоно.
3. Цэвэр усны усан хангамжийн тоног төхөөрөмжийн цахилгааны засварчин нь ажилд орохын өмнө заавал эрүүл мэндийн үзлэгт орсон байна.
4. Энэ техник аюулгүйн зааварчилгааг цэвэр усны станцууд, гүний худгууд болон бүх цахилгаан төхөөрөмжтэй ажиллаж байгаа мэргэжлийн бүх хүмүүс дагаж мөрдөж ажиллана.
5. Ажиллаж буй цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр цахилгаан энергийн үүсвэр, цахилгаан хүчдэлийг бүрэн юмуу хэсэгчлэн өгөх тооцоог дурын хугацаанд хийж чаддаг байх хэрэгтэй.
6. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн цахилгааны аюулгүй нөхцөл дараах байдлаар ангилагддаг. Үүнд: \ 1000в хүртэл, 1000в-оос дээш хүчдэлтэй /
7. Байгууллагын харьяны 1000В-с доош хүчдэлтэй цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, кабелийн шугам, толгой тасалуур солиход заавал нарядаар ажил гүйцэтгэж ажиллана.
8. Байгууллагын харьяны 1000В-с дээш хүчдэлтэй бүх тоноглолд ажиллахдаа заавал нарядаар ажлыг гүйцэтгэнэ.
9. Ажлыг гүйцэтгэхдээ цахилгаан тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагаа, найдвартай ажиллагаа, хэвийн нөхцөлийг тооцож хийх хэрэгтэй.
10. Ажлыг гүйцэтгэж байх үедээ зөвхөн ажилдаа анхаарлаа хандуулж ажиллах шаардлагатай. Ажлын техник аюулгүйн нөхцөл, бусад шаардлагыг хангасан байх хэрэгтэй.
11. Ажиллаж байгаа үедээ анхаарал болгоомжтой байхын зэрэгцээ өөрийн болон бусдын анхаарлыг сарниулах үйлдэл хийх, зөвшөөрөлгүйгээр ажлын байраа орхих, өөр бусдын ажлыг дур мэдэн хийхийг хориглоно.
12. Цахилгаан техникийн ажилтнууд ажил өгөгдөөгүй үед ч өөрийн ажлын байранд байх бөгөөд энэ хугацаанд цахилгаан тоног төхөөрөмжийн схем, техник ашиглалтын зааварчлагуудтай танилцаж байх ёстой. Мэргэжлийн шалгалтыг жилд заавал нэг удаа өгсөн байх шаардлагатай.
13. Техник аюулгүй ажиллагааг хангаж ажиллахын тулд / 2 – 5 /-р зэрэгтэй ажилтнууд дараахи зүйлийг хийж чаддаг байх хэрэгтэй. Үүнд:
 - Гэмтсэн хүнд эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлж чаддаг байх
 - Хиймэл амьсгал хийж чаддаг байхаас гадна цахилгаан гүйдэл, өндөр хүчдэлээс хамгаалж чадах тодорхой мэдэгдэхүүнтэй байх
14. Ачаа өргөгчийн цахилгаан схемийг сайн судалж шууд схемгүйгээр цахилгаан хөдөлгүүрийн удирдлагыг өөрөө засаж угсарч чадахаас гадна ачаа өргөгчийг ажиллуулж чаддаг байх ёстой.
15. Ажлын байрны чийглэгийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ нь агаарын харьцангуй чийглэгийн 60%-иас ихгүй байна. сайтар судалж шууд схемгүйгээр цахилгаан

хөдөлгүүрийн удирдлагыг өөрөө засаж угсарч чадахаас гадна ачаа өргөгчийг ажиллуулж чаддаг байх.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ажлын байрны аюулгүй нөхцөл бол чийг, цахилгаан гүйдэл дамжуулагчийн хүний амь насанд аюул учруулж болох аюултай хэсэг, галын аюул, дэлбэрэлт үүсэхээс хамгаалах явдал юм.
2. Ажлын байрны нөхцлийг чийглэгээр нь хуурай биш, хэт чийглэг, хүчиллэг, онцгой хүчиллэг
3. Ажиллах газрын дулааны зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ нь +30°C-аас ихгүй байна.
4. Ажлын байранд технологийн ажлын үндсэн дээр тоос /нунтаг/ их хэмжээгээр бий болж үүсдэг. Зарим тоос нь цахилгаан дамжуулах хүч болдог. Энэ нь хүний амь насанд маш аюултай зүйл юм. Иймээс аппарат хөдөлгүүрийн дотор талд тоос орохоос маш сайн хамгаалагдсан байх шаардлагатай.
5. Цахилгаан гүйдлийн аюултай нөхцлийг ихэсгэж байгаа доорхи зүйлүүдийг хатуу анхаарах хэрэгтэй. Үүнд:
 - Цахилгаан дамжуулагчийн цахилгаан орон үүсэхээс
 - Хэт өндөр температур бий болохоос
 - Цахилгаан гүйдэл дамжуулдаг тоосонцор буй болохоос
6. Ажилтнуудыг ажиллуулж болохгүй онц аюултай / онцгой их хүчиллэгтэй, химиин идэвхтэй орчинтой г.м /ажлын байруудыг урьдчилан маш сайн шалгаж аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авсан байх.
7. Хүмүүсийн аюулгүй ажиллагааг хангахын тулд цахилгаан тоног төхөөрөмжийн их биеэс /корпусаас/ металлаар холбож газардуулга хийж өгдөг. Газардуулга хийсэн материалыг гадна талаар нь тусгаарлагч хийж өгнө.
8. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн газардуулга хийх зайлшгүй шаардлага. Үүнд:
 - Цахилгаан гүйдэл нь 500в ба түүнээс дээш хүчдэлтэй.
 - Дэлбэрэх тэсрэх аюултай орчин байвал бүх төрлийн хүчдэлтэй үед газардуулга хийнэ.
9. Фазын юмуу ноль дамжуулагчийг газардуулга руу холбоно.
10. Тоног төхөөрөмжийн газардуулгыг цуваа холболтоор холбоно.
11. Газардуулгыг 5-25мм² -аас багагүй голчтой уян зэс утсаар хийх хэрэгтэй. Мөн зөөврийн газардуулгыг дээрх материалыаар хийх нь тохиромжтой. Зөөврийн газардуулгыг хийхдээ ил гарсан аль ч фазаас авч болно. Гэхдээ ажил явуулахад хялбар байх шаардлагатай. Дамжуулагчийн буюу газардуулсан утасныхаа төгсгөлийг газартай холбож өгсөн байх шаардлагатай.
12. Газардуулга, төхөөрөмжийн эсэргүүцлийг хэмжилт ба цахилгаан тоног төхөөрөмжийн дамжуулагчийг жилд нэгээс доошгүй удаа шалгаж үзсэн байх шаардлагатай.
13. Газардуулгын хамгаалах хэрэгслийн хэлхээний нийлбэр эсэргүүцэл 4 ом-оос ихгүй байна. Харин ерөнхий газардуулга ба тоног төхөөрөмжийн газардуулгын эсэргүүцэл 0.2 ом-оос ихгүй байх шаардлагатай.
14. Газардуулгын дамжуулагчийг гагнуураар холбох бөгөөд зэв идэхээс /корроз/ хамгаалж хар өнгөөр будсан байх шаардлагатай.
15. Ачаа өргөгч машин гар удирдлагатай байх тохиолдолд залгагчийн /автомат рубильникийн / ажиллагааг тогтмол үзэж ажиллагааны найдвартай нөхцлийг хангасан байх шаардлагатай.

16. Үүний үр дүнд хурдан салгах нөхцлийг хангасан байвал зохино. Үндсэн хамгаалах багаж хэрэгсэлд цахилгаанаас хамгаалах бээлий, резинэн гутлын гүйдэл тусгаарлагчийн эсэргүүцэл нь 0.5 мом-оос ихгүй байна
17. Тусгаарлагчийн эсэргүүцлийг жилд 1 удаа, харин гэрэлтүүлгийн эсэргүүцлийг 3 жилд нэг удаа шалгаж үзнэ.
18. Цахилгааны ажилтнуудын хамгаалах нэг зүйл нь төхөөрөмжүүдийн цахилгаан хүчдэлээс хамгаалах хэрэгсэл юм.
19. Хамгаалах хэрэгслүүд нь тоног төхөөрөм- жүүд, багаж хэрэгслүүд, аппаратуудыг цахилгаан хүчдэлээс /цахилгаан орноос / хүмүүсийг хамгаалах юм. Бүх тусгаарлагчаар хамгаалагдсан орчин нь дараахи байдлаар ангилагдана. Үүнд:
 - Үндсэн хамгаалах багаж хэрэгсэл
 - Туслах хамгаалах багаж хэрэгсэл

Үндсэн хамгаалах багаж хэрэгсэл нь: тоног төхөөрөмжийн ажлын хүчдэлийг найдвартай барьж байх ба мөн хүчдэлтэй, гүйдэл дамжуулагчийн зөвшөөрөгдөх хүчдэлээс илүү гаргахгүй барьж байх юм.

Туслах хамгаалах багаж хэрэгсэл нь тодорхой өгөгдсөн хүчдэлийн цахилгаан гүйдлийн аюулгүй ажиллагааг хангах зорилгоор өөрөө хамгаалах нөхцөл юм. Туслах хамгаалах хэсэг нь үндсэн хамгаалах хэсэгтэй шууд холбоотой байдаг гутал /галош/, тусгаарлагдсан тавцан, байнгын болон зөөврийн газардуулга, сануулах плакат, нүдний шил, брезентэн бээлий зэрэг хамгаалах зүйлүүд орно.

Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

- Ажил гүйцэтгэхийн өмнө цахилгааны техникч юмуу цахилгааны инженер, цахилгааны засварчдад уг ажлыг гүйцэтгэх дараалал, аюулгүй ажиллагааны талаар тодорхой зааварчилгаа өгч журналд гарын үсэг зуруулна.
- Ажлын хувцсыг бүрэн өмсөж, шаардлагатай хамгаалах багаж хэрэгслээ бүрэн хэрэглэж ажил үүргээ гүйцэтгэнэ. Хамгаалах багаж хэрэгслийг урьдчилан уранхай, цоорхой, шороо тоосонд дарагдсан, найдвартай ажиллагаатай эсэхийг шалгаж үзэхгүйгээр ашиглахыг хориглоно.
- Цахилгаан тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ хийхийн өмнө түүний техникийн паспорт дахь зураг, схем ашиглалтын заавартай сайтар танилцсан байх хэрэгтэй.
- Ажлын байрныхаа эд зүйлсийг эмх цэгцтэй тавьж, ажиллах нөхцлийг сайн хангасан байна.
- Засвар хийхдээ тоног төхөөрөмжийг хүчдэлээс заавал салгаж, хүчдэлтэй эсэхийг дахин сайтар шалгасны дараа ажлаа гүйцэтгэж байх.
- Ажил гүйцэтгэхийн өмнө тоног төхөөрөмжийн газардуулга бүрэн бүтэн байгаа эсэхийг заавал шалгасан байх шаардлагатай.
- Ажил гүйцэтгэж байхдаа газардуулсан металлыг гишгэх, гараараа барих зэргийг хатуу хориглоно.
- Хүчдэлийг хэсэгчлэн таслаж засвар хийхдээ цахилгаанчин хүчдэлийг өөрийн гараар таслах зайлшгүй шаардлагатай. Цахилгаан тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ хийхдээ хүчдэлээс салгаж удирдлагын щитний салгаж залгах автоматууд дээр "**ЗАЛГАЖ БОЛОХГҮЙ ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**" гэсэн анхааруулах плакат өлгөсөн байна.
- Ажлын үед цахилгааны техникч заавар зөвлөлгөөг ажилтнуудад тогтмол өгч байх шаардлагатай. Зөөврийн гэрлийг 220в ба 36в-оос дээш хүчдэлд залгаж

боловхгүй. Гэрэлтүүлгийн утсыг холбох үедээ найдвартай газардуулгыг хэрэглэвэл зохино. Онцгой аюултай байранд цахилгааны зааварчлага ёсоор **12в-оос дээш хүчдэлийг гэрэлтүүлгэнд хэрэглэж болохгүй.**

- Ачаа өргөгч ажиллаж байх тохиолдолд ачааны доор зогсохыг хориглоно Цахилгаан тусгаарлагч бээлийг 6 сард нэг удаа 2.5кв хүчдэл дамжуулах эсэхийгшалгаж үзсэн байх шаардлагатай. Цахилгаан тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ хийж дуусгаад хүчдэл өгөхийн өмнө зөв эсэхийг сайтар шалгаж залгалт хийх хэрэгтэй.

Цахилгаан тоног төхөөрөмжинд үйлчилгээ хийх үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Цахилгаан тоног төхөөрөмжтэй харьцан ажиллах хүмүүс нь шаардлагатай хамгаалах хэрэгслийг заавал хэрэглэнэ. Хамгаалах хэрэгслэлийг хэрэглэхийн өмнө нарийвчлан шалгавал зохино.
2. Ашиглаж буй багаж хэрэгсэл нь найдвартай ажиллагаатай, бүрэн бүтэн тусгаарлагчтай байх шаардлагатай
3. Ажиллаж буй цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр засвар үйлчилгээ, тосолгоо хийхийг хориглоно.
4. Шит, унтраалга, автомат, гэрэлтүүлгийн шит, залгуур, рубильник, цахилгаан дамжуулах кабель утас, хуурай салгуур, таслуур, хайрцаг, шкаф дээр хаяг заасан бичиглэл байх ёстой.
5. Хариуцсан хэсгийнхээ цахилгаан схем, тоног төхөөрөмжүүдийн бүдүүвч зургийг мэддэг, шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт өөрчлөлт ороход цаг тухайд нь тодотгол хийж чаддаг байх үүрэгтэй.
6. Бүх дэд станцуудын хашаа хаалга, үүд орцны бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавьж ажиллах. Эдгээрт галын багаж хэрэгсэл, галын хор байгаа эсэхийг шалгах.
7. Дэд станц болон цахилгаан тоног төхөөрөмжийн цэвэрлээг бензин, керосин болон бусад шатах дэлбэрэх бодисоор хийхийг хориглоно.
8. Цас, бороо орсны дараа дэд станц, ил хуваарилах байгууламж уруу орох зам цас мөсийг цэвэрлэж халтиргаа гулгаа үүсэхээс урьдчилан сэргийлнэ.
9. Цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр ажил үүрэг гүйцэтгэхээс өмнө түүнийг цахилгаан гүйдлээс таслаж/тасалж/, хүчдлийг салгаж анхааруулах пайз өлгөнө.
10. Цахилгаан тоног төхөөрөмж, дэд станцын хуваарилах байгууламжийн ойролцоо ил гол гаргах, цахилгаан ба хийн гагнуурын ажил хийхийг хориглоно.
11. Цахилгааны засварчид цахилгаан байгууламж, тоног төхөөрөмжүүдийн газардуулгад хяналт тавьж, сард нэгээс доошгүй удаа хэмжилт хийх ба газардуулгын эсэргүүцэл 4,0 омоос ихгүй байна.
12. Гэрлийн шилийг солихдоо унтраалгыг унтрааж, хамгаалах бээпийтэй ажиллах шаардлагатай.
13. Өндөрт байгаа гэрлийн шилийг солихдоо зөөврийн модон шат ашиглаж гүйцэтгэнэ. Металл шат ашиглахыг хориглоно.
14. Зөөврийн гэрэл нь шилэн бүрхүүлтэй, хагарахаас хамгаалагдсан төмөр тортой, зүүх гогцоо дэгээтэй байна. Дамжуулах утас нь гэмтэлгүй зориулалтын залгууртай байх шаардлагатай.
15. Цахилгаан дамжуулах агаарын шугам болон кабелийн дор болон түүний ойролцоо зайд шугам хоолой, эд зүйлс, бараа материал, сэлбэг хэрэгсэл хурааж тавихыг хориглоно.

16. Аянга цахилгаантай болон хүчтэй салхи, шуурга, бороотой үед цахилгаан тоног төхөөрөмжид засвар үйлчилгээ хийхийх хориглоно.
17. Цахилгаан кабелийн хүчдлийг бүрэн салгаж, үлдэгдэл цахилгаан цэнэггүй болсон, хүчдэлгүй болохыг тогтоосоны дараа засвар үйлчилгээ хийх, зөөврийн ажлыг гүйцэтгэнэ.

**ГУРАВ: ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Тоног төхөөрөмжийн засварчнаар уг мэргэжлээр тусгай сургууль дамжаа төгсөж засварчны мэргэжлийн шалгалт өгсөн эрэгтэй хүмүүс ажиллана. Шинээр сургууль дамжаа төгссөн засварчинг тодорхой хугацаагаар туршлагатай засварчинг дагалдуулан сургаж, дахин мэргэжлийн шалгалт авч тэнцсэн тохиолдолд бие даан ажиллах зөвшөөрөл олгоно.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Тоног төхөөрөмжинд засвар хийхийн өмнө тухайн засвар хийгдэх тоног төхөөрөмж /насос/ цахилгаан хүчдэлээс бүрэн салгагдсан байх ёстой. Цахилгаан төхөөрөмжийг хүчдэлээс таслах ажлыг мэргэжлийн цахилгаанчнаар гүйцэтгүүлнэ.
2. Насосны заалны засвар үйлчилгээ хийж байгаагаас бусад ажиллаж байгаа насос хөдөлгүүрийн эргэж байгаа ба хөдөлгөөнтэй бүх хэсгүүд нь дэргэдүүр нь өнгөрч байгаа ба дэргэд нь ажиллаж байгаа хүмүүсийг найдвартай хамгаалах хаалт хамгаалалттай байх.
3. Насосны заалны дотор, гадна хаалт арматур солих, засварлах үед шаардлагатай цэгүүдэд хаалтуудыг бүрэн хааж, шугам хоолойн усыг юулж, дараалтгүй болгосон байна.
4. Насосны станцын заалны хашлага нь түшиж тулахад налахгүй бат бөх хийгдсэн байх.
5. Түлхүүрүүд нь ам нь сунаагүй байх ба шаардлагатай түлхүүр багаж хэрэгслээр хангагдсан байна.
6. Засварын ажил гүйцэтгэхэд ашиглах өргөх төхөөрөмж /автокран, цахилгаан өргүүр/ нь баталгаажуулагдсан байна.
7. Шөнө засварын ажил гүйцэтгэхэд насосны станцын заал болон нэгдүгээр өргөгчийн худаг, бусад ажлын байр нь бүрэн хангалттай гэрэлтүүлэгдсэн байна.
8. Цахилгаан гагнуурын ажил гүйцэтгэхэд гагнуурчин гагнуурын аппаратын газардуулга бүрэн буй эсэхийг сайтар шалгаж үзсэний дараа ажлаа гүйцэтгэнэ.
9. Автоматчлагдсан тоног төхөөрөмж бүхий насосны станцад засвар үйлчилгээ хийхдээ ажлын байр бэлэн болсон талаар засварын хэсгийн техникч хяналт удирдлагын төвийн диспетчерт мэдэгдэж харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр ажлаа эхэнэ.

Гурав. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

1. Тоног төхөөрөмжийн засварчин нь ажил эхлэхийн өмнө хариуцсан инженер, техникчээс аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч журналд гарын үсэг зурсан байна.
2. Хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хамгаалах хэрэгслийг /дуулга, бээлий/ бүрэн өмссөн байна.
3. Өргөх механизмаар /автокранаар/ ажил гүйцэтгүүлэхдээ засварчдаас зөвхөн дохиочны дамжаа дүүргэсэн нь дүрмийн дагуу дохио өгөх ба цахилгаан өргүүрийг ашиглахдаа гар удирдлага дээр заагдсан сумны чиглэлийг анхааралтай сонгож гүйцэтгэнэ.
4. Нэгдүгээр өргөгчийн насос арматурт засвар үйлчилгээ хийхдээ шаардагдах зөөврийн гар өргүүр тоноглоходоо өндрөөс унахаас болгоомжилж зөөврийн шат хэрэглэн,

хамгаалалтын бүс хийж ажиллах. Өргөх механизмаар ажил гүйцэтгэж буй үед өргөсөн ачаан доор зогсохыг хориглоно.

5. Шугамын хаалт солих засвар үйлчилгээ хийхдээ фланцан холболтын нүх тохирсон эсэхийг хуруугаараа шалгахыг хатуу хориглоно. Үүнийг царилны I лоом/ болон боолтны үзүүрээр шалгаж тохируулж байх.
6. Ам нь сунасан түлхүүр нь боолтны толгойноос мултарч харвах, гар хуруугаа харшуулах аюултайг анхаар.
7. Цахилгаан тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ хийхдээ удирдлагын щит самбарт "**ЗАЛГАЖ БОЛОХГҮЙ - ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**" гэсэн анхааруулах хориглох тэмдгийг заавал өлгөсөн байна.
8. Таслах зориулалтын тоног төхөөрөмж дээр засвар хийх үед хаалт төхөөрөмж дээр "**ОНГОЙЛГОЖ БОЛОХГҮЙ - ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**" гэсэн анхааруулах хориглох тэмдгийг тавьсан байна.
9. Цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр засвар хийхдээ цахилгааны инженерийн зөвшөөрлөөр инженер, техникчийн удирдлагын дор гүйцэтгэнэ.
 1. Ажлын хувцасыг бүрэн зөв өмсөж ажиллах.
 2. Толгойны хамгаалалт болох каска малгайг тогтмол хэрэглэж байх
 3. Аюулгүй ажиллагааны зааварчилгатай уншиж танилцсан гарын үсэг зурах.
 4. Хариуцан ажиллах байгаа станцын тоног төхөөрөмжийн хэвийн байдлыг хангаж засвар үйлчилгээг тогтмол чанартай хийж техник ашиглалтын паспортанд хийсэн ажлаа бичиж тэмдэглэж, станцын машинистаар бичүүлж байх.
 5. Ажилтан та ажил гүйцэтгэхдээ заавал хэрэглэх зүйлсийг сануулсан тэмдэг

6. Засвар үйлчилгээ хийж байх үедээ ашиглаж байгаа багаж хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаж анхаарал болгоомжтой ажиллана.
7. Өндөрт болон тунгаагч, аэриотенк, худагт ажиллахдаа хамгаалалтын бүс зүүж 3-с доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллах
8. Цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр ажиллахдаа хүчдэлийг салгуулж аюулгүй болсоны дараа ажлаа эхлэх
9. Засвар үйлчилгээ хийсний дараа ажлын талбай , ажлын байраа цэвэрлэж байх.
10. Хувиарлагдсан ажилд хамгаалах хэрэгсэл шаардлагтай бол Ээлжийн инженер болон механик инженер, ХАБЭАН инженерт мэдэгдэж хамгаалах хэрэгсэлээр хангуулан аюулгүй болж ажиллаа хийж эхлэх.
11. Ажлын байранд тамхи, архи, мөнгөтэй холбоотой тоглоом тоглохгүй, хэрэглэхгүй байх
12. Ажил гүйцэтгэж байгаа нэгнийхээ анхаарлыг сарниулан тоглож наадахгүй байх.
13. Хог ачиж байхдаа машины тэвшин дээрээс үсэрч буухгүй байх

14. Өргөх механизмаар хог ачиж, тоног төхөөрөмж өргөх гэх мэт ажиллаж байхдаа нэгнийхээ өгч байгаа гар болон аман тохиог сайтар харж , сонсож ажиллуулах.
15. Тоног төхөөрөмж, хогийн контэйнер өргөх механизмд оосорлохдоо дэгээ тэмрөнд цохиулах, ачаа, дэгээ, олс, тросонд гар хөлөө хавчуулах цохих аюулаас сэргийлж анхаарал болгоомжтой ажиллах.
16. Станц цэг салбараар засвар үйлчилгээ хийж явахдаа шат болон плитан гадаргуу бүхий газраар явахдаа хальтирч унах, бүдэрч унах аюултай тул анхаарал болгоомжтой ажиллах.
17. Механик цэвэрлэгэнээс гарч буй хог хаягдлыг ачих явцадаа гар хөлөө цохих, хавчуулах гэмтээх аюултай тул анхаарал болгоомжтой ажиллах
18. Гараар ачаа өргөхдөө биеийн байрлалыг зөв барлуулж өргөх буруу байрлалтай өргөснөөр та нуруу, нугас, гар хөлөө гэмтээх аюултай. Өргөх механизм байхгүй нөхцөлд бусадтай хамтарч өргөх
19. Бохир усны шугам хоолойн люк тагийг онгойлгоходоо дэгээ төмөр, ломоор онгойлгон 15-30 минут агааржуулан ажлаа эхлэх
20. Худагт байрлах шатны бүрэн бүтэн байдлыг шалган ажлыг үргэжлүүлэх
21. Бохир усны худаг лайдаж цэвэрлэх , шугам угаалга хийх үед зориулалтын ус нэвтрэхгүй хувцас, хошуувч, резинэн бээлий, каска малгай өмсөж ажиллана.
22. Лаг ихээр хуримтлагддаг, бохир ус ихээр тундаг, тодорхой хугацаанд шалгаж байгаагүй худагт ажиллахдаа зориулалтын багажаар хэмжилт хийн , агааржуулсаны дараа дахин хэмжилт хийж аюулгүй тохиолдолд хүн оруулж ажиллуулах
23. Худаг лайдаж цэвэрлэхэд гарсан хог хаягдлыг хувингаар татаж гаргах үед дээрээс нь унах аюултай тул худгийн ханыг налаж аюулгүй байдалд зогсох
24. Эрүүл мэндийн байдал муу, архи, мансууруулах зүйл хэрэглэсэн үед тоног төхөөрөмж болон өндөрт , худагт, аэриотенк, тунгаагч , сараалжийн байгууламжинд ажиллахгүй байх
25. Цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр ажиллахдаа хүчдэлийг салгуулан ажиллах
26. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийг чийгтэй нойтон гар , бээлийтэй ажиллахгүй байх
27. Станц цэг салбараар ажил гүйцэтгэж явахад , тохиолдож болох аюулыг анхааруулах тэмдэг:

- Хальтирч унах
- Бүдэрч унах
- Усанд унах
- Гар цохих хавчуулах
- Хөлөө цохих хавчуулах
- Гар, нүүр , биеэ гагнуурын оч болон халуун төмрөнд түлэх
- Толгойгоо цохих
- Шатнаас унах
- Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах

- Засварчин та гал унтраагуур ашиглаж чаддаг байх.
- Галын гарсан үед ажиллах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх.

Засварын ажилчдын мөрдөх аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Засварын ажил эхлэхээс өмнө тоног төхөөрөмж засварлахад хэрэглэгдэх зориулалтын багаж хэрэгсэлийн бүрэн бүтэн байрлуулж цахилгааныг нь салгаж урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах.
2. Даалгасан ажлыг яаж гүйцэтгэх нь ойлгомжгүй эсвэл уг ажлыг хийхэд шаардлага бүхий багаж хэрэгсэл дутуу тохиолдолд хариуцсан инженерт мэдэгдэж нэмэлт шийдвэр гаргуулах.
3. Ажиллаж байгаа тоног төхөөрөмж, машин механизмд засвар үйлчилгээ, тосолгооны ажил хийхийг хориглоно.
4. Овор ихтэй эд ангиудыг өргөх зөөвөрлөх ажлыг оосорлогчийн зохих мэдлэгтэй туршлагатай ажилчин, ИТА – ны шууд удирдлага дор гүйцэтгэнэ. Эвдрэл гэмтэлтэй ба техникийн үзлэгийн хугацаа дууссан өргөх тээвэрлэх механизмаар ажиллахыг хориглоно.
5. Битүү төмөр сав / ёмкость / - нд ажиллахдаа 36 вольтоос дээшгүй хүчдэлтэй зөөврийн гэрэл хэрэглэх ба гэрэл нь бүрхэвч хамгаалалттай байна. Агааржуулалтыг сайн хийсний дараа битүү саванд орохыг зөвшөөрнө. Битүү саванд ажиллах үед 3- оос доошгүй хүн ажиллана.
6. Шатах тослох материал бусад шатамхай зүйлс, хортой бодис хадгалж байсан саванд засвар үйлчилгээ хийхдээ дотор талыг нь усаар сайтар угааж, агаараар үлээлгэсний дараа ИТА – ны зөвшөөрлөөр гүйцэтгэнэ.
7. Засварлаж буй тоног төхөөрөмж, машин механизм болон эд ангиудын хооронд 0,7 метрээс доошгүй өргөнтэй зам, гарц гаргах хэрэгтэй. Засварын талбайг эмх замбараагүй байдалд оруулж болохгүй.
8. Металл огтлох, таслах, бетонон суурь, хана өрөмдөх, бутлах ажлыг нүдний хамгаалах шил, нүүр хамгаалах багажгүйгээр гүйцэтгэхийг хориглоно.
9. Тоног, төхөөрөмж, машин механизм засварлах, оосорлох ажлыг бээлийгүй гүйцэтгэхийг хориглоно.
10. Цахилгаан болон хийн гагнуурын ажил гүйцэтгэж байхад хамгаалах шилгүйгээр ажиллахыг хориглоно.
11. Гар багаж хэрэгсэлийн бариулыг хуурай, бат бэх эвэрлэг modoор хийнэ. 200-400 гр жинтэй алханд 300- 400 мм, лантуунд 700 мм урт иш хийх хэрэгтэй. Алхыг ишэлсний дараа цавуутай мод болон төмрөөр шаантаглана. Лантууг ишний конус хэлбэртэй нарийн талаас нь ишлэнэ. Иш бариуланд яр, ан цав байж болохгүй.
12. Засварчны алхны гадаргуу гүдгэрдүү байх ба эмтэрсэн, сөртөн үүссэн байж болохгүй.
13. Төгсгөлийн хэсэг нь эмтэрч шамарсан хасуур ажилдаа хэрэглэхийг хориглоно. Хасуурын урт нь 150 мм- ээс богиногүй байх ба барих хэсэг нь 60- 70 мм байх

ёстай. Ган төмөр таслах хасуурын ир 65- 75, зэс утас таслах хасуурынх 45 градусаар ирлэгдсэн байна.

14. Тусгай ишгүй багаж хэрэгсэл ашиглахыг хориглоно. Хуурай, отвертка, шабер ба бусад багажнуудад модон иш хийж төмрөөр бөгжлөж бэхлэсэн байх ёстай.

15. Түлхүүрээр ажиллах үед дараах зүйлийг хориглоно. **Үүнд :**

- Эрэг, боолтны хэмжээнд тохирагч түлхүүр хэрэглэх
- Түлхүүрийг түлхүүрээр буюу турбагаар уртасгах
- Тоног төхөөрөмжийн хамгаалалтгүй зүг рүү эрэг, болтыг хүчээр чангалах
- Түлхүүрийг алхаар цохих, түүнчлэн түлхүүрийг алхны оронд хэрэглэхийг хориглоно.

16. Сулрахгүй байгаа боолтыг керосиноор норгож дэвтээх.

17. Төмрийн хөрөөг сууринд нь сайн бэхлэсэн байх ба хөрөөний ир эмтэрсэн байж болохгүй.

18. Хийн баллонтой ажиллах үед дараах зүйлийг баримтлана. **Үүнд :**

- Хүчилтөрөгчтэй баллоныг халаалтын радиатороос 1 м- ийн болон цахилгаан плиткэнаас 1, 5 м, зуух болон бусад ил галтай дулааны үүсгүүрүүдээс 5 м- ээс багагүй зйтай газарт тус тус байрлуулна.
- Гагнуурын баллонуудыг шатах тослох материалтай нэг байранд хадгалахыг хориглоно.
- Гагнуурын баллонуудын винтель хөлдсөн үед зөвхөн тосны хольцгүй халуун усаар гэсгээхийг зөвшөөрнө.
- Цэнэгтэй баллоныг тусгай тоноглосон машинаар тээвэрлэнэ.
- Баллоныг нэг байрнаас нөгөөд шилжүүлэхдээ тусгай тэргэнцэр хэрэглэнэ.
- Баллоныг гараар болон мөрөн дээрээ өргөж зөөхийг хориглоно.

**ДӨРӨВ: МЕХАНИК ЗАСВАРЫН ЦЕХИЙН ТОКАРЬЧНЫ АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Токарийн суурь машинаар токарьчны мэргэжлээр суралцаж мэргэжлийн үнэмлэх авсан, 18 насанд хүрсэн хүн ажиллана. Токарьчин нь ажилд орохын өмнө ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн /ХАБЭА/ урьдчилсан зааварчилгаа авсан байна. Ажилд орохын өмнө заавал эрүүл мэндийн үзлэгт орсон байна. Токарьчин нь токарийн төрлийн /өрмийн, харуулын, фрезерийн, точилийнг.м/ бүх суурь машин дээр ажиллах чадварыг эзэмшсэн байна.

Нэг. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ажиллах суурь машин нь техникийн хувьд бүрэн бүтэн, эргэлдэх хэсгийн хаалт хамгаалалт бүрэн хийгдсэн байна.
2. Ажилд хэрэглэх шаардлагатай хэмжих хэрэгсэл, багаж түлхүүрээр бүрэн хангагдсан байна. Эдгээр багаж хэрэгслийг ажлын үед токарьчины үйл ажиллагаанд саад учруулахгүй авч хэрэглэхэд тохиромжтой газарт байрлуулсан байна.
3. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг бүрэн хангалттай байх ёстой.
4. Хүйтний улиралд ажиллахад ажлын байр нь тохиромжтой дулаанаар хангагдсан байна.
5. Токарийн суурь машины урд талын шалан дээр токарьчин хальтрахаас сэргийлж модон сараалж заавал хийж тавьсан байна.
6. Токарийн ажлын байранд бага даацын цахилгаан өргүүрийг суурилуулсан байна.
7. Ажлын байрны агааржуулалт шаардлагын хэмжээнд байх ёстой.
8. Ажил дууссаны дараа суурь машиныг хүчдэлээс салгаж, зоргодосыг бүрэн цэвэрлэж явна. Ажлын байрыг байнга цэвэр байлгах.

Хоёр. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

Токарьчин нь ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцсыг бүрэн өмсөж /ханцуягаа бүрэн товчилсон байна/, удирдах инженер техникийн ажилтнаас ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч журналд гарын үсгээ зурж ажилд гарна. Ажил эхлэхийн өмнө техникийн бүрэн байдлыг шалган шаардлагатай бол үйлчилгээ тосолгоо, цэвэрлэгээ хийнэ. Энэ үед хөдөлгүүрийг цахилгаан хэлхээнээс заавал салгасан байна.

1. Токарьчин нь нүдний шилийг заавал хэрэглэж хэвшсэн байна.
2. Урт материалыг зорж боловсруулах зориулалтын олон шпинделийн буюу шпиндельт токарь револьверийн автомат, хагас автомат суурь машинд урт материалыг далдлан тогтоох яндан маягийн хаалт чиглүүлэгчийг дуу намдаагчийн хамт хэрэглэнэ.
3. Богино материал боловсруулах суурь машинд урьдчилан хэрчиж бэлтгэсэн богино бэлдэцийг хэрэглэнэ.
 - Бэлдэцийн хэмжээ шпинделээс цухуйсан байж болохгүй.
 - Муруйж тахийсан урт металлыг суурь машинаар зорохыг хориглоно.
 - Токарийн суурь машины арын зөв чиглэх хэсгийг 8кг-аас ихгүй хүчээр хөдөлгөх боломжтойгоор бэхэлнэ. Голчоосоо 10-12 дахин урт материалыг зорж боловсруулахдаа дундах дэр /люcket/-ийг хэрэглэнэ.
4. Металлыг их хурдтайгаар зороход эргэлдэх төвийг заавал хэрэглэнэ.

- Цахилгаан хөдөлгүүрийг хэлхээнд залгасан үед токарийн суурь машинд тохируулга хийх, засварлах, тосолгоо үйлчилгээ хийх бүх ажлыг хориглоно.
 - 5. Ажлын ямарч завсарлагын үед хөдөлгүүрийг хэлхээнээс салгасан байна.
 - 6. Зорж боловсруулж байгаа металлын ховил, нүхтэй хэсгийг токарийн суурь машин дээр зүлгэж өнгөлөх, хуурайдаж засахыг хориглоно.
 - 7. Хатуу хайлш зороход зориулагдсан хутганы үзүүрийн /бабдитийн/ бэхлэлтийн гагнаасыг байнга шалгаж хяналтандaa байлгах хэрэгтэй.
 - 8. Уян материалыг зорох, боловсруулахад гарсан зоргодосыг хугалах, зайлцуулахдаа хөдөлгүүрийг хүчдэлээс салгасан байх. Тусгай хэрэгслийг хэрэглэж урт зоргодосыг хэсэгчлэн зайлнуулна.
 - 9. Хүнд жинтэй деталийг суурилуулах, авах үйлдэл хийхдээ зөвхөн өргөх механизмаар гүйцэтгэнэ
- **Механик засварын цехийн суурь машин дээр ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар, зааварчилгаа**

Нэг. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ажиллах харуулын суурь машин нь техникийн хувьд бүрэн бүтэн, эргэлдэх хэсгийн хаалт хамгаалалт бүрэн хийгдсэн байна.
2. Ажилд хэрэглэх шаардлагатай хэмжих хэрэгсэл, багаж түлхүүрээр бүрэн хангагдсан байна. Эдгээр багаж хэрэгслийг токарьчина үйл ажиллагаанд саад учруулахгүй авч хэрэглэхэд тохиромжтой газарт байрлуулсан байна.
3. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг бүрэн хангалттай байх ёстой.
4. Хүйтний улиралд ажиллахад ажлын байр нь тохиромжтой дулаанаар хангагдсан байна.
5. Харуулын суурь машины урд талын шалан дээр токарьчин халтирахаас сэргийлж модон сараалж заавал хийж тавьсан байна.
6. Токарийн ажлын байранд бага даацын цахилгаан өргүүрийг суурилуулсан байна.
7. Ажлын байрны агааржуулалт шаарлагын хэмжээнд байх ёстой.
8. Ажил дууссаны дараа суурь машиныг хүчдэлээс салгаж, зоргодосыг бүрэн цэвэрлэж явна. Ажлын байрыг байнга цэвэр байлгах.

Хоёр. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

1. Токарьчин нь ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцасыг бүрэн өмсөж /ханцуйгаа бүрэн товчилсон байна/, удирдах инженер техникийн ажилтнаас ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчлага авч журналд гарын үсгээ зурж ажилд гарна.
2. Ажил эхлэхийн өмнө техникийн бүрэн байдлыг шалган шаардлагатай бол үйлчилгээ тосолгоо, цэвэрлэгээ хийнэ. Энэ үед хөдөлгүүрийг хэлхээнээс заавал салгасан байна.
3. Токарьчин нь нүдний шилийг заавал хэрэглэж хэвшсэн байна.
4. Зорж өнгөлсний дараа хутганы ирийг шалгах өөрөөр хэлбэл хутганы хоосон явалтын агшинд ирийг гараар тэмтэрч шалгахыг хатуу хориглоно.
5. Тууш харуулдах суурь машины хөдлөгч тавцан дээр элдэв зүйл тавих, гараар дарах, тохойлдохыг хориглоно.

6. Хөндлөн чиглэл буюу тууш харуулдах суурь машин дээр боловсруулах эд ангийг бэхлэхдээ боловсруулах эд ангийн хэлбэр хэмжээнд тохиорх зориулалтын бэхэлгээг ашиглан хөдөлгөөнгүй бэхэлнэ.
7. Хүнд жинтэй деталийг суурилуулах, авах үйлдэл хийхдээ зөвхөн өргөх механизмаар гүйцэтгэнэ.
8. Доорхи тохиолдуудад суурь машиныг заавал зогсоох шаардлагатай. Үүнд:
 - Богино хугацаагаар боловч суурь машинаас холдох
 - Засварлах, тохируулах, хутга болон эдлэлийг солих
 - Харуулдаж буй үед эдлэлийг хэмжих
 - Цахилгаан эрчим хүч тасалдах
9. Харуулын суурь машинд харуулын суурийн явах замыг харгалзан хаалт хийсэн байна.
10. Харуулын суурь машины чиглүүлэгч рейк болон түүний арааг хааж далдалсан байна.
11. Харуулдах болон цүүцдэх суурь машинуудад зоргодосны хураагуур тавьсан байх хэрэгтэй.

➤ **Өрмийн суурь машин дээр ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар, зааварчилгаа**

Нэг. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Өрмийн суурь машин нь техникийн хувьд бүрэн бүтэн, эргэлдэх хэсгийн хаалт хамгаалалт бүрэн хийгдсэн байна.
2. Ажилд хэрэглэх шаардлагатай хэмжих хэрэгсэл, багаж тулхүүр хангагдсан байна.
3. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг бүрэн хангалттай байх ёстой.
4. Хүйтний улиралд ажиллахад ажлын байр нь тохиромжтой дулаанаар хангагд - сан байна.
5. Өрмийн суурь машины урд талын шалан дээр токарьчин хальтрахаас сэргийлж модон сараалж заавал хийж тавьсан байна.
6. Өрмийн суурь машины өрөмдөх хэсгийн дор өрөмдөх зүйлийг барьж хавчиж хөдөлгөөнгүй байлгах зориулалттай төхөөрөмжийг суурилуулсан байна.
7. Ажлын байрны агааржуулалт шаардлагын хэмжээнд байх ёстой.
8. Ажил дууссаны дараа суурь машиныг хүчдэлээс салгаж, зоргодосыг бүрэн цэвэрлэж явна. Ажлын байрыг байнга цэвэр байлгах.

Хоёр. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах

1. Токарьчин нь ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцасыг бүрэн өмсөж / ханцуйгаа товчилсон байх /, удирдах инженер техникийн ажилтнаас ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчлага авч журналд гарын үсгээ зурж ажилд гарна.
2. Ажил эхлэхийн өмнө техникийн бүрэн байдлыг шалган шаардлагатай бол үйлчилгээ тосолгоо, цэвэрлэгээ хийнэ. Энэ үед хөдөлгүүрийг хэлхээнээс заавал салгасан байна.
3. Токарьчин нь нүдний шилийг заавал хэрэглэж хэвших. Өрмийн суурь машин дээр ажиллахад хориглох зүйл:
 - Жижиг зүйлийг өрөмдөхөд зориулалтын хавчих хэрэгсэлд заавал бэхэлсэн байх ба бэхлэхгүйгээр өрөмдөх зүйлийг гараар барьж өрөмдөхийг
 - Өрмийн бэхэлгээний шувтан хэсгийн гадаргуй нь механик үйлчлэлд орсон болон патронд таарахгүй өрөм ашиглахыг

- Өрмийг патронд сул, хазгай савалгаатай бэхлэхийг
- Эд ангийг бээлийтэй болон боолттой гараар барьж өрөмдөхийг
- Нимгэн хавтас, туузан эдлэлийг тиски, кондуктор буюу бусад хавчих хэрэгсэл болон тулгуур хэрэглэлгүй өрөмдөхийг
- Өрөмний патрон /шпиндель/-ыг гараар барьж зогсоохыг
- Битүү нүхэнд орсон зоргодосыг багсаар цэвэрлэнэ. Үлээх буюу хуруугаараа цэвэрлэхийг
- Өрмийг зогсоохгүйгээр эд ангийг хэмжилт буюу тэмдэглэгээ хийх
- Өрөм нэвтэрсэн эсэхийг хуруугаараа тэмтэрч шалгахыг
- Өрөмдөж буй эд ангийн бэхэлгээ нь ажиллагааны дундуур супрах үед суурь машиныг ажиллагааг үргэлжлүүлэхийг

ТАВ: АЧАА ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ, ГАЗРААС УДИРДЛАГАТАЙ ЦАХИЛГААН БЮОУ ГАР ӨРГҮҮРЭЭР АЖИЛЛАХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Ачаа өргөх механизмаар ажил гүйцэтгүүлэх болон газраас удирдлагатай цахилгаан буюу гар өргүүрээр ажил гүйцэтгэж байгаа бүх ажилтнууд энэхүү зааврыг дагаж мөрдөнө. Газраас удирдлагатай цахилгаан өргүүрийг уг төхөөрөмж дээр ажиллах дадлагатай тодорхой эрхтэй хүмүүс ажиллуулна. Ачаа өргөх механизмаар ажил гүйцэтгэхэд оосорлогч, дохиочны мэргэжлийн үнэмлэхтэй ажилтан ачааг оосорлож, зохих журмын дагуу дохиог өгч ажиллана. Ажилтнууд нь зөвхөн удирдах ажилтны зөвшөөрлөөр ачаа өргөх машин /АӨМ/ цахилгаан өргүүрийг ашиглаж ажил гүйцэтгэнэ.

Нэг. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ачаа өргөгч машины тормозны систем, төгсгөлийн унтраалга, дуут дохио, барабаны татлага /трасс/, стропны татлага, дэгээний бүрэн бүтэн байдалд үзлэг шалгалт хийж ажилд бэлэн байлгах.
2. Ачаа өргөх машин, цахилгаан өргүүр нь баталгаажуулагдсан байх.
3. Цахилгаан өргүүрийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах.
4. Шөнийн цагт ачааг өргөж зөөх, ачиж буулгах нөхцөлд ажиллах орчин бүрэн гэрэлтүүлэгдсэн байх.
5. Цахилгаан өргүүрийн залгах, салгах удирдлагын ажиллагааны найдвартай байдлыг хангах.
6. Ачаа оосорлох найдвартай хэрэгслээр / чалкаар/ хангагдсан байх.

Хоёр. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

1. Ачааг хэвтээ чиглэлээр зөөхдөө ачааны замд таарагдах зүйлээс дээш 0.5м- ийн өндөрт урьдчилан өргөж зөөвөрлөнө.
2. Өргөх зөөвөрлөх ачааны татлага /трасс/, гинж нь мушгирч нугараагүй байхаас гадна ачааны хурц ирмэгтэй хэсэгт татлагыг гэмтээхгүйн тулд татлагын дор зөөлөвч /жийргэвч/ хийж өгч байх.
3. Өргөж тээвэрлэх ачааг татлага, гинж болон бусад бэхлэгч хэрэгслээр тусгай зориулагдсан газраас нь буюу түүний хүндийн төвийг олж, гулсаж гэмтээхгүй- гээр бэхлэх хэрэгтэй.
4. Ачаа өргөж зөөвөрлөх үед хориглох зүйлүүд:

10. цахилгаан өргүүрийн механизмын хөдөлгөөний чиглэл өөрчлөх тохиолдолд "0" байрлалыг заавал дамжуулан гүйцэтгэнэ . Шууд эсрэг хөдөлгөөн хийхийг хориглоно.
11. Ачаа өргөх машины /АӨМ/ даацаас илүү жинтэй ачаа өргөхийг зөвшөөрөхгүй.
12. Хөдөлгөөнгүй буюу хөлдсөн зүйлийг ховхлох, салгах зорилгоор өргөхийг
13. Бусад ачаан дор дарагдсан зүйлийг авахаар өргөхийг
14. Боолтоор бэхлэгдсэн зүйлийг салгахаар өргөхийг
15. АӨМ-ы дэгээгээр ачааг хазгай татаж ойртуулахаар өргөхийг
16. Зогсож буй хүн дээгүүр ачааг өргөж тээвэрлэхийг тус тус хориглоно.
17. Олон жижиг зүйлийг өргөх бол тусгай зориулалтын саванд хийж өргөж зөөх.
18. Краны дэгээг гаднаас нь дотогш чиглэсэн байдлаар ачааны гогцоонд оруулж өргөж байх.
19. Дараахи тохиолдолд ачаа өргөхийг зогсоож байх:
 - Дамар буюу барабанаас татлага /трасс/ мултрах
 - Татлага гогцоорч чангараах
 - Татлаганд гэмтэл гарах
20. Өргөх механизмд илэрсэн гэмтлийг ажиллаж буй хүн бие даан засварлахыг хориглоно.
21. Ажиллагсад өргөх механизмд гарсан гэмтлийн талаар тухайн механизмыг хариуцсан инженер техникийн ажилтанд мэдэгдэж засварлуулах арга хэмжээ авахуулна.

**ЗУРГАА: ЦАХИЛГААН БА ХИЙН ГАГНУУРЫН ҮЕД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг .Ерөнхий зүйл

Гагнуурчнаар тухайн мэргэжлээр сургууль, курс төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй эмчийн үзлэгт орж эрүүл мэндийн хувьд харшлах зүйлгүй хүнийг ажиллуулна. Аюулгүй ажиллах ажиллагаанд суралцаж, сургалтанд хамрагдсан, анхан шатны болон ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан байна. Гагнуурчин нь анхан шатны ажлын байрны зааварчилгаа авсаны дараа тухайн цахилгаан ба хийн гагнуурын аппарат төхөөрөмжийн ашиглалтын зааврыг судалсны үндсэн дээр ажилд орно.

1. Цахилгаан гагнуурын аппаратаар ажиллах гагнуурчин цахилгааны аюулгүйн техникийн 2-р группын ойлголт мэдлэгтэй байх ёстой.
2. Гагнуурчин нь аюулгүй ажиллагааны дүрмийг зөрчвөл ХАБЭА-н/зохих хууль тогтоомж, хөдөлмөрийн хууль, байгууллагын дотоод журмын/ дагуу хариуцлага хүлээнэ.
3. Цахилгаан гагнуурын аппаратаар ажиллах гагнуурчин нь цахилгааны аюулгүйн техникийн хоёрдугаар группийн мэдлэгтэй байх ёстой.
4. Цахилгаан гагнуурын аппарат нь ерөнхий щиттэй тусгай залгуураар дамжин залгагддаг, гагнуурын аппарат хана хоёрын хоорондын зай 0.5м-ээс багагүй байх ёстой.
5. Цахилгаан гагнуурчин өөрийн дураар гагнуурын аппаратыг залгаж , салгах засварлахыг хатуу хориглоно.
6. Цахилгаан гагнуурын төхөөрөмжийг хүчдэлд залгах салгах ажлыг зөвхөн цахилгааны засварчид гүйцэтгэнэ.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Цахилгаан гагнуурын утасны тусгаарлагч бүрээс шалбархайгүй бүрэн бүтэн, аппаратын газардуулга зориулалтын дагуу найдвартай хийгдсэн байх ёстой.
2. Гагнуурын электродны хавчаар бүхий бариул нь электрод солиход хялбархан, ажиллахад тохиромжтой гагнуурын утастай хөдөлгөөнгүй бат бөх холбогдсон байх ёстой.
3. Гагнуурын төрлийн бүх ажлыг зөвхөн зориулалтын байр талбайд хийх ба талбай нь үйлдвэрлэлийн бусад байр орчноос тусгай хаалтаар тусгаарлагдсан байна.
4. Электродны хавчаарын бариул нь дулаан тусгаарлах /илчийг дамжуулахгүй / материалаар хийгдсэн байна.
5. Ажлын байр болон хаалт нь гагнуурын оч , гэрэл утаанд нөлөөлөгдөхгүй материалаар хийгдсэн байвал зохино.
6. Ажлын байр нь гагнуурын утааг сорох вентилятортай, бүрэн гэрэлтүүлэгдсэн, ажил хэвийн явуулах дулаанаар хангагдсан байх ёстой.

Гурав. Ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Гагнуурчин нь ажил эхлэхийн өмнө брезентэн өмд цамц, түрийтэй гутал өмсөж бээлий хамгаалах хэрэгслийг бүрэн хэрэглэсэн байна.
2. Гагнуурын аппаратын бүрэн бүтэн байдал, газардуулга бүрэн эсэхийг шалгана.
3. Гагнуурын утасны тусгаарлах бүрээс гэмтсэн байвал ашиглахыг хориглоно.

4. Гагнуурчин нь чийгтэй хүйтэн газар болон хэвтээ суугаа нөхцөлөөс гагнуур хийх тохиолдолд галд тэсвэртэй материалыар хийгдсэн дулаан дэвсгэр, өвдгөвч, тохойвч хэрэглэнэ.
5. Нүүр нүдийг цахилгаан гагнуурын оч утаанаас хамгаалахын тулд гэрлийн шүүлтүүртэй баг /шток /-ийг хэрэглэнэ.
6. Галын аюултай материалын ойролцоо гагнуур хийхийг хориглоно.
7. Цас бороо орж буй үед болон чийгтэй орчинд гагнуур хийхийг хориглоно.
8. Галын аюултай материал шатахуун , шингэн хий агуулж байсан бүтээгдхүүний сав, тэдгээрийн шугам хоолойг сайтар угааж , уураар хэдэн цаг үлээлгэсний дараа буюу техникийн содын уусмалаар угааж үлээлгэсний дараа гагнана.
9. Тоног төхөөрөмж , цэвэр бохир усны шугам болон халаалтын шугам хоолойг гагнуурын буцах холбоос / масс / болгон ашиглахыг хориглоно.
10. Гагнуурчин гагнах эдлэл дээрээ биеэрээ янз бүрийн байрлалаас гагнуур хийх тохиолдолд хөндийрүүлэгч материалыг тусгаарлагч болгон хэрэглэнэ.
11. Тогоо цистерн ба ган торхны дотор цахилгаан гагнуур хийхдээ цахилгаан үл нэвтрүүлэх материалыар хийгдсэн тусгаарлах дэвсгэр, бээлий, малгай заавап хэрэглэнэ.
12. Битүү саван дотор гагнуур хийх зайлшгүй шаардлагын үед ажлыг гүйцэтгэхдээ З-аас доошгүй хүн ажиллах ба хоёр нь савны гадна зогсч гагнуурчны хамгаалах бүсний оосороос барьж гагнуурчны үйл ажиллагаанд хяналт тавьж туслахад бэлэн байна.
13. Даралттай саванд гагнуур хийхийг хатуу хориглоно.

Дөрөв: Механикаас даалгасан ажлыг гүйцэтгэх үүрэгтэй. Гагнуурын ажлын үед дараах зүйлийг хориглоно. Үүнд :

- Цахилгааны утас, гэрэлтүүлгийн арматур, цахилгааны хуваарилах самбарт хүрэх
- Цахилгааны хуваарилах шкафыг онгойлох, тоноглолын цахилгаан дамжуулах хэсгийн хаалт, хамгаалалтыг авах
- Цахилгаан хийн гагнуур, хийгээр зүсэх ажлыг удирдах инженер техникийн ажилтнуудын зөвшөөрөлгүй хийх
- Ажлын бүсэд / 15 метрээс дотогш зайд / галд аюултай материал хадгалах.
- Металл гадаргуутай эдлэл, сав худагт 36 вольтоос дээш хүчдэлтэй зөөврийн гэрэлтүүлэг ашиглах. Мөн нойтон, чийгтэй байранд энэ заалт хамаарна.
- Битүү саван дотор ажиглагчгүй болон агаар дамжуулагчгүйгээр гагнуурын болон зүсэлтийн ажил хийлгэх.

1. Гагнуурын ажил эхлэхийн өмнө дараах зүйлийг шалгана. Үүнд :

- Гал хамгаалагч, залгуурын гадна талын хаалт бүрэн бүтэн эсэх
- Ажлын байрны гэрэлтүүлэг хангалттай эсэх
- Ажлын байрны эмх цэгц , орох гарах гарц саадтай эсэх
- Аппаратуудын газардуулга, агааржуулалтын систем бүрэн бүтэн эсэх
- Гагнуурын зөөврийн аппарат, хийгээр зүсэгч тоноглоллын ойролцоо саад бологч зүйл байгаа эсэх.
- Ажлын байранд гадны хүн байгаа эсэх

2. Гагнах зүйлээ хөдөлгөөнгүй байрлуулж сайн бэхлэх. Ашигласан электродын үлдэгдлийг тусгай төмөр саванд хадгалах.
3. Цахилгаан гагнуурын аппаратын утасны тусгаарлалт сайн, механик гэмтэл болон өндөр температураас хамгаалагдсан, усанд норооос сэргийлэгдсэн байх ёстай.
4. Битүү саванд / резервуар, шугам хоолой, усны ёмкость г.м / гагнуурын ажлыг явулахад заавал ажиглагчидтай хамт ажиллах ба хорт хий, тэсрэмтгий бодис байгаа эсэхийг урьдчилан шалгаж ИТА- аас зөвшөөрөл авсны дараа ажлаа гүйцэтгэнэ.
5. Нэгэн зэрэг хэд хэдэн гагнуурчин, зүсэгч нар нэг босоо шугаманд ажиллахыг хориглоно. Учир нь: Гагнуур болон зүсэлтийн үед хайлсан металл, металлын тайрдас өндрөөс унаж бусдад гэмтэл учруулж болзошгүй.
6. Ажил эхлэхийн өмнө тайрагдсан металл, хоолой, булан төмөр, металлын хайлш үсрэх, унах магадлалтай газар аюулгүйн бүс тогтоож, анхааруулсан тэмдэг тавьж, хүн явах замыг хаах хэрэгтэй.
7. Электрод баригчийн гар сайн тусгаарлагдсан, цахилгаан дамжуулах утастай найдвартай холбогдсон байх ёстай. Заводын биш, зураг схемийн дагуу хийгдээгүй гар бариулаар ажиллахыг хориглоно. Утасны бүрээс гэмтсэн, хөндийрүүлэгч муудсан эсэхийг шалгах, гагнуурын аппаратын гадна их бие, ерөнхий газардуулгын хүрээтэй буцах утсыг найдвартай бэхлэх. Гагнаж байгаа деталыг газардуулгатай найдвар муутай холбосон үед ажиллахыг хориглоно.
8. Битүү саванд цахилгаан гагнуурын гагнуурын ажил хийхдээ резинэн дэвсгэр буюу гутал / галош /, цахилгаан тусгаарлагч бээлий ашиглах.
9. Өндөрт гагнуурын ажил хийхдээ хамгаалалтын бүс олстай ажиллах шаардлагатай.
10. Өвлийн улиралд гагнуурын ажил хийхдээ дулаан хувцастай ажиллах.

Тав: Гагнуурын ажил хийж байх үед хориглох зүйлүүд :

- Техникийн шаардлага хангагүй электрод баригч, гар хэрэглэх
- Гагнуурын кабелийг мушгин холбох
- Цахилгаан гүйдлээс салгаагүй гар, бариулыг эзэнгүй орхих
- Гагнуурын кабелийг хийн гагнуурын шланг, шугам хоолойтой болон ацетилины генератор, хүчилтөрөгчийн баллоны ойролцоо байрлуулах
- Гагнуурын ажил гүйцэтгэхийг хориглосон газар гагнуур хийх
- Хаалт хамгаалалт болон хашлагагүй худаг, нүх, суваг шуудуу, люкны ойролцоо гагнуур хийх
- Тоног төхөөрөмж, цахилгаан сүлжээний газардуулагч ба “О” фазын утас, барилга байгууламжийн металл хийц зэргийг буцах утас болгон ашиглах

1. Гагнуурын шаваасыг тусгай хусуур, алх, шётка хэрэглэж цэвэрлэх. Дараах нөхцөлд гагнуурын аппаратыг зогсоон:

- Гагнуурын ажил түр завсарлах, ажлыг байрнаас түр хугацаагаар холдох үед
- Цахилгаан энерги тасрах үед
- Ээлж хүлээлцэх, ажлын байраа цэвэрлэх, бэлтгэх үед

2. Өлгөсөн, дүүжилсэн зүйлд гагнуурын ажил хийхийг хориглоно. Зайлшгүй тохиолдолд ИТА- ны зөвшөөрөлтэйгээр тусгай тулгуур ивээс хийж байж гагнуур хийнэ.
3. Гагнуурын ажил явуулахад хавчигч бэхэлгээтэй буцах утасыг ашиглах.
4. Гагнуурын аппаратаас, бариул хүртлэх утасанд КРПТ маркийн кабель буюу ПРГД хийцтэй цахилгаан утас хэрэглэх.
5. Битүү саванд агааржуулах төхөөрөмжгүйгээр ажиллахыг хориглоно. Ажиллах үед тогтсон хугацаанд завсарлаж байх.
6. Хаалттай люк, саванд буюу урьдчилан шинжилгээ аваагүй хийтэй савны тагыг онгойлгоогүй үед гагнуурын ажил хийхийг хориглоно .

ХИЙН ГАГНУУРААР АЖИЛ ГҮЙЦЭТГЭХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Хийн гагнуурчны ажилд энэ мэргэжлээр сургууль, дамжаа төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй, эмчийн үзлэгт орж эрүүл мэндээр тэнцсэн хүнийг ажиллуулна. Хийн гагнуурын ажлыг гүйцэтгэхдээ хяналт шалгалтгүйгээр хийснээс гарч болох түлэгдэлт хордолт, хийн баллон ацетилений генератор дэлбэрэх зэрэг осол аюул гаргахгүйгээр аюулгүйн техникийн дүрмийн шаардлагыг хатуу мөрдөж ажиллана. Хийн баллоны толгой нь хамгаалах тагаар таглагдсан байдаг. Хийн баллоныг хамгаалах таггүйгээр хүлээн авах ба хадгалах зөөвөрлөхийг хориглоно. Хийн баллон нь дотроо байгаа хийнээс хамаарч ялгагдах өнгө бүхий будагтай ба баллоны бөөрөн дээр нь ямар хий болохыг бичсэн байдаг.

- Хүчилтөрөгч/ Кислород / - цэнхэр өнгийн баллон дээр хар өнгөөр О2 /Хүчилтөрөгч / гэж бичсэн байна.
- Ацетлин - цагаан өнгийн баллон дээр улаанаар \ Ацетлин\ гэж бичсэн байна. Карбид кальцийг хөнгөн маягийн дээвэр хүчилттай гадна гэрэлтүүлэгтэй, галд тэсвэртэй сэргүүн байранд хадгална. Цэнэгтэй хийн баллоныг тусгай зориулалтын байранд тусгай суурин дээр босоогоор нь цэнэггүй баллоноос тусад нь хадгална

Хоёр. Хийн баллонтой ацетилен, хүчилтөрөгчийг ашиглах үеийн аюулгүй ажиллагаа

Карбид кальцийн савыг онгойлгоходо оч , гал үсрэхээс хамгаалагдсан тусгай багажаар онгойлгоно. Зөөврийн ацетилен генераторыг ажиллах үед хориглох зүйлүүд:

- карбид кальцийг чийгтэй саванд хийх
- нэг генератороос хэд хэдэн гагнах ба отлох хошуу зэрэг залган хэрэглэх
- карбид кальцийг ашиглалтын заавраар тогтоогдсон хэмжээнээс хэтрүүлэн дүүргэж хийх
- паспортанд заасан хүчин чадлаас нь хэтрүүлсэн карбид кальцийг хийцүүлэх
- автомат тохируулагчийг салгаж таслах
- ацетилен генераторыг хүн явах зам, гэрэлгүй газар, халаалтын зуух компрессор, вентиляторын ойролцоо байрлуулах

Ажлын завсарлагааны үеэр цэнэгтэй баллон ацетилен генераторыг харгалзагч хүнгүйгээр орхихгүй байх ба ажил дууссаны дараа тусгай зориулагдсан байранд нь

зөөж байрлуулна. Хөлдөж царцсан ацетилен генератор ба хийн баллоны хаалтыг тосны холимоггүй дан халуун уур буюу халуун устай алчуур тавьж гэсгээнэ.

1. Хийн генераторын усны түгжээн дэх шингэний түвшинг үйлдвэрлэгч заводаас гаргасан ашиглалтын зааварт заасан хугацааны дагуу заавал шалгаж байна. Хэрвээ хийн генераторыг усан түгжээгүй юмуу, усан түгжээнд усгүй ажиллуулбал дөлийн буцах цохилт гагнуурын хошуунаас ацетилены хоолойгоор дамжиж дэлбэрэлт үүсэх аюултай.
2. Ажил явуулж байгаа талбай дээр хүчилтөрөгчийн ба ацетилены генераторыг нарны хурц туяанаас хамгаалсан байх хэрэгтэй.
3. Баллоны редукторыг манометргүй, баталгаажуулаагүй буюу эвдэрий манометртэйгээр хэрэглэхийг эрс хориглоно.
4. Хийтэй баллон ба генератораас 10м-ээс дотогш орчинд ил гал гаргах, тамхи татах шүдэнз зурахыг хориглоно.
5. Баллоноос хүчилтөрөгчийн үлдэгдэл даралт 0.5кгс/с1\Гхүртэл хэрэглэх ба харин ацетиленыг доорхи хүснэгтэнд заасан хэмжээний дагуу авч хэрэглэнэ.

Температур С	О-оос доош	0— 15	16--25	26-36
Байж болох хамгийн бага даралт кгс/см ²	0.5	1.0	2.0	2.0

6. Ацетилены баллоны редуктор хаалтыг онгойлгох буюу хаахдаа зөвхөн зориулалтын түлхүүр хэрэглэнэ.
7. Хийн гагнуурын хошуу ба огтлогч хошуунд шлангийг залгахаас өмнө шлангийг хийгээр үлээлгэсэн байх хэрэгтэй. Шлангийг зөвхөн зориулалтын дагуу хэрэглэнэ.
8. Шатах бодис хүчил агуулагдаж байсан савыг гагнах ба огтлохдоо эхлээд тагийг авч савыг цэвэрлэн угааж уураар үлээлгэж хатаах хэрэгтэй.
9. Тэсрэх аюултай хий гарч болох худаг, газар доорхи резервуарт хийн гагнуурын ажил хийхийг хориглоно.
10. Карбид кальцийг бутлах нунтаглах ажил хийхдээ нүдний хамгаалалтын шил хиих ба харин шатаж дууссан карбидын үлдэгдлийг генератороос гаргахдаа резин бээлий өмсөх хэрэгтэй.
11. Соготой шланг хэрэглэж болохгүй. Гэмтсэн хэсгийг огтолж хооронд нь ниппелээр холбоно. Шлангад хоёроос илүү залгаас байж болохгүй . Шлангийг өөр зүйлээр холбож болохгүй.
12. Хийн гагнуурын ажлын үед хошуунд очих даралтыг бууруулах клапанг /редуктор/-ийг хүчилтөрөгчийн баллонд тавина. Редуктор нь даралтын хязгаарыг тогтоосон улаан зураастай хуваарьтай хоёр манометртэй байх бөгөөд зүүн талын манометр нь баллонд байгаа хүчилтөрөгчийн даралтыг / 150кгс/см²/ хүртэл, баруун манометр нь бууруулах клапангаар тохируулагдаж гагнуурын хошуунд очих даралтыг / 4—5 кгс/см²/ тус тус заана.
13. Ацетилены генераторын баллонд тогтоосон улаан зураастай манометр байх бөгөөд 15кгс/см²-аас ихгүй байх баллон дахь илүүдэл даралт нь аваарийн клапангаар гадагш гарч хамгаалагдаж байна.Эвдэрий манометртэй ажиллуулахыг хатуу хориглоно.
14. Хүчилтөрөгчийн баллоны их бие ялангуяа толгойн хэсэгт ямар нэгэн төрлийн тос масло хүргэх, тостой гар бээлийгээр барихыг хатуу хориглоно.

Гурав: Хийн гагнуурын болон хийгээр зүсэх ажлууд:

- Ажил эхлэхийн өмнө

- Ажлын тусгай хувцас, гарын бээлийг цэвэрлэх / масло, тосон толбуудыг арилгах/
- Ажлын байрыг аюулгүй ажиллагаанд бэлтгэх, гал унтраах хэрэгсэлээр хангах / элс, ус, гал унтраагч /
- Ажлын байранд зүсэгч хошууг хөргөх усаар хангах

1. Дараах зүйлийг шалгах:

- Хийн шлангын холбооны нягт, бат бөх байдал
- Шланг болон редуктор, зүсэгч хошуу хэвийн эсэх
- Хийгээр зүсэх машины унтраах төхөөрөмж, газардуулга, гүйдэл дамжуулагч хэвийн ажиллагаатай эсэх
- Хошууны шатах хий ба хүчилтөрөгч өгөгчийн хэвийн ажиллагааг хангах. Хэвийн бус тохиолдолд ажиллахыг хориглоно. Хэрвээ өөрөө хэвийн бус ажиллагааг арилгаж чадахгүй бол ээлжийн инженер, механик инженерт мэдэгдэх.
- 2. Хүчилтөрөгчийн баллоны штуцерт тос масло хүргэхийг хориглоно. Штуцерийг байнга цэвэр байлгах хэрэгтэй.
- 3. Хүчилтөрөгчийн редукторыг баллонтой тусгай түлхүүрээр холбох.
- 4. Ацетилины баллоны эргүүлэн хаалтыг түүний редукторт бэхлэгдсэн тусгай торцовон түлхүүрээр онгойлгох.
- 5. Хийн гагнуур ба хийгээр зүсэлт хийж байгаа үед хамгаалах нүдний шил / битүү / ашиглах.
- 6. Хийн / керосин / зүсэгч хушууг шүдэнз буюу тусгай асаагчаар асаах.
- 7. Ажил завсарлах үед зүсэгч машины дөлийг унтрааж, эргүүлэн винтелийг хаах.
- 8.Хийн баллоныг хийгий нь дуустал ажиллуулж болохгүй, баллоны үлдэгдэл даралтыг $0,5 \text{ кг}/\text{см}^2$ – аас багагүй байлгах.
- Баллонуудын хаалтын арматурыг цэвэр халуун усаар гэсгээх.
- Битүү саванд зүсэгч хушууг асаахыг хориглоно.
- Хүчилтөрөгчийн шлангийг ацетиленд, ацетилений шлангийг хүчилтөрөгчид сольж холбохыг хориглоно.
- Шлангуудыг мушгих, тахийлгах, орооцолдохоос хамгаалах. Тостой шланг хэрэглэхийг хориглоно. Шланг дээр хүнд зүйл унах, оч гал ойчих, шланганд үнс, шороо элс орохоос сэргийлэх. Мөн өндөр температурын нөлөөллөөс шлангийг хамгаалах хэрэгтэй.
- Хийгээр зүсэгч машиныг нэг газраас нөгөөд зөвхөн эргүүлгэн винтелийг хааж дамжуулагчийг салгаж байж зөөвөрлөнө.
- Ил задгай орчинд бороотой, цастай үед тундаснаас хамгаалсан ажлын байранд ажиллах.
- Урт, том хэмжээний эд анги, гол гэх мэтчилэн зүйлийг огтлох үед тайрч байгаа материалынхаа 2 талд ивээс хийж аюулгүй ажиллагааг хангаж ажиллах.

Дараах тохиолдолд хийн болон зүсэх ажиллагааг аваарийн байдлаар зогсооно. Үүнд :

- Гагнуурын үед ойролцоо орчинд гал гарах тохиолдолд, хүчилтөрөгч ба ацетелины баллонуудын дамжуулагчийн винтелийг хааж түүнийг аюултай бүсээс зайлуулна.
- Гагнуурын орчинд даралттай шугам хоолойд аваар гарах тохиолдолд гагнуурыг зогсооно.
- Хийн гагнуур болон зүсэлтийн ажлын байрны орчинд осол гарсан тохиолдолд гагнуурыг шууд зогсооно.

Гурав: Хийн гагнуур болон зүсэлтийн үед дараах зүйлийг хориглоно. Үүнд :

1. Зам гарц болон явган хүний зорчих газар баллоныг босоогоор нь бэхэлгээгүй байрлуулах.
2. Баллоны тагийг авахдаа алх, цүүц, хасуур зэрэг оч гарч болох багаж хэрэгслээр цохих.
3. Эвдэрсэн, шалгагдаагүй манометр, хэвийн бус резьбатай редуктор ашиглах.
4. Цахилгаан дамжуулах утас, халуун гадаргуунд шланг ба баллоныг хүргэх.
5. Улайссан тэмөр болон бусад зүйлсээр гагнуурын хушууг асаах.
6. Асаасан хушуу буюу зүсэгчийг ажлын байрнаас өөр тийш зөөх, мөн түүнчилэн шат болон трапаар дээш өргөн авирах.
7. Редукторын хийн даралтыг тохируулах, баллоны эргүүлгэн винтелийг онгойлож хаах үедээ тамхи татах, ил гал гаргах.
8. Үзлэг шалгалтанд ороогүй, хэвийн бус ажиллагаатай аппаратуудыг ашиглан хийн гагнуур ба зүсэлтийн ажлыг гүйцэтгэх.
9. Шинэ шлангийг хэрэглэхийг өмнө үлээлгэх шаардлагатай. Шатах хийнүүдэд зориулагдсан шлангийг агаар болон азотын хийгээр, хүчилтөрөгчийн шлангийг агаар, азот болон хүчилтөрөгчөөр тус тус үлээлгэнэ.
- 10.Шлангийг тусгай зориулагдсан өлгүүрт – 20 хэмээс +25 хэмийн температуртай байранд хадгална.
- 11.Шланг нь гадна талдаа гүн зүсэгдсэн, урагдаж сэтэрсэн дотуур нь хий орж хөөсөн байх ёсгүй. Зурагдал зүсэлт 0,5 мм– ээс их байж болохгүй.
- 12.Шлангны нийт урт хийн гагнуур ба зүсэлтийн үед 30 метрээс илүүгүй байна. Монтаж, угсралт, засварын үед 40 метр байхыг зөвшөөрнө. Гэмтэлтэй шлангыг даавуу болон бусад материалаар ороож хэрэглэхийг хориглоно.
- 13.Шлангийг холбоход гөлгөр гадаргатай труба хоолой ашиглахыг хориглоно. Хоёр талдаа тээглүүртэй тусгай зориулалтаар зорсон труба хоолойгоор холбохыг зөвшөөрнө. Холбох шлангийн хамгийн бага урт 3 метрээс бага байж болохгүй.
- 14.Хийн гагнуур ба зүсэлтийн үед шлангийг өвдөг, хөл болон мөрөн дээрээ тавих буюу хөлийн хооронд байлгахыг хориглоно.
- 15.Хар өнгийн шланг хэрэглэж байвал шлангын хоёр талыг 1-1.5 метр газарт арилхааргүй будгаар тэмдэглэх шаардлагатай, харин хүчилтөрөчийн шлангийг цэнхэрээр, ацетилины шлангийг улаан өнгөөр тэмдэглэнэ.

16. Шлангийг зүсэгч, гагнагч хошуу болон редукторт тусгай хомутын тусламжаар бэхлэнэ. Хомутын оронд зөвлөн утасаар бэхлэвэл тээглүүрийн уртаас хамаарч 2-оос доошгүй байрлалд ороож чангалах.
17. Шатамхай шингэн / керосин, бензин ба тэдгээрийн хольц / - тэй хийн дөлөөр гагнуур болон зүсэлтийн ажил хийхдээ галын аюулаас урдьчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах.
18. Хүчил төрөгчийн шланганд нь эсрэг цохилтоос хамаалсан буцах клапаны төхөөрөмжгүй шатамхай хийн зүсэгчийг ажилд хэрэглэхийг хориглоно.
19. Шатамхай хийг ашиглах үед хүчилтөгчийн даралт нь бачоконд байгаа шатамхай хийний даралтаас тогтмол их байх ёстой. Үүнд байнга хяналт тавьж ажиллах.
20. Шатамхай хийн зүсэгч хушууг асаах үед эхлээд шатамхай хий, хүчилтөрөгч халаагчийн винтелийг онгойлгож дөлийг асаана. Уршуулагч халсны дараа огтлогчийн хүчилтөрөгчийг нээнэ . Унтраахдаа эхлээд шатамхай хий дамжуулагчийг хааж дараа нь хүчилтөрөгчийг хаах.
21. Зүсэгч хушууны тосгуур дээр тод улаан дөл асах үед ашиглахыг хориглоно.
22. Зүсэгч хушууг дөлний эсрэг цохилтын үед түргэн унтраана. Ингэхдээ эхлээд зүсэгчид өгч байгаа хүчилтөргчийн хаана, дараа нь хүчилтөрөгч дамжуулагч баллоноос гарсан хүчилтөрөгчийг хаана. Эцэст нь зүсэгчид ирж буй шатамхай хийг дамжуулах хаалтыг хаана.
23. Шатамхай шингэнээр гагнуур ба зүсэлтийн ажлыг хаалттай байр битүү саванд хийхийг хориглоно.
24. Ажил, үүргээ осол эндэгдэлгүй гүйцэтгэх арга барил, мэргэжлийн ур чадвар эзэмших, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх, болзошгүй аюул, ослын үед анхны тусламж үзүүлэх чадвар эзэмшсэн байх,
25. Өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байх,
26. Ажил олгогчийн зүгээс хууль тогтоомжийн хүрээнд нийцүүлэн тавьсан ХАБЭА-н шаардлагыг биелүүлж ажиллах.

**ДОЛОО: ЦЭВЭР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Цэвэр усны шугамын засварчнаар тоног төхөөрөмж дээр ажиллах сантехникийн засварчны батлагдсан программаар мэргэжлийн шалгалт өгсөн ажиллах эрхийн үнэмлэхтэй 18-с дээш насны эмчийн үзлэгт орсон хүмүүсийг ажиллуулна. Аюулгүй ажиллах аргад суралцаж, сургалтанд хамрагдсан, анхан шатны болон ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан үнэмлэхтэй хүмүүсийг ажиллуулна.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Цэвэр усны шугамын үзлэгийн худаг, усан сангийн холбох камериин тагийг байнга таглаатай байлгана.
2. Цэвэр усны усан сангийн холбох камер, шугамын худгийг цэвэр, арматур тоноглолыг бүрэн бүтэн хэвийн ажиллаатай байлгана.
3. Камер ба худагт хорт хий ялгарч болзошгүй тул зөвшөөрөл наряд авч бригадын дарга техникуудийг байлцуулан хийг шалгаж ажиллана.
4. Цахилгаан холбооны кабель шугам байрласан бүсэд газар шорооны ажил хийхдээ тэдгээрийн гүний хэмжээг заасан зөвхөн албан ёсны зөвшөөрлөөр гүйцэтгэнэ.
5. Суваг шуудуу ухах газар шорооны ажил эхлэхийн өмнө:
 - Ажил явуулж байгаа газрын эргэн тойронд найдвартай хаалт хамгаалалт хийх, тээврийн хөдөлгөөн талаас нь 5- 10м - ийн зайд анхааруулах тэмдэг тавина.
 - Харанхуйд хаалт хамгаалалт дээр нь 1.- 1,5м -ийн өндөрт аль ч талаас нь харагдахаар улаан өнгийн гэрлэн дохио байрлуулна. Харин ажил явуулж байгаа талбайг прожектор болон зөөврийн гэрлээр 1.5-аас доошгүй өндөрт байрлуулан бүрэн гэрэлтүүлнэ.
6. Сул болон нойтон хөрстэй ухсан нүх болон шуудууны ханыг тусгай зориулалтын хаалт хашлага хэрэглэн нуралтаас хамгаалсан бэхэлгээ хийнэ.
7. Суваг шуудуу болон ухсан нүхэнд орж гарахын тулд 0.75м-ээс доошгүй өргөнтэй зөөврийн шат хэрэглэж ажиллана.
8. Газар ухах машин механизм ажиллаж байгаа нөхцөлд түүний дэргэд ямарваа нэгэн ажил гүйцэтгэх, сум шанаганы доор байх, ажиллах радиуст 5м-ээс дотогш хүн ойртохыг хориглоно.
9. 40кг-аас дээш жинтэй хаалт арматур, материал төхөөрөмжийг өргөх механизм хэрэглэн суваг шуудуунд оруулах ба худгийн хана, ёроол цохилгүйгээр аажим жигд хөдөлгөөнөөр дотогш оруулна.
10. Яндан хоолойг суваг шуудуунд оруулахдаа шалгагдаагүй гинж, трасс, олс хэрэглэх баталгаагүй өргөх механизм ашиглахыг хориглоно.
11. Хар тугалгыг хайлзуулж, зөөвөрлөж чигжээс хийх, савны сэнж бат бөх байх ба брезентэн бээлий хэрэглэнэ

Гурав. Ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Худгийн тагийг тусгай зориулалтын дэгээгээр онгойлгоно.
2. Худаг дотор төрөл бүрийн тэсрэх болон хорт хий хуримтлагдаж болзошгүй учраас шууд худагт орох аюултай тул худагт хорт хий хуримтлагдсан эсэхийг шалгана.
3. Худагт хорт хий хуримтлагдсан эсэхийг тороор хамгаалсан уурхайн дэнлүүг хэрэглэж шалгана. Шүдэнз зурах, цаас асаах зэргээр шалгаж болохгүй.
4. Худаг доторх хийг үнэрээр нь мэдэхээр оролдож болохгүй. Зарим хорт хий үнэргүй учир хордох аюултай.

5. Худагт хорт хий хуримтлагдсан эсэхийг тусгай зориулалтын багаж / индикатор/-аар шалгах хэрэгтэй.
6. Худаг доторх хорт хийг уурхайн дэнлүүгээр шалгахдаа дөлийг нь хянахын тулд дээрээс нь толь налуулан тавина. Хэрвээ хорт хий байвал дэнлүү унтарна. Хорт хийг худгаас гаргасны дараа дахин шалгасны эцэст ажиллах хэрэгтэй.
7. Худгийн доторх хорт хийг гаргах зайлзулахдаа :
 - Худагт сэнсээр агаар оруулах
 - Худгийг цэвэр усаар дүүргэж дараа нь эргүүлж насосоор соруулж хаях
8. Худагт 3- аас доошгүй хүний бүрэлдхүүнтэй ажилана. Нэг хүн уурхайн дэнлүү барьж хамгаалах бүс хэрэглэн худагт орно. Хэрвээ дэнлүү унтарвал худгаас яараачлан гарах хэрэгтэй. Хоёрдахь ажилтан хамгаалах бүсэнд уясан олсны үзүүрийг барьж худагны гадна зогсож худагт орсон хүнтэй холбоо барина. Хэрвээ шаардлага гарвал түүнийг худгаас татан гаргах тусламж үзүүлнэ. Гуравдахь ажилтан худагны гаднах орчинг хөдөлгөөнөөс хамгаалах үүрэг гүйцэтгэнэ. Худагт орсон ажилтны хамгаалах бүснээс уясан олсны худагны гадна үлдэх хэсгийн урт Зм-ээс богиногүй байна.
9. Худагт хий эсэргүүцэгч баг төмсөж орж болно. Гэхдээ ердийн хий эсэргүүцэгчийн шүүгч нь нүүрстөрөгчийн ислээс хамгаалахгүй учраас түүнийг өмсөж худагт орж болохгүй.
10. Тусгаарлах хий эсэргүүцэгч өмссөн нөхцөлд худагт 10 минутаас илүү хугацаагаар ажиллаж болохгүй. 10 минут тутамд нэг нь нөгөөгөө сольж ажиллах хэрэгтэй.
11. Худгийн тагийг онгойлгосны дараа түүнээс 5м -ээс багагүй зайд анхааруулах тэмдэг бүхий зөөврийн хаалт хамгаалалт тавина.
12. Цэвэр усны худаг болон усан сангийн холбох камерт ажиллах үедээ "**БҮҮ ХАА - ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**" гэсэн анхааруулах тэмдэг тавина.
13. Шугам хоолойн хаалтыг онгойлгож хаахдаа зориулалтын тусгай түлхүүрийг хэрэглэнэ.
14. Засварын ажил эхлэхийн өмнө шугамын узель худагт даралт байгаа эсэх, шугам хоолойн хаалтууд бүрэн хаагдсан эсэхийг шалгасан байх хэрэгтэй.
15. Шугамын хаалт солих, шугамын гэмтэл засах үед засварчид урт түрийтэй усны гутал өмсөж ажиллана. Өмсөхийн өмнө гутлын ул, түрий цоорч, урагдсан эсэхийг сайтар шалгаж ус нэвтрэх гутал өмсөхгүй байх.
16. Хүйтний улиралд гадаа ажиллахад усны гутал жиндэж дааруулах учир зузаан ноосон оймс , даавуун жийрэгтэй өмсөх хэрэгтэй
17. Авто машины зам дээр худаг шалгах үед заавал анхааруулах тэмдэг хэрэглэнэ.
 - Шугамын эргэлтээр ажил гүйцэтгэж явахад , тохиолдож болох аюулыг анхааруулах тэмдэг:

- Хальтирч унах - Бүдэрч унах - Усанд унах - Гар цохих хавчуу - Авто машины хөдөлгөөнөөс болгоомжлох	- Толгойгоо цохих - Шатнаас унах - Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах -Хөлөө цохих хавчуулах

- Явган хүний гарц гармаар зорчих
- Замын зорчих хэсэг дээр байралсан худаг шалгаж ,цэвэрлэхэд анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулан ажиллах

Засварчин та гал унтраагуур ашиглаж чаддаг байх. Галын гарсан үед ажиллах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх. Хөдөлмөрийн хууль болон ХАБЭА-н хуультай уншиж танилцсан байх.

Газар шорооны болон газрын доорхи засварын ажлын үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны заавар

Шугам хоолойн засварчин 18-аас дээш насын эмчийн үзлэгт орсон мэргэжлээр ажиллах мэргэжлийн үнэмлэхтэй хүмүүсийг ажиллуулна. Аюулгүй ажиллах аргад суралцаж,сургалтанд хамрагдсан,анхан шатны болон ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан байна. Шугам хоолойн засварчин нь аюулгүй ажиллагааны дүрмийг зөрчвөл ХАБЭА-н хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

Нэг: Ажил эхлэхийн өмнө

1. Ажлын тусгай хувцсаа өмсөнө.
2. Хамгаалах хэрэгслээ бүрэн хэрэглэнэ.
3. Энэ өдөр ажил гүйцэтгэхэд ашиглах багаж, материал бусад шаардлагатай зүйлээ ойртуулж, ажлын байраа бэлэн болгоно.
4. Бусад ажилтнаа ажлаа аюулгүй тайван гүйцэтгэхэд саад болохгүй байна.
5. Гэнэтийн аюул учирсан үед ажилчид явахад зориулсан зам талбайг чөлөөтэй байлгаж, шаардлагатай багаж, хэрэгсэл, төхөөрөмжийг ашиглахад бэлэн байлгана.
6. Хийгдэх ажлын өдөр тутмын зааварчилгааг тогтмол авч гарын үсэг зурна.
7. Аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөж өөрийн болон бусдын эрүүл мэндийг хамгаалан ажиллах үүрэгтэй.

Хоёр: Ажлын байранд анхаарах зүйл

1. Газар шорооны ажлыг аюул осолгүй гүйцэтгэхийн тулд нуралтаас хамгаалах бэхэлгээний арга хэмжээ авсан байна.
2. Нух шуудуунд орж гарахдаа 2 талаас хашлагатай шат хэрэглэнэ.
3. Газар шорооны ажил хийж байгаа 2 хүний хоорондын зайд 3м-ээс доошгүй, нүхнээс гаргаж байгаа шороог ирмэгээс 0.5 м – ээс хол хаяна.
4. Тоног төхөөрөмжийн бэхэлгээ, боолт, цахилгаан газардуулга, аюулаас хамгаалсан хаалт, залгах салгах хэрэгсэл хэмжиж шалгах багаж яндан хоолойн даралтын манометр зэргийн хэвийн ажиллагааг байнга шалгана.
5. Шугам хоолойн гагнаас даах чадварыг шахалт хийхээс өмнө гагнаасыг 1.5 кг жинтэй алхаар, хайлшин хоолойг 0.8 кг алхаар тогшиж шалгана.
6. Хөрсний устай нөхцөлд ажил гүйцэтгэхийн өмнө ус зайлуулах тур болон байнгын байгууламжуудыг тоноглосон байна.
7. Ухаасын ирмэг дээр буюу хөрсний налуугийн давхаргад нуран өнхрөх чулуу болон бусад зүйл байвал тэдгээрийг урьдчилан зайлуулж, хөрсний хананд ан цав, хөндийрөлт үүссэн байвал түүнийг урьдчилан нурааж аюулгүй болгоно.
8. Нух сувагт ажиллах талбайн өргөн 50см-аас доошгүй, нүхний аман дээр 60см- аас доошгүй чөлөөт зурvas үлдээнэ.

Гурав: Шугам хоолойн худгийг угсрах, ашиглах

1. Худгийн түвшингээс доош ухах, хөндийлэх үед налуу нуранги хөрсийг зайлцуулж улыг тэгшилсний дараах яндан хоолойг худгийн зориулалтын дэгээнээс өргөж дохиочны заавраар ажиллана.
2. Яндан хоолойг холбож гагнаадаа тэгш хэмтэй болгосны дараа түүнийг өнхөрч унахаас сэргийлж ивүүр, тулаасыг найдвартай хийсний дараа гагнах, дулаалах, чигжих ажлыг хийнэ.
3. Яндан хоолойг гулсаж унах дэлийх нөхцөлийг хааж хүндийн төв тэгш хэмийг олж трессоор хэд хэд ороосны дараа өргөж тээвэрлэнэ.
4. Ухсан шуудуу траншейны ирмэгээс 2.5 м-ээс их зайд труба, холбох хэрэгслийг хураана.
5. Ухмал шуудуунаас 2 м-н зайд гэрэл дохио, санамж, хашаа хийсэн байна.

Дөрөв: Хориглох зүйл

1. Ухсан шуудууны хана налж суух.
2. Ухаж буй нүхнээс бөөгнөрсөн, чулуутай шороог хэт хол хаях.
3. Яндан хоолой дахь даралтыг тогтоосон хэмжээнээс хэтрүүлэх.
4. Ил тавьсан хоолойг хийгээр шахаж шалгах, даралт буугаагүй байхад засвар үйлчилгээ хийх.
5. Яндан хоолой угсрах үед хооронд нь хүн байлгах.
6. Ажил удирдагчийн зөвшөөрөлгүйгээр дур мэдэн өөр ажил гүйцэтгэх.
7. Ухсан нүх, шуудууны ирмэгээс 1м-ээс дотогш зайд элдэв зүйлс хураах.
8. Ухсан нүхний ирмэгээс 1м-ээс дотогш зайд хүмүүс зорчих машин механизмыг 2м-ээс дотогш байрлуулах.
9. Ажлын байранд согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэх, ажлын байранд согтуу ирэх.
10. Фланцан холболтын боолтны нүх тохирсон эсэхийг хуруугаараа шалгахыг хатуу хориглоно. Зөвхөн тусгай тохируулагч буюу лоом хэрэглэнэ.
11. Бригад 3 - аас доош хүнтэйгээр ажиллах .
12. Янданг буюу арматурууд бусад тоног төхөөрөмжийн эд ангийг шуудуунд буулгах үед шуудуунд ажиллахыг хориглоно.
13. Янданг дүүжилсэн байдлаар залгасан хэсэгт ивүүр тулгуур хийхгүйгээр гагнуур угсралтын ажил гүйцэтгэх.
14. Камер худагт засварын ажилд оролцоогүй хүмүүс байх.
15. Шугам хоолойд даралттай үед засварын ажил гүйцэтгэх.
16. Түлхүүрийг яндан болон бусад зүйлээр уртасгахыг.
17. Ухсан нүх шуудууг шөнийн цагт хаалт хамгаалалт, гэрэлтүүлэггүй ил задгай орхих.
18. Худагт каска /дуулга/ малгай, хамгаалах бүсгүй ажиллах.
19. Шөнийн цагт камер худгийг гэрэлтүүлэхэд ил гал ашиглахыг.
20. Худгийн тагийг гараар буюу тохиолдсон зүйлээр онгойлгохыг.
21. Усны шугамд шингэн шахаж турших үед туршилт хийж байгаа хэсэгт туршилтад холбогдолгүй хүмүүс байхыг хориглоно.

Тав: Ажлын дараа

Ажил дууссаны дараа эд анги, материал, багаж хэрэгслээ зохих байранд нь хурааж, ажиллаж байсан ажлын байраа цэвэрлэж эмх цэгцтэй болгоно.

**НАЙМ: БОХИР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг: Ерөнхий зүйл

БУШ-ын засварчнаар 18 аас дээш насны , тухайн мэргэжлийн сургууль төгссөн, эмчийн үзлэгээр орж , эрүүл мэндийн хувьд зөвшөөрөгдсөн хүнийг ажиллуулна. Ажилтан нь өдөр бүр ажилд гарахдаа доорхи зарчмыг баримтална

1. Ажлын хувцасыг бүрэн зөв өмсөж ажиллах.
2. Толгойны хамгаалалт болох каска малгайг тогтмол хэрэглэж байх
3. Аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаатай уншиж танилцан гарын үсэг зурах.
4. Хариуцан ажиллаж байгаа дүүргийн бохир усны худаг, шугам хоолойн хэвийн байдлыг хангаж засвар үйлчилгээ , цэвэрлэгээг чанартай хийж мэдээний дэвтэрт хийсэн ажлаа үнэн зөв бичиж тэмдэглэж байх
5. Засвар үйлчилгээ хийж байх үедээ ашиглаж байгаа багаж хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаж анхаарал болгоомжтой ажиллана.
6. Худагт ажиллах бригад нь 3-с дээш хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллах
7. Шугам эргэлтийн үед шаардлагатай багаж хэрэгсэл агуулсан ажлын цүнхийг тогтмол авч явах
8. Цахилгаан тоног төхөөрөмж дээр ажиллахдаа хүчдэлийг салгуулж аюулгүй болсоны дараа ажиллагаагаа эхлэх
9. Засвар үйлчилгээ хийсний дараа ажлын талбай , ажлын байраа цэвэрлэж байх.
- 10.Хуваарлигdsan ажилд хамгаалах хэрэгсэл шаардлагатай бол инженер, техникч, ХАБЭА-н инженерт мэдэгдэж хамгаалах хэрэгслээр хангуулан аюулгүй болсны дараа ажиллагаагаа хийж эхлэх.
- 11.Ажлын байранд тамхи,архи хэрэглэхгүй, мөрийтэй тоглоом тоглохгүй байх
12. Ажил гүйцэтгэж байгаа нэгнийхээ анхаарлыг сарниулан тоглож наадахгүй байх.
13. Худгаас гарч буй хог хаягдлыг гаргах хувингийн сэнж, олсыг сайтар шалгаж бат бэх байлгах
- 14.Гараар ачаа өргөхдөө биеийн байрлалыг зөв байрлуулж өргөх ба буруу байрлалтай өргөснөөр та нуруу, нугас, гар хөлөө гэмтээх аюултайг анхааран ажиллах. Өргөх механизм байхгүй нөхцөлд бусадтай хамтарч өргөх
15. Бохир усны шугам хоолойн люк тагыг онгойлгоходоо дэгээ төмөр, ломоор онгойлгон 15-30 минут агааржуулсны дараа ажлаа эхлэх
16. Худагт байрлах шатны бүрэн бүтэн байдлыг шалган ажлыг үргэжлүүлэх
17. Бохир усны худаг лайдаж цэвэрлэх , шугам угаалга хийх үед зориулалтын ус нэвтрэхгүй хувцас, хошуувч, резинэн бээлий, каска малгай өмсөж ажиллана.
18. Лаг ихээр хуримтлагддаг, бохир ус ихээр тунадаг, тодорхой хугацаанд шалгаж байгаагүй худагт ажиллахдаа зориулалтын багажаар хэмжилт хийн

- агааржуулсаны дараа дахин хэмжилт хийж аюулгүй тохиолдолд хүн оруулж ажиллуулах
19. Худаг лайдаж цэвэрлэхэд гарсан хог хаягдлыг хувингаар татаж гаргах үед дээрээс нь унах аюултай тул худгийн ханыг налж аюулгүй байдалд зогсох
 20. Эрүүл мэндийн байдал муу, архи, мансууруулах зүйл хэрэглэсэн үедээ худагт ажиллахгүй байх

Хоёр: Шугам эргэлтийн үед худгийн тагийг зориулалтын дэгээгээр нээж хаана. Худгийн тагийг нээсний дараа 15-20 минут агааржуулж, шатны бат бэхийг шалгасны дараа худагт орж ажиллана. Бригад 3- аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй байх ёстой. Нэг нь хамгаалалын бүс хэрэглэн худагт орж ажиллахад нөгөө нь хамгаалалтын бүснээс уянсан олсны үзүүрийг барьж холбоотой ажиллана. Олсны урт 3 м ээс доошгүй байна. Гурав дахь хүн гадна орчин , хөдөлгөөнөөс хамгаалах үүрэг хүлээнэ. Худагт 10 минутаас илүү хугацаагаар ажиллахгүй. 10 минут тутамд солигдож ажиллана. Таг нь онгорхой худгийн дэргэд тамхи татах, ил гал гаргахыг хатуу хориглоно. Худагт 12 вольтоос илүү хүчдэлтэй зөөврийн гэрэл хэрэглэж болохгүй.

1. Авто машины зам дээр худаг шалгах үед заавал анхааруулах тэмдэг хэрэглэнэ. Ажилтан та ажил гүйцэтгэхдээ заавал хэрэглэх зүйлсийг сануулсан тэмдэг

- Шугамын эргэлтээр ажил гүйцэтгэж явахад , тохиолдож болох аюулыг анхааруулах тэмдэг:

- Хальтирч унах
 - Гар цохих хавчуулах
 - Толгойгоо цохих
 - Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах
 - Авто машины хөдөлгөөнөөс болгоомжлох
 - Явган хүний гарц гармаар зорчих
 - Замын зорчих хэсэг дээр байралсан худаг шалгаж ,цэвэрлэхэд анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулан хэрэглэж ажиллах
 - Бүдэрч унах
 - Хөлөө цохих хавчуулах
 - Шатнаас унах
2. Засварчин та гал унтраагуур ашиглаж чаддаг байх. Галын гарсан үед ажиллах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх.
 3. Хөдөлмөрийн хууль болон ХАБЭА-н хуультай уншиж танилцсан байх.
 4. Шугамын бөглөө гаргахдаа усны даралт , түрэлтээс болгоомжлон ажиллах. Троссны харвалтаас сэргийлж , анхаарал болгоомжтой ажиллах. Шугам угаалгын

үед усны түрэлтээс ,төмөр утас тасрахаас сээрэмжил. Утсыг мөрөлж гаргахад утасны нөгөө үзүүрийг сулласан байна. Утсаа нугалахгүй татаж хогоо бүрэн авах хэрэгтэй. Бөмбөгөөр угаах үед бөмбөгийг худагт зөв байрлуулж ,бөмбөгний хийг тааруулан шугамын диамерт тохируулана. Бөмбөг ирэх худагт 3-аас доошгүй хүн ажиллана. Бөмбөг ирэх үед лоткинд зогсохыг хориглоно. Бөмбөгөө гаргахдаа усны түрэлтээс болгоомжил

5.KO-502 машинаар угаахад 5-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллана. Эхлээд шлангны бүрэн бүтэн байдал , штуцер залгаа хшуууг сайтар шалгана. Шланкаа худагт бүрэн оруулсны дараа даралтын манометрийг хянана. Усан гидросистемийн даралт 16мл тосон гидросистемийн даралт 16мпа-аас хэтэрсэн үед ажиллахыг хориглоно. Урсгалыг сөрж буудуулан , дараагийн худагт ирсний дараа даралттай чигээр нь татаж хогийг авна. Шланкаа эвхэж сунгахдаа анхаар

6.FORD-350: Шалгах худгаас 3 метрээс багагүй зайд машинаа байрлуулж анхааруулгын тэмдгээ тавина. Заглушка тавих шугамаа цэвэр эсэхийг шалгаад шугамын диаметрт тохируулж тавина. Заглушканы диаметр шугамын диаметрээс хэтэрч тохируулж тавина . Заглушканы диаметр шугамын диаметрээс хэтэрч болохгүй. Заглушкийг авах үед худагт хүн байхыг хориглоно. Залагчийн зориулалтын тоноглолоор оруулна. Дамрын хөдөлгөөн , бат бэхийг шалгана.

7.Эксковаторчин нь ажилд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч, механикаар эксковатороо шалгуулсны дараа ажилд гарна. Суудлын бэхэлгээг байнга хэрэглэнэ. 15 градусаар илүү налууд ажиллуулж болохгүй. Байрлуулахдаа цилиндрийн штокийг далдалж , сумаа бүрэн сунгаж тавина. Эксковатороор ачаа өргөж чирэх , налуу газар ухрах эргэх , хөдлөн явахыг хориглоно. Аюулгүйн хөшүүргийг түгжихдээ эхлээд зүүн гарын тулгуурын дээш өргөнө. Цаас, навч зэрэг амархан гал авалцах зүйлсийг хөдөлгүүрийн дуу намсгагч турбо гэх мэт өндөр температуртай хэсэгт овоолох, түлш гидрын тос алдагдах нь галын аюултай тул сээрэмжил. Ажлын радиуст 5-метрээс ойр зайд орохыг хатуу хориглоно. Засвар үйлчилгээ хийх үед овор ихтэй хүнд ачаа өргөн удаан байлгаж болохгүй. Машин гулгах тогтвортгуй болох тохиолдолд шанагыг даруй буулгаж тулна. 30 градусаас илүү налуу газар онхолдох магадлал өндөр тул явахыг хориглоно. Шанагыг газраас 20-30см өргөж бэхэлгэ хийсний дараа замийн хөдөлгөөнд оролцно. Налуу газар өсөж ,уруудаадаа сумыг доошлуулж гарыг сунган газраас 30см зайд барьж зөвхөн чигээрээ явна.

8.Өргөх механизмтай ажиллахдаа ачааг бага зэрэг өндөрт өргөн гинж аргамж , болон зогсоогчийн ажиллаа найдвартай эсэхийг заавал шалгана. Даац хэтрүүлэх , өргесөн ачаан доор зогсох , хүчтэй угзарч татах , цочмог өргөж буулгахыг эрс хориглоно.

9. Газар шорооны ажил гүйцэтгэхдээ ашиглагч байгууллагаас албан ёсны зөвшөөрөл авсан байна. Уг зөвшөөрөлд шугам сүлжээ , кабелийн байрлал , хэмжээ , зураг схемийг хавсаргасан байдаг. Үүний нь дагуу 0.4 метрээс багагүй зайнаас гар хүрзээр ажиллана. Хажуу ханыг бэхлэхгүйгээр 1метрээс илүү гүн ухаж болохгүй эксковатороор бол 3 метрээс гүнзгий ухахыг хориглоно . Ухаж буй шуудуунд хүн орохыг хориглоно. Бэхэлгээгүйгээр нүх сувгийг 5 метр гүн ухаадаа хөрсний тогтоц, нүхний гүнээс хамаарч дор дурьдсан харьцаагаар налуу ухна..

№	Хөрсний тогтоц\хөрсний гүн	1.5 метр	3метр	5 метр
1	Сул овоолсон нягтуулаагүй хөрс	1:0.5	1:1	1:1
2	Элсэргэг ба хайрга	1:0.25	1:0.67	1:0.85
3	Элсэргэг хөрс	1:0	1:0.5	1:0.75
4	Шавранцар хөрс	1:0	1:0.2	1:0.5
5	Шавар	1:0	1:0.5	1:0.5

Ухсан шороог суваг шуудууны ирмэгээс 0.5 метрээс доошгүй зайд байлгана. Доороос нь хөндийлж ухаж болохгүй. Хаалт хамгаалалтууд , шланкны холбоос зэргийг шалгаж , шатахуун тос хийж цэнэглэнэ. Хөдөлгүүр ажиллаж байгаа үед тосолгоо, үйлчилгээ, засвар хийхийг хориглоно.

10. Компресороор ажиллах үед

Алхны хошууг гүйцэд сайн хийх чангалаад , эргэлдэгч эд. налуу газар ажиллах бол дугуйнд ивээс хийж, өнхрүүлэхгүй байх арга хэмжээ авна. Хийн баллоны хаалтыг ажил дуусгамц хааж шалгах

**ЕС: ЦЭВЭР УСНЫ НАСОС СТАНЦЫН МАШИНИСТЫН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг: Ерөнхий зүйл

Цэвэр усны насос станцын машинист нь 18-аас дээш насны эмчийн үзлэгт орсон уг мэргэжлээр ажиллах мэргэжлийн үнэмлэхтэй хүмүүсийг ажиллуулна. Аюулгүй ажиллах аргад суралцаж, сургалтанд хамрагдсан, анхан шатны ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан үнэмлэхтэй хүмүүсийг ажиллуулна. Цэвэр усны насос станцын машинист нь аюулгүй ажиллагааны дүрмийг зөрчвөл ХАБЭА-н хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ. Машинчийн мэргэжлээр суралцсан мэргэжилтэй ажилтанг ажилд авахдаа туршлагатай ахлах машинчийг 7 хоног дагалдуулан сургаж дадлагажуулан дахин мэргэжлийн шалгалт авч бие дааж ажиллах зөвшөөрөл олгоно.

Хоёр: Ажил эхлэхийн өмнө

1. Ажлын тусгай хувцсаа өмсөнө.
2. Хамгаалах хэрэгслээ бүрэн хэрэглэнэ.
3. Энэ өдөр ажил гүйцэтгэхэд ашиглах багаж, материал бусад шаардлагатай зүйлээ ойртуулж, аюулгүй ажиллах ажлын байрыг бэлтгэнэ.
4. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн хаалт хамгаалалт, розетка, унтраалга болон бусад зүйл аюулгүй ажиллах нөхцлийг шалгана.
5. Гэнэтийн аюул учирсан үед ажилчид явахад зориулсан зам талбайг чөлөөтэй, шаардлагатай багаж, хэрэгсэл, төхөөрөмжийг ашиглахад бэлэн байлгана.
6. Өдөр тутмын аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч гарын үсэг зурна.
7. Аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөж өөрийн болон бусдын эрүүл мэндийг хамгаалан ажиллах үүрэгтэй.

Гурав: Ажлын байранд анхаарах зүйл

1. Мэргэжлийн эрх бүхий ажилтнаас бусад хүмүүс машин, цахилгаан хэрэгсэл, агааржуулалт, гэрэлтүүлгийн болон гал унтраах хэрэгслийг оролдох, засварлах, тохируулгыг өөрчлөх, хаалт хамгаалалт, тэдгээрийн хаяг бичээсийг авахыг хориглоно.
2. Ээлж хүлээж авахдаа өмнөх ээлжийн машинчтай хамт ажлын байрны ариун цэвэр тоног төхөөрөмжийн ажиллагаа эд хогшлын бүрэн бүтэн байдал ээлжийн ажилчдын ирцийг шалгаж хүлээн авч эвдрэл гэмтэлтэй тоног төхөөрөмж эд зүйл байвал цаг алдалгүй хэвийн болгож рапортын дэвтэрт тэмдэглэнэ.
3. Машинч нь машин заалны хянах самбарыг байнга хянаж заалтыг цаг тутамд тэмдэглэж хэвийн хэмжээнээс өөрчлөгдсөн байвал газрын диспетчерт мэдэгдэнэ.
4. Диспетчерийн зөвшөөрөлгүй ажиллаж буй насосыг зогсоох, бэлтгэлд байгаа насосыг ажиллуулахыг хориглоно.
5. Гэмтэл гарсан үед заавал засварчид, цахилгаанчдаар үзлэг шалгалт хийлгэж хэвийн гэсэн нөхцөлд ажиллуулна.
6. Цахилгаан хөдөлгүүрийн хүчдэлийг таслахдаа заавал салгуураар нь салгана.
7. Насос хөдөлгүүрийн удирдлагын самбарт “**НАСОС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**”, “**БЭЛТГЭЛД БАЙНА**”, “**ЗАСВАРТ БАЙНА**”, “**БҮҮ ЗАЛГА, ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ**

БАЙНА”, “ХААЛТЫГ ОНГОЙЛГОЖ БОЛОХГҮЙ, ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА” гэсэн анхааруулах, хориглох тэмдэг, дохио санамжуудыг байршуулсан байна.

8. Насос станцын шит удирдлагын самбарын ойролцоо шал талбайг ус чийггүй байлгаж резин болон модон тусгаарлагч тавьж цахилгаанд цохиулахаас хамгаалсан байна.

9. Насос станцын заалны хашлага нь бүрэн бүтэн түшиж тулахад хөдлөхгүй бат бэх эргэлдэх хөдөлгөөнтэй эд ангийн гадна талд хамгаалалт хийгдсэн байна.

10. Ажиллаж байх үед тоног төхөөрөмжид гэмтэл гарвал төхөөрөмжийн хүчдэлийг салгаж **“ЗАСВАРТ”** гэсэн санамж өлгөнө. Диспетчерт энэ тухай мэдээ өгнө.

11. Машинч нь тоног төхөөрөмжийг ашиглалтын болон аюулгүй ажиллагааны заавруудыг нарийн баримтлан үйлдвэрлэлийн осол доголдол гарахаас урьдчилан сэргийлэн ажиллаж, аваар ослын үед машинч газрын диспетчер станцын инженер нарт даруй мэдэгдэж шуурхай арга хэмжээ авна.

12. Гал түймэр гарсан үед цахилгаан тоноглолтуудыг хүчдэлээс чөлөөлөх галын хорыг ажиллуулах мөн хлор алдагдахад авах арга хэмжээнүүдийг мэддэг байх шаардлагатай.

13. Ажлын байр нь бүрэн гэрэлтүүлэгтэй, агаар сэлгэлттэй байна.

14. Станц дотор ямар нэг ажлыг өндөрт гүйцэтгэхээр бол хамгаалалтын бүсийг заавал хэрэглэх.

Дөрөв:Хориглох зүйлүүд

1. Насос, тоног төхөөрөмж, хүлээн авах резервуар, хаалт зэргийг угсрахад фланцын холбоосны нүхийг хуруугаа хийж тохируулах, тулхүүрийг үзүүрт нь труба болон бусад зүйл хийж уртасгах.
2. Ажлын байранд өргөж тээвэрлэх засвар үйлчилгээ хийж буй үед өргөж буй ачаан доор зогсох.
3. Ажлын байр, машин заал, хянах самбар, хүлээн авах резервуарт гадны хүн оруулах.
4. Шнекэн дамжуулагч дээр суух, зогсох, ажиллаж буй үед засвар үйлчилгээ хийх.
5. Насос, тоног төхөөрөмжийн цахилгааны товчлууруудыг залгаж салгахдаа нүүцэн гараараа болон нойтон бээлийтэй ажиллах. Ажлын байранд согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэх,ажилдаа согтуу ирэх.

Тав: Ажлын дараа

1. Ажлын байр,багаж хэрэгсэл,тоног төхөөрөмжөө шалгаж,цэвэрлэгээ ариутгал хийгээд журмын дагуу дараагийн ээлжиндээ хүлээлгэж өгнө.

АРАВ: УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА Нэг: Ерөнхий зүйл

Ус түгээх байрны үйлчлэгч нь 18-аас дээш насын эмчийн үзлэгт орсон зохих шатны боловсролтой, харьцааны соёлтой хүмүүсийг ажиллуулна. Аюулгүй ажиллах аргад суралцаж, сургалтанд хамрагдсан, анхан шатны болон ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан байна. Ус түгээх байрны үйлчлэгч нь аюулгүй ажиллагааны дүрмийг зөрчвөл ХАБЭА дотоод дүрэм журмын дагуу хариуцлага хүлээнэ.

Хоёр: Ажил эхлэхийн өмнө

1. Ажлын тусгай хувцас бүрэн зөв өмсөнө.
2. Хамгаалах хэрэгслээ бүрэн хэрэглэнэ
3. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн хаалт хамгаалалт, разетка, унтраалга бусад зүйл аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангаж байгааг шалгана.
4. Аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөж өөрийн болон бусдын аюулгүй байдал эрүүл мэндийг хамгаалан ажиллах үүрэгтэй.

Гурав: Ажлын байранд анхаарах зүйл

1. Мэргэжлийн эрх бүхий ажилтнаас бусад хүмүүс машин, цахилгаан хэрэгсэл, агааржуулалт, гэрэлтүүлгийн болон гал унтраах хэрэгслийг оролдох, засварлах, тохируулгыг өөрчлөх, хаалт хамгаалалт, тэдгээрийн хаяг бичээсийг авахыг хориглоно.
2. Ус түгээгч хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн зааварчилагааг хэсгийн ахлагчаас авч гарын үсэг зурсан байх.
3. Жилд 2 удаа эрүүл мэндийн үзлэгт орж, эрүүл мэндийн дэвтэртээ тэмдэглэл хийлгэсэн байна.
4. УТБ-ны гадна, дотор талын цэвэрлэгээг тогтмол хийж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан орчинд ажил үйлчилгээ явуулна.
5. Ус егдөг шлангийг тогтмол хлорамины уусмалаар ариутгаж байна.
6. Цахилгааны болон тоног төхөөрөмжүүдийн хэвийн ажиллагаанд хяналт тавьж, болгоомжтой харьцана.
7. Өндөрт ажиллахдаа тогтвортай сайтай бат бэх суурь сайтай шат ашиглах
8. Зуухны яндан битүүрэх болон бусад шалтгаанаар утаа цохиж угаартахаас болгоомжлоно.
9. Гал унтраах зориулалтын багаж хэрэгсэл, гал унтраагуурыг ашиглах, анхан шатны мэдлэг чадвартай байх.
10. Пийшин дээр болон цахилгаан тенийн дэргэд нь галд тэсвэргүй шатамхай зүйлс тавихгүй байна.
11. Ажлын байраа цэвэр үзэмжтэй байлгаж, анхан шатны бичиг баримтыг үнэн зөв хөтлөх, шугам сүлжээ усгүй болсон, тоног төхөөрөмжид эвдрэл гэмтэл гарсан үед диспетчер албаны холбогдох хүмүүст даруй мэдэгдэнэ.
12. Ус түгээгч нь үйлчилгээний дэг жаяг стандарт, ёс зүйн дүрмийг чанд мөрдөж ажиллана.
13. Халтирч бэртэхээс урьдчилан сэргийлж, мөсийг байнга цохиж цэвэрлэж ачуулж зайлзуулна.
14. УТБ-ны гадна орчинд анхааруулах тэмдэг, тэмдгэлгээг байршуулсан байх.
15. Ажлын цагийг чанд мөрдөж ажиллах.

Дөрөв: Ус түгээх байранд хориглох зүйлүүд

1. Цахилгаан тоног төхөөрөмжийн хүчдэл дамжуулах хэсэгт нойтон гараар хүрэхийг.

2. Цахилгаан тоног төхөөрөмж болон цахилгаан хэрэгслийн гадна тал норсон тохиолдолд залгахыг.
3. Гал түлэхдээ галын аюулаас урьдчилан сэргийлж, ил гар гаргах, зуухны амаар болон өөр ямар нэг шалтгаанаар гал алдахгүй байх.
4. Ариутгалын бодисыг тогтоосон хэмжээнээс өөрөөр бэлтгэхийг.
5. УТБ-ны доторхи шугам хоолой, тоног төхөөрөмжийг хөлдөхийг.
6. Хүчдэл дамжуулагчид болгоомжгүй хүрэх, шаардлага хангахгүй розетка, вилки, гар хийцийн халаагуур ашиглахыг.
7. Дур мэдэн цахилгаан хэрэгсэл засварлахыг оролдох.
8. УТБ-д засвар хийхдээ стандарт шаардлага хангаагүй шат хэрэглэх.
9. Ажлын байр дур мэдэн орхих, өөр хүнээр ажил гүйцэтгүүлэх.
10. Ажлын байранд гадны хүн оруулахгүй байх.
11. Ажлын байранд тамхи татахгүй байх.
12. Ажлын байранд согтууруулах ундаа хэрэглэх, ажилдаа согтуу ирэхгүй байх.

Тав: Ажлын дараа

Ажил дууссаны дараа өвлийн нөхцөлд шугам, хоолой хөлдөхөөс сэргийлж эргэлтийн насос, халаалтын кабель, халаалтын тень залгаж, ажлын байраа цэвэрлэж эмх цэгцтэй болгоно.

АРВАН НЭГ: УСАН САН УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Усан сангийн угаалга ариутгал нь зөөврөөр түгээж байгаа усны чанар стандартыг хангаж ажиллахад чиглэнэ. Усан санг угааж цэвэрлэх, ариутгах, үйл ажиллагааг орон тооны усан сан угаагч нар, өөрсдийн хариуцсан эрүүл ахуйч, хэсгийн ахлагч нарын удирдлаган дор хийж, усны чанарт УТЛ-ын мэргэжилтэн нар хяналт тавина. Усан сан угаагч болон угаалга ариутгал хийх тусгай тоноглолын авто машины жолооч нар нь УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, Авто тээврийн болон замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандартыг өдөр тутмын үйл ажиллагаандaa хэрэгжүүлж, дагаж мөрдөх үүрэгтэй.

Ус түгээх байрны усан сан угаагч нь усан сан угааж ариутгахад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн цахилгааны аюулгүй байдал, багаж хэрэгслийн иж бүрдэл, тэдгээрийн бүрэн бүтэн байдал, тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгсэл, ариутгалын бодисыг ажилд гаражын өмнө бүрэн шалгаж, ажлын байрны өдөр тутмын зааварчилгааг авч гарын үсэг зурсан байна. Ажил үүргээ осол эндэгдэлгүйгээр гүйцэтгэх арга барил, мэргэжлийн ур чадвар эзэмшиж, болзошгүй аюул ослын үед анхны тусламж үзүүлэх чадвар, харилцааны соёл эзэмшсэн байх үүрэгтэй.

Нэг. УТБ-ны усан сан угаагчийн гүйцэтгэх үүрэг

1. Угаалга ариутгал хийх батлагдсан график, хариуцсан эрүүл ахуйчийн өгсөн ажлын нарядын дагуу усан сангийн угаалга цэвэрлэгээ, ариутгалыг “Усан санг цэвэрлэх, ариутгах, угаах” зааврын дагуу гүйцэтгэж, зөрчил дутагдалгүй ажиллана.
2. Усан санг ариутгахад зарцуулах ариутгалын бодисын тун, идэвхит хлорын хэмжээг мэргэжлийн байгууллагаар тодорхойлуулж, баталсан стандарт, журмын дагуу ариутгалыг хийж, ариун цэврийн дэглэмийг хатуу сахиж, ажлын тусгай хувцас, багаж хэрэгслийг ариун цэврийн зааврын дагуу ариутган тусгай сав хайрцаганд хийж зөөвөрлөнө.
3. Усан санг цэвэрлэж ариутган угаасан актыг тухай бүр хийж, ус түгээх байрны тамга, үйлчлэгчийн гарын үсгээр баталгаажуулж, хариуцсан эрүүл ахуйчаар хянуулна.

Хоёр. Аксона актив ариутгагч бодистой харьцах үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Тус бодис нь цууны хүчил, ус төрөгчийн хэт исэл агуулсан, өвөрмөц үнэртэй, өөрөө шатамхай бус боловч ихэвчлэн хүчилтөрөгч ялгаруулах замаар гал гаргах аюултай исэлдүүлэгч бодис юм.
2. Аксона актив бодисоор ариутгал хийхийн өмнө нүд, арьс, амьсгал хамгаалах хэрэгслийг бүрэн өмсч гэмтэж түлэгдэхээс хамгаалаж, зөв хэрэглэж сурх хэрэгтэй.
3. Нүдэнд орсон тохиолдолд тэр даруй хүйтэн усаар зайлна. Хэрвээ контакт линз хэрэглэдэг бол түүнийгээ авах хэрэгтэй. Нүдний зовхийг анилгүйгээр доод тал нь 15 минутын турш усаар үргэлжлүүлэн зайлна.

4. Арьсанд хүрсэн тохиолдолд тэр даруй их хэмжээний хүйтэн усаар 15 минутын турш зайлна. Уг бодист хүрэлцсэн хувцасыг сайн угаасны дараа хэрэглэ.
5. Залгисан тохиолдолд амаа зайлаад 1-ээс 2 аяга ус ууна. Бөөлжиж болохгүй, залгиснаас болж ухаан алдсан хүнд амаар юу ч дамжуулж болохгүй
6. Амьсгалсан үед нэн даруй цэвэр агаарт гаргах хэрэгтэй.
7. Аксона актив бодис нь халуун дулаан орчинд задарч болзошгүй тул сэруүн, хуурай нөхцэлд хадгална. Хөлдөөж болохгүй.
8. Асгарсан бодисыг сав руу нь юулэх ба алчууранд шингээн авч арчина.
9. Хэт халуунд байлгах, зус/энэ зэс гэсэн үг үү/, төмөр болон ямар нэг органик бодистой хүрэлцэхээс зайлсхий.
- 10.Хлортой бодистой хольж болохгүй. Эрүүл мэндэд маш хортой уур үүснэ. Зөвхөн устай холино.
- 11.1м3 орчинд хүчилтөрөгчийн хэмжээ 17%-иас доош үед усан сан руу орж ажиллахыг хориглоно. Усан санд хэт удаан ажиллах нь зүрх судасны үйл ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй тул ээлжлэн ажиллах.
- 12.Усан сан руу орох, гарахдаа шат ашиглах ба бэхэлгээгүй шаттай үед гулсахаас сэргийлж тулгуур хийх, хүнээр түшүүлэх зэрэг арга хэмжээг авах, усан сан дээрээс үсэрч буухыг хориглоно.
- 13.Шат гишүүр, нойтон шалан дээр халитрахаас болгоомжлох.
- 14.Халдвартгэлийн бодисонд андуурал гаргахгүйг болгоомжлон хаяг наах, асграхгүй байхаар найдвартай таглах, зөөж тээвэрлэх.
- 15.Ариутгал хийх тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдал цахилгааны хэвийн ажиллагааг шалгах, гэмтэлтэй цахилгаан хэрэгслийг дур мэдэн засварлахгүй байх.
- 16.Үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал нөхцөлд ариутгал цэвэрлэгээг хийхгүй байх.
- 17.Усан сангийн юулсэн усыг барилгаас зйтай асгах, бүрэн бүтэн шланкыг ашиглах, барилгын бүтээцийн чанарыг алдагдуулахгүй байх.
- 18.Ажлын байрыг дур мэдэн шилжүүлэх, согтууруулах ундааны зүйл ажлын байран дээр хэрэглэхийг хориглоно.
- 19.Ажил гүйцэтгэхээр явах ба ирэхдээ байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, зам тээврийн аюулаас болгоомжилж, цаг агаарын байдалд тохируулан хуцаслахыг сануулж байна.
- 20.Амь нас эрүүл мэндэд сөрөг, аюултай нөхцөл бий болсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, энэ талаар удирдах ажилтануудад мэдээлэх үүрэгтэй.

**АРВАН ХОЁР: УС ТҮГЭЭХ БАЙРНЫ САНТЕХНИКИЙН ЗАСВАРЧИНЫ АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл.

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, гэр хорооллын хүн амд, унд ахуйн цэвэр усыг, ус түгээх байраар дамжуулан борлуулах үйлчилгээг явуулахад сантехникийн талаас хэвийн ажиллуулах нөхцлийг хангах үүрэгтэй.

Сантехникийн мэргэжлээр курс, сургууль төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй, эмчийн үзлэгт орж, эрүүл мэндийн хувьд зөвшөөрөгдсөн байх ба ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслийг зориулалтын дагуу хэрэглэж, ажил үүргээ гүйцэтгэх үедээ өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байж, ажил үүргээ осол эндэгдэлгүйгээр гүйцэтгэх арга барил, мэргэжлийн ур чадвар эзэмшиж, болзошгүй аюул ослын үед анхны тусламж үзүүлэх чадвар эзэмшсэн байна.

Хоёр. Аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Ус түгээх байрны засварчин нь ажлын онцлогоос шалтгаалан дангаараа болон давхар ажил хослон гүйцэтгэх, гагнуурчин буюу кранчин зэрэг тусгай мэргэжлийн ажилтаны туслах ажилчин болж ажилладаг онцлоготой тул ажил эхлэхийн өмнө хариуцсан ИТА-аас хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Ажлын онцлоготой уялдуулан ажил гүйцэтгэхээр явах ба ирэхдээ замын хөдөлгөөнд анхаарал болгоомжтой оролцож, цаг агаарын байдалд тохируулан ажлын хувцсаа бүрэн өмсөж, ариун цэврийн ерөнхий шаардлагыг мөрдөж ажиллана.
3. Зөөврийн цахилгаан багажаар ажиллахдаа утас кабель нь шалбархайгүй байх ба 2-оос илүү шалбарч ороосон бол цаашид солиулах шаардлагатай.
4. Ажилд шаардлагатай багаж хэрэгсэл, түлхүүр багажыг зориулалтын багажны цүнхэнд авч явах, багажаа эмх цэгцтэй, унахааргүй, бусдад саад болохооргүй газар, өөрт ойрхон байлгах, зориулалтын бус багаж хэрэглэхгүй байх.
5. Хурц ир, үзүүртэй багаж хэрэгсэл биедээ авч явахаас татгалзах.
6. Ир үзүүртэй багажийг хол ойрын ямар ч зайнаас хаяж шидэлгүй ишээр нь гардуулж өгнө.
7. Найдвартай домкрат хэрэглэх. Пластмассан усан сангийн ул төмөртэй хэсэгт тулгаж аажим өргөн.
8. Домкратны дор давхар ивээс хийх. Ивээс нь домкратны улнаас диаметрийн хувьд 5 см-ээс дээш өргөн байх.
9. Усан санг өргөсний дараа тэнхлэгийн дор өргөгдсөн хэмжээнд таарсан ивээс заавал хийх.
10. Ивээсгүй ёмкостын доогуур орохыг хориглоно.
11. Засварын ёмкостын доор орж ажиллах үед унаж гэмтэхээс болгоомжлох.

12. Домкраттай байгаа ёмкостыг хөдөлгөх, доогуур нь засварчнаас өөр хүн ойртохыг хориглоно.
13. Хуванцар усан сангийн хавтанг хөл дээрээ унагахаас болгоомжиллох, уграатай хавтанг салгах буюу уграхдаа овор хэмжээ ихтэй тул хоёр талаас нь зэрэг өргөх.
14. Хуванцар усан сангийн дээд тагны хэсгийг таглаж боохдоо ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангаж тоос шороо утаа орох нөхцлийг бүрдүүлэхгүй байх.
15. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг сайтай нөхцөлд засвар үйлчилгээг хийж, галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх.
16. Төмөр усан сангийн дотор талыг будах ажил хийхдээ битүү саванд удаан хугацаагаар ажиллаж болохгүй. Ойр ойрхон гадагш гарч агаар амьсгалж ажиллана. Будагнаас хордохоос сэргийлж хошуувч, бээлий зэрэг хамгаалах хэрэгслийг хэрэглэнэ.
17. Гагнуурчнтай хамтарч давхар засвар үйлчилгээ хийхдээ гагнуурын оч болон утаанаас нүдээ хамгаалах, хувцас хэрэглэлд оч үсрэх, гагнуурын утаанд угаартахаас болгоомжлох.
18. Усан санг кранаар өргөх үед оосорлогчийн ажил гүйцэтгэхдээ ачааг найдвартай дэгээ гогцооноос өлгөх ба дэгээг гаднаас нь дотогшоо чиглэлтэйгээр мултрахааргүй найдвартай хийж гүйцэтгэнэ.
19. Өргөгч механизмын трасс дэгээ савалж цохих, дэгээнээс ачаа мултрахаас болгоомжилж сонор сээрэмжтэй ажиллах.
20. Өргөх буюу буулгах ачааг ирмэгдэж зогсох, ачаанаас үсрэхийг хориглоно.
21. Ачааг өлгөгч туслах ажилтан нь “**АЧААГ ӨРГӨ**”, “**АЧААГ БУУЛГА**”, “**АЧААГ ӨРГӨХИЙГ ЗОГСОО**” гэсэн командуудыг дуулдахаар чанга өгөх ба дохиогоор зөв ойлгогдох байдлаар өгөх.
22. Өргөсөн ачааны доогуур гүйж харайх, буулгах ачааг ивээсгүй тавихыг хориглоно.
23. Гар, хөлөө ачаанд дарагдах, хавчуулагдахаас болгоомжилж ажиллана.

Гараар ачаа өргөх, зөөх, шилжүүлэх үед

1. Ачааг биедээ ойрхон байлга
2. Ачааг зөөж буй зүйт нүүрээ хандуул
3. Явах замаа ажиглан анхаар, өргөж яваа ачаагаараа явж буй замаа бүү халхал.
4. Бүдрэх аюулаас зайлсхий
5. Удаан яв
6. Ачааг гараараа доороос нь гүйцэд барь
7. Хэт хүнд ачааг бүү хол зөөвөрлө
8. Хэт их зүйл зөөхийн оронд хэд хэдэн удаа бага багаар юмуу тэргэнцэр ашиглан зөөвөрлө.
9. Тэргэнцэрийн булангаас хөлийн шагайг хамгаалахуйц өндөр артай гутал өмс.
10. Тэгш гадаргуу дээр аль болох тэргэнцэрийг түлх, бүү тат.

11. Налуу гадаргуу руу тэргэнцэрийг татаж гаргахдаа нуруугаа цэх байлгаж хөлөө ашигла.
12. Амрах хэрэгтэй бол ачаагаа хатуу гадаргуу дээр байрлуулаад амар, эсвэл тусламж хүс.
13. Шатаар болон налуу газар явахдаа тэнцвэртэй байхын тулд шатны бариул хэрэглэ. Шатаар болон налуу газар явахдаа бүү яар. Шат бүү алгасч яв.
14. Газраас ачааг шууд өргөж болохгүй. Ачааны нэг талаас нь өвдгөө дагуулан тат. Нөгөө хөлийнхөө өвдөг дээр ачаагаа байрлуул. Хөлөө тулаад бос.

Зөөврийн шат ашиглах

Аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан шатыг ашиглах. Үүнд:

Модон шат ашиглах: Хөлний дагуу цууралт хагарал үүсэх эсэх, Гишгүүр гэмтсэн хагарсан эсэх, Өт хорхойд идэгдэж гэмтсэн эсэх, Чийгнээс үүссэн гэмтэл, Түлэгдэл гм

Төмөр шат ашиглах: Хөлний ирмэг цохигдож хурц болсон, Шатны хөл гулзайж тахийсан, Хадаас болон эрэгнүүд супарсан, гээгдсэн, Хүчил шүлтийн үйлчлэлээр илэгдэж зэвэрсэн, Гишгүүр үрчийж цуурсан

Дан шат ашиглах: Бэхэлгээний холбоос супарсан, тахийсан, Гишгүүрүүд супарсан, Хөл сэнсэрч гажсан, Бэхэлгээний холбоосын эрэг боолт элэгдсэн супарсан, Хөлний резин улавч элэгдсэн, алга болсон

Тулгууртай шат ашиглах: Гишгүүр супарсан, эрэгнүүд алга болсон. Тавцан супарсан, Арын хөл гажиж гулзайсан, Холбоосууд хагарч супарсан, Бэхэлгээний мод хагарч цуурсан, Бэхэлгээний утас элэгдсэн тасарсан, Хөл цуурсан хагарсан, Бэхэлгээний эрэгнүүд супарсан, Нуугас ганхаж муудсан

1. Шат руу нэг л хүн гарна
2. Шатаар дээш доош буухдаа нүүр талаар шат руу хандана
3. Хоёр гараар шатнаас барина.
4. Бүх гишгүүрүүдийг ашиглана
5. Гишгүүр алгасан гарч буухыг хориглоно
6. Шатны хөлийн хооронд биеийн тэнцвэрээ хадгал
7. Шатнаас зйтай байгаа зүйл рүү гарцаа сунгаж авах гэж оролдож болохгүй.

Кран машинтай хослон ажил хийх үед

Ачаа өргөх оосорлогч, дохиочноор ажиллах ажилтанг ажил хариуцагч томилж, кранаар гүйцэтгэх ажлын зорилго, дарааллыг хэлж өгч, ажлын төрөл нөхцөлд тохирсон ажлын хувцас, хамгаалах ба дохионы хэрэгслээр хангагдсан эсэхийг шалгана.

“АЧАА ӨРГӨ” дохиог өгөхийн өмнө гүйцэтгэх үүрэг

1. Өргөх ачааны жин, овор хэмжээнд тохируулж, ачаа оосорлох хэрэгслийг зөв сонгон бэлтгэх
2. Ачааг ажил удирдагчийн заавар заалт, баглах оосорлох зураглал бүдүүвчийн дагуу гүйцэтгэнэ
3. Ачаа зөв найдвартай оосорлогдсон, ачаан дээр сул зүйл байгаа эсэхийг шалгаад өөрөө өргөх ачаанаас холдож аюулгүй бүсэд гарч байж өргө гэсэн дохио өгнө

4. Ачааг өргөх, шилжүүлэх замд тээглэх, шүргэлцэх ямар нэг зүйл байгаа эсэхийг шалгана
5. Өргөх шилжүүлэх ачаа ба барилгын хана, хураасан ачаа, материалын хооронд бас ачааны дэргэд хүн байгаа эсэхийг магадлаж шалгана.

Оосорлож, өргөхийг хориглох ачаанууд

1. Жин нь тогтоогдоогүй, даац, овор хэтэрсэн
2. Газарт булагдсан, наалдаж хөлдсөн болон бусад ачаатай боолтоор бэхлэгдсэн буву цутгагдсан ачааг өргүүрийн дэгээ, грейферээр өргөж татах
3. Сэнж гогцоо нь гэмтэлтэй төмөр бетон эдэлхүүн өргөх, ачааны оосрыг 2 эвэрт дэгээний зөвхөн нэгээс өргөх, түүнчлэн хашлаганаас дээш овоолж дүүргэсэн, ачаатай савыг өргөх
4. Татлага тэнжээний гогцоонд элдэв төмөр / гадас, түлхүүр, царил, зээтүү, хоолой / хийж, тогтоох энгийн аргаар залгасан татлага, тэнжээгээр ачаа оосорлохыг тус тус хориглоно.

Ачаа өргөх шилжүүлэх үед оосорлогч дохиочны гүйцэтгэх үүрэг

1. Ачааг өргөх, шилжүүлэх, буулгах, үйлдэл бүрийн өмнө оосорлогч краны машинчид зохих дохиог өгнө
2. Краны ажлын даацанд ойртон жинтэй ачааг газраас 200-300мм өндөрт өргөсний дараа, тормосны ажиллагаа, оосорлоптын зөв найдвартай байдал, сумт зраны тогтвортжилтын байдал зэргийг магадлан шалгасны дараа ачааг цаашид өргөх, шилжүүлэх хөдөлгөөн хийнэ
3. Ачааг замд тохиолдох зүйлээс 0.5м-ээс дээш өндөрт өргөсний дараа шилжүүлэх хөдөлгөөн хийнэ
4. Ачааг өргөж, шилжүүлэхдээ замд тохиолдох зүйлд тээглэхгүй, ачааг гараар түшигүйгээр, хүн дээгүүр гаргахгүй байлгахаар хяналт тавьж, ачаанаас аюулгүй зайд ачааг дагаж явбал зохино.

Гурав. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй сантехникийн засварчин нь байгууллагын дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**АРВАН ГУРАВ: МУЖААНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР,
ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Мужаан нь зохион байгуулалтын нэгжүүдийн цэг салбарын ажлын байрууд, ус түгээх байруудад гарсан модон эдлэлийн засвар үйлчилгээний ажлыг чанартай гүйцэтгэж, Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, осол авааргүй ажиллах үүрэгтэй

Хоёр. Аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Ажил эхлэхийн өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч, ажлын хувцас, бие хамгаалах хэрэгслийг бүрэн хэрэглэсэн байна.
2. Гар багажны иш нь 12%-иас илүүгүй чийглэгтэй хатуу төрлийн хус царс зэрэг modoор хийгдсэн, гадна тал нь сайтар засагдсан, багажиндаа бат бэх бэхлэгдсэн байна.
3. Цахилгаанаар сэргээгддэг гар багаж, хасуур, цоолтуур, цүүц зэргийг ажилд хэрэглэхдээ дараах шаардлагыг хангаж ажиллана. Үүнд:
 - Ажлын хэсгийн ир үзүүр гэмтэлгүй байна
 - Гараар барьдаг бариулын хажуу тал, ирмэг хэсэг нь шамралтгүй байна
 - Багажны бариулын урт нь тохирсон байх
 - Сүх, цүүц, хасуур, гар харуулын ирүүдийг хамгаалсан хуйнд хийж байх
 - Шруп боолт зэргийг хийх авахдаа зориулалтын багажийг хэмжээнд нь тохируулж авч байх.
4. Механикжсан багаж төхөөрөмжөөр ажиллахдаа багажийг шалган, гэмтэл илэрвэл засаж хэвийн ажиллагаанд оруулж байж ашиглана.
5. Ажлын багажийг засварлах тохируулахдаа цахилгаан тэжээлээс салгасны дараа гүйцэтгэнэ.
6. Ямар нэгэн хийцэд налуулан тавьсан шатан дээрээс механикжсан багажаар ажиллахыг хориглоно.
7. Механикжсан багажийг нэг байрнаас нөгөөд шилжүүлэхдээ цахилгааны эх үүсвэрээс салгасан байна.
8. Суурь машин дээр мод харуулдах, зүсэх, өрөмдөх, ховил гаргах ажил гүйцэтгэхдээ хаалт хамгаалалтыг бүрэн хийж, газардуулагыг шалгаж, нүдний шил, ханцуивч хэрэглэнэ.
9. Суурь машин дээр мэргэжлийн бус, мужааны ажлын зохих мэдлэггүй хүнийг ажиллуулахыг хориглоно.
10. Мод зүсэх цахилгаан хөрөөг ажиллуулах үедээ хөрөөнд ан цав гарсан, ир нь эмтэрч хугарсан эсэхийг шалгаж байж ажиллуулна.
11. Зөөврийн цахилгаан багажаар ажиллахдаа ажлын байр бүрт газардуулга хийж байх ба утас кабель нь шалбархайгүй 2-оос илүү шалбарч ороосон бол цаашид солиулах шаардлагатай.
12. Зөөвөрлөж хэрэглэж буй багажийг залгах зориулалтын зөөврийн / розетка / залгуурыг ашиглана.

13. Цахилгаан хөрөө, харуул болон бусад цахилгаан хэрэгслээр ажил хийж эхлэхдээ бүрэн хүчээ авсан үед нь хөрөөдөх, харуулдах болон бусад үйлдлийг гүйцэтгэнэ.
14. Ашиглахын өмнө мөн удаан хугацаагаар ажилласны дараа хөрөөний ирний чанга сул эсэхийг байнга шалгана. Энэ үед хүчдлийг салгасан байхыг мартаж болохгүй.
15. Таслах машин дээр ажиллах үед түүний ир нь хаалт хамгаалалттай байх, гэмтсэн ир хэрэглэхийг хориглох, ирийг тэр дор нь солих.
16. Таслагчийн ирэнд ямар нэг ивээс хийх, шайб тавихыг хатуу хориглоно.
17. Модон материалыг хөдөлгөөнгүй бэхэлсний дараа зорж хөрөөдөж харуулдах, тайрах зэрэг үйлдлийг хийж байвал зохино.
18. Ир үзүүртэй багажийг хол ойрын ямар ч зайнаас хаяж шидэлгүй ишээр нь гардуулж өгнө.
19. Ажил дууссаны дараа суурь машин болон цахилгаан хөрөөг бүрэн унтрааж хүчдэлээс нь салгаж ажлын дараа цэвэрлэх хэрэгтэй.
20. Хөрөөнд модыг огцом тулхэх, татах, өгөлтийг биеэр тулхэх, гарыг хөрөөний урд 20см, хажуугаас 3см ойртуулах, хөрөөн дээгүүр юм өгч авах, өөр юм зэрэгцүүлэн хийхийг хориглоно.

Гурав: Дээврийн ажлын үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Дээврийн ажил гүйцэтгэхийн өмнө хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Дээвэр дээр байнгын хашлага байхгүй бол ажлын бүсэд түр зуурын найдвартай хаалт, хашлага хийж бэхэлсэн байвал зохино.
3. Цас бороо, манантай болон бм/сек-ээс дээш салхитай үед хуйлмал дээврийн ажил гүйцэтгэхийг хориглоно.
4. Дээврийн ажлыг гүйцэтгэгч хувийн хамгаалах хэрэгсэл / нүдний шил, брезинтэн бээлий, ажлын гутал, хамгаалалтын бүс /- ээ бүрэн өмссэн байна.
5. Шатаар дээвэр дээр гарч ажиллахдаа шатны хөндлөвч гишгүүр, гуя нь ан цав байгаа эсэхийг шалгаж байж авирна.
6. Шатны хөлний газарт тулах үзүүр шөвх төмөр бетон төгсгөлтэй, хэрэв хатуу гадаргууд тулгаж тавих бол резинэн төгсгөл хийсэн байвал зохино.
7. Дээвэр дээр ажиллахдаа гулгамтгай биш зөвлөн ултай гутал өмссэн байвал зохино.
8. Налуу дээвэр дээр ажиллах үедээ хамгаалалтын бүс бүсэлж шувуу нуруунд олсоор бат бэх уясан байх ба налуу ихтэй дээвэр дээр шувуу нуруунаас бэхэлсэн шатыг ашиглан ажил гүйцэтгэнэ.
9. Дээврийн зах орчмыг засах ажил хийхдээ хамгаалах бүсгүйгээр ажиллахыг хориглоно.
- 10.Хуучин дээврийг хуулах шороо тоосыг цэвэрлэх үедээ дээврийн ирмэгээс 1м-ээс ойргүй зайд зогсож доош хаяхыг хориглоно.
- 11.Дээврээс хог шороо, хуучин материал буулгаж байхдаа ойролцоо хүн байгаа эсэхэд анхаарч байх.
- 12.Доор ажиллаж буй ажилчид дээвэр буулгаж буй объектоос аль болох холуур тойрч сонор сээрэмжтэй ажиллана.

13. Дээвэр дээр гал түлж хар тос түрхлэг халаах үедээ галын аюулгүй байдлыг сайтар хангаж ажилла. Ойролцоо элс байлга.
14. Дээвэр дээр гарч ажиллахдаа дээврийн хаяавч дээр суух, хаяавч дээгүүр гишгэж явах, хаяавчнаас доош тонгойж харахыг хориглоно.
15. Дээврийн материалыг автомашинд ачиж буулгах, зөөх хураах үедээ:
 - Хар цаасыг босоогоор 1 үеэр хурааж ачих буюу хадгална.
 - Материалыг 1 хүн 50 кг-аас илүүгүй байхаар тооцож өргөж зөөнө.
 - Автомшинаас хар тос, хог хаягдал ачиж буулгахдаа ажлын тусгай хувцас, малгай, маска, бээлийтэй ажилла.

Дөрөв: Хар тос хайлуулах үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Дээврийн хар тос хайлуулах тогоог галын аюул гарч болзошгүй газраас 50м-ийн зайд тусгай талбайд байрлуулна.
2. Хар тос хайлуулах тогоо нь элдэв шаар хоггүй цэвэрхэн зуухан дээр хөдөлгөөнгүй сайн бэхлэгдсэн шатдаггүй материалыар хийгдсэн битүү тагтай байна.
3. Хар тос түлшийг тогооноос 5м зайд байрлуулна.
4. Хар тос хайлуулахад тогооны багтаамжийн дөрөвний гураваас илүү түвшинд дүүргэхийг хориглоно.
5. Хуйлмал материалыг наах, халуун түрхлэгийг талбай дээр бэлтгэж байгаа үед эмийн сан байх ёстой.
6. Халуун хар тостой тогоо руу хүйтэн тос хийхдээ төмөр хавчаараар хавчиж зөөлөн гулгуулж хийх.
7. Хар тосыг дэрэвгэр амсартай шанагаар хутгаж авах, тос хөрж хөөс намдсаны дараа тагийг нээнэ.
8. Хар тос тогооны дэргэд тэвштэй элс, хүрз, хувин зэрэг галаас хамгаалах хэрэгслийг шаардлагын дагуу заавал тавьсан байна.
9. Халуун түрхлэг хийж байхад ажилчид салхины чиглэлийн дээд талд байрлаж нүдний шил болон бусад хамгаалах хэрэгслэлийг заавал хэрэглэсэн байна.
10. Дээврийн ажилд хэрэглэгдэх шингэн түлш, халуун битүү түрхлэгийн хажууд гал түлэх, тамхи татахыг хатуу хориглоно.

Тав: Зөөврийн шат ашиглах

Аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан шатыг ашиглах. Үүнд:

1. **Модон шат ашиглах:** Хөлний дагуу цууралт хагарал үүсэх эсэх, Гишгүүр гэмтсэн хагарсан эсэх, Өт хорхойд идэгдэж гэмтсэн эсэх, Чийгнээс үүссэн гэмтэл, Түлэгдэл гм
2. **Төмөр шат ашиглах:** Хөлний ирмэг цохигдож хурц болсон, Шатны хөл гулзайж тахийсан, хадаас болон эрэгнүүд супарсан, гээгдсэн, хүчил шүлтийн үйлчлэлээр илэгдэж зэвэрсэн, гишгүүр үрчийж цуурсан
3. **Дан шат ашиглах:** Бэхэлгээний холбоос супарсан, тахийсан, Гишгүүрүүд супарсан, Хөл сэнсэрч гажсан, Бэхэлгээний холбоосын эрэг боолт элэгдсэн супарсан, Хөлний резин улавч элэгдсэн, алга болсон/бүгдийг бага үсгээр эхлэх/
4. **Тулгууртай шат ашиглах:** Гишгүүр супарсан, эрэгнүүд алга болсон. Тавцан супарсан, Арын хөл гажиж гулзайсан, Холбоосууд хагарч супарсан, Бэхэлгээний

mod хагарч цуурсан, Бэхэлгээний утас элэгдсэн тасарсан, Хөл цуурсан хагарсан, Бэхэлгээний эрэгнүүд суларсан, Нугас ганхаж муудсан

5. Шат руу нэг л хүн гарна
6. Шатаар дээш доош буухдаа нүүр талаар шат руу хандана
7. Хоёр гараар шатнаас барина.
8. Бүх гишгүүрүүдийг ашиглана
9. Гишгүүр алгасан гарч буухыг хориглоно
10. Шатны хөлийн хооронд биеийн тэнцвэрээ хадгал
11. Шатнаас зйтай байгаа зүйл рүү гараа сунгаж авах гэж оролдож болохгүй.

Зургаа: Гараар ачаа өргөх, зөөх, шилжүүлэх үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Ачааг биедээ ойрхон байлга
2. Ачааг зөөж буй зүгт нүүрээ хандуул
3. Явах замаа ажиглан анхаар, өргөж яваа ачаагаараа явж буй замаа бүү халхал.
4. Бүдрэх аюулаас зайлсхий
5. Удаан яв
6. Ачааг гараараа доороос нь гүйцэд барь
7. Хэт хүнд ачааг бүү хол зөөвөрлө
8. Хэт их зүйл зөөхийн оронд хэд хэдэн удаа бага багаар юмуу тэргэнцэр ашиглан зөөвөрлө.
9. Тэргэнцэрийн булангаас хөлийн шагайг хамгаалахуйц өндөр артай гутал ёмс.
10. Тэгш гадаргуу дээр аль болох тэргэнцэрийг түлх, бүү тат.
11. Налуу гадаргуу руу тэргэнцэрийг татаж гаргахдаа нуруугаа цэх байлгаж хөлөө ашигла.
12. Амрах хэрэгтэй бол ачаагаа хатуу гадаргуу дээр байрлуулаад амар, эсвэл тусламж хүс.
13. Шатаар болон налуу газар явахдаа тэнцвэртэй байхын тулд шатны бариул хэрэглэ. Шатаар болон налуу газар явахдаа бүү яар. Шат бүү алгасч яв.
14. Газраас ачааг шууд өргөж болохгүй. Ачааны нэг талаас нь өвдгөө дагуулан тат. Нөгөө хөлийнхөө өвдөг дээр ачаагаа байрлуул. Хөлөө тулаад бос

Хамгаалах бүс ашиглах

1. Хамгаалах бүс нь “D” цагираг ба эмээл, тохируулдаг ремень, аврах уяатай байна.
2. Бүсний холбоос зангилаанууд ямар нэг гэмтэлгүй, биет байдлаараа сайн байх
3. Аврах уяа болон аргамжаа нь ямар нэг хурц ирмэгтэй зүйл дээгүүр дамнаагүй байх ба түүнээс хамгаалагдсан байх
4. Ашиглах явцад өндөр темпратур, дөл болон элээх үрэх хатуу материалыас хамгаалагдсан байх
5. Бүсний үндсэн хэсгийн гадаргуу гэмтэлтэй эсэхийг шалгах
6. Бүсний ирмэг элэгдэж сэмэрсэн, сүлжээний ширхэгүүд тасарсан, оёдол суларч тасарсан эсэх, химиин бодисын болон халууны нөлөөгөөр гэмтсэн эсэхийг сайтар шалгах

Долоо. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй мужаан нь байгууллагын дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

АРВАН ДӨРӨВ: ХЛОРЖУУЛАХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ОПЕРАТОРЧ, ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Энэхүү зааврыг хлоржуулах байгууламжийн хлортой харьцан ажилладаг БҮХ ажилтнууд нэгэн адил дагаж мөрдөнө. Хлорын хор аюулгүйн лавлах мэдээлэл нь энэхүү зааврын салшгүй хэсэг мөн болно. Хор аюулгүйн лавлах мэдээллийг хавсаргав.

1. Хлоржуулах байгууламжийн операторч, засварчнаар 21-ээс дээш насын хлоржуулах байгууламжийн операторчийн сургалтанд суралцаж мэргэжлийн үнэмлэх авсан эрэгтэй хүн ажиллана.
2. Операторч, засварчин анх ажилд орохдоо эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт заавал орсон байна.
3. Ажилтанд ХАБЭА-н сургалтанд хамруулж, шалгалт авч, бие даан ажиллах чадвар дадлага сурсан нөхцөлд зөвшөөрнө.
4. Ажлыг аюулгүй гүйцэтгэх ажлын арга барилын талаарх шалгалтыг байгууллагаас томилсон комисс жилд нэгээс доошгүй удаа шалгаж, шалгалтын материалыг баталгаажуулан, ажилтны хувийн хэрэгт хавсаргаж хадгалсан байна.
5. Ажилтан аюулгүй ажиллагааны шалгалтад хангалтгүй дүн үзүүлсэн бол нэг сарын дараа дахин шалгалт өгөх ба энэ хугацаанд бие даан ажиллахыг хориглоно.
6. Аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааны дэвтэрт зааварчилгаа өгсөн, авсан тухай тэмдэглэлийг хөтөлж гарын үсэг зурсан байна.
7. Хлоржуулах байгууламжинд камер, дохиоллын систем суурイラгдсан байх ёстой ба төхөөрөмжүүдийн ажиллагаанд байнгын хяналт тавьж ажиллана.
8. Камер, дохиоллын системийн аль нэг нь ажиллахгүй болсон тохиолдолд удирдах албан тушаалтандaa яаралтай мэдэгдэж, хурдан ажиллагаанд оруулахыг шаардана.
9. Хлортой харьцан ажилладаг ажилтан нь дараах зүйлийг заавал мэдсэн байвал зохино. Үүнд:
 - Хлор нь хүчтэй халдвартгүйжүүлэх болон цайруулах үйлчилгээтэй хортой бодис. Шингэн ба хий төлөвт оршино. Хлороор шууд хордсоноос хордлого өгч, улмаар үхэлд хүрэх аюултай. Хлорын хий даралтанд хялбархан шингэн төлөвт шилжих ба ихэвчлэн баллон болон контейнер саванд $6-8\text{кг}/\text{см}^2$ даралтын дор савласан шингэрүүлсэн хийг худалдаалдаг.
 - Хлорын хий нь таагүй, хурц үнэртэй. Агаарт хлорын концентраци 1000 ppm болоход шар ногоон өнгө үүсгэнэ. Үүнээс бага байх үед өнгө үүсгэхгүй. Хлорын хий нь агаараас 2,5 дахин хүнд учир доош сууж, нам дор газар хуримтлагдана. Цаг агаарын нөхцөл, салхинаас хамаарч хлорын хийн үүл задарч, бүх чиглэлд тарах аюултай.
 - Шингэн хлор нь тунгалаг, хув шар өнгөтэй, тослог шингэн ба уснаас 1,5 дахин хүнд. 1 л шингэн хлор хий төлөвт шилжихэд 460 л хлорын хий үүснэ.

- Хлор идэмхий. Хлор нь чийгтэй харилцан үйлчилж идэмхий хүчил үүсгэх тул нүд, хамар, хоолой, ушиг болон нойтон арьсыг түлнэ. Хлор нь дархлаа болон биеийн эсэргүүцэлд нөлөөлөхгүй. Хлорын бага дозоор удаан хугацаанд хордоход аажмаар уушганд нөлөөлнэ. Их дозоор нэг удаа хордоход мөн адил нөлөөлөл үүсгэнэ.

Хүснэгт 1. Хлорын хордуулалт нөлөөлөл

Хлорын концентраци (саяны хэсэг)	Нөлөөлөл
0,03-0,1 ppm*	Үнэр мэдрэгдэх
1-3 ppm	Нүд, хамар, хоолой, ушиг бага зэрэг түлэгдэх.
3-5 ppm	Нүд, хамар, хоолой, ушиг хорсож, түлэгдэх. Толгой өвдөх, нүд ус гүйх, найтаах, ханиалгах, амьсгалахад хэцүү болох, хамраас цус гарах, цустай цэр гарах
5-15 ppm	Нүд, хамар, хоолой, ушиг хүчтэй түлэгдэх.
10 ppm	Амь нас, эрүүл мэндэд шууд аюул учруулна
30-60 ppm	Ушиг хавагнаж амьсгалахад шууд хүдрэл учирна (ушиг шингэнээр дүүрч). Амьсгал боогдож, үхэлд хүрэх аюултай
430 ppm	30 минутын дараа үхэлд хүрнэ
1000 ба түүнээс дээш	Хэдэн удаа амьсгалаад л үхэлд хүрнэ

*1 ppm = 2.90 мг/м³

Тэмлэглэгээ: 1000 ppm-ээс доош концентрацид хлорын шар ногоон өнгөтэй үүл нүдэнд харагдахгүй.

Хлорын хордуулах хязгаар	
Хордуулах зэрэглэл (саяны хэсэг)	Хордуулах хязгаар
0,5 ppm	8 цагийн дундаж зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
1 ppm	Богино хугацаанд зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ (15 минут)
10 ppm ба түүнээс дээш	Амь нас эрүүл мэндэд шууд аюултай хэмжээ

Тэмдэглэгээ: Амь нас эрүүл мэндэд шууд аюултай хэмжээ - амьсгалын замын хамгаалах хэрэгсэлгүйгээр хүн амьсгалахад үхэх, дахин сэргээдэхгүйгээр гэмтэх, эрүүл мэндийн чадавхигүй болох хэмжээ.

Хоёр. Ээлж хүлээлцэх журам

1. Хлоржуулах байр, хлорын агуулахад орохоос 10 минутын өмнө агааржуулах системийг ажиллуулж, хорт хийн баг өмсөж орж хлорын хий байгаа эсэхийг, аммиакийн усмал индикатор болон хлорын алдагдалыг тодорхойлох багажаар шалгаж үзэх бөгөөд бүх тоног төхөөрөмжийн ажиллагааны горим бүрэн бүтэн байдлыг биечлэн явж шалгана.
2. Хамгаалах хэрэгсэл баг, багажнууд, тулхүүр, бичиг баримтуудыг сайтар үзэж шалгаж хүлээж авна.
3. Урьд гарсан хлорын операторч, засварчны рапорт, бусад бичиг баримттай нягт нямбай танилцана.
4. Холбооны хэрэгсэл, цаг, ослын гэрэлтүүлэг, агааржуулалтын системийн гэмтэлгүй бүрэн бүтэн байдлыг шалгана.

5. Ээлжээ өгч буй хүнээс багаж хэрэгсэл тоног төхөөрөмж, тоноглол хэрэгсэлүүдийн ажиллагааны байдал, эвдрэл гэмтэл гарч ослын байдалд хүргэж болзошгүй онцгой анхаарах тоног төхөөрөмж, тоноглол, хэрэгсэл, засварт болон нөөцөнд байгаа тоноглолуудын талаар мөн хлорын нөөц, зарцуулалтын талаар мэдээлэл авна.
6. Хүлээлцэх явцад тоног төхөөрөмжинд ослын байдалд хүрэхээр биш жижиг доголдол, гэмтэл илэрвэл засч үүнийг ээлж хүлээлцэх дэвтэрт бичнэ.
7. Ажлын байр, тоног төхөөрөмжийг бүрэн цэвэрлэж хүлээлгэж өгнэ.
8. Осол гэмтлийн үед ээлж хүлээлцэхийг хориглоно. Энэ үед зөвхөн тухайн ахлах машинчийн зөвшөөрөлтэйгээр хүлээлцэнэ.
9. Ээлж хүлээлцэх дэвтэрт ээлжээ хүлээлгэн өгч байгаа болон авч байгаа хлорын операторч, засварчин гарын үсэг зурсанаар албан ёсны болох ба үүнийгээ ахлах машинчид илтгэж, танилцуулсаны ажилдаа орно.
10. Тоног төхөөрөмжид гарсан буюу гарч болзошгүй гэмтэл saatlyg арилгах талаар авсан арга хэмжээнийхээ тухай дараагийн ээлжид тодорхой танилцуулж рапортын дэвтэрт тодорхой бичиж хүлээлцэнэ.

Гурав. Ээлжийн үед ажиллах журам

1. Ажилдаа маш анхааралтай байна. Өөр ажилд анхаарч, сарниулж болохгүй.
2. Гадны хүмүүсийг хлоржуулах байранд оруулыг хориглоно.
3. Хлорын агуулах болон хлоржуулах байранд орохоос 10 минутын өмнө агааржуулалтын системийг ажиллуулж, хорт хийн баг өмсөж орно.
4. Хлорын зарцуулалтыг тодорхойлно.
5. Ээлж хүлээлцэх дэвтэрт хийгдсэн бүх ажлууд, удирдлагаас өгсөн үүрэг даалгаварын биелэлт, үйл ажиллагааны параметруүдийг тодорхой бичнэ.
6. Технологийн үйл ажиллаганы доголдол, ажиглагдаж мэдсэн эвдрэл гэмтлийн талаар ахлах машинчид илтгэж байна.
7. Хлоржуулах байгууламжид ариун цэврийг сайтар сахина.
8. Ээлж хүлээлцэх дэвтэрт контенейрын номерыг тэмдэглэнэ.
9. Хлорын зарцуулалтын дэвтэр хөтлөнө.

Дөрөв. Хлоржуулах төхөөрөмжийг ажиллуулах

1. Хлоржуулах төхөөрөмжийг ажиллуулахаас өмнө хлоржуулах винтелийн хаалттай эсэхийг шалгаж үзэх.
2. Эжекторт ус өгсөний дараа вентилийг онгойлгох бөгөөд эжекторт өгөх усны даралт 4 атм-аас доошгүй байх.
3. Хлортой контенейр, завсырын баллон, хлоржуулагч төхөөрөмжийн хаалтыг онгойлгож, гагнуурын холбоос, залгааснуудыг наштирын спиртээр арчиж шалгана.
4. Хлор туналах төхөөрөмжинд шаардлагатай хлорын хэмжээг тохируулна.

Тав. Хлоржуулах төхөөрөмжийг зогсоох

1. Хлортой контенейрын цоргын хаалтыг хааж зогсоох.
2. Хлорыг системээс тасалж завсырын баллон болон хлоржуулагч аппаратын хаалтыг хаана.

Зургаа. Хлортой савыг зөөх, үед баримтлах аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Хлортой савыг хадгалах, зөөхдөө маш болгоомжтой байж ямар нэгэн хатуу биетэд цохих, газар унагахыг хориглоно.
2. Хлортой савыг удирдлагатай болон соронзон өргөгч ашиглан өргөхийг хориглоно.
3. Үйлдвэрлэгчийн санал болгосон жийргэвчийг олон дахин ашиглахгүй байх
4. Асгаралт гоожилт явагдаж буй үед үйлдвэрлэгчээс зөвлөмж болгосон устгах аргыг хэрэглэх.

5. Савны баллон, контейнер хаалтыг ямар нэг хэмжээгээр өөрчлөхийг хориглоно.
6. Хлор агуулсан контейнер сав системд холбогдоогүй үед цоргын таг хамгаалалтын малгайтай байх шаардлагатай.
7. Цоргыг нээж, хаахдаа 200 мм-ээс урттай түлхүүр ашиглаж болохгүй. Алхлантуу ашигласнаар цоргонд ямар нэгэн гэмтэл учрах, цаашид хлор алдагдахаас сэргийлнэ.
8. Контенейр, баллоны цоргыг нь цагийн зүүний эсрэг чиглэлд нэг бүтэн эргүүлэхэд хлорыг бүрэн хэмжээгээр шахдаг. Цоргыг нэгээс илүү эргүүлсэн тохиолдолд цорго гэмтэх магадлалтай.
9. Хэрвээ сав ямар нэгэн хэмжээгээр гэмтсэн буюу хлор шүүрч, гоожсон тохиолдолд үйлдвэрлэгчид буцаан засуулах. **Тайлбар:** Хлортой сав гэдэгт 800-1000 кг хлор агуулсан контейнер, 55л-ийн багтаамжтай баллоныг ойлгоно.

Долоо. Хлорыг хадгалахад баримтлах аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Хлор хадгалж буй бүх газар тэмдэг, тэмдэглэгээ заавал тавьж, зөвхөн уг ажилд бэлтгэгдсэн, ажиллах зөвшөөрөлтэй хүн орно.
2. Хлортой савыг хуурай, сэргүүн, болон харьцангуй тусгаарласан газар хадгалах. Хэрвээ хлортой контейнер савуудыг гадаа хадгалж байгаа бол нарны шууд тусгалаас хамгаалсан хамгаалалтын дээвэр халхавч хийж өгөх.
3. Хоолой, сав баллон, цоргыг хлороос нь бүрэн салгаагүй үед халаахыг хатуу хориглоно.
4. Хлорыг барилга дотор хадгалж байгаа тохиолдолд хлортой сав баллоныг агааржуулалт, агаарын солилцоо сайтай газар ямар нэгэн дулааны эх үүсвэр, уурын хоолой зэргээс хол байруулна.
5. Хлортой савыг хамгийн нам доор түвшинд хадгалах, гэхдээ газар доор хадгалж болохгүй.
6. Хлорыг ямар нэгэн автомашин, техник ажиллаж буй газартай ойр хадгалж болохгүй. Учир нь машины яндангаас ялгарах нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (CO) нь хлортой нэгдэж асар хортой фосген хэмээх бодисыг үүсгэдэг.
7. Хлортой контейнерийг босоогоор нь унахаас сэргийлэн хадгалах шаардлагатай. Контейнерийг босоогоор нь байрлуулсан тохиолдолд хий, хэвтээгээр буюу цоргыг доош нь харуулвал шингэн хлор алдах аюултай.
8. Хлортой том контейнерийг хажуугаар нь түүний ган буюу цементэн суурин дээр байрлуулах ёстой.
9. Хлортой идэвхтэй урвалд ордог материалуудыг нэг өрөөнд хамт хадгалахыг хориглоно. (жишээ нь: устөрөгч, аммиак, ацетелин болон шингэрүүлсэн шатдаг хий, эфир, органик уусгагчид, өөх тос зэрэг нүүрс устөрөгчид, цэвэр металлууд, органик бодис г.м)
10. Хлор агуулсан савуудыг ослын үед ажиллахад хангалттай зйтай газар хадгалах.
11. Контейнер, баллонуудыг “эхэнд оруулах”, “эхэнд гаргах” гэсэн үндсэн зарчим дээр ажиллах.

- 12.Хоосон контейнеруудыг дүүрэн контейнеруудаас ялгахын тулд тодорхой гаргацтай тэмдэглэж хамт хадгалахгүй байх.
- 13.Контенейр, баллон хэдийгээр жингийн хувьд хоосон боловч түүнийг аюулгүй, хоосон гэж үзэж болохгүй.

Найм. Хлорын контейнерыг солих үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар

Хлорын дохиолол идэвхжээгүй үед хлорын контейнерыг солих үед мөрдөнө.

1. Өрөөнд орохын өмнө агааржуулалтын системийг ажиллуулах.
2. Хувийн хамгаалах хэрэгсэл өмсөн байх.
3. Гэрэл асааж ороод аюулгүй эсэхийг шалгах.
4. Хлорын контейнерын цоргыг хаах
5. Систем өөрөө хлорыг зайлцуулах боломжийг хангаж, ротаметрын заалт буюу тэжээлийн түвшин заагч хамгийн доод түвшинд очсон эсэхийг хянаж вакуумын түвшинг өндөрт барьж, жинг тэг болсон эсэхийг шалгах
6. Хлоржуулагчийн нэмэлт клапан эсвэл вакуум тохируулагч штуцерыг султгаж, хоосон контейнерээс гаргах.
7. Хлорын хоосон контенейрын тагны малгайг буцаан тавьж, контейнерыг хамгаалалттай агуулахад оруулна.
8. Шинэ контейнерийг байрлуулах.
9. Шинэ контейнерээс хамгаалалтын малгайг авах.
- 10.Жийргэвчээр хлор алдаж байгаа эсэхийг шалгахдаа 25%-ын наштири спиртэн уусмалаар уур гаргаж шалгана.
- 11.Контейнерын клапан сайн хаагдсан эсэхийг шалгах.
- 12.Контейнерийн гаралтын хэсгийн гадаргуу цэвэр байгаа үзэх.
- 13.Шинэ жийрэг ашиглаж гаралтын хүзүүвчийг хлоржуулах тоноглолын хоолойтой холбох.
- 14.Гадаргууг цэвэрлэхдээ хэзээ ч устгостой материалыг ашиглаж болохгүйг анхаарах.
- 15.Хлорын контейнерын цоргоны хаалтыг нээж, дараа нь хурдан эргүүлэн хаах, алдагдал байхгүй бол хлорын цилиндрын хаалтыг талаас илүүгүй нээнэ.
- 16.Бүх зүйл хэвийн байгаа эсэхийг магадлан дахин шалгаж үзэх.
- 17.Дохиоллын систем ажиллаж байгаа эсэхийг шалгах.
- 18.Гарахдаа агааржуулалтын систем, гэрлийг унтраах

Ес. Хлорын алдагдлыг тодорхойлох ба хянах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар

Контейнер сольсны дараа аммиакын тестээр хлор алдагдаж байгааг тогтоовол дараах ажиллагааг авч хэрэгжүүлнэ.

1. Ажилтан хамгаалах хэрэгсэл өмссөн байна.
2. Контейнерын цоргыг (вентил) яаралтай хаах
3. Хяналтын хэмжигч 10 ррт-ээс бага гэж зааж байвал контенейрын холбох ажиллагааг давтан хийх. (тохирох амьсгал хамгаалах хэрэгсэл сонгохдоо 2-р хүснэгтийг хар)
4. Контейнерын цоргыг онгойлгож тэгээд хаахдаа аммиакийн тестийг давтан хийх.

5. Хэрэв алдагдал байсаар байвал гурав дахь буюу эцсийн оролдлогыг хийж шинэ хар тугалган жийргэвч ашиглан сайтар битүүлэх.
6. Хэрэв З дахь оролдлогын дараа алдагдлыг арилгаж чадахгүй бол контейнерийг буцаан авч, нийлүүлэгчид энэ талаар мэдэгдэнэ. Цорго хаалттай байх үед контейнерээс хлор алдагдахгүй байгаа эсэхийг шалга.
7. Дохиолол автоматаар унтрах хүртэл хлортой өрөөнөөс гарч, өрөөнд хүн орохоос сэргийлэхийн тулд ойрхон зогсож харуулдах буюу зааврын дагуу бусад туслалцаа үзүүлэх. Хэрэв систем ажиллаж байх үед хлорын дохиолол дуугарсан бол 2 хүн цуг ажиллах ба тухайн байрлал руу болгоомжтой ойртоно.
8. Хэрэв тухайн байрлалын орчимд хлорын хий үнэртэж байвал тухайн газрыг яаралтай орхин, аюул ослын онцгой үед ажиллах зааварчилгааг дагаж мөрдөж агааржуулалтын системийг асааж орхино.
9. Хэрэв өрөөний гадна хлорын хий үнэртэхгүй байвал амьсгал хамгаалах хэрэгсэл өмсөж, хянах багажны заалтыг хар. Хэрэв хлорын концентрац 10 ppm-ээс бага байвал:
10. Тохирох хувийн хамгаалах хэрэгсэл өмсөх.
11. Өрөөнд орж, контейнерын хаалтыг хаах.
12. Агааржуулалтын системийг асааж, дохиоллын систем зогстол тухайн орчныг орхино.
13. Дохиолол зогсооны дараа өрөөнд орохдоо хамгаалах хэрэгслээ өмссөн байх ба гоожсон хлорыг тусгаарлаж, шаардагдах засварыг хийнэ. Хлорын контейнерийг дахин онгойлгохын өмнө хлорын бүх шугам тос, тослох материал, чийггүй байх ёстойг анхаар.
14. Хэрэв хяналтын багаж хлорын агууламж 10 ppm-ээс их гэж зааж байвал тухайн газрыг яаралтай орхин, аюул ослын онцгой үед ажиллах зааврыг дагаж мөрдөнө. Агааржуулалтын системийг ажиллуулж орхино.
15. Анхааруулга: Хлор асгарч байгаа газар руу хэзээ ч ус хийж болохгүй.

Арав. Хлоржуулах байгууламжинд засвар үйлчилгээ хийх үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Засвар үйлчилгээний ажилчид хлортой системд ямар нэгэн засвар үйлчилгээ хийхийн өмнө заавал аргачилсан заавар авсан байх.
2. Хлор нь ус, чийгтэй урвалд орж хортой, идэмхий хүчил үүсгэдэг болохыг анхаарч шугам, хоолой, цорго, сав баллоныг ажиллаагүй тохиолдолд хааж системийг чийг байгаа эсэхийг шалгах.
3. Засварт оруулахаар шугам хоолойг салгасан үед тоног төхөөрөмжөөс дууссан, асгарсан материалыг хлортой харилцан үйлчлэхээс сэргийлэх.
4. Төмөр, ган нь 230°C-ээс дээш температурт хлорын орчинд шатдаг ба бүх гагнах болон шатаах үйл ажиллагаа нь хлор агуулсан төхөөрөмж, хоолой, шугам зэрэг нь агаар, азотоор цэвэрлэсний дараагаар явагдах ёстой.
5. Хлор агуулсан систем нь засвар хийх болон цэвэрлэхийн өмнө гүйцэт унтарсан буюу зогсон байх шаардлагатай ба бүх хоолой, трубаг азот эсвэл хуурай агаараар үлээлгэж хлорын үлдэгдлийг арилгана.

6. Битүү вакуум систем бол дуустал нь ажиллуулж хлорыг арилгана. Хуурай агаар эсвэл азотоор үлээлгээгүй байхад буюу үлдэгдэл хлортой үед гагнуур хийхийг хатуу хориглоно.
7. Засвар үйлчилгээ хийсний дараа системийг ажиллагаанд оруулахаас өмнө бүрэн бүтэн байдлыг нь шалгахын тулд эхлээд агаар эсвэл азотоор 10 атм даралттай болтол дүүргэж савангийн уусмалаар холболтуудын хооронд алдагдал байгаа эсэхийг шалгана.
8. Шугам, хоолой, тоноглолтыг ашиглахын өмнө засварын үед үүссэн тос, тосолгооны материал болон бусад гадны биет материалуудыг цэвэрлэсэн байх шаардлагатай.

Хүснэгт 2. Тохиромжтой амьсгалын багийг сонгох

Үүссэн нөхцөл байдал	Хлорын агууламж	Амьсгалын баг
Хлор хадгалж буй өрөөнд ажиллах	-	<ul style="list-style-type: none"> • Аврах баг
Хлортой системд ажиллах үед	-	<ul style="list-style-type: none"> • Хамгаалалтын нүдний шилтэй толгойд хагас угладаг амьсгалын баг • Толгойд угладаг амьсгалын битүү баг
Хлор алдагдсан үед	5 ppm хүртэл	<ul style="list-style-type: none"> • Хамгаалалтын нүдний шилтэй толгойд хагас угладаг амьсгалын баг • Толгойд угладаг амьсгалын битүү баг
	5-10 ppm хүртэл	<ul style="list-style-type: none"> • Толгойд угладаг амьсгалын битүү баг
	10 ppm их үед	<ul style="list-style-type: none"> • Өөртөө агаартай амьсгалын аппарат
	Мэдэгдэхгүй үед	<ul style="list-style-type: none"> • Өөртөө агаартай амьсгалын аппарат

Арван нэг. Ослын үеийн болон хлор алдагдах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Хлор үнэртмэгц буюу хлорын алдагдал тодорхойлдог багажаар хлорын алдагдал илрүүлмэгц хорт хийн амьсгалын багаа өмсөж хлор гарч байгаа газрыг тодорхойлж хаах арга хэмжээ авах ба аваарийн салхивчийг ажиллуулж, хлор алдалтыг зогсоох.
2. Контенейр цоорсоноос шингэн хлор алдагдах үед яаралтай түгшүүрийн дохио өгөх хамгаалалт тавих.
3. Хлорын операторч, засварчин ослыг зогсоох нарийвчилсан зааврын дагуу хорт хийгээс аврах сайн дурын бүлгээнийн ахлагч, диспетчер, объектын удирдагчдад яаралтай мэдэгдэж тухайн объект дээрх ажиллагсдыг аюулгүй газар шилжүүлэх ажлыг зохион байгуулах.
4. Ослыг арилгах, тасалгааан дахь хлорыг зайлуулж аюулгүй болгох ажлыг аврах сайн дурын бүлгээнийн гишүүн баг өмсөж тогтоосон журмын дагуу гүйцэтгэх

Арван хоёр. Хориглох зүйл

1. Хлорын агуулах, хлоржуулах байранд хамгаалах хувцас, хорт хийн баггүй орох.
2. Баллон, контенейр, хлор дамжуулах шугам хөлдсөн үед ил галаар гэсгээх /энэ үед зөвхөн халуун усаар норгосон алчуурыг хэрэглэнэ/.

3. Шингэн хлор агуулсан баллон, контейнер зэрэг даралтат савыг хасуур, алхаар доргиох, цохих.
4. Хлорын агуулах, хлоржуулах байранд тамхи татах, ил гал гаргах.
5. Хлоржуулах байр, агуулахын хана шал бусад тоног төхөөрөмжийг хүчил, элдэв үнэртэй бодисоор угаах.
6. Контейнер баллоныг солих, залгах, салгах үед хорт хийн баггүй ажиллах.
7. Баллон контейнеруудийг нарны хурц гэрэл, дулааны эх үүсвэрийн ойролцоо тавих.
8. Хлорын шугаманд зөвшөөрөлгүй гагнуур хийх.
9. Хлорын байр, складыг түгжилгүй онгорхой орхих.

Арван гурав. Ослын үед авах арга хэмжээний нарийвчилсан заавар

Ослын үед авах арга хэмжээний зааварт ослын үед ажилчдын авч хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээг нарийвчлан зааж өгсөн байх ёстой. Ослын үед авах арга хэмжээ дараах арга хэмжээнүүдийг агуулсан байх шаардлагатай. Үүнд:

1. Осол болсон газар, байршлыг хэрхэн мэдээлэх
2. Алдагдсан хлорыг аюулгүй болгох багаж хэрэгсэлийн байршил
3. Аюулгүйжүүлэх, битүүмжлэх заавар
4. Ослын үеийн гэрэлтүүлэг
5. Нүүлгэн шилжүүлэх зааврын дагуу гүйцэтгэж хянах.
6. Аврах, хайх зааварчилгааг мөрдөж ажиллах.
7. Цагдаа, онцгой байдлын газар, эмнэлэг болон бусад аюул ослын үед мэдэгдэх шаардлагатай газруудтай холбогдож мэдэгдэх систем.
8. Ослын газрын ойр орчимд байх бусад үйлдвэр, албан газар оршин суугчдад мэдэгдэх заавар.
9. Ослын үед авах арга хэмжээний нарийвчилсан зааврыг хлортой харьцаан ажиллаж байгаа бүх алба, салбар, нэгж бүхэн өөрийн онцлогт тохируулан дээрхи шаардлагуудыг оруулан нарийн нягт нямбай боловсруулан мөрдөх.

Арван дөрөв: Хуурай хлор

Ажлын хувцас бүрэн зөв өмсөж ажиллана. Хамгаалах хэрэгсэл хошуувч, нүдний шил хэрэглэх. Давсны уусмалаас хлор гаргах тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөж ажиллах.

Зөвшөөрөгдөх хэмээнээс хэтрүүлэхгүй байх. Давсны уусмалыг горимын дагуу найруулан ашиглах. Тоног төхөөрөмжийн хэвийн үйл ажиллагааг хангаж ажиллана.

Ажлын байрны эмх цэгц, цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хий байх. Ажлын байранд анхааруулах тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулах.

Ажлын байранд гадны хүн оруулахгүй байх. Хооллож, ундалхыг хориглоно. Ажлын байранд ил гал гаргах, тамхи татахгүй байх.

Ажилдаа согтуу ирэх, ажлын байранд архи уухыг хориглоно.

**АРВАН ТАВ: ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР,
ЗААВАРЧИЛГА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Ажил эхлэхийн өмнө ажлын байрны эмх цэгцийг шалгах. Ажилд орохдоо хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны урьдчилсан зааварчилгаа авсан байна. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцас бүрэн өмсөж хэвшсэн байна. Ажлын цагаар ажлын байранд чангаар ярих, гүйж харайх, тоглож наадах зэргээр өөрийн болон бусдын анхаарлыг сарниулах үйлдэл хийж болохгүй.

Хоёр. Лабораторийн цахилгаан багаж төхөөрөмжтэй ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны өдөр тутмын зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Лабораторийн цахилгаанаар ажилладаг бүх багаж хэрэгслүүд нь байнгын тогтмол найдвартай ажиллагаатай цахилгаан үүсгүүртэй байх шаардлагатай.
3. Цахилгаанаар ажилладаг тоног төхөөрөмжийг байнгын хоёр талын тэжээлтэй, ямар нэгэн цахилгааны доголдол гаргахгүй байхаар бодолцож хийгдсэн байвал зохино.
4. Лабораторийн бүх багаж, тоног төхөөрөмжүүдэд газардуулга хийсэн байх шаардлагатай.
5. Гэрлийн эх үүсвэр, тоног төхөөрөмжийг залгахад ажиллахгүй байгаа тохиолдолд цахилгаанчин, засварчин дуудаж шалтгааныг тодруулна.
6. Термостат, хатаах шүүгээ зэрэг дулааны үүсгэдэг багажтай ажиллахдаа термометруудын заалтыг ажлын нөхцөлд тохирсон хэмд хүрсэн эсэхийг тогтмол шалгаж байвал зохино.
7. Хатаах шүүгээнд ариутгах зүйлийг хийхдээ хэт халсан үед хүйтэн шил хийвэл хагарах аюултай. Мөн өндөр градустай үед нойтон гар хүргэхийг хориглоно.
8. Термостат, хатаах шүүгээ, автоклаванд ариутгал хийх үед хаалга болон тагийг нээлттэй орхиж хэрхэвч болохгүй.
9. Өндөр даралт, температурт ажилдаг автоклавыг гэнэт ажиллах үед онгойлгоход дотор хуримтлагдсан халуун уур бие махбодийг түлэх, хүчтэй даралтанд түлэгдэх аюултай тул онцгой сонор сэргээмжтэй ажиллах шаардлагатай.
10. Автоклавыг ажиллуулж байх үед гадны хүн байлгахыг хатуу хориглоно.
11. Автоклавыг хөдөлмөр хамгааллын зааварчилгаа авсан, байнгын ажиллуулах чадвартай хүн ажиллуулна.
12. Ус нэрэгч аппаратыг ажиллуулахдаа щит болон залгуурт нойтон гараа хүргэхийг хориглоно.
13. Лабораторийн ерөнхий щитийг цахилгааны мэргэжлийн бус хүнээр оролдуулж болохгүй.
14. Цахилгааны щит бүрд залгасан багаж, тоног төхөөрөмжүүдийн нэрийг бичиж хаяжуулалт хийнэ.
15. Багаж төхөөрөмжүүдийг цахилгаанд залгаж хэмжилт хийдэг, түүнийг өдөр тутмын ажиллагаанд хэрэглэдэг ажилтнууд багаж хэрэгслүүдийнхээ ажиллагаанд байнга анхаарч элдэв доголдлыг урьдчилан ажиглаж мэдрэх буюу ажиллагаанд доголдол гарах нөхцлүүдээс урьдчилан сэргийлэх алхамыг хийнэ.
16. Цахилгааны ямар нэгэн хэлбэлзлийн үед цахилгаанаар ажилладаг бүх тоног төхөөрөмжийг түр хугацаагаар салгаж, хэлбэлзэл бүрэн дууссаны дараа эргүүлж залгана.
17. Ажлаа бүрэн дууссаны дараа цахилгаан тоног төхөөрөмжүүдийг цахилгааны тэжээлээс салган, ажлын байрыг эмх цэгтэй болгож үлдээнэ.

18. Химиин ямар ч лабораторид ерөнхий салхивч сэнс байхаас гадна татах шүүгээнд сайн таталттай сэнс салхивч байх ёстой.
19. Татах шүүгээ нь шинжилгээний явцад ба хадгалагдаж байгаа урвалжуудаас гарсан хорт бодисын уур, хийг зайлцуулж байх үүрэгтэй бөгөөд түүний нээлттэй цонхоор 0,5-0,7м/сек агаар урсган орж байх ёстой. Онц хортой бодисоор ажиллаж байгаа үед 1м/сек агаар татаж байх чадалтай байвал зохино.
20. Татах шүүгээний хаалгыг доош унагахгүйгээр сайн бэхлэх шаардлагатай.
21. Ажлын ба багаж төхөөрөмжийн ширээ, татах шүүгээний тавцан ширээнүүдийг гал, хүчил зэрэг түлэгч ба шатагч бодисуудад тэсвэртэй материалыаар бүрсэн байвал зохино. Цахилгаан халаагуур, шатаах зуух зэрэг халаах багажуудыг шууд модон ширээн дээр байрлуулж болохгүй. Хэрэв тийм тавиур байхгүй бол сууринд нь халуунд тэсвэртэй материал дэвсэж болно.

Гурав. Лабораторийн шил савтай ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Химиин шилэн ба бусад төрлийн сав суулгуудыг угааж цэвэрлэх, хатаах тусгай өрөө тасалгаатай байвал зохино. Угаасан шил савыг шил хатаагчид өлгөж усыг доош нь шавхруулан тавих нь зүйтэй.
2. Шилэн гуурсуудыг хооронд нь резин холбоогоор холбохдоо алчуураар гараа жийрэглэж барих хэрэгтэй. Холболтыг хялбарчлахын тулд резинэн хоолойг усанд дүрэх буюу эсвэл глицерин, вазелин зэрэгт дүрж норгох хэрэгтэй.
3. Холих буюу уусгах урвалийн дүнд дулаан ялгардаг бодистой ажиллахдаа халуунд тэсвэртэй химиин шил савыг ашиглах хэрэгтэй.
4. Хүчил, шүлт бусад хортой шингэн бодисуудыг пипеткээр сорохдоо амаар сорж болохгүй, харин тусгай грушийг хэрэглэнэ.
5. Ямар нэгэн шингэнийг юулэхдээ тохирсон юулүүрийг ашиглана.
6. Полиэтилин бөглөө нь хүчил, шүлт, хорт бодисуудад тэсвэртэй материалыаар хийгдсэн бөглөө ашиглана.
7. Эхлээд бөглөөг савандаа тааруулж авах хэрэгтэй. Дараа нь бодисоо хийх нь зүйтэй. Янз бүрийн сав суулгын бөглөөг хооронд нь хольж болохгүй шилэн сав бүр өөртөө тохирсон бөглөөтэй байх ёстой. Ялангуяа шилэн бөглөөг хооронд нь сольж огт болохгүй.
8. Шүлтийн уусмал агуулсан савыг үрмэл амсартай тагтай саванд хэрхэвч болохгүй.

**АРВАН ЗУРГАА: ХИМИЙН ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАРЧИЛГА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Химийн мэргэжлээр суралцаж бакалаврын зэрэгтэй төгссөн химич хүн ажиллана. Ажилд орохын өмнө эрүүл мэндийн үзлэгт заавал орсон байна. Ажилд орохдоо хөдөлмөр аюулгүй ажиллагааны урьдчилсан зааварчилгаа авсан байна. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцас өмсөж хөвшсэн байна.

Хоёр. Хүчил, шүлтэй ажиллах аюулгүй ажиллагаа

- Идэмхий бодисуудтай /хүчил, шүлт/ ажиллах бүхий л ажиллагаанд арьсан буюу резин хүрээтэй хамгаалах шил, резин бээлий, резин хормогч зэргийг заавал хэрэглэх шаардлагатай.
- Хүчил, шүлтүүдийг том савнаас жижиг тусгай сифон гуурсны тусламжтайгаар юулэх бөгөөд аммиак, давсны ба азотын хүчтэй хүчил зэргийг татах шүүгээнд юулэн гүйцэтгэнэ.
- Хүхрийн хүчлийн сулруулсан уусмалыг бэлтгэхдээ усан дээр хүчлийг аажим гоожуулан /шилэн савхаар дагуулан/ тасралтгүй нар зөв хутгах замаар хүчлийг хийх.
- Концентрацитай хүчил дээр ус хийж хэрхэвч болохгүй.
- Вакуум эксикаторт хүхрийн хүчлийг ус чийг шингээгч бодис болгон хэрэглэхийг хориглоно.
- Ашигласан хүхрийн хүчил буюу шүлтийг тусгай саванд цуглуулан авч саармагжуулаад ажил дуусмагц суваг шуудуу буюу зориулалтын нүхэнд асгах хэрэгтэй.
- Лабораторийн ширээ, шалан дээр хүчил, шүлт асгарвал тэр дор нь саармагжуулж цэвэрлэнэ.
- Шүлт уусгах, хүчил сулруулах зэрэг ажлыг ердийн шилэнд хийж болохгүй. Уусалтын явцад дулаан ялгарч хүчтэй халснаас шил сав хагарч болох учир химийн тэсвэртэй шил сав буюу шаазан сав, паалантай савуудад найруулна.

Гурав. Хортой бодисуудтай ажиллах аюулгүй ажиллагаа

- Хортой бодисуудтай ажиллахдаа татах шүүгээн дор ажиллахаас гадна шаардлагатай тохиолдолд зохих маркийн хорт утааны багийг хэрэглэх шаардлагатай.
- Хорт хийн бодисоор ажиллаж байгаа үед татах шүүгээн дотор толгойгоо шургуулж болохгүй.
- Хортой шингэн бодис арьсаар нэвтэрч организмыг хордуулж болох учир тохирох резин бээлий өмсөх хэрэгтэй. Ажилд хэрэглэсний дараа бээлийгээ сайн угааж цэвэрлэх хэрэгтэй.
- Ширээ, шалан дээр хортой шингэн бодис асгарах буюу дусвал тэр дор нь савтай шингэнийг таглаж, асгарсан шингэн дээр модны үртэс хийж хутгаад авч шатаана. Савны гадна талаар асгарсан шингэнийг усаар угаах ба шүүлтүүрийн цаасаар арчиж цэвэрлээд уул цаасаа татах шүүгээн дор байлган шатаана. Дараа нь хортой бодис асгарсан газрыг савантай усаар сайн угаана.
- Ямар нэг бодисыг үнэрлэхдээ шууд дээрээс нь үнэрлэж хэрхэвч болохгүй, зөвхөн баруун гараараа алгуурхан нүүр рүүгээ сэвж дотогш дутуу амьсгалан үнэртээд, амьсгалаас буцааж гаргах ёстой.
- Хортой бодисуудыг нарийн дансалж төмөр авдар буюу хайрцагт хадгалах бөгөөд цоожлоод лацдаж байвал зохино. Үүнийг химич-чанарын менежер хариуцна.

Дөрөв. Лабораторийн галын ба тэсрэх аюултай бодистой ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Хялбар авалцдаг шатамхай шингэн бодисуудыг лабораторид бодис хадгалах өрөөнд хадгалахдаа зузаан ханатай, үрмэл амтай саванд хийж ёроол ба хажуу талаар нь азбест дэвссэн төмөр шүүгээнд хийж битүүмжилнэ. Тэр хайрцагаа хүний орж гарах зам, халаах багаж төхөөрөмжүүдээс зайдуу газар байлгавал зохино.
2. Хялбар авалцдаг шингэнийг хайрцаг савтай битүү хэвээр нь агуулахаас лабораторид оруулах хэрэгтэй. Түүнийг хашлагатай жижиг тэргэнцэр буюу дамнуургаар зөөнө.
3. Лабораторид 2-3 литрээс их галын аюултай ба хортой шингэнийг хадгалж болохгүй.
4. Хялбар авалцдаг буюу галын аюултай шингэнтэй ажиллахдаа татах шүүгээн дор ажиллах ёстой. Ерөнхий салхивч сэнсийг ажиллуулсан үед цахилгааны халаагуур, спиртэн дэн, шатаагуур зэргийг ажиллуулж болохгүй.
5. Колботой шатамхай шингэнийг ил гол дээр халаах буюу нэрэхийг хориглоно.
6. Галын аюултай шингэнийг юулэхэд халих буюу харьж гадагшаа асгарч болох тул доор нь заавал том хэмжээний шилэн таваг буюу талсжуулагчийг тосох хэрэгтэй.
7. Шинжилгээ дуусмагц шатамхай шингэн хийж байсан сав суултыг угааж цэвэрлэнэ.
8. Хэрэв ширээн дээр галын аюултай шингэн асгарвал тэр дор нь халаах багажууд, шатаагуур зэргийг таслаж, уул ширээн дээр элс асгах хэрэгтэй. Дараа нь бохирдсон элсийг модон хүрзээр цуглуулан авч ширээг угааж цэвэрлэх хэрэгтэй. Харин элсийг төмөр хүрзээр хутгаж болохгүй.
9. Галын аюултай ба шатамхай шингэнд гол авалцвал дараах арга хэмжээг авна. Үүнд:
 - Тасалгааны салхивч, халаах багажууд, шатаагуурыг тэр дор нь таслаж хаана.
 - Тасалгаанд байгаа баллонтой шатсан хий бусад шатамхай шингэнүүдийг гадагш нь яаралтай зайлцуулах хэрэгтэй.
 - Тухайн тохиолдолд зохих маркийн гол унтраагчийг сонгон авч аль болохоор хурдан унтраах арга хэмжээг авах хэрэгтэй.

АРВАН ДОЛОО: НЯН СУДЛАЛЫН ЛАБОРАТОРИЙН АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Нян судлалын лабораторийн ажлын онцлог нь лабораторийн ажилтнууд өвчин үүсгэгч микробын өсгөвөр, халдвартай материалтай байнга харьцаж ажилладагт оршино. Иймд лабораторийн дотоод халдвар үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, ажлын ариун чанарыг хангах үүднээс ажилтан бүр аюулгүй ажиллагааны дүрмийг чандлан сахих ёстой.

1. Лабораторид ажиллагсад нь халад, малгай, бээлий, амны хаалт гм ажлын хувцас хэрэглэлтэйгээр ажил үүрэг гүйцэтгэнэ.
2. Лаборатори нь шинжилгээ хийхэд шаардлагатай зүйлсийг эмх цэгцтэйгээр ширээ болон зориулалтын тусгай тавиур дээр байрлуулсан байвал зохино.
3. Лабораторид бусдын анхаарлыг өөр зүйлд татах аливаа үйлдэл /гүйх, ярих гм/ хийхийг хатуу хориглоно.
4. Лабораторид гадны хүмүүс ялангуяа бага насны хүүхэд орох, хооллож ундах, тамхи татах, хүнсний зүйл хадгалахыг хатуу хориглоно.
5. Хортой, галын аюултай, тэсрэмтгий бодисуудаар шинжилгээ хийж байх явцад ил уастай халаагуур, спиртэн дэн болон шатаагуур хэрэглэхийг хориглоно.
6. Лаборатори байрлаж байгаа өрөө тасалгааны цонхны салхивчийг ажлын цаг эхлэхээс 15 минутын өмнө онгойлгож агааржуулна.
7. Лабораторийн өрөө тасалгаа нь ямар ч үед 18-20 хэмийн дулаантай, нарны шууд тусгалаас халхлагдсан, тоос шороогүй саруулхан байх ёстой.
8. Лабораторид ажиллахад шаардагдах ариутгалын бодисыг сонгон авахдаа шинжилгээний онцлогт тохируулан сонгоно. Ариутгалд хлорамин, жавильеон гэх мэт бодисыг шаардлагатай процентаар бэлдэж ашиглана.

Хоёр. Нян судлалын лабораторид ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Нян судлалын шинжилгээ хийх, нянг өсгөвөрлөх, түүний биологийн шинжийг судлах ажлыг зориулалтын багаж тоног төхөөрөмжээр тоноглогдсон, 18-20 хэмийн дулаантай гэрэлтүүлэг сайтай өрөөнд хийнэ.
2. Шинжилгээ эхлэхээс нэг цагийн өмнө өрөөнд 0,5%-ийн хлорамин бүхий ариутгалын уусмалтай нойтон цэвэрлэгээг хийж, кварцын ламп 20 мин ажиллуулж өрөөг ариутгаж цэвэрлэсэн байна.
3. Ажлын ширээн дээр шинжилгээнд хэрэглэгдэх зүйлүүдийг бүрэн гүйцэт бэлтгэсний дараа ажлаа эхэлнэ. Шинжилгээний өрөөнд нэгэнт орсон бол ажил дуустал гарч орохгүй байна.
4. Ажил дууссаны дараа ажлын ширээг халдвартайжүүлж цэвэрлээд, хэрэглэсэн зүйлүүд /тавиур шил, бүрхүүл шил, хуруу шил, дусаагуур/-ийг 5%-ийн хлорамины /бусад ариутгагч уусмал/ уусмалд нэг хоног байлгаж угаалганд өгнө.
5. Лабораторид ялгагдсан нянгийн өсгөвөр ба өсгөвөр бүхий материалыг зэргийн тоо, дугаараар тусгай дэвтэрт бүртгэж авсны дараа 3-5%-ийн хлорамины уусмал зэрэг ариутгалын уусмалд хийж 18-24 цаг байлгана.
6. Шинжилгээнд хэрэглэх багаж төхөөрөмжийг өөр зүйлд хэрэглэх, өрөө тасалгаа дамжуулан зөөвөрлөхийг хориглоно.
7. Лабораторийн хог хаягдал, хагарсан шилийг заавал зориулалтын тэмдэглэгээ бүхий уутанд хийж устгана.
8. Шинжилгээний ширээн дээр лабораторийн журнал бүртгэх, протокол бичиж тэмдэглэхийг хатуу хориглоно.

9. Лабораторийн өрөө тасалгаанд ялаа, жоом, оготно зэрэг шавьж мэрэгчгүй байвал зохино.
- 10.Лабораторид ажилдаг хүмүүс бусад өрөө тасалгаагаар сэлгүүцэж явахыг хориглоно.
- 11.Ажил дууссаны дараа ажлын ширээг халдвартайжүүлж цэвэрлээд арчдасын шинжилгээ авах.
- 12.Устгалын материал хийх зориулалттай саванд халдвартай зүйлсийг дүүртэл хийж тавихыг хатуу хориглоно.
- 13.Халдвартай материалаас дусаагуураар соруулахдаа резинэн баллон буюу тусгай дусаагуур баригчаар соруулах ба амаар соруулахыг хатуу хориглоно.
- 14.Лабораторийн өрөө тасалгааны шал, ажлын ширээн дээр халдвартай материалтай сав, хуруу шил хагалах, материал асгах зэрэг санамсаргүй эндэгдэл гарвал дээр нь хлорамины 5%-ын уусмал асгаж 1 цагийн дараа цэвэрлэнэ.
- 15.Халдвартай материалд гараараа санамсаргүй хүрсэн тохиолдолд болон лабораториос гадагш гарах бүрийн өмнө, ажил дууссаны дараа гараа савантай усаар угааж хлорамины 0,5-1%-ын уусмалаар халдвартайжүүлнэ. Хүн тус бүр гарын алчууртай байж тус тусдаа хэрэглэнэ.
- 16.Лабораторийн өрөөний хаалганы бариулд халдвартайжүүлэх уусмал шингээсэн алчуурлыг зүүсэн байна.

Гурав. Цэвэр өсгөвөртэй ажиллах тухай

1. Лабораторид ажиллагч лаборант, бактериологич нар шинжилж буй бактерийн эсрэг дархлал тогтоох тарилгыг хийлгэсэн байна.
2. Нян судлалын шинжилгээ хийж байгаа өрөөнд уг өвчний үүсгэгч тархан халдвартасан эсэхийг тогтмол шинжилж байх шаардлагатай.
3. Цэвэр өсгөвөр тарих, шинэчлэх, сэлгүүлэн тарихад нэг удаагийн бээлий, тэжээлт орчныг савлах, юулэхэд автомат пипетка, резинэн груш ашиглана. Пипеткийг амаараа сорохыг хориглоно.
4. Лабораторийн өрөө, тоног төхөөрөмжүүдэд өдөр бүр байнгын ариутгал хийх ба зайлшгүй үед эцсийн ариутгал хийнэ.
5. Халдвартай материал буюу амьд өсгөвөртэй ажиллаж байх хугацаандаа өрөөнөөс зайлшгүй гарах хэрэг гарвал заавал цоожлох, эсвэл халдвартай материалыг термостат, хөргөгчинд хийж лацдан ширээг ариутгаж цэвэрлэсний дараа гарах ёстой.
6. Ажил дууссаны дараа шинжилгээнд хэрэглэсэн наалдац, петрийн аяга, хуруу шилтэй халдвартай материал, бөглөө зэргийг ил задгай үлдээх буюу ширээн дээр орхихыг хатуу хориглоно.
7. Өсгөвөр шилжүүлэн суулгах, тарилт хийх зэрэг ажлын дараа бүх халдвартай материалыг автоклавт устгал хийж, халдвартайжүүлэгч уусмалд 24 цаг байлгасны дараа зориулалтын худагт хаяна.
8. Өсгөвөр суулгасан ба хадгалсан хуруу шил, петрийн аяган дээр суулгац хийсэн өсгөврийн нэр, он, сар, өдрийг гаргацтай бичнэ.
9. Өсгөвөр хадгалсан дулаан баригч, хатаах шүүгээ, хөргөгч зэргийг лацдана.
- 10.Лабораторид ажиллахад шаардагдах ариутгалын бодисыг сонгон авахдаа шинжилгээний онцлогт тохируулан сонгоно.

Дөрөв. Лабораторийн багаж, төхөөрөмжтэй ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Лабораторийн ямарч багаж төхөөрөмжтэй ажиллахдаа эхлээд заавал багажны ашиглалтын заавартай танилцах ба аливаа багажийг ашиглахын өмнө техникийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгана.
2. Лабораторид бүрэн ажиллагаатай цахилгаан хэрэгслээр ажиллах ба тусгаарлагч нь гэмтсэн цахилгаан гүйдэлтэй утас, газардуулгагүй цахилгаан хэрэгсэл, сэрээ, залгуур нь эвдрэлтэй цахилгаан хэрэгслээр ажиллахыг хатуу хориглоно. Цахилгааны ямар нэгэн гэмтэл бүрэн засагдсаны дараа ажилд оруулах ёстой.
3. Цахилгаан гүйдлийг салгалгүйгээр багаж засах, задлах, сэлгэн задлах явдлыг хатуу хориглоно.
4. Цахилгаан халаагуур ба бусад багаж төхөөрөмжийг залгахдаа эхлээд тухайн багажаа залгаад дараа нь ерөнхий хэлхээг залгана. Унтраахдаа урвуу үйлдлээр гүйцэтгэнэ.
5. Ажиллуулж байгаа хийн болон цахилгаан багаж төхөөрөмжийг хараа хяналтгүй орхиж болохгүй.
6. Усан халаагуур залгахын өмнө устай байгаа эсэхийг шалгаж үзэх, нэрэлт, хандлалт явуулж байгаа үед шилэн хөргөгчид ус тасралтгүй ирж байгаа эсэх мөн нэрэлт хэдэн хэмд явагдаж байгаа зэргийг шалгана.
7. Цахилгаан халаагуурыг модон эдлэл дээр байрлуулахыг хориглоно.
8. Лабораторийн хурилдууртай ажиллахдаа хуруу шилийг хосоор нь нэгийг нь нөгөөгийнх нь харалдаа яг эсрэг байрлуулна. Хуруу шилийг тэнцвэргүй байрлуулснаас хурилдуур эвдэрч болно.
9. Цахилгааны мэргэжилгүй хүн цахилгаан хэрэглэлээр дур мэдэн оролдохыг хатуу хориглоно.
10. Лабораториос гарч явахдаа ашигласан бүх багаж төхөөрөмжөө салгасан эсэх, усны хаалт, гэрлээ унтраасан эсэхийг тогтмол шалгана.

Тав. Лабораторийн шил савтай ажиллах аюулгүй ажиллагаа

1. Лабораторид хэрэглэгдэж байгаа шил сав нь ямарваа нэгэн цууралтгүй, хагарч эмтэрсэн амсаргүй байна.
2. Аливаа шингэн урвалжийг нэг савнаас нөгөөд заавал юулүүрийн тусламжтайгаар юүлэх ба юулүүрийн үзүүр шингэн юүлж байгаа савны хоолойн дотоод хананд шүргэсэн байдлаар байх шаардлагатай.
3. Хуруу шилтэй зүйлийг халаахдаа амсрынх өөрөөс болон хамт байгаа хүнээс эсрэг хандуулж барих шаардлагатай.
4. Эксикаторыг зөөвөрлөхдөө биенээсээ хөндий байрлалтай, тагийг заавал суурьтай нь хамтад нь барих шаардлагатай.
5. Спиртэн дэнтэй ажиллах үедээ түүнийг унагах болон хагалахыг хатуу цээрлэх ба хэт халаахгүй, асаж байгаа үед нь өөр дэнг дамжуулан асааж хэрхэвч болохгүй. Мөн унтраахдаа үлээж болохгүй шууд тагаар нь таглаж унтраана.
6. Ариутгасан шил савыг цэвэр биксэнд, битүү орчинд хадгалах шаардлагатай.
7. Шил савыг угааж цэвэрлэх явцад зөвхөн усанд уусдаг бодисоор бохирдсон үед усаар, уг бохирдолыг арилгах зориулалтын бодис хийж хэсэг хугацааны дараа сойзоор угааж цэвэрлэнэ. Сайтар угаагдсан шил савны хананд усны нимгэн үе тогтох ус жигд гоожих ёстой.
8. Зарим шаардлагатай тохиолдолд шил саваа хромын хольц, давсны хүчил, спиртээр угаанаа. Ийм тохиолдолд 100гр хүхрийн хүчил дээр 5гр хоёр бромт хүчиллэг калийг нэмж хромын хольцийг бэлтгэнэ.
9. Хүчил, шүлтэнд уусдаггүй бодисоор бохирдсон савыг органик уусгагч болох ацетон, пейтролейны эфир, бензинээр угааж цэвэрлэнэ.
10. Нимгэн ханатай шил савыг ямар ч тохиолдолд элсээр угаахыг хориглоно.

11. Хатсан болон удаж дагтаршсан тунадас, талстуудыг цохиж нүдэхийг цээрлэх ба удаан хугацаагаар дэвтээсний дараа угаалга хийнэ.
12. Угаасан шил савыг шил хатаагчид өлгөж доош нь шавхруулан хатаана.

Зургаа. Лабораторийн яаралтай тусlamжийн багц

1. Лабораторийн өрөө тасалгааны нүдэнд ил харагдах газарт түлэгдэлт, зүсэлт гэх мэт ослын үед хэрэглэх эмнэлгийн анхан шатны тусlamжийн зүйлс болон хор саармагжуулах бодис бүхий яаралтай тусlamжийн багц байна.

2. Яаралтай тусlamжийн багцанд байх зүйлс:

Марганц хүчлийн 5%-ийн уусмал	цэвэр содын 3-5%-ийн уусмал
Тамедины 0.7%, 1%, 2.5%	Химодины 0.5%, 5%-ийн уусмал
Цуугийн ба борийн 2%-ийн уусмал	сульфат натри ба сульфат магни устэрөгчийн хэт исэл-3% уусмал
96%-ийн этилийн спирт	магнийн исэл,
Аммиакийн 10%-ийн уусмал	вазелин
Шохойн ус	наранцэцэгийн тос
Панфеникол	карболин
түлэнхийн тос	бамбайн дусаалга
цардуул	жин тавих резин сав
нүд угаагуур	халууны шил
ходоод угаах резин хоолой	мэс заслын хутга
хямсаа	

3. Яаралтай тусlamжийн багцыг жижиг олон тасалгаатай саванд, яаралтай үед ямар ч будлиангүйгээр шууд авч хэрэглэхэд боломжтой байдлаар эмх цэгтэй хийж, цоожлохгүй байлгана.
4. Лабораторид ажилладаг хэн боловч яаралтай тусlamжийн багцыг ашиглан өөртөө болоод бусдад эмнэлгийн анхны тусlamж үзүүлэх чадвар, дадлагатай байх ёстой.

Долоо. Лабораторийн өрөө тасалгаа, ширээ, шкафанд тавигдах шаардлага

1. Нян судлалын шинжилгээ, сорилт туршилтад ашигладаг ширээ нь ариутгаж халдвартгүйжүүлэхэд тохиромжтой гадаргутай байхаас гадна 5%-ийн хлорамины уусмал шингээсэн алчуур байнга өлгөөстэй байна.
2. Лабораторийн өрөө тасалгааны гэрэлтүүлэг нь тэсрэлтээс хамгаалсан зориулалтын хамгаалаттай байна.
3. Нян судлалын лабораторын өрөө тасалгаанууд кварцын гэрлээр тогтмол ариутгагдаж байх шаардлагатай.
4. Лабораторийн мэргэжилтнүүдийн бичиг баримт боловсруулах, шинжилгээ сорилт явуулах өрөө тус тусдаа байвал зохино. Шинжилгээний өрөөнд баримт бичгийн боловсруулалт хийхийг хориглоно.
5. Бодис, урвалж, уусмалуудыг хадгалах шүүгээ, шкаф нь ямар төрлийн бодис уусмал хадгалж байгаа талаарх мэдээлэл бүхий хаягтай байна. Бодис уусмалын бүртгэлийн дэвтрэйг тухайн бодис уусмалыг хадгалж байгаа шүүгээ, шкафан дотор хадгална.

АРВАН НАЙМ: АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГА

Нэг: Ерөнхий зүйл

Ариутгал халдвартгүйжүүлэлтийн хэсгийн онцлог нь хими, биологи, микробиологи, вирусологийн лабораториудын ажлын гол үр дүнг илэрхийлэх хүчин зүйлийн нэг болдог. Иймээс дээрхи хэсэгт ажиллах хүмүүс нь мэргэжлийн үнэмлэхтэй, заавар зөвлөмжтэй танилцаж гарын үсэг зурсан байх ёстой. Мөн ариутгах болон устгах техникуудийг бүрэн эзэмшсэн байх хэрэгтэй.

1. Ариутгал устгалын хэсэгт ажиллагсад нь халад, малгай, бээлий, амны хаалт гэх мэт хамгаалалтын иж бүрэн хувцас хэрэглэлтэйгээр ажил үүргээ гүйцэтгэнэ.
2. Ариутгал, устгалтын тасагт хэрэгцээ багатай, үргэлж хэрэглэгдэхгүй багаж тоног төхөөрөмж байлгах шаардлагагүй.
3. Ариутгал, устгалын тасагт гүйх, гадны хүн орох, хооллох, тамхи татах, хүнсний зүйл хадгалахыг хатуу хориглоно.
4. Ариутгал, устгал хийгдэж буй өрөө тасалгаанууд нь ууршилт багатай, тоос шороогүй, агааржуулагчтай байх шаардлагатай.
5. Устгал болон халдвартгүйтгэл, бохир угаалга халдвартгүйтгэл, цэвэр угаалга, ариутгал гэсэн урсалаар өрөөнүүд байрласан байвал зохино.
6. Ажлын хувцасыг өөрийн хувцастай холих болон ажлын өрөө тасалгаанд оруулж болохгүй.
7. Ажлын цагаар бусад өрөө тасалгаагаар дэмий сэлгүүцэхийг хориглоно.
8. Ариутгал, халдвартгүйжүүлэлтийн хэсэгт нь 18-20 хэмийн дулаантай байх ёстой.

Хоёр. Үйл ажиллагааны заавар

1. Ариутгал, устгалын тасагт ирж буй бохир материалыг хүлээн авахдаа протокол хөтлөн ангилал хийж хүлээн авна.
2. Хүлээн авсан эд зүйлсээ халдвартгүйтгэх хэлбэрээр нь салгана.
3. Бохир материал хүлээн авч буй ажилтан иж бүрэн хувцас хэрэглэлтэй байх хэрэгтэй.
4. Ажилчид алхам тутамдаа халдвартгүйтгэх бэлдмэлээр гар болон бохир материал хүрсэн газрыг ариутгаж байх шаардлагатай.
5. Нян судлалын лабораториос ирсэн бактерийн өсгөвөртэй болон бусад халдвартай материалыг 12 хэм, 1,5 атм-т 1 цаг халдвартгүйтгэнэ. Хлорамины 3% уусмалд 2 цаг ариутгаад зориулалтын шингэнтэй усаар сайтар угаана. Үүний дараа 2 удаа нэrmэл усаар зайлна. Шил савыг ангилж хатаах шүүгээнд хатаагаад, боосны дараа 180 хэмд 2 цаг ариутгана.
6. Микробиологийн лабораториос ирсэн тэжээлт орчин болон урвалжуудыг зааврын дагуу ариутгана.
7. Химийн лабораториос ирсэн бохир шил савыг угаалгын нунтагаар сайтар угаагаад цэвэр усаар савангүй болтол нь зайлна. Үүний дараа 3 дамжлагаар нэrmэл усаар зайлаад хатаана.
8. Биохимийн лабораториос ирсэн бохир материал, ийлдэсийг 126 хэм, 1.5 атм-т 1 цаг халдвартгүйтнэ. Хлорамины 3% уусмалд 2 цаг ариутгаад угаалгын нунтгаар сайтар угаана. Цэвэр усаар угаалгын нунтаг болон шилэн дээр ус тогтохгүй болтол нь зайлна. Үүний дараа нэrmэл усаар 2 удаа зайлна. Шил савыг ангилж хатаах шүүгээнд хатаагаад, боосны дараа 180 хэмд 2 цаг ариутгана.
9. Бөглөө, хошуу гэх мэт зүйлсийг хлорамины 1%-ийн уусмалд 24 цаг ариутгаад хошуу угаагчинд 1 цаг угаана. Угаагчаас гаргаж хатаана. Үүний дараа бөглөө болон хошууг 135 хэмд 1.1 атм-т 20 минут ариутгана.

Гурав. Аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Устгал ариутгалын автоклавын манометрүүдийг жилд нэг удаа шалгаж стандартын газраар баталгаажилт хийлгүүлсэн байх.
2. Ариутгал, устгалын ямар ч багаж төхөөрөмжтэй ажиллахдаа эхлээд заавал багаж ашиглахын өмнө техникийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгана.
3. Ариутгал, устгалын тасагт бүрэн ажиллагаатай цахилгаан хэрэгслээр ажиллах ба тусгаарлагч нь гэмтсэн цахилгаан гүйдэлтэй утас, газардуулгагүй цахилгаан хэрэгсэл, сэрээ залгуур нь эвдрэлтэй цахилгаан хэрэгслээр ажиллахыг хориглоно. Цахилгааны ямар нэгэн гэмтэл бүрэн засагдсаны дараа ажилд оруулах ёстой.
4. Цахилгаан гүйдлийг салгалгүйгээр багаж засах, задлах, сэлгэн задлахыг хатуу хориглоно.
5. Цахилгаан халаагуур ба бусад багаж төхөөрөмжийг задлахдаа эхлээд тухайн багажаа салгаад дараа нь ерөнхий хэлхээг салгана.
6. Ажиллуулж байгаа автоклав болон цахилгаан багаж төхөөрөмжийг хараа хяналтгүй орхиж болохгүй.
7. Багаж тоног төхөөрөмжинд эврэл гарсан үед түргэн шуурхай мэргэжлийн хүмүүсээр засварлуулна.
8. Ажил дууссаны дараа цахилгаан тэжээлээ бүрэн салгах ёстой.

АРВАН ЕС: ДЭЭЖ АВАГЧ, ШИЛ САВ УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Дээж авагч, шил сав угаагч нь ажилд орохын өмнө хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн урьдчилсан зааварчилгаа авсан байна. Эрүүл мэндийн үзлэгт орж эрүүл мэндээр тэнцсэн байна.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг бүрэн хангалттай байх.
2. Халуун, хүйтэн ус бүхий угаалтуураар хангагдсан байх.
3. Ажлын байр нь хүйтний улиралд тохиromжтой дулаанаар хангагдсан байх.
4. Химиин хортой бодисоос хамгаалах хэрэгсэл, угаалга цэвэрлэгээний багаж төхөөрөмжөөр хангагдсан байх.
5. Угаалга хийх шил савны амсар, ёроол нь эмтэрч сэтрээгүй бүрэн бүтэн байх.
6. Угаалгын өрөөний шал нь халтирахаас хамгаалагдсан резин дэвссэн байх.
7. Угаасан шил сав хатаах хатаагч, тавиур хүрэлцээтэй байх.

Гурав. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

1. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын байранд аюулгүй ажиллах зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Шил сав угаагч нь ажил эхлэхийн өмнө халад, резин бээлий, намхан өсгийтэй халтирахгүй гутал өмссэн байх.
3. Шил савыг угааж цэвэрлэх явцад зөвхөн усанд уусдаг бодисоор бохирдсон үед усаар, уг бохирыг үзүүрт нь резин угласан шилэн савхаар угааж цэвэрлэнэ. Сайтар угаагдсан шил савны хананд усны нимгэн үе тогтох ус гоожих ёстой.
4. Зарим шаардлагатай тохиолдолд шил саваа хромын хольц, давсны хүчил, спиртээр угаана. Ийм тохиолдолд 100 гр хүхрийн хүчил дээр 5 гр хоёр бромт хүчиллэг кали нэмж хромын хольцийг бэлтгэнэ.
5. Хүчил шүлтэнд уусдаггүй бодисоор бохирдсон савыг органик уусгагч болох ацетон, пейтролейны эфир, бензинээр угааж цэвэрлэнэ.
6. Нимгэн ханатай шил савыг ямар ч тохиолдолд нунтаг угаагч бодисоор угаахыг хориглоно.
7. Хатсан болон удаж дагтаршсан тунадас, талстуудыг цэвэрлэхдээ цохиж нүдэхийг цээрлэх ба харин удаан хугацаагаар дэвтээсний дараа угаалга хийнэ.
8. Угаасан шил савыг шил хатаагчид өлгөж доош нь шавхруулан хатаана.
9. Дээж авах үед станцын насосны заал руу орохдоо төмөр шатнаас халтирч унахаас болгоомжилж шатны хашлаганаас барьж гутлын улаар бүрэн гишгэж явна.
10. Ажиллаж байгаа насосноос дээж авах үедээ гадуур хувцас халадны хормой эргэж байгаа насосны голд орохдоос сэргийлж, байнгын сонор сээрэмжтэй байх хэрэгтэй.
11. 1-р өргөгчийн худгаас дээж авах үедээ төмөр шатнаас халтирч унах, өвлийн цагт гулгаж унахаас байнга болгоомжилж шатны хашлаганаас барьж явах ба намхан өсгийтэй, резин ултай гутал өмсөж байх.
12. Машинаар дээжинд явах үедээ замын хөдөлгөөний дүрмийг мөрдөн, жолоочийг бүрэн зогссоны дараа бууж дээжийг журмын дагуу авна.
13. Хэрвээ автомашины хөдөлгөөн ихтэй газраар явганаар дээжинд явахаар болбол замын хөдөлгөөний дүрэм, гэрэл дохиог мөрдөж явна.
14. Өвлийн улиралд гэр хорооллын зөөврийн худгаас дээж авахдаа худгийн гаднах мөсөн дээр халтирч унахаас байнга болгоомжилж байх.

**ХОРЬ: ХЯНАХ ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Автоматик хянах хэмжих хэрэгслийн /AXXX/ засварчнаар тухайн мэргэжлээр суралцаж төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй 18-аас дээш насын хүмүүс ажиллана. AXXX-ийн засварчны мэргэжлээр суралцаж сургууль төгсөж ирсэн ажилтанг тодорхой хугацаагаар ажилласан туршлагатай ажилтанг дагалдуулан сургаж мэргэжлийн шалгалт авч тэнцсэн тохиолдолд бие даан ажиллах зөвшөөрөл олгоно. Шинээр ажилд орж буй ажилтан нь эрүүл мэндийн үзлэгт орсон байна. Ажилд орохдоо тухайн ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар урьдчилсан зааварчилгаа авсан байна.

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Ажлын байр нь бүрэн хангалттай гэрэлтүүлэгдсэн байх.
2. Хүйтний улиралд ажлын байр нь хүмүүс ажиллахад тохиромжтой дулаанаар хангагдсан байх. /Байнгын дулааны эх үүсвэргүй ажлын байрыг засварын ажил эхлэхийн өмнө урьдчилан хүн ажиллах боломжтой дулаанаар хангасан байх/
3. Автомат удирдлагатай станцын тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ хийх тохиолдолд газрын ерөнхий диспетчерт мэдэгдэж, цаг хугацаагаа тохиролцож, тоног төхөөрөмжийг хүчдэлээс салгаж ажиллах.
4. Реле хамгаалалт, автоматик- телемеханик /РХАТ/-ийн цахилгаан хэлхээнд ажиллахад зөвхөн тусгай зориулалтын хөндийрүүлэгдсэн бариултай багаж хэрэгслийг ашиглана.
5. Реле хамгаалалт, XXX-ийн хэлхээнд хийгдэж байгаа ажлын аюулгүй байдлыг хангахад гүйдлийн ба хүчдэлийн трансформаторуудын бүх хоёрдогч ороомгууд байнгын газардуулгатай байх ёстой. Реле хамгаалалтын салбарласан холболтын үед гүйдлийн трансформаторуудын хоёрдогч ороомгууд тэдгээрийн тооноос үл хамааран зөвхөн нэг цэгт газардуулгатай байна.

Гурав. Ажлын байранд аюулгүй ажиллах талаар

1. XXX-ийн засварчин нь ажил эхлэхийн өмнө хариуцсан инженер, техникчээс ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байх.
2. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын тусгай хувцсаа бүрэн өмсөж, ажлын багаж хамгаалах хэрэгслээ шалгаж, ажлын бэлтгэл хангана.
3. Засварчин нь ажилд гарахын өмнө засвар хийгдэх цахилгаан тоног төхөөрөмжийн зураг схемийг судалж, ажлыг хэрхэн гүйцэтгэх талаар хариуцсан инженер, техникчээс заавар зөвлөмж авсан байна. Ажлын явцад ИТА хяналт тавьж ажиллана.
4. Реле хамгаалалт, автомат тоног төхөөрөмжүүдийн тохиргоо зүгшруулэлт хийхэд зайлшгүй шаардлагатай үндсэн тоног төхөөрөмжийн /насос, хөдөлгүүрийн/ залгалт салгалтыг зөвхөн тэнд ажиллаж байгаа хүмүүст урьдчилан анхааруулсны дараа гүйцэтгэх.
5. Телемеханикийн удирдлагатай тоног төхөөрөмжтэй ажиллахдаа гэнэтийн залгалтаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор удирдах щитний автомат салгагчаар хүчдэлийг бүрэн тасалж эсвэл удирдах щитний горимыг "**0**" болгож, хүчдэлийг дахин шалгасны дараа ажиллана.
6. Тоног төхөөрөмжийн засварын ажлыг гүйцэтгэхдээ зөвөврийн газардуулгыг ашиглах тохиолдолд газардуулгыг түрүүнд нь хийж, тоноглолыг салгахдаа газардуулгыг сүүлд нь салгана.
7. Үндсэн тоног төхөөрөмж /хөдөлгүүр, насос/ зогсож байх үед РХА телемеханикийн хэлхээнд ажиллах шаардлагатай бол түүнийг тохиолдлын залгалтаас урьдчилан сэргийлэх нэмэлт бүхий л арга хэмжээг авч щитэнд "**БҮҮ**

ЗАЛГА-ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА" гэсэн анхааруулах плакатыг өлгөсөн байна.

8. Реле хамгаалалт автоматик- телемеханикийн цахилгаан хэлхээнд зөвхөн тусгай зориулалтын хөндийрүүлэгдсэн бариултай багаж хэрэгслээр ажиллана.
9. Өргөх төхөөрөмж ашиглах үед дэгээ, троссны бүрэн байдлыг урьдчилан шалгаж ажиллах ба өргөсөн ачаан доор зогсохыг хатуу хориглоно.
10. Бохирын нөхцөлд ажиллахдаа хамгаалах хэрэгслийг бүрэн хэрэглэж ажиллана.Үүнд: Каска малгай, бээлий, хошуувч, нүдний шил, дуу чимээтэй нөхцөлд чихэвч, тунгаагч болон өндөрт ажиллахдаа хамгаалалтын бүс хэрэглэх.
11. Гадуур ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа замын хөдөлгөөний дүрэм журмыг мөрдөж, явган хүний гарц гармаар зорчиж байх.
12. Усан сангийн түвшин хэмжилтийн ажлыг гүйцэтгэхдээ хамгаалалтын бүсийг заавал хэрэглэх.

ХОРИН НЭГ: ХЭСЭГ, МЭДЭЭЛЭЛ ЛАВЛАГАА, ТООЛУУРЫН, БОРЛУУЛАЛТЫН ХЭСГИЙН ИНЖЕНЕРҮҮДИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Хэрэглэгчдэд үйлчлэх албаны инженерүүд нь энэхүү зааварчилгааг мөрдөж ажиллана. Нийт инженерүүд нь ус хангамж, ариутгах татуургын мэргэжилтэй, дээд боловсролтой ажилтан байна. Инженерүүд нь ажилд гаражын өмнө XYT-ийн менежерээс өдөр тутам хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч, дэвтэрт гарын үсэг зурсан байна. Харилцааны болон ёс зүйн соёлтой байх.

Хоёр. Хамгаалах хэрэгсэл

1. Ажилд гаражын өмнө ажлын хувцас, хамгаалах хэрэгслийг бүрэн өмсөж, хэрэглэгчийн усны тоолуурын узельд орохын өмнө гэрэлтуүлгийг асаах буюу гар чийдэнг тогтмол хэрэглэж байх.
2. Цэвэр, бохир усны худгийн тагийг зориулалтын дэгээгээр онгойлгох.
3. Шугам хоолойн хаалт арматурыг нээж хаахдаа тусгай түлхүүр, газов хэрэглэнэ.

Гурав. Аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх

1. Цэвэр, бохир усны худагт үзлэг шалгалт хийхдээ хэрэглэгчийн талаас хүн байлцуулан, худагт агаар солилцоо явагдсаны дараа орж үзлэг шалгалтыг хийж хэвших.
2. Хөрсний устай буюу ус алдсан узельд орохын өмнө усыг соруулж цэвэрлүүлсэн байх.
3. Шинээр хийгдэж байгаа цэвэр, бохир усны шугамын ажлын явцад хяналт тавих, үзлэг шалгалт хийхдээ ухсан нүх, шуудууны ирмэг нурах, халтирч унах, туршилт шахалт хийх үед шугам задрах зэргээс сээрэмжлэх, шуудуунд яндан буюу арматур оруулж байх үед өргөх механизмын ойр орчинд ажиллахгүй байх.
4. Байгууллага, хэрэглэгчдийн хооронд байнга явж ажил үүргээ гүйцэтгэдэг тул явганаас халтирах, бэртэхээс болгоомжлох, замын хөдөлгөөний дүрмийг чанд баримтлан ажиллаж байх.
5. Ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа яарч, сандрах ба плитан гадаргуу болон шатаар явах үед халтирах, унахаас болгоомжлох.
6. Цэвэр, бохир усны худагт орж ажиллахдаа зориулалтын шат ашиглах ба худгийн тагийг 10-15 минут агаар оруулж агааржуулалт явагдсаны дараа орж ажиллахдаа 3-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байх шаардлагатай.
7. Согтууруулах ундааны зүйлийг ажлын байранд хэрэглэхийг хатуу хориглоно.
8. Осолд нэрвэгдсэн хүнд анхны тусlamж үзүүлэх чадвар дадлыг эзэмшсэн байх.
9. Аюулгүй ажиллах дүрэм, журам, тэмдэглэгээг мөрдөж ажиллах

ХОРИН ХОЁР: ТООЛУУРЫН ЗААЛТ УНШИГЧ, АВЛАГА БАРАГДУУЛАГЧ НАРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Хэрэглэгчдэд үйлчлэх албаны тоолуур шалгагч нар нь энэхүү зааварчилгааг мөрдөж ажиллана. Тоолуурын заалт уншигч, авлага барагдуулагч нар ажилд гаражын өмнө XYT-ийн менежерээс өдөр тутам хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч, дэвтэрт гарын үсэг зурсан байна. Харилцааны болон ёс зүйн соёлтой байх.

Хоёр. Хамгаалах хэрэгсэл

1. Ажилд гаражын өмнө ажлын хувцас хамгаалах хэрэгслийг бүрэн өмсөж, хэрэглэгчийн усны тоолуурын узельд орохын өмнө гэрэлтүүлгийг асаах буюу гар чийдэнг тогтмол хэрэглэж байх.
2. Шугам хоолойн хаалт арматурыг нээж хаахдаа тусгай түлхүүр, газов хэрэглэнэ.

Гурав. Аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх

1. Хөрсний устай буюу ус алдсан узельд орохын өмнө усыг соруулж цэвэрлүүлсэн байх.
2. Усны тоолуурын узельд орохдоо халтирч унах, шугам хоолойд бүдрэх, мөргөхөөс болгоомжлох, заалт авахад хүндрэлтэй узелийн жагсаалт гарган албан шаардлага өгч, ажиллах нөхцлийг ханггуулсан байна.
3. Тоолуурын заалт уншигч, авлага барагдуулагч нар ажил үүрэг гүйцэтгэхээр явах ба ирэхдээ байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, зам тээврийн аюулаас болгоомжилж, цаг агаарын байдалд тохируулан хувцасласан байх.
4. Байгууллага, хэрэглэгчдийн хооронд байнга явж, ажил үүргээ гүйцэтгэдэг тул явганаас халтирах, бэртэхээс болгоомжлох, замын хөдөлгөөний дурмийг чанд баримтлан ажиллаж байх.
5. Согтууруулах ундааны зүйлийг ажлын байранд хэрэглэхийг хатуу хориглоно.
6. Осолд нэрвэгдсэн хүнд анхны тусламж үзүүлэх чадвар дадлыг эзэмшсэн байх.
7. Цэвэр, бохир усны худагт орж ажиллахдаа зориулалтын шат ашиглах ба худгийн тагийг 10-15 минут агаар оруулж, агааржуулалт явагдсаны дараа орж ажиллахдаа 3-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байх шаардлагатай.
8. Ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа яарч, сандрах ба плитан гадаргуу болон шатаар явах үед халтирах, унахаас болгоомжлох.
9. Аюулгүй ажиллах дүрэм, журам, тэмдэглэгээг мөрдөж ажиллах.

ХОРИН ГУРАВ: ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Хэрэглэгчдэд үйлчлэх албаны засварчид нь энэхүү зааварчилгааг мөрдеж ажиллана. Засварчин нь ажилд гарахын өмнө дүүрэг хариуцсан инженер болон менежерээс өдөр тутам хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч, дэвтэрт гарын үсэг зурсан байна.

Хоёр. Хамгаалах хэрэгсэл

1. Ажилд гарахын өмнө ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслийг бүрэн өмсөж, ажлын багаж дэгээ, газов, түлхүүр хэрэгслийн бүрэн байдлыг шалгаж бэлтгэсэн байна.
2. Цэвэр, бохир усны худгийг зориулалтын дэгээгээр онгойлгож, худагт агаар солилцоо явагдсаны дараа орох. Худагт ажиллах үед 3-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллана.
3. Хэрэглэгчийн усны тоолуурын узельд орохын өмнө гэрэлтүүлгийг асаах буюу гар чийдэнг тогтмол хэрэглэж байх.
4. Шугам хоолойн хаалт арматурыг нээж хаахдаа тусгай түлхүүр, газов хэрэглэх. Боолтны толгой, эрэгний хэмжээ нь түлхүүртэйгээ тохирсон, ан цав, эмтрэлгүй байх. Холдуулж, ойртуулах амтай түлхүүрийн хөдлөх хэсэг сул байж болохгүй.
5. Ажлын багажийг тусгай цүнхэнд хийж хэрэглэх ба халаасандаа багаж авч явахыг хориглоно.
6. Засварчид нь ажил үүргээ гүйцэтгэхээр явах ба ирэхдээ байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, зам тээврийн аюулаас болгоомжилж, цаг агаарын байдалд тохируулан хувцаслахыг сануулж байна.
7. Засварчид нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хувцас, каска малгай, багийг зохих журмын дагуу өмссөн байх шаардлагатай.
8. Согтууруулах ундааны зүйлийг ажлын үед болон ажлын байранд хэрэглэхийг хатуу хориглоно.

Гурав: Засварын ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Худгийн тагийг нээж, хаахдаа тусгай дэгээний тусламжтайгаар хийж гүйцэтгэх.
2. Цэвэр, бохир усны шугам хоолойг хэвийн ажиллагаатай байлгахын тулд засвар үйлчилгээг тогтмол хийж, цэвэр, бохир усны худгуудыг шалган үзэж, люк тагийг байнга таглаатай байлгах.
3. Цахилгааны кабель, холбооны кабель, хий дамжуулах хоолой зэрэг байгууламжтай бүсэд газар шорооны ажлыг явуулахдаа тэдгээрийн гүний хэмжээг зохих байгууллагуудаас зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр гүйцэтгэх.
4. Суваг шуудуу ухах ажлыг эхлэхдээ эрэг нурахаас хамгаалж эргэн тойронд нь найдвартай хаалт хамгаалалт хийж анхааруулах тэмдэг тууз тавих.

5. Шугам хоолойн хаалтны арматурыг онгойлгож хаахдаа тусгай түлхүүр хэрэглэнэ. Засварлаж байх үедээ **АНХААР! “БҮҮ ОНГОЙЛГО-ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА!”** гэсэн анхааруулга тэмдэг тавина.
6. Шугам хоолойн засварын ажил эхлэхийн өмнө шугамын узель, худагт даралт байгаа эсэхийг шалган хаалтууд бүрэн хаагдсан эсэхийг шалгана.
7. Сальник жийргэвчийг сольж нэмж шахаадаа даралтыг гадагш гаргах хаалтыг онгойлгож, шугам хоолойгоор даралтыг бүрэн гаргасны дараа гүйцэтгэх.
8. Хаалт сольж угсрах засварын ажлыг нарийн тогтоосон дараалалтай гүйцэтгэх.
9. Фланцан холболтын боолтны нүх тохирсон эсэхийг гар хуруугаараа шалгахыг хориглоно. Зөвхөн тусгай тохируулагч буюу лоом хэрэглэнэ.
10. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг шаардлага хангахуйц болсон үед засвар үйлчилгээ хийх.
11. Ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа яарч, сандрах ба плитан гадаргуу болон шатаар явах үед халттрах, унахаас болгоомжлох.
12. Аюулгүй ажиллах дүрэм, журам, тэмдэглэгээг мөрдөж ажиллах.

Дөрөв: Тоолуурын лабораторийн засварчны ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагаа

1. Ажил эхлэхийн өмнө хийх ажлын талаар ажил хариуцсан инженер техникийн ажилтанаас чиг, үүрэг аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан байна.
2. Хаалт сольж угсрах засварын ажлыг нарийн тогтоосон дараалалтай гүйцэтгэж байх.
3. Фланцан холболтын боолтны нүх тохирсон эсэхийг гар хуруугаараа шалгахыг хориглоно. Зөвхөн тусгай тохируулагч буюу лоом хэрэглэнэ.
4. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг шаардлага хангахуйц болсон үед засвар үйлчилгээ хийх.
5. Усны тоолуураа стенденд суурилуулах ба аваахдаа болгоомжтой байж гар хөл дээрээ унагахгүй байх.
6. Халуун усаар тоолуур шалгахдаа халуун усанд түлэгдэхээс сэргийлж байх шаардлагатай.
7. Согтууруулах ундааны зүйлийг ажлын үед болон ажлын байранд хэрэглэхийг хатуу хориглоно.
8. Ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа яарч, сандрах ба плитан гадаргуу болон шатаар явах үед халтирах, унахаас болгоомжлох.
9. Аюулгүй ажиллах дүрэм, журам, тэмдэглэгээг мөрдөж ажиллах.

ХОРИН ДӨРӨВ: УСНЫ ТООЛУУРЫН ЛАБОРАТОРИД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг: Цахилгааны тоног төхөөрөмжтэй харьцах үедээ анхаарах зүйлс

1. Ажил эхлэхийн өмнө цахилгааны тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны бэлэн байдлыг байнга шалгаж ажиллах.
2. Аюул бүхий нөхцөлд ганцаараа бүү ажиллах.
3. Цахилгаан дамжуулагч материал дахь богино холболт нь их хэмжээний түлэгдэлтийг үүсгэх аюултайг анхаарах.
4. Тэжээлийн утас, разетка, сэрээ ашиглалтанд бэлэн эсэхийг байнга шалгаж байх.
5. Тоног төхөөрөмжийг байрлуулахдаа мэргэжлийн хүнээр хийлгэх.
6. Суурилуулах болон өөр төхөөрөмжийг холбохдоо газардуулгыг ашиглах.
7. Бүх төхөөрөмжийг холбож дууссаныхаа дараа цахилгааны үүсвэрт холбох.
8. Аюулын үед цахилгааны эх үүсвэрээс төхөөрөмжийг салгаагүй тохиолдолд металл дамжуулагчдад бүү хүр.
9. Цахилгааны эх үүсвэрийн разетkad газардуулгын гурав дахь утсаар төхөөрөмжийг холбох.
10. Цахилгааны эх үүсвэрийн разетка нь ачааллаас хамгаалагдсан гал хамгаалагчтай байх ёстой.

Хоёр: Тоног төхөөрөмжтэй харьцах үеийн аюулгүй ажиллагааны заавар

1. Нормоос хэтэрсэн хүнд ачааг ганцаараа бүү өргө
- Гараар ачааг зөөхөд эмэгтэй хүн 20 кг, эрэгтэй хүн 40кг
- Тоног төхөөрөмж зөөвөрлөх үед:
 - 1 хүн 18 кг-аас ихгүй
 - хүн 18-32 кг
 - хүн 32-55 кг
 - 55 кг-аас дээш хүнд зүйлийг төхөөрөмж ашиглан өргөх ёстой.
2. Тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын болон ажиллагааны зааврыг чанд сахин ажиллах хэрэгтэй.
3. Дугуй бүхий зөөх төхөөрөмж /тавиурууд/ нь ямар нэгэн саадгүй, тэгш гадаргуу дээр шилжүүлэн ажиллуулахад зориулагдсан бөгөөд 10 градусаас илүү хазайлттай гадаргуу дээр түүнийг түгжээ башмакгүйгээр ашиглахыг хориглоно.

Гурав: ЕР төхөөрөмж ажиллуулах үеийн аюулгүй ажиллагааны зааврууд

1. Төхөөрөмж нь газардуулагдсан байна. Газардуулгын эсэргүүцэл нь 10 ом-оос хэтэрч болохгүй.
2. ЕК1 ба ЕК2 хүчний самбаруудын хаалга нээлттэй тохиолдолд төхөөрөмжийг ажиллуулахыг хориглоно.
3. Төхөөрөмжийн ашиглалт ба үйлчилгээг мэргэжлийн хүмүүс хийнэ.
4. Төхөөрөмжийн оператор нь тухайн төхөөрөмжийг үйлдвэрлэгч байгууллага дээр сургалтанд хамрагдсан байх шаардлагатай.
5. Аваарын нөхцөл байдлаас зайлсхийх үүднээс оператор нь бөмбөлгөн крануудыг зааврын дагуу зөв эргүүлэх хэрэгтэй.
6. Туршилтыг эхлэхдээ Р1 насосыг бага эргэлтээр эхлүүлэх.
7. Хэмжих шугамнаас агаарыг шахан гаргасны дараа шалгалтын ажлыг эхлэх.

Усны температур +55 С-ээс дээш үед өндөржүүлсэн аюулгүй ажиллагааны заавраар ажиллана

- Нэг зэрэг хоёр шугамыг ажиллуулахыг хориглоно. Ажиллаагүй шугамын компьютерыг унтраасан байна.
- Хэмжих шугамын дээрх шилэн хаалтыг хаасан байна.
- Хэмжих шугам дээр нэг зэрэг 5-аас илүү тоолуур шалгахыг хориглоно.
- Хэмжих шугамын оролт дээрхи контактын манометрыг 6 бар дээр тохируулна.

Аваарын нөхцөлд доорхи зааврыг мөрдөнө

- Насос зогсоон / дэлгэцэн дээрх насосны зураг дээр хулганы зүүн товчийг байршуулан 2 дарах/
- Дэлгэцэн дээрх **STOP** кнопкыг дарах
- Гэнэтийн осол тохиолдовл аваарын кнопкыг ашиглана.

Дөрөв: UPS -ийг ашиглах үедээ анхаарах зүйл

1. UPS –ийг ачаалал ихтэй / жишээ нь : хөргөгч, агааржуулагч / шугамд бүү холбо.
2. Үйл ажиллагаа явуулж байхад UPS 5 с дутамд дохио өгч эхэлвэл цахилгаан тасран компьютер аккумляторын зайнлас ачаалал авч эхэлсэнийг мэдэгдэж байгаа тул ажиллаж байсан файлуудаа хадгалан компьютероо ердийн унтраадаг журмаар нь унтраах хэрэгтэй.
3. Батарейгаар ажиллаж байх үед чанга үргэлжилсэн дохио өгөгдэж эхэлвэл зайд цэнэггүй болж буйн шинж бөгөөд батарей 2 минут л ажиллах чадвартай болсныг анхааруулж байгаа юм.
4. Мөн UPS-ийг залгахад хэт их ачаалал байвал өөрөө автоматаар унtran, чанга үргэлжилсэн дохио дуугарна.
5. UPS-д аккумляторын батарей тавигдсан бол UPS-ийн гаралт руу өгөгдсөн хүчдэл, эх үүсвэрийн розеткаас салгагдсан байсан ч гэсэн хэсэг хугацаанд байна.
6. UPS-ийн гаралт дахь хүчдэлийг /авах/ хэмжихийн тулд залгагдсан төхөөрөмжийн унтраалгыг OFF-д тавьж салгана.
7. UPS-ийг эх үүсвэрийн розеткаас салгана / Розетканд залгагдсан UPS-ийн үед /
8. Конденсаторыг цэнэггүй болгохын тулд ON кнопкыг дарна.
9. Үл салгагдах оролт бүхий UPS-ийн гаралт дахь хүчдэлийг хэмжихийн тулд OF кнопкыг дарж төхөөрөмжийг салгана.
10. Эх үүсвэрийн контурт өгөгдсөн цахилгааныг салгах төхөөрөмж нь ажиллагааныхаа явцад системийн аюулгүй ажиллагааны түвшинг бууруулахаар бол бүү ашиглаарай.
11. Цэнэггүй болсон зайл солихдоо тусгаарлагч материал бүхий бариултай багаж хэрэгслийг ашиглах ёстой.
12. Багаж хэрэгсэл болон метал зүйлсийг батарейн дээр тавьж болохгүй.
13. Батарей ажиллах, мөн солих үедээ бөгж, цаг зэргийг гараас авсан байх.
14. Ажилтанууд нь унтраагуур, багаж хэрэгслэлийг ажиллуулж сурсан байх шаардлагатай.
15. Аюулгүй ажиллах дүрэм, журам, тэмдэглэгээг мөрдөж ажиллах.

**ХОРИН ТАВ: ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ АЖИЛТНУУДЫН
ХАБЭА-Н ТАЛААР МӨРДӨХ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Еөнхий зүйл

Хэрэглэгчдэд үйлчлэх албаны нийт засварчид, гагнуурчид энэхүү зааврыг дагаж мөрдөнө. Засварчин, гагнуурчид ажилд гарахын өмнө хариуцсан инженер, менежерүүдээс өдөр тутамын аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч дэвтэрт гарын үсэг зурсан байна.

Хоёр. Хамгаалах хэрэгсэл

1. Ажилд гарахын өмнө ажлын тусгай хувцас ажлын цамц, өмд, бээлий, гутал хамгаалах хэрэгсийг бүрэн өмсөж, ажлын багаж дэгээ, газов, түлхүүр зэргийг байнга шалгаж бэлдсэн байна.
2. Цэвэр, бохир усны худгийг зориулалтын дэгээгээр онгойлгож, худагт агаар солилцоо явагдсаны дараа орох. Худагт ажиллах үед 3-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллана.
3. Хэрэглэгчийн усны тоолуурын узельд орохын өмнө гэрэлтүүлгийг асаах буюу гар чийдэнг тогтмол хэрэглэж байх.
4. Шугам хоолойн хаалт арматурыг нээж хаахдаа тусгай түлхүүр, газов хэрэглэх. Боолтны толгой, эрэгний хэмжээ нь түхүүртэйгээ тохирсон, ан цав, эмтрэлгүй байх. Холдуулж, ойртуулах амтай түлхүүрийн хөдлөх хэсэг сул байж болохгүй.
5. Ажлын багажийг тусгай цүнхэнд тусгай цүнхэнд хийж хэрэглэх ба халаасандаа багаж авч явахыг хориглоно.
6. Засварчин, гагнуурчин нар ажил үүргээ гүйцэтгэхээр явах ба ирэхдээ байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, зам тээврийн аюулаас болгоомжилж цаг агаарын байдалд тохируулан хувцаслахыг сануулж байна.
7. Засварчин, гагнуурчин хөдөлмөр хамгааллын хувцас, каска малгай, багийг зохих журмын дагуу өмссөн байх шаардлагатай.
8. Согтууруулах ундааны зүйлийг ажлын үед болон ажлын байранд хэрэглэхийг хатуу хориглоно.

Гурав. Засварын ажил хийх үед аюул ослоос урьдчилан сэргийлэх

1. Худгийн тагийг нээж, хаахдаа тусгай дэгээний тусламжтайгаар хийж гүйцэтгэх
2. Цэвэр, бохир усны шугам хоолойг хэвийн ажиллагаатай байлгахын тулд засвар үйлчилгээг тогтмол хийж, цэвэр, бохир усны худгуудыг шалган үзэж люк тагийг байнга таглаатай байлгах
3. Цахилгааны кабель, холбооны кабель, хий дамжуулах хоолой зэрэг байгууламжтай бүсэд газар шорооны ажлыг явуулахдаа тэдгээрийн гүний хэмжээг зохих байгууллагуудаас зөвшөөрөл авсан үндсэн дээр гүйцэтгэх

4. Суваг шуудуу ухах ажлыг эхлэхдээ эрэг нурахаас хамгаалж эргэн тойронд нь найдвартай хаалт хамгаалалт хийж анхааруулах тэмдэг тууз тавих
5. Шугам хоолойн хаалтны арматурыг онгойлгож хаахдаа тусгай түлхүүр хэрэглэнэ. Засварлаж байх үедээ **АНХААР! “БҮҮ ОНГОЙЛГО-ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА!”** гэсэн анхааруулга тэмдэг тавина.
6. Шугам хоолой, галын гидрант хөлдсөн үед тэдгээрийг дулааны шугамаас халуун ус залгаж гэсгээнэ. Боломжгүй бол зөөврийн саванд резин шланк залгаж ашиглана.
7. Шугам хоолойн засварын ажил эхлэхийн өмнө шугамын узель, худагт даралт байгаа эсэхийг шалган хаалтууд бүрэн хаагдсан эсэхийг шалгана.
8. Сальник жийргэвчийг сольж нэмж шахаахдаа даралтыг гадагш гаргах хаалтыг онгойлгож, шугам хоийлоогоор даралтыг бүрэн гаргасны дараа гүйцэтгэх
9. Хаалт сольж угсрах засварын ажлыг нарийн тогтоосон дараалалтай гүйцэтгэх
10. Фланцан холболтын боолтны нүх тохирсон эсэхийг гарг хуруугаараа шалгахыг хориглоно. Зөвхөн тусгай тохируулагч буюу лоом хэрэглэнэ.
11. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг шаардлага хангахуйц болсон үед засвар үйлчилгээ хийх

Тав. Тоолуурын лабораторийн засварчны ХАБЭА-н заавар

1. Ажил эхлэхийн өмнө хийх ажлын талаар ажил хариуцсан ИТА-с үүрэг чиг зааварчилгаа авсан байна.
2. Хаалт сольж угсрах засварын ажлыг нарийн тогтоосон дараалалтай гүйцэтгэж байх.
3. Фланцан холболтын боолтны нүх тохирсон эсэхийг гар хуруугаараа шалгахыг хориглоно. Зөвхөн тусгай тохируулагч буюу лоом хэрэглэнэ.
4. Ажлын байрны гэрэлтүүлэг шаардлага хангахуйц болсон үед засвар үйлчилгээ хийх.
5. Усны тоолуураа стенденд суурилуулах ба авахдаа болгоомжтой байж гар хөл дээрээ унагахгүй байх.
6. Халуун усаар тоолуур шалгахдаа халуун усанд түлэгдэхээс сэргийлж байх шаардлагатай.

**ХОРИН ЗУРГАА: ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ КРАНААР АЧАА ӨРГӨХ БУУЛГАХ
ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГА**

Нэг. Краны машинчийн аюулгүй ажиллагаа

1. Ачаа өргөх буулгах ажлыг ажилд томилсон ИТА-ны удирдлага хяналтын дор гүйцэтгэнэ.
2. Ажлын хувцас, бие хамгаалах хэрэгслийг / каск малгай, бээлийг гм / бүрэн хэрэглэнэ.
3. Краныг кранчны мэргэжлийн үнэмлэхтэй, ХАБ-ын техникийн мэдлэгээр шалгалт өгсөн хүн ажиллуулна.
4. Ажил эхлэхийн өмнө краны бүрэн бүтэн байдал, ажиллагааг шалгаж үзнэ.
5. Кранаар ажиллахын өмнө хоосон явуулж тормозыг шалгаж үзэх шаардлагатай.
6. Краны машинч дараах зүйлийг мэддэг байвал зохино. Үүнд
 - Краныг аюулгүй ашиглах заавар
 - Краны бүх механизмууд ба цахилгаан төхөөрөмж, хэрэгслийг ажиллуулж түүнд үйлчилгээ хийж сурсан байх
 - Краны эд анги хэсгүүдэд хэрэглэдэг тослох материалын зориулалт, төрлийг мэддэг байх
7. Цахилгаан дамжуулах шугамд ойр байрлуулсан краны аюулгүй ажиллагааг хангаж, ил талбайд байрлуулсан кранаар зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс хэтэрсэн ачаа өргөх, салхитай үед болон дуу цахилгаантай бороотой үед ажил гүйцэтгэхийг хориглоно.
8. Кранд засвар үйлчилгээ хийх үед хүчдэл залгах боломжийг арилгаж залгуурын бариулд “**ХҮН АЖИЛЛАЖ БАЙНА, ЗАЛГАЖ БОЛОХГҮЙ**” санамжийг тавина.
9. Краны үзлэг шалгалт хийх явцад аюулгүй ажиллагааны муугаар нөлөөлөх, шууд засах боломжгүй гэмтэл, зөрчил илэрвэл энэ тухай автын механикт мэдэгдэнэ.
10. Кранаар ажил гүйцэтгэх үед ажлын байрны гэрэлтүүлэг шаардлага хангаж байх ёстой.
11. Краны металл хийцэд ан цав гарсан буюу бусад гэмтэлтэй ачаа өргөх болон явах механизм бүрэн бус, оосорлох хэрэгсэлгэмтэлтэй буюу шаардлага хангахгүй зориулалтын бус, дэгээний элэгдэл 10%-иас их, ган татлага гэмтсэн ба элэгдэлтэй, краны зам, тормос, цахилгааны тоног төхөөрөмж гэмтэлтэй үед краны машинч ажил гүйцэтгэхийг хориглоно.
12. Кран дээр зөвшөөрөлгүй гадны хүн ажиллуулахыг хориглоно.
13. Кранаар ачаа өргөж, буулгах үед краны цахилгаан тэжээл тасрах буюу бусад шалтгаанаар зогсох тохиолдолд залгуурын бариулыг “тэг” байрлалд тавина.
14. Ган татлага хурд буюу дамраас мултарч гарсан тохиолдолд краныг яаралтай зогсоож засварлах ажлыг гүйцэтгэнэ.

15. Кранаар ажиллаж байх үед машинч үүрэгт ажлаасаа өөр зүйлд анхаарлаа хандуулах ёсгүй бөгөөд механизмуудыг ажиллаж байх үед засвар үйлчилгээ хийж болохгүй.
16. Кранаар ажил гүйцэтгэж байх үедээ машинч нь тэжээлийн утсыг гэмтээж таслах, краны эд ангид цахилгаан гүйдэл үүсч болзошгүйг хатуу санаж, анхаарал болгоомжтой ажиллана.
17. Төгсгөлийн унтраалга, даац хязгаарлагч, даац хэмжигч болон бусад аюулгүй ажиллагааны хэрэгсэл ажилгүй болон гэмтэлтэй үед кранаар ажил гүйцэтгэхийг хориглоно.
18. Кранаар ажил гүйцэтгэж дууссаны дараа машинч нь краны тэжээлийн хүчдэлийг салгана.

Ачаа оосорлогч дохиочны аюулгүй ажиллагаа

1. Ачаа өргөх краны оосорлогч дохиочныг ажлын нөхцөл байдалтай уялдуулан ажил хариуцагч нь томилон ажиллуулна.
2. Ачаа өргөх машины ажиллаж байгаа орчин нь машинчийн бүхээгнээс бүрэн харагдах боломжгүй ба машинч оосорлогчийн хооронд харилцах радио телефон холбоогүй дохиолдолд дохиочинг авч ажиллуулна.
3. Гэрэлтуүлэг хангалтгүй, оосорлогчоос өгч байгаа дохио краны машинчид харагдахгүй, ширүүн бороо, цас, хүчтэй салхитай үед ажлыг зогсоно.
4. Сумт өргөгчөөр цахилгааны шугамын ойролцоо ачих буулгах ажил гүйцэтгэх үед холбогдох байгууллагын захиргаанаас албан бичгээр зөвшөөрсөн наряд заавал авсан байна. Цахилгааны шугамын доор, түүний дэргэд ачих, буулгах ажил хийхийг хориглоно.
5. Ачааг өргөж шилжүүлэх, ажлыг зөвхөн оосорлогч тодорхой тогтоогдсон дохиогоор гүйцэтгэнэ.
6. Дохиог краны машинчид сайн харагдах газраас өгөх бөгөөд харин тэгэхдээ өргөж байгаа буюу буулгаж байгаа ачааны ойролцоо зогсохгүйгээр аюулгүй бүсэд заавал байвал зохино.
7. Оосорлогч дохиочин нь ачаа оосорлох хэрэгслийг /ган татлага, дэгээ тэнжээ/ нэг бүрчлэн шалгаж аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангахгүй болсон зүйлийг ажилд хэрэглэхийг хориглоно.
8. Ачааг өргөж буулгах, шилжүүлэх, хураах ажиллагааны үед өргөгчийн машинч оосорлогчдод шууд захирагдана.
9. Ачааг 30-40 см өргүүлж, ачаа бат найдвартай баглагдан оосорлогдсон, оосорлох хэрэгсэл жигд чангарсан, ачаа унаж задрах эсэхийг шалгаж үзнэ. Ачааны оосорлогоог засах шаардлага гарвал тэр дор нь буулгах дохио өгнө.
10. Ачааг өргөж, шилжүүлэх үед унахгүйгээр найдвартай баглаж оосорлосон байхын зэрэгцээ ачааг жигд тэнцүүлэн баглаж оосорлох хэрэгтэй.
11. Ган татлага гинж нь зангилаа, илүү гогцоо мушкиагүй байвал зохино.
12. Хоёр салаа дэгээнд ачааг тэнцүүлэх байдлаар оосорлон өргөх механизмын дэгээг өргөх ачааныхаа эгц дээр байрлуулбал зохино.
13. Сул задгай буюу унахаар ачаа байвал тэдгээрийг засаж аюулгүй ажиллагааг хангахуйц нөхцлийг бурдүүлнэ.

14. Өөрийн биеийн жингээр тэнцүүлж болохгүй. Ачааны доор хүн байгаа үед ачааг өргөн, шилжүүлж зөөвөрлөхийг хориглоно.
15. Оосорлогч нь өөрөө явагч сумт өргөгчийн даацанд тохирсон жинтэй ачааг өргүүлэхийн өмнө краны бүх бэхэлгээ тулгуурыг машинчаас шаардах үүрэгтэй.
16. Тусгай сав чингэлэг, боодол баглаатай ачааг ачиж буулгах, тээвэрлэх үед нурж унахааргүй байх нөхцлийг бүрдүүлсний дараа уг ажлыг гүйцэтгэнэ.
17. Барааг өрж хураахдаа, хураалттай барааны хооронд технологийн заавар ёсоор явах зайд үлдээсэн байвал зохино.

Хоёр Хориглох зүйл:

1. Орчин муу үзэгдэж байгаа үед оосорлогчоос өөр хүнээр дохио өгүүлэх.
2. Ачааг өргөхөд оосорлох хэрэгслийг гулгаж мултарч байвал засах гэж оролдох. Хэрэв ийм байдал ажиглагдвал тэр дор буулгах дохио өгч буулгасны дараа оосорлогоог засах хэрэгтэй.
3. Ажил засварлах үед ачааг өргөсөн чигээр нь орхиж болохгүй, ачааг заавал буулгасан байх ёстой.

Гурав. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй краны жолооч, оосорлогч дохиочин нь байгууллагын дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ХОРИН ДОЛОО: УСНЫ МАШИНААР УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл.

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, төвлөрсөн усан хангамжинд холбогдоогүй аж ахуйн нэгж байгууллага, алслагдсан гэр хорооллын иргэдэд унд ахуйн усыг усны машинаас гараар түгээн үйлчлэх үүрэгтэй.

Усны машинаас ус түгээх ажлыг аюулгүй гүйцэтгэх арга барил эзэмшсэн, эмчийн үзлэгт орж, эрүүл мэндийн хувьд зөвшөөрөгдсөн байх ба ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслийг зориулалтын дагуу хэрэглэж, өөрийгөө болон бусдыг аюул , эрсдэлд учруулахгүй байж, ажил үүргээ осол эндэгдэлгүйгээр гүйцэтгэх арга барил, мэргэжлийн ур чадвар эзэмшиж, болзошгүй аюул ослын үед анхны тусламж үзүүлэх чадвар эзэмшсэн байна.

Хоёр. Ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагааны шаардлага

1. Усны машинаар ажил гүйцэтгэхээр зорчихдоо замын хөдөлгөөний дүрмийг баримталж тээврийн хэрэгслийг бүрэн гүйцэд зогсоноы дараа явган хүний зам (эсвэл хөвөө) тал руу бууж тэр талаас сууна. Хэрэв ийм боломжгүй бол аюулгүй байдлыг хангаж, бусдын хөдөлгөөнд саад хийхгүйгээр зорчих хэсэг тал руу бууж, тэр талаас сууж болно.
2. Усны машинаар ус түгээгч нь явган хүний гарц буюу гармаар зам хөндлөн гарна. Хэрэв үзэгдэх хүрээнд явган хүний гарц ба гарам байхгүй бол замын дагуу хоёр тийш сайн харагдах саадгүй хэсгээр, ойртон ирж яваа тээврийн хэрэгслийг өнгөрүүлэн эгц хөндлөн гарна.
3. Тээврийн хэрэгслийн хойд талд буюу жолоочид харагдах орчин хязгаарлагдмал орчинд ажиллах тул тээврийн хэрэгсэл ухрах өнхрөхөөс болгоомжлох, дугуйны эвүүрийг хийж найдвартай байдлыг хангасны дараа ажлаа хийж гүйцэтгэх
4. Халтиргаа гулгаанаас болгоомжилж резинэн ултай гутал өмсөх, улирлын нөхцөлд тохируулан хөвөнтэй ба резинэн бээлий, усны ба ОП загварын гутлыг өмсөх

5. Ажлын онцлогтой холбогдуулан эрүүл мэндийн шинжилгээг жилд 2 удаа өгөх, өөрийн эрүүл мэндээ хамгаалж, эрүүл мэндийн үзлэгт сайн дураар орох.
6. Ус өгөх хоолой шлангыг унжуулж чирэхгүй, эрүүл ахуйн шаардлага, технологийн горимыг чанд мөрдөж ажиллах

Гурав. Хориглох зүйл.

1. Тээврийн хэрэгслээр зорчиж явахдаа тээврийн хэрэгслийн хүн тээхэд зориулаагүй хэсэг дээр буюу тэвшний хашлаганаас дээш гарсан ачаан дээр байрлаж явах, тэвшин дээр зогсохыг хориглоно
2. Цонхоор биеэ болон бусад зүйл гаргахыг хориглоно
3. Хөдөлгөөний үед жолоочийн анхаарлыг сарниулах, түүний үйлдэлд саад болохыг хориглоно
4. Тээврийн хэрэгслийн явдал дунд хаалга нээхийг хориглоно
5. Бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод саад болохоор байвал зогсож байгаа тээврийн хэрэгслийн хаалгыг нээхийг хориглоно
6. Явган зорчих үедээ явган хүний гарцтай ба гарамтай (үзэгдэх хүрээнд) хэсгийн гарцгүй, гарамгүй хэсгээр зам хөндлөн гаражыг хориглоно
7. Ойртон ирж яваа тээврийн хэрэгслийн урдуур гэнэт гүйхийг хориглоно
8. Өөрийгөө хянаж, жолоодох чадваргүй үедээ зорчих хэсгээр явахыг хориглоно
9. Усны машины жолоочийн гүйцэтгэх ажлыг / тээврийн хэрэгсэл жолоодох, ус ачих гм / ажлыг дур мэдэн гүйцэтгэхийг хориглоно
10. Тээврийн хэрэгсэлд тамхи татахыг хориглоно
11. Согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэсэн үедээ ажилд гаражыг хориглоно.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй ус түгээгч нь байгууллагын дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ХОРИН НАЙМ: ЗУСЛАНГИЙН УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Зуслангийн ус түгээгч нь бүрэн дундаас дээш боловсролтой, зан харилцааны соёлтой, эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсан байх ба Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомж, байгууллагын дүрэм журам, цагийн хуваарийн дагуу, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн зааварчилгааг дагаж мөрднө. Осол золгүй тохиолдолд хүргэж болох аюул, сөрөг хүчин зүйлийг олж илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх замаар ажлын байранд осол эрсдэлгүй ажиллах үүрэгтэй. Иргэд үйлчлүүлэгч нартай зөв боловсон харьцаж, санал гомдол дуудлагагүй ажиллах. Орлогын мөнгийг цаг хугацаанд нь бүрэн тушаах, бэлэн мөнгө биедээ авч явахдаа сонор сээрэмжтэй явах. Ажил эхлэхийн өмнө осол золгүй тохиолдолд хүргэж болзошгүй АЮУЛ-ыг олж илрүүлэх ажиглалт хийж, **АЮУЛ**-ыг арилгах Үүнд:

- Усны ёмкостийн битүүмжлэл лацыг шалгаж усны чанар аюулгүй байдлыг хангаж байгаа эсэхийг шалгах.
- Энэ өдөр ажил гүйцэтгэхэд шаардлагатай зүйлээ ойртуулж хэрэггүй эд юмсыг ажилд саад болохооргүй болгох
- Шал болон бусад гадаргуу дээр асгарсан усан дээр халтирч гулгахаас сэргийлэх, тогтсон ус шалбаагыг урсгаж зайлуулах, орчины ариун цэврийн асуудалд тогтмол хяналт тавих, цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хийх
- Ил галаас болгоомжлох, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах

Хоёр. Аюулгүй ажиллагаа

1. Зусланд зөөврийн ёмкостоос ус түгээх ажлыг гүйцэтгэхдээ тухайн өдрийн цаг агаартай зохицуулан хувцаслах ба нарны малгай өмсөх, наршихаас болгоомжлох
2. Бороотой болон гулгаатай үед гулгахаас сэргийлэх, гулгахгүй, нам өсгийтэй гутал өмсөх.
3. Сантехникийн холболтын бүрэн бүтэн байдлыг хариуцаж, шаардлагатай үед холбогдох дуудлагыг өгч догондлыг арилгуулах

Гурав. Хориглох зүйл

1. Зуслангийн ус түгээгч нь ажлын цагаар гадны хүн суулгах, ажлаа орхиж явахыг хориглоно
2. Ажлын байранд согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэхийг хориглоно
3. Усны ёмкостийн ус хийх тагийг цоожгүй орхихыг хориглоно.

ХОРИН ЕС: ТОГООЧ, ТУСЛАХ ТОГООЧ, ҮЙЛЧЛЭГЧ МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг: Ерөнхий зүйл

Тогоочоор бие дааж ажиллах буюу тогоочийн туслахаар томилогдсон ажилчдыг цахилгаанаар ажилладаг тогоо, зуух, жигнүүр, шарах шүүгээ, ус буцалгагч, хурдан буцалгагч, махны машин, гар насос зэргийн талаар мэддэг, ашиглах, ашиглуулах талаар цахилгаанчин буюу ерөнхий тогоочийн заавар зөвлөмжийг мөрдөж ажиллавал зохино. Цахилгаанаар ажилладаг хэрэгслүүдтэй ажиллах арга барилд суралцах эв дүйгүй, мэдрэмж чадвар сул, мэрэгжлийн бус хүнийг бие даалгаж ажиллуулахыг хориглоно. Гал тогооны туслах чанарын ажлуудыг ахлах тогоочийн заавар хяналтын дор аж ахуйн туслахаар гүйцэтгүүлж болох юм. Тогооч нар нь ерөнхий тогоочийн зөвхөн даалгасан ажлыг хийж гүйцэтгэхийн зэрэгцээ аюулгүйн ажиллагааны зааварчилгааг өдөр бүр авч байх ёстой.

Ажлын байрны шаардлага

1. Гал тогооны ажлын байранд халаах төхөөрөмжүүдийг нэг дор байрлуулж дээр нь уур, хиншүү хярvas, үнэр зайлцуулах шүхэр, татах хоолой байрлуулж, хөргөгчүүдийг тэдгээрээс зйтай байлган, сав суулгуудыг тусгай тавцан, тавиурт эмх цэгцтэй байрлуулсан байна.
2. Том оврын сав болон хоолны бэлдэцүүдийг зэргэлдээ тасалгаанд байршуулан төхөөрөмжүүдийн хооронд болон өрөх тавцан, тасалгаануудын гарц, ажлын байрыг элдэв зүйлээр хөглөрүүлэн саад болохооргүй байлгана.
3. Ажлын байранд тогооч нар нь ажлын тусгай, хувцас, гутал, халат, хормогчтой ажиллахын зэрэгцээ өндөр өсгийтэй, гулгамтгай ултай гуталтай ажиллахаас зайлсхийж, хувцасныхаа товчнуудыг товчилж, үсээ овоолж малгайдороо хийсэн байх шаардлагатай.

Туслах тогооч

1. Багаж тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн хэвийн ажиллагааг шалган, ажлын байрны аюулгүй байдлыг бүрэн хангасны дараа ажлаа эхэлж байхаас гадна аюулгүй ажиллагаа хангагдаагүй ажил тийм ч чухал биш болохыг байнга санаж ажиллавал зохино.
2. Ажил эхлэхийн өмнө багаж хэрэгслийн / хутга, заазуур, халбага сэрээ, шүүр шанага, гэх мэт / гэмтэл согогтой эсэх сав суулганы сэнж бариулын бүрэн бүтэн байдлыг үзэж, засаж янзлах мөн цахилгааны гэмтэл гарсан тохиолдолд цаг тухайд нь ерөнхий тогоочид мэдэгдэж мужаан эсвэл цахилгаанчин дуудуулж засуулах хэрэгтэй.

3. Ажлын үед өөрийн болон бусдын анхаарлыг сарниулахгүй байх, анхаарал болгоомжтой ажиллан, гал тогооны өрөөнд гаднын хүн оруулахыг хатуу хориглоно.
 4. Гал тогооны болон хооллох өрөөний шалыг хуурай цэвэр байлган цэвэрлэгээг хоол цай бэлдэхээс өмнө хойно зохиулан хийлгэж шалан дээр асгарсан тос шингэнийг даруй цэвэрлэж хагархай эмтэргийн сав суулгыг хэрэглэхгүй байх ёстой.
 5. Гар багаж хэрэгслийг шүүгээ саванд хийж байр байранд нь тавьж хэвших нь ажил хийхэд юмаа эрж хайхаас хамгаалдгийг сана.
- **Осол, хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх**
1. Буцалж буй тосонд төмс болон бусад ногоог хийхдээ ус тусахаас болгоомжил.
 2. Кострюль, чанах тогоо ба халуун хоолтой савнуудын тагийг болгоомжтой онгойлго.
 3. Хурдан буцалгагчийн хийх урьдаар гаргаж, даралт бууруулсны дараа тагийг ав.
 4. Халуун хоолтой савыг нэг ажлын байрнаас нөгөөд нь шилжүүлэхийн өмнө хамжигч туслахдаа хэлж халгиулж, цалгиулахгүй биеэс хөндий дамжилж явах хэрэгтэй.
 5. Савтай хоолыг халаасны дараа бат бөх тавиур дээр тавь, тавиурын гадарга нь тавигдах савны ёроолын гадаргаас өргөж байх шаардлагатай.
 6. Гал тогооны халуун сав суулгыг нүцгэн гараар бүү барь, алчуур бариулаар жийрэглэж барих ба буцалсан тостой тогоо савыг хүн явахгүй газар тавих хэрэгтэй.
 7. Цахилгаан данх саванд хоол, цай, ус тавиад залгаастай эзэнгүй бүү орхи.
 8. Цахилгаан зуухны ширмэнд гэмтэл согог гарахаас болгоомжилж ачааллыг хэтрүүлж хэт улайтгахгүй, хоол, цай дэвэргэж асгахгүй байвал зохино.
 9. Бууз мантуу жигнэх, хуушуур, боорцог, гамбир хайрах тохиолдолд ахлах тогооч заавал байлцаж чанах, хайрах гал, хугацааг тохируулан аюулгүй ажиллах.
 10. Мах эвдэж, шулж, жижиглэхдээ тусгай өрөөнд дэвсгэр вандан дээр үйлдэж хутга, сүх, заазуур хурц иртэй, хэвийн бөх байх ёстой.
 11. Хоол унд хийж дууссаны дараа сав суулгаа угааж, цэвэрлэж, багаж хэрэгсэлээ арчин цэвэрлэж, байр байранд нь байрлуулж угаадас, хог новш, хоолны үлдэгдлийг зайлуулж зориулалтын нүхэнд асгаж ажлын байраа цэвэр байлгавал зохино.

➤ Ажил эхлэхийн өмнөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Ажлын хувцас өмсч бүх товчийг бүрэн товчилж, сул унжуулахгүй байх, хувцсандаа ямар нэг зүү, хайч, хутга гэх мэт биед гэмтэл цочрол үзүүлж болох хурц үзүүртэй зүйл байгаа эсэхийг шалгах,
2. Ажлын байран дахь агааржуулалт, гэрэлтүүлэг хэвийн эсэх, тоног төхөөрөмжүүдийн бүрэн бүтэн байдал,
3. Ажлын бүс дэх зам, гарц чөлөөтэй эсэх, хоол үйлдвэрлэлийн ширээ, тавиур, тоног төхөөрөмжийн суурилагдсан байдал, ажлын багаж хэрэгсэл, түүхий эд, тэргэнцэр зэрэг нь тохиромжтой байрлагдсан эсэхийг тус тус шалгана,
4. Ажлын байранд тавигддаг модон зогсоолын бүрэн бүтэн байдал, цахилгааны пускатель, утас, розетка, залтуур, унтраагуул, тоног төхөөрөмжүүдийн газардуулга зэргийг гадна талаас нь харж шалгах,
5. Тоног төхөөрөмжийн халах гадаргууд ямар нэг ан цав гарсан эсэх, эргэлдэх болон хөдөлгөөнт эд ангиудын бэхэлгээ хэвийн байгаа, эсэхийг гадна талаас нь харж шалгана.
6. Хяналт, хэмжилт, тохируулгын хэрэгслүүд хэвийн байгаа эсэхийг шалгана. /лац, ломбо, даралтат савны үйлдвэрлэгчийн баталгаат хугацаа, даралт хэмжигчийн зүү "0" заалт дээр байгаа эсэх, шилний бүтэн байдал, хэмжилт хяналтын хэрэгслийн гадна талд ажиллагаанд нь нөлөөлж болох механик гэмтэл байгаа эсэх гэх мэт
7. Тоног төхөөрөмжүүдийн гагнуурын оёс, бэхэлгээний боолтууд, жийргэвчийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгах,
8. Ажлын байрны шал нойтон, гулгаатай, тэгш бус, ан цав гарч, хагарсан эсэхийг шалгах,
9. Үйлдвэрлэлийн ширээний гадаргуугийн тэгш байдал, ямар нэг ан цав, цууралттай байгаа эсэхийг шалгах,
10. Ажлын үед хэрэглэх хутга, шанага, хутгуур, хавчаар зэрэг багажуудын бариул нь найдвартай бэхлэгдсэн, хуруу гулгаж зүсэгдэхээс хамгаалах хамгаалалттай, хуурай, ямар нэг гэмтэлгүй байгаа эсэхийг шалгах,
11. Цахилгаан зуухыг залгахын өмнө түүний ширэм сууриндаа хэвийн суусан эсэх, шарагчийн лист, тень хэвийн эсэх, залгагчийн заалт "0" заалт дээр байгаа эсэхийг тус тус шалгах,
12. Хоол чанагч тогоог залгахын өмнө савны цэвэрлэгээ, шүүлтүүр болон хамгаалах клапангийн нүх цэвэр, чөлөөтэй эсэх, усны түвшин хэмжигч хэвийн эсэхийг тус тус шалгах, тогооны усны савны даралтын хязгаарыг зөв тохируулах, усны түвшинг тогооны амсраас 10-15 см доор байлгах,
13. Тогоонд бүтээгдэхүүнийг хийсний дараа таган дээрхи клапанг тэнхлэгийн дагуу 2-3 удаа эргүүлж шалгана. Хамгаалах клапангийн агаарын хоолойг онгойлгож, уур гартал байлгах ба тогооны цамц халсны дараа агаарын клапанг хааж битүүмжлэгдсэн тагны баруулыг эргүүлж дарааллынх нь дагуу хаах,
14. Хурдан буцалгагчийг ажиллуулахын өмнө түүний таг, хянах гэрлэн дохиоллуудыг шалгах,

15. Хийн түлшний тоног төхөөрөмж ашигладаг бол дараах зүйлүүдийг заавал шалгах.
- Баллоны баталгаат хугацаа, будалт бичиглэл зэрэг нь стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэх
 - Баллоны битүүмжлэлийг савангийн уусмал ашиглан шалгах
 - Баллоны хаалт вентиль гэмтээгүй эсэх
 - Баллоны хаалтаас хий алдагдаж байгаа эсэхийг шалгах хийн түлшний плитканы холбох хоолой цуурсан эсэх
 - Хийн түлшний плитканы очлуур хэвийн эсэх
 - Хийн редуктор хэвийн эсэх
 - Хийн түлшний плитканы ойролцоо болон түүний дээр ямар нэг шатах зүйлс байгаа эсэхийг шалгана
 - Хийн түлшний плитка ашиглах үед хэрэглэгдэх агааржуулалтын системийн ажиллагаа хэвийн эсэх

Дээрхи шалгалтуудыг хийх үед тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслүүдэд ямар нэг гэмтэл согог илэрвэл түүнийг заавал арилгуулсны дараа ажил гүйцэтгэнэ.

➤ Ажил гүйцэтгэх үеийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Тогоочийн ажлыг 18 насанд хүрсэн, мэргэжлийн сургалтад хамрагдаж үнэмлэх авсан, аюулгүй ажиллах арга барилд суралцаж, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авсан хүн гүйцэтгэнэ.
2. Өөрийн ажлыг гаднын болон мэргэжлийн сургалтад хамрагдаж аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа аваагүй, сургалтад хамрагдаж зааварчилгаа авсан боловч ажил удирдагчаас зөвшөөрч томилоогүй хүнээр гүйцэтгүүлэхийг хориглоно.
3. Ажлыг зөвхөн зориулалтын бүрэн бүтэн багаж хэрэгслээр гүйцэтгэнэ.
4. Ажлаа зөвхөн зөвшөөрөгдсөн зам гарцын дагуу явж гүйцэтгэх ба зам гарц, аваарын гарцыг тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, түүхий эд, хайрцаг саваар хааж таглахыг хориглоно.
5. Ажлын байрыг зохих дүрмийн дагуу цэвэрлэсэн байх ба шалан дээр ямар нэг бүтээгдэхүүн, ус, тос асгасан байхыг хориглоно.
6. Халуун зүйлтэй харьцахдаа заавал гар хамгаалах бээлий өмссөн байна.
7. Усны крантыг нээж хаахдаа болгоомжтой аажуухан эргүүлж онгойлгож хаах ба үүний тулд ямар нэг алх, түлхүүр зэргийг ашиглахыг хориглоно.
8. Хайрцаг савтай, таглаатай зүйлийг онгойлгоходо зориулалтын багаж хэрэглэх ба ямар нэг зүйлийг орлуулан хэрэглэхийг хориглоно.
9. Хутгатай харьцаж ажиллахдаа гарсаа зүсэхээс болгоомжлон ажиллах ба ашиглаагүй үед заавал хамгаалалтын гэр, уутанд хийж байлгана. Ажил гүйцэтгэж байх үедээ хутгыг гартаа барьж явах, ирийг нь гарсаараа шалгах, огцом эргэлт, хөдөлгөөн хийх, овор ихтэй бүтээгдэхүүн, түүхий эд авахыг оролдох зэргийг хориглоно.
10. Том оврын маслыг утас ашиглан хуваахдаа утсыг гарсаараа татахыг хориглоно.
11. Түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг зөвхөн зориулалтын сав, хайрцагт жин хэтрүүлэхгүйгээр хийж зөөвөрлөнө.

12. Ажлын байранд янз бүрийн хайрцаг, саван дээр суухыг хориглоно.
13. Угаах болон ариутгах шингэнийг бэлтгэхдээ эрүүл ахуйн зөвшөөрөгдсөн хэмжээгээр бэлтгэх ба шингэний температурыг 50 градусаас хэтрүүлэхгүй байлгаж, гар дээрээ дусаахаас болгоомжилж, хэрэглэхдээ тоосруулж цацахыг хориглоно.
14. Ажил гүйцэтгэх үедээ бусад төрөл бүрийн багаж хэрэгсэл ашиглавал үйлдвэрлэгч, бэлтгэн нийлүүлэгчээс гаргасан аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөж ажиллана.
15. Хоол чанах тогоог ашиглах явцад даралтыг $0.5\text{кгс}/\text{см}^2$ -оос хэтрүүлэхийг хориглоно. Тогоог ажиллаж байхад усны түвшний крантыг онгойлгох, ус юулэхийг хориглох ба тогоог ажлын дараа цэвэрлэсний дараа заавал таглана. Хоол чанаж дууссаны дараа "**СТОП**" кнопийг даран унтрааж, цахилгаан сүлжээнээс салгана. Үүний дараа клапанг модон түлхэгчээр түлхэж онгойлгон уур, хийг гаргах ба тагны бариулыг болгоомжтой эргүүлж тогооны тагийг онгойлгоно. Тогооноос хоолыг авсны дараа буцаан хааж "**УГААХ**" гэсэн крантыг онгойлгон ус хийж, тогоог бүрэн угааж цэвэрлэсний дараа усыг юулж, тогоог арчиж хатаана.
16. Хурдан буцалгагч, шарагчийг ашиглахдаа:
 - Шарагчийг унтраасны дараа тосыг хөртөл байлгаад тусгай зориулалтын саванд юулж авна. Юулж авахдаа цалгих, гоожихоос болгоомжилж ажиллана. Халуун тосонд ус хийж болохгүй.
 - Шарагчид тос нэмэхдээ урьдчилан 170-180 градуст халаасан тосыг бага хэмжээгээр гоожуулж нэмнэ.
 - Шарагчаас бүтээгдэхүүнийг авсны дараа зориулалтын торон тавиур дээр тавина.
 - Бүтээгдэхүүнийг шарах үедээ заавал хавчаар хэрэглэнэ.
 - Шарах ажиллагаа явагдаж байхад хиншүү, хярvas гарвал шарагчийг нэн даруй унтраана.
 - Хурдан буцалгагч, шарагчийн температурын мэдрэгч гэмтэлтэй тохиолдолд ажиллуулахыг хориглоно.
 - Шарагчийг халаах гадаргууг усаар хөргөж болох ба хурдан буцалгагч, шарагчийг цахилгааны холболттой орхиж болохгүй.
17. Хөлдөөх төхөөрөмжийг ашиглах үед:
 - Хөлдөөх бүтээгдэхүүнийг хадгалахдаа тохирсон температурт хадгална. Хөлдөөх бүтээгдэхүүнийг хөлдөөх камерын хэмжээнээс хэтрүүлэн, чихэж хийхийг хориглоно.
 - Хөлдөөгчийн хөлдөөх камерын доторх цас, мөсний зузаан 5 мм-ээс хэтэрвэл бүтээгдэхүүнийг гаргаж цэвэрлэнэ.
 - Хөлдөөгчийг газардуулахгүй, автоматикийн төхөөрөмжүүд нь ажиллахгүй байгаа үед ашиглахыг хориглоно.
 - Хөлдөөх камерт хийсэн бүтээгдэхүүнийг авахдаа хутга зэрэг хурц ирмэгтэй зүйлийг ашиглахыг хориглоно.
18. Хоол бэлтгэх технологийн явцад гурил, крахмал зэрэг ажлын байрны агаарыг бохирдуулах ажиллагааг тусгай тоноглогдсон өрөөнд явуулна.

19. Цахилгаан зуухан дээр шингэн зүйл буцалгах, чанахдаа савны хэмжээний 80%-иас их хийхийг хориглоно.
20. Шарах шүүгээ, шарагчийн хаалга нь жигд зайдгүй, нягт хаагддаг байх ёстой.
21. Шарах шүүгээ, шарагчийн халууны температурыг ашиглалтын зааварт зааснаас хэтрүүлэхийг хориглоно.
22. Шатдаг хийн плитка ашиглах явцад түүнд заавал сорох хоолой байх ба тодорхой даралтад ажилладаг төхөөрөмжид даралт хэмжигч заавал байлгана.
23. Халуун боловсруулалт хийж байх үед арьс тулэгдэлтээс болгоомжилж аюулгүй зайнлас ажиллагааг гүйцэтгэнэ.
24. Хоолны сав суулгыг заавал тэгш гадаргуутай плиткэн дээр тавина.
25. Хоол боловсруулах савны ёроол гэмтэлтэй байх, бариул нь найдвартай бэхэлгээгүй байх, ан цав, цууралттай байхад ашиглахыг хориглоно.
26. Халуун хоолтой савыг зөөвөрлөхдөө ойр орчинд ямар нэг саад болох зүйл байгаа эсэхийг шалгаж, шаардлагатай бол цэвэрлэгээ хийсний дараа зөөвөрлөнө.
27. Халуун хоолтой савыг зөөвөрлөхдөө цуг зөөвөрлөх хүнтэйгээ харилцан ойлголцож анхааруулсны дараа хуурай бээлий хийж, өргөж зөөвөрлөнө.
28. Халуун хоолтой савыг зөөвөрлөхдөд доторх хоолны савны 5-аас/энд нэг л ойлгомжгүй байна/ ихгүй байх ёстой ба зөөх үед гартаа ямар нэг зүйл давхар барьсан байхыг хориглоно.
29. Хоолтой савыг плиткэн дээр тавихдаа тусгай өргөх төхөөрөмжтэй тэргэнцэр хэрэглэж "**ӨӨРӨӨСӨӨ ГАДАГШ**" гэсэн хөдөлгөөний чиглэлээр тавина.
30. Хоолтой сав суулгыг найдвартай, тогтвортой тавиур дээр тавьж хадгална.
31. Тогооч нь бүтээгдэхүүнийг зүсэхдээ зориулалтын хутга хэрэглэх ба янз бүрийн хэлбэр гаргаж зүсэх бол мөн тусгай хутга хэрэглэнэ.
32. Цахилгаан механик тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглахдаа:
 - Зөвхөн ашиглалтын зааврын дагуу ажиллуулна.
 - Төхөөрөмжид боловсруулах бүтээгдэхүүнийг хийхийн өмнө эргэх гол нь түүний их бие дээр заасан чиглэлд эргэж байгаа эсэхийг шалгана.
 - Төхөөрөмжийг ажиллуулахын өмнө түүний дэргэд болон ойролцоо зогсож байгаа ажилчдад заавал анхааруулна.
 - Төхөөрөмжийг залгах, салгахад тогоочийн гар, заавал хуурай байх ба зөвхөн "**АСААХ, ҮНТРААХ**" гэсэн товчлуураар гүйцэтгэнэ.
 - Төхөөрөмжийн цахилгааны утас, тусгаарлагчгүй хэсэгт гар, хүрэхийг хориглоно төхөөрөмжийг сольж тавьдаг хэсгүүдийг солихдоо /махны машины хутга гэх мэт/ хүчээр угзарч болохгүй ба зориулалтын багажаар авч, буцааж бэхэлнэ төхөөрөмжид боловсруулах бүтээгдэхүүнийг хийхдээ зориулалтын түлхэгч гэх мэтийг ашиглан жигд хийнэ.
 - Төхөөрөмжийг цэвэрлэхдээ мөн зориулалтын саваа мод, хусуур зэргийг ашиглан гүйцэтгэнэ.

- Тоног төхөөрөмжид үйлчилгээ тохируулга хийхдээ цахилгаан тэжээлийг бүрэн салгаж, эргэлдэх эд ангиудыг бүрэн зогсооны дараа "**БҮҮ ЗАЛГА. ХҮМҮҮС АЖИЛЛАЖ БАЙНА**" гэсэн анхааруулах санамж байрлуулсны дараа хийж гүйцэтгэнэ.
- Тоног төхөөрөмжийг хаалт, хамгаалалтгүй ажиллуулах, ремень гинжин дамжуулгыг ажиллаж байх үед нь авах хийхийг оролдохыг хатуу хориглоно.
- Тоног төхөөрөмж дээр ямар нэг багаж хэрэгсэл, түүхий эд гэх мэтийг тавихыг хориглоно.
- Тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад түүний дэргэд аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа аваагүй хүнийг орхиж явахыг хориглоно.
- Тоног төхөөрөмж ажиллаж байхад ямар нэг гаж дуу чимээ гарах, хиншүү, хярvas үнэртэх, ажлын эд эрхтэн нь гэмтэх зэрэг тохиолдолд тоног төхөөрөмжийг яаралтай зогсоож, ажлын удирдагчид яаралтай мэдэгдэж засварлуулах арга хэмжээ авахуулна.

33. Хийн түлшний тоног төхөөрөмжийг ашиглахдаа:

- Компанийн захирлын тушаалаар томилогдсон шатдаг хийн түлшний тоног төхөөрөмжийг хариуцагчаас өгсөн зааварчилгааг яштал мөрдөж ажиллана.
- Агааржуулалтын систем ажиллаагүй үед хийн тоног төхөөрөмж ашиглахыг хориглоно.
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад хяналтгүй орхиж явахыг хориглоно.
- Ажлын үед хийн тоног төхөөрөмжийг төмөр мод зэргээр цохих, хий дамжуулах хоолой болон хийн плитканы хаалтыг зориулалтын бус /бахь, түлхүүр, чимхүүр, хөшүүрэг гэх мэт/ зүйлээр эргүүлэхийг хориглоно
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад түүний дэргэд бага насы хүүхэд, гаднын хүн, зааварчилгаа аваагүй хүн ойртуулахыг хориглоно хийн тоолуурыг оролдох, түүнээс ямар нэг зүйл уях, юм тавихыг хориглоно хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллуулж дууссаны дараа хийн баллоны хаалтыг нээлттэй орхихыг хориглоно
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад түүний ямар нэг эд ангийг солих, засварлах оролдлого хийхийг хатуу хориглоно
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад ажлын байранд ил гал гаргах, тамхи татахыг хориглоно
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ажиллаж байхад тогтмол хяналт тавьж байх ба ямар нэг зэрчил /хий үнэртэх, очлуур ажиллахгүй байх гэх мэт/ илэрвэл тэр даруй хийн тоног төхөөрөмж хариуцагчид мэдэгдэж, зөрчлийг арилгуулсны дараа ажлаа үргэлжлүүлэн гүйцэтгэнэ
- Баллоны баталгаат хугацаа дууссан, хаалт вентиль гэмтсэн, баллоны их бие гадаргуу гэмтсэн тохиолдолд ажиллуулахыг хатуу хориглоно
- хийн тоног төхөөрөмжид засвар үйлчилгээ хийх, хийн баллоныг солих үед цахилгаан төхөөрөмжүүдийг тэжээлээс нь салгасан байх ба гаднын хүн байлгах, ил гал гаргах, тамхи татахыг хориглоно

- Үйл ажиллагааны явцад хийн алдагдлыг тодорхойлох зорилгоор гал ашиглахыг хатуу хориглоно
- Хийн тоног төхөөрөмжийг ашиглаж дууссаны дараа баллоны хаалтыг хааж холбох хоолой дахь үлдэгдэл хийг хийн зуухны очлуурыг дарж асаан дуусгана ажиллагааны явцад хийн тоног төхөөрөмжид засвар хийх шаардлага гарвал заавал мэргэжлийн байгууллага, ажилтанд хандана.

➤ Осол аваарын үеийн аюулгүй ажиллагаа, арга хэмжээ

1. Үйл ажиллагааны явцад тоног төхөөрөмжид ямар нэг гэмтэл илэрвэл юуны өмнө цахилгаан тэжээлийг салгаж, нэмж бүтээгдэхүүн хийлгүй, ажлын удирдагчид мэдэгдэнэ.
2. Осол аваарын үед ажиллах журмын дагуу ойр орчимд байгаа хүмүүсийг аюулгүй газар шилжүүлнэ. Ажлын бүсэд шатдаг хий үнэртвэл хамраа нойтон салфеткаар таглаж, цонх, хаалгыг онгойлгож, агааржуулах, хий дамжуулах хоолойн крантыг хаана. Энэ үед цахилгаан тоног төхөөрөмж, гэрэлтүүлэг, агааржуулалтын системийг ажиллуулах, ил гал гаргахыг хатуу хориглоно.
3. Үйл ажиллагааны явцад ажлын бүс тос, ус, гурил, крахмал зэргээр бохирдсон бол ажлаа зогсоож, кальцжуулсан содын уусмал, чийгтэй цэвэрлэгээ хийсний дараа ажлаа үргэлжлүүлнэ.
4. Тос хэт халснаас гал гарч шатвал тэр даруй зузаан даавуу зэргээр бүтээж унтраана.
5. Ослын үед хүн осолдвол эмнэлгийн анхан шатны тусlamж үзүүлэх ба шаардлагатай бол түргэн тусlamж дуудаж, эмнэлгийн яаралтай тусlamж үзүүлэх арга хэмжээ авна.
6. Хийн тоног төхөөрөмж ашиглаж байх үед хий алдагдаж, үнэртэж эхэлсэн тохиолдолд мэргэжлийн байгууллага, хүмүүст яаралтай мэдэгдэж, доорхи арга хэмжээгэхний ээлжид авна.
- Хийн тоног төхөөрөмжийг унтраах
- Баллоны хаалтыг сайн хаах
- Цахилгаан унтраалга, залгуур зэргээс оч хаяж, богино холбоо үүсэхээс сэргийлэн асаалттай чийдэнг унтраахгүй байх
- Нэмж цахилгаан тоног төхөөрөмж залгахгүй байх
- Хамраа нойтон салфеткаар таглаж, цонх хаалгыг онгойлгож агааржуулах ба ил гал гаргахыг хатуу хориглоно.

➤ Ажил дуусах үеийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Ажил дууссаны дараа бүх тоног төхөөрөмжийг унтрааж цахилгаан хангамжийг тэжээлээр нь салгаж, асаах кноп дээр "**БҮҮ ЗАЛГА**" гэсэн анхааруулга байрлуулна.
2. Талх, нарийн боовны тоног төхөөрөмжүүдийн халах гадаргууг усаар хөргөхийг хориглоно.
3. Талх, нарийн боовны тоног төхөөрөмжүүдийг бүрэн хөрсний дараа хуурай аргаар цэвэрлэгээ хийнэ.
4. Ажлын байрыг угааж, цэвэрлэж, хогийг уутанд хийж хаяна.
5. Ажилчид шүршүүрт орж, ажлын хувцсыг дараа өдрийн ажилд бэлдэнэ.

**ГҮЧ: БОХИР УСНЫ СТАНЦ, САРААЛЖ, ТУНГААГЧ, КУ-Н СТАНЦЫН
МАШИНЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

1. Ажлын хувцас бүрэн зөв өмсөж ажиллана.
2. Хамгаалалтын каска малгай өмсөж ажиллана.
3. Ээлж хүлээлцэх журмын дагуу ээлжийг хүлээлцэх
4. Хариуцсан станцын цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хийж байх
5. Станцад засвар үйлчилгээ хийж байгаа үед хамтран ажиллана.
6. Ажилтан та ажил гүйцэтгэхдээ заавал хэрэглэх зүйлсийг сануулсан тэмдэг

7. Тухайн тоног төхөөрөмж дээр засвар үйлчилгээ хийсэн бол техник ашиглалтын паспортан дээр тэмдэглэж байх
8. Шөнийн ээлжинд гараадаа гар чийдэнтэй гадна ажлын талбайд хяналт шалгалт хийж байх
9. Ажлын байрыг эмх цэгцтэй байлгах
10. Ажлын байранд тамхи ,архи, мөнгөтэй холбоотой тоглоом тоглохгүй, хэргэлэхгүй байх
11. Станцын шатаар явахдаа гараараа бариулаас нь заавал барьж явах
12. Станцын шал плитан гадаргуу бүхий байдаг тул ус хальсан, цэвэрлэгээ хийхдээ, сараалж явуулж, хог хамаходаа хальтирч унах аюултай тул анхаарал болгоомжтой ажиллах
13. Шугам хоолойн сорох , шахах талын хаалтыг нээж, хаахдаа унах , бүдэрч унах , гар хөлөө цохих, шугам хоолойн дээгүүр явахдаа хальтирч унах аюултай.
14. Станцын насос, сараалжийн зааланд ажиллахдаа чихэвч зүүж, каска малгай өмсөж ажиллана.
15. Ажиллаж байгаа насосны хөдөлгүүрийн сэнсний хаалт, эргэлдэх хөдөлгүүрийн хаалт хашлагыг байнга хаалттай байлгах.
16. Станцад байрлаж байгаа галын хорыг шалгаж цэнэгтэй , цэнэггүйг нь мэдээний дэвтэрт бичиж байх.
17. Станцын шугам хоолойд байрлах хог хамагч харцагыг шалгаж цэвэрлэж байх.
18. Станцад байрлах цахилгааны щит, цахилгаан үүсгэвэрийн өрөөнд орохдоо чийгтэй хувцас, нойтон гар бээлийтэй ажиллахгүй байх
19. Тунгаагч, Аэротенк, Өндөрт, худагт ажиллахдаа хамгаалалтын бүс ашиглаж ажиллана.
20. Галын хор ашиглаж чаддаг байх, гал гарсан үед ажиллах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх
21. Станц цэг салбараар ажил гүйцэтгэж явахад , тохиолдож болох аюулыг анхааруулах тэмдэг:

- Хальтирч унах
- Бүдэрч унах
- Усанд унах
- Гар цохих хавчуулах
- Хөлөө цохих хавчуулах
- Толгойгоо цохих
- Шатнаас унах
- Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах

Бохир усны станцын машинч нарын мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа

1. Ажлаа эхлэхийн өмнө машинчийн зайлшгүй шалгах зүйл:

- Сараалж, хамгаалах тор, хаалт хашлага, хөдөлгүүрийн хаалт, дамжуулах шугам хоолой Г.М.
- Тунгаагуурын халианы ирмэг, өөх тосны шугам хоолойнуудын бүрэн бүтэн байдал.
- Хөдөлгүүрүүдийн тосолгоо, тосолгооны системийн хэвийн ажиллагаа.
- Шугам хоолойн холбоос бэхэлгээ бүрэн бүтэн эсэх, боолтнуудын нүхээр ус алдаж буй эсэх.
- Цахилгаан хөдөлгүүр болон редукторын хаалт хамгаалалт бүрэн эсэх, халалт байгаа эсэх.
- Насоснуудын ажиллагаа хэвийн эсэх, бэлтгэл насос байгаа эсэх.

2. Насосыг ээлжийн инженерийн шийдвэрээр цахилгаанчны хамт залгана.

3. Насос залгасны дараа доргио чичиргээнд амархан сулардаг уян холболт боолт, бусад эд ангийн бэхэлгээнүүдийг хянаж ажиллах.

4. Дараах нөхцөлд насос, тоног төхөөрөмжийг ажиллуулахыг хориглоно:

- Насосны суурийн бэхэлгээний боолт суларсан байх насосноос ус гоожсон
- Дуут дохио цахилгаан хэлхээний хамгаалалт (хориг) ажиллахгүй үед
- Хаалт, хамгаалалт, хашлага эвдэрсэн үед
- Хий соруулж хэт удаан ажиллуулах
- Насос ажиллаж байх үед гадны дуу чимээ гарах, чичиргээ доргио үүсэх, насосны холхивч хүзүү хэт халсан үед

Насос дээр ажиллах үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа.

1. Насосыг ажиллуулж эхлэхээс өмнө дараах зүйлүүдийг шалгана

- Ажлын байрны эмх цэгц, гэрэлтүүлэг.
- Насос, хөдөлгүүрийн хаалт, хамгаалалт бүрэн эсэх
- Насосны эд аngиуд, хөдөлгүүрүүдийн газардуулга, ременэн дамжуулагчийн бүрэн бүтэн байдал.
- Насосны жийргэвчээр ус гоожиж байгаа эсэх.
- Насосны сорох, шахах талын хаалтууд бүрэн бүтэн эсэх.
- Насосны ажлын дугуй гацаатай эсэх.
- Насосны стаканд тос хэвийн байгаа эсэх.
- Насосны эргэлтийн чиглэл зөв эсэх.
- Насосны жийргэвчээр материал алдаж байгаа эсэх.

2. Насосанд үйлчилгээ хийхдээ дараах зүйлийг мөрдлөгө болгоно:

- Цахилгаан хөдөлгүүрийг зогсоож, цахилгааны тэжээлийг салгаж тухайн ээлжийн машинчид мэдэгдэнэ. Аливаа засварыг ээлжийн инженер, механик инженерийн хяналтын дор гүйцэтгэнэ.
- Насосны жийргэвч (сальник)- ийг солиходоо сорох, шахах талын хаалтуудыг хааж, ажлын дугуйг материалаас чөлөөлнө.
- Насосны холхивч, ажлын дугуйг салгахдаа гар, хөл дээрээ унагаахаас болгоомжилж ажиллах.
- Жийргэвч шахах, чангалах, залгаас холбоосуудыг чангалах, насос задлахдаа нүдэнд бохир орохоос хамгаалж нүдний шилтэй ажиллах.
- Аливаа засварын ажлыг хамгаалах бээлий, бүрэн бүтэн багажтай гүйцэтгэх.
- Насосны маслыг солиходоо асгахаас сэргийлж, юулүүр хэрэглэх.
- Боолтнуудын нүхний тохиргоог хуруугаа хийж шалгахыг хориглоно. Жийргэвчний боолтыг чангалахдаа насосны эргэж буй голд хүрэлгүй эхлээд өөрийн талын боолтыг чангалаад дараа нь нөгөө талд гарч тэр талын боолтыг чангалана.
- 3. Насосыг ажиллуулахад хориглох зүйлүүд:
 - Эвдрэл гэмтэлтэй, хаалт хамгаалалтгүй, цахилгаан хөдөлгүүрийн газардуулгагүй насосыг ажиллуулах.
 - Жийргэвч, сальникаар болон залгаа, холбоосоор ус, тос алдсан, гоожсон насосыг ажиллуулах.
 - Цахилгаан хэлхээнээс салгаагүй насосонд засвар үйлчилгээ хийх.
 - Насосыг бүрэн зогсоогүй үед дахин залгах.
 - Нойтон цэвэрлэгээний үед цахилгаан хөдөлгүүр, удирдлагын щитийг усаар норгох, шүрших.
 - Ажлын хувцас, хамгаалах хэрэгслэлгүй ажиллах, засвар үйлчилгээний үед бүрэн бус багажтай ажиллах.
 - Засварын дараа ажиллаж буй насосны орчинд сольсон эд анги, хуучирч элэгдсэн сальник, хог үлдээх.
 - Ажлын төгсгөлд тухайн ээлжийн машинч ажилласан хугацаанд гарсан эвдрэл, гэмтэл болон бусад бүх зүйлийг ээлж хүлээн авч байгаа машинч, ээлжийн инженерт мэдэгдэнэ.

Өтгөрүүлэгчийн оператор, тунгаагчийн машинч нарын мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилга.

1. Өтгөрүүлэгч, тунгаагчийн хамуур хэвийн биш ажиллаж байвал (хий эргэх, эвгүй дуу чимээ гарах, ачаалал нэмэгдэх, чичиргээ үүсэх) ээлжийн инженерт яаралтай мэдэгдэж арга хэмжээ авна.
2. Өтгөрүүлэгч, тунгаагч ачаалал хэт нэмэгдсэн тохиолдолд лаг өгөхийг зогсоож лаг гарах талын хаалтыг нэмж нээх, тээрмийг зогсоох арга хэмжээ авна.
3. Лаг хэтэрхий өтгөрсөн тохиолдолд даралттай агаар, бага хэмжээний ус өгч шингэлнэ. Гадны зүйл орж шугам хоолой бөглөрсөн бол ээлжийн инженерт мэдэгдэж лаг өгөхийг зогсооно.
4. Өтгөрүүлэгчийн насос эвдэрсэн үед өтгөрүүлэгчийн ачааллыг багасгаж лаг өгөхийг зогсоож засварт бэлтгэнэ.
5. Өтгөрүүлэгчийн хамгаалалт хаалт, хашлага давах, өтгөрүүлэгчийн тээрмийн замаар явах, налах суух, тохойлдох зэргийг хориглоно.
6. Тунгаагч, Өтгөрүүлэгчийг султгаж угаах, цэвэрлэх ажлыг ээлжийн инженер, лагийн техникчийн хяналтан дор гүйцэтгэнэ.

7. Тунгаагч, өтгөрүүлэгч дотор ажил үүрэг гүйцэтгэх үед хамуурын цахилгааны тэжээлийг салгаж, бүрэн бүтэн шат, хамгаалах бүс, олстой ажиллах.
8. Тунгаагч, өтгөрүүлэгчийн хянах, шалгах, хэмжилт болон автоматжуулалтын бүх багаж хэрэгслэлийн бүрэн бүтэн байдал, ажиллагаанд хяналт тавьж, аливаа зөрчил илэрсэн тохиолдолд ээлжийн инженер, техникчид мэдэгдэж шуурхай арга хэмжээ авна.
9. Өтгөрүүлэгч, тунгаагчин дээр ажиллаж байгаа ажилчид резинэн бээлийтэй ажиллах ба шинжилгээнд дээж авахдаа тусгай зориулалтын дээж авагчаар тогтоосон цэгээс авна. Биед ямар нэг бэртэл, гэмтэл үссэн тохиолдолд ажил үүрэг гүйцэтгэхийг хориглоно.
10. Өтгөрүүлэгч оператор, тунгаагчийн машинч нарын ажлын байр, явах зам талбай, шат гарц, гүүрүүд бүрэн чөлөөтэй бүтэн байхаас гадна тос масло, асгаагүй байх ёстой.
11. Машинч, операторууд технологийн процесст өгч байгаа полимерын хэмжээнд цаг тутам хэмжилт хийх ба уусгач чаны шингэн доторхи полимерыг хэмжиж тодорхойлон тусгай дэвтэрт бүртгэл хийх үүрэгтэй. Полимерын хэмжээ хэтэрсэн тохиолдолд ээлжийн инженер, техникчид мэдэгдэж полимерыг найруулахыг зогсоно.
12. Уусгач чаны агаарыг зөв тохируулж, халиахгүй байлгах хэрэгтэй. Цэвэрлэгээ хийхдээ доогуур хүн явахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч зөвхөн технологийн эргэлтийн усаар цэвэрлэгээг хийнэ. Цэвэрлэгээнд цэвэр ус хэрэглэхийг хориглоно.
13. Тунгаагч, Өтгөрүүлэгчийг захаас нь эхэлж төв рүү нь чиглэлтэй явахдаа. Гулсах болон хальтарч ойчихоос болгоомжилж анхааралтай ажиллах хэрэгтэй.

Агаарын болон хийн машин (компрессор) ажиллуулах үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилга.

1. Агаарын ба хийн машиныг ажиллуулахын өмнө болон ажиллаж байгаа үед дараах зүйлүүдийг шалгаж хянах хэрэгтэй. Үүнд:
 - Агаарын болон хийн машинуудын бүх хөдлөх болон эргэлдэх эд ангиуд, цахилгаан хөдөлгүүрүүдийн хаалт хашлага бүрэн бүтэн эсэх
 - Манометрууд бүгд ажиллагаатай эсэх.
 - Шахсан хий ба агаарын температурыг хэмжих багаж датчикууд ажиллагаатай эсэх.
 - Тосолгооны системийн тосны даралт болон температурыг хэмжих багаж датчикууд ажиллагаатай эсэх.
 - Бүх аваарын хамгаалалтын систем, дуут болон гэрлэн дохионууд ажиллагаатай эсэх.
 - Хөргөлтийн усны систем болон түүний хэмжих багажнууд (термометр манометр г.м) бүрэн бүтэн ажиллагаатай эсэх.
 - Агаарын болон хийн шугамнуудад алдагдал байгаа эсэх тэдгээрийн хаалт, винтель, клапанууд ажиллагаатай эсэх.
 - Агаарын болон тосны шүүрнүүдийн бохирдол, тэдгээрийн бүрэн бүтэн эсэх.
2. Агаарын болон хийн машин дээр ажиллахад дараах зүйлүүдийг хориглоно.

Үүнд:

- Эвдэрсэн болон ажиллагаагүй багажнуудтай (термометр, манометр, датчик г.м) машиныг ажиллуулах.

- Аваарын хамгаалалтын систем, дуут болон гэрлэн дохио нь бүрэн бүтэн бус үед ажиллуулах.
 - Хөдлөх болон эргэлдэх хэсгийн хаалт хашлага, хамгаалалт байхгүй үед ажиллуулах.
 - Хийн болон агаарын шугамнуудад алдагдал байгаа үед болон хаалт, винтель, клапанууд эвдэрсэн үед ажиллуулах.
 - Хөргөлтийн усны температур 40 градусаас илүү гарч халсан үед ажиллуулах.
 - Компрессорт гадны дуу чимээ, чичиргээ доргио үүссэн үед ажиллуулах.
 - Агаарын болон тосны шүүрнүүд хэт бохирдсон буюу соготой үед ажиллуулах.
 - Компрессорыг ажиллаж байх үед эзэнгүй орхих.
 - Компрессор ажиллаж байх үед цэвэрлэгээ, үйлчилгээ болон тосолгоо хийх.
3. Компрессорын тосыг солиходоо тусгай зориулалтын шүүртэй юулүүр хэрэглэх.
 4. Компрессорын машины зааланд бензин, керосин болон амархан шатамхай шингэн хадгалахыг хориглоно.
 5. Даралттай агаарын шугам, тоног төхөөрөмжинд засвар үйлчилгээ цэвэрлэгээ хийхийг хориглоно.
 6. Даралттай агаарын болон хийн шугам хоолойн дээр суух, хүнд юм тавих, түшүүлэх, цохих, доргиохыг хориглоно.
 7. Компрессорын машин залны зам, талбай, гарц, гүүр нь чөлөөтэй байх ёстой. Гадны зүйлс сэлбэг хэрэгслэлийг зааланд хураахыг хориглоно.
- Компрессорын машинч ээлж бүрийн төгсгөлд компрессорын ажиллагааны байдал, илэрсэн зөрчил, анхаарах зүйлийн талаар журналд тэмдэглэнэ.

**ГУЧИН НЭГ: ФИЛТҮРПРЕСС , ЛАГ ТАЛБАЙН, ОПЕРАТОР ХӨДӨЛМӨРИЙН
АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

1. Ажлын хувцас бүрэн зөв өмсөж ажиллана.
2. Хамгаалалтын каска малгай өмсөж ажиллана.
3. Олгосон хамгаалах хэрэгслийг зориулалтын дагуу зөв хэрэглэж байх
4. Ажилтан та ажил гүйцэтгэхдээ заавал хэрэглэх зүйлсийг сануулсан тэмдэг

5. Ээлж хүлээлцэх журмын дагуу ээлжийг хүлээлцэх
6. Хариуцсан станцын цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хийж байх
7. Станцад засвар үйлчилгээ хийж байгаа үед хамтран ажиллана.
8. Тухайн тоног төхөөрөмж дээр засвар үйлчилгээ хийсэн бол техник ашиглалтын паспортан дээр тэмдэглэж байх
9. Лагийн талбайн буцах усны худагт хяналт шалгалт хийхдээ 3-с доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй байх
10. Лагийн худагт тусгай зориулалтын багажаар хэмжилт хийсний дараа тодорхой албан тушаалтны удирдлаганд дор худагт орж ажиллах
11. Шөнийн ээлжинд гарахдаа гар чийдэнтэй гадна ажлын талбайд хяналт шалгалт хийж байх
12. Ажлын байрыг эмх цэгцтэй байлгах
13. Ажлын байранд тамхи, архи, мөнгөтэй холбоотой тоглоом тоглохгүй, хэргэлэхгүй байх
14. Станцын шатаар явахдаа гараараа бариулаас нь заавал барьж явах
15. Станцын шал плитан гадаргуу /үг дутуу байна/бүхий байдаг тул цэвэрлэгээ хийхдээ, хальтирч унах аюултай тул анхаарал болгоомжтой ажиллах
16. Станцад байрлаж байгаа галын хорыг шалгаж цэнэгтэй, цэнэггүйг нь мэдээний дэвтэрт бичиж байх.
17. Станцад байрлах цахилгааны щит, цахилгаан үүсгэвэрийн өрөөнд орохдоо чийгтэй хувцас, нойтон гар бээлийтэй ажиллахгүй байх
18. Тунгаагч, аэротенк, өндөрт, худагт ажиллахдаа хамгаалалтын бүс хэрэглэж ажиллана.
19. Галын хор ашиглаж чаддаг байх, гал гарсан үед ажиллах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх
20. Албанаас олгосон нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслийг зөв хэрэглэж ашиглах
21. Станц цэг салбараар ажил гүйцэтгэж явахад, тохиолдож болох аюулыг анхааруулах тэмдэг:

• Хальтирч унах

• Бүдэрч унах

- Усанд унах
- Гар цохих хавчуулах
- Хөлөө цохих хавчуулах
- Толгойгоо цохих
- Шатнаас унах
- Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах

Фильтрпрессыг ажиллуулах үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилга.

1. Фильтрпрессын оператор нь энэ зааврын 4.3, 4.5-р зүйлд заасан насос болон конвейер дээр ажилах зааврыг заавал уншиж танилцсан байх шаардлагатай.
2. Фильтрпрессыг ажилд оруулахын өмнө ба ажиллах үед дараах зүйлүүдийг шалгана. Үүнд:
 - Конвейерийн болон насосны ажиллагаа хэвийн эсэх, бүх хаалт, винтель бүрэн бүтэн байгаа эсэх.

Фильтрпрессын хавтан шахах насосны ажиллагаа болон маслын төвшин хэвийн эсэх.

- Хавтангууд жигд нэг төвшинд зайд завсаргүй шахагдсан эсэх.
 - Манометр бүрэн бүтэн ажиллагаатай эсэх.
 - Фильтрийн тууз урагдсан эсэх.
 - Хавтанг салгах автомат зөөгч ажиллагаатай эсэх, аваарын трасс, бүх төгсгөлийн салгуурууд ажилтай эсэх.
 - Фильтрпрес автомат зарчимаар/зарчмаар/ ажиллаж байгаа эсэх.
 - Хавтангийн фильтратын цоргонууд бүрэн бүтэн эсэх.
 - Хаягдал лаг хусах хутгуур бүрэн бүтэн, хүрэлцээтэй эсэх.
3. Шүүгч машин ажиллаж байх үед дараах зүйлүүдийг хориглоно. Үүнд:
 - Лаг шахах хоолой цоорсон болон түүний хаалт эвдэрсэн үед насос ажиллуулах.
 - Манометр эвдэрсэн, түүний зүүний заалт ажиллахгүй үед шүүлтүүрийг ажиллуулах, насосыг залгах.
 - Хавтангууд нэг эгнээнд жигд шахагдаагүй, шүүгч тууз цоорсон үед насос залгах.
 - Хаягдал лагийг ганцаараа цэвэрлэх, тусгай зориулалтын хусуураас өөр зүйлээр хавтанг цэвэрлэх.
 - Хавтангуудын дээр гарч цэвэрлэгээ хийх.
 - Хавтан шахах насосны маслын төвшин дундуур үед насосыг залгах.
 - Манометрийн заалтын дээд хязгаараас хэтрүүлэн насосыг ажиллуулах (лаг шахах).
 - Материалын насос ажиллаж, шүүх процесс явагдаж байхад шүүлтүүрийн хавтангийн ойр зогсох.
 - Лагийн насос ажиллаж байх үед шүүлтүүрийг эзэнгүй орхих.
 4. Хаягдал лагийг цэвэрлэх үед шүүлтүүрийн ус зайлцуулах онгоцны ирмэг дээр зогсохыг хориглоно.
 5. Шүүх ажиллагааг зохих хэмжээний даралтанд хүргэлгүй зогсоох, дутуу шүүгдсэн лагийг цэвэрлэхийг хориглоно.
 6. Ажлын байрыг цэвэрлэхдээ цахилгаан хөдөлгүүр, щит, конвейрийг усаар шүршиж, норгож болохгүй.
 7. Шүүлтүүрийн тууз, хавтанг солих буюу цэвэрлэхдээ 2- оос доошгүй хүнтэй бригадын хүчээр гүйцэтгэнэ.

8. Өвлийн улиралд конвойеруудын лент урагдаж зүсэгдэхээс сэргийлж хөлдүүсийг нь тогтмол цэвэрлэх.
9. Ажлын байр талбайд байгаа асгарсан пульпыг цаг тухайд нь цэвэрлэж байх.
10. Хүмүүсийн явах зам, гарц, гүүр, шат тавцанг үргэлж цэвэр, хүн зорчиход саад болох зүйлгүй байлгах хэрэгтэй.
11. Ажлын байр талбай дээр хооллох, уndlахыг хатуу хориглоно.
12. Энгийн хувцастай ажиллахыг хориглоно. Гадны хүнийг ажлын байр талбайд байлгахыг хориглоно.

Насос дээр ажиллах үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа.

1. Насосыг ажиллуулж эхлэхээс өмнө дараах зүйлүүдийг шалгана
 - Ажлын байрны эмх цэгц, гэрэлтуүлэг.
 - Насос, хөдөлгүүрийн хаалт хамгаалалт бүрэн эсэх
 - Насосны эд ангиуд, хөдөлгүүрүүдийн газардуулга, ременэн дамжуулагчийн бүрэн бүтэн байдал.
 - Насосны жийргэвчээр ус гоожиж байгаа эсэх.
 - Насосны сорох, шахах талын хаалтууд бүрэн бүтэн эсэх.
 - Насосны ажлын дугуй гацаатай эсэх.
 - Насосны стаканд тос хэвийн байгаа эсэх.
 - Насосны эргэлтийн чиглэл зөв эсэх.
 - Насосны жийргэвчээр материал/энэ үгийг солих/ алдаж байгаа эсэх.
2. Насосанд үйлчилгээ хийхдээ дараах зүйлийг мөрдлөгө болгоно:
 - Цахилгаан хөдөлгүүрийг зогсоож, цахилгааны тэжээлийг салгаж тухайн ээлжийн машинчид мэдэгдэнэ. Аливаа засварыг ээлжийн инженер, механик инженерийн хяналтын дор гүйцэтгэнэ.
 - Насосны жийргэвч (сальник)- ийг солихдоо сорох, шахах талын хаалтуудыг хааж, ажлын дугуйг материалаас/найруулганд анхаарал хандуулах/ чөлөөлнө.
 - Насосны холхивч, ажлын дугуйг салгахдаа гар, хөл дээрээ унагаахаас болгоомжилж ажиллах.
 - Жийргэвч шахах, чангалах, залгаас холбоосуудыг чангалах, насос задлахдаа нүдэнд бохир орохоос хамгаалж нүдний шилтэй ажиллах.
 - Аливаа засварын ажлыг хамгаалах бээлий, бүрэн бүтэн багажтай гүйцэтгэх.
 - Насосны маслыг солихдоо асгахаас сэргийлж, юулүүр хэрэглэх.
 - Боолтнуудын нүхний тохиргоог хуруугаа хийж шалгахыг хориглоно.
 - Жийргэвчний боолтыг чангалахдаа насосны эргэж буй голд хүрэлгүй эхлээд өөрийн талын боолтыг чангалаад дараа нь нөгөө талд гарч тэр талын боолтыг чангала.
3. Насосыг ажиллуулахад хориглох зүйлүүд:
 - Эвдрэл гэмтэлтэй, хаалт хамгаалалтгүй, цахилгаан хөдөлгүүрийн газардуулгагүй насосыг ажиллуулах.
 - Жийргэвч, сальникаар болон залгаа, холбоосоор ус, тос алдсан, гоожсон насосыг ажиллуулах.
 - Цахилгаан хэлхээнээс салгаагүй насосонд засвар үйлчилгээ хийх.
 - Насосыг бүрэн зогсоогүй үед дахин залгах.
 - Нойтон цэвэрлэгээний үед цахилгаан хөдөлгүүр, удирдлагын щитийг усаар норгох, шүрших.
 - Ажлын хувцас, хамгаалах хэрэгсэлгүй ажиллах, засвар үйлчилгээний үед бүрэн бус багажтай ажиллах.

- Засварын дараа ажиллаж буй насосны орчинд сольсон эд анги, хуучирч элэгдсэн сальник, хог үлдээх.

Ажлын төгсгөлд тухайн ээлжийн машинч ажилласан хугацаанд гарсан эвдрэл , гэмтэл болон бусад бүх зүйлийг ээлж хүлээн авч байгаа машинч, ээлжийн инженерт мэдэгдэнэ.

Өтгөрүүлэгчийн , тунгаагчийн оператор нарын мөрдөх аюулгүй ажиллагааны зааварчилга

1. Өтгөрүүлэгч, тунгаагчийн хамуур хэвийн биш ажиллаж байвал (хий эргэх, эвгүй дуу чимээ гарах, ачаалал нэмэгдэх, чичиргээ үүсэх) ээлжийн инженерт яаралтай мэдэгдэж арга хэмжээ авна.
2. Өтгөрүүлэгч, тунгаагч ачаалал хэт нэмэгдсэн тохиолдолд лаг өгөхийг зогсоож лаг гарах талын хаалтыг нэмж нээх, тээрмийг зогсоох арга хэмжээ авна.
3. Лаг хэтэрхий өтгөрсөн тохиолдолд даралттай агаар, бага хэмжээний ус өгч шингэлнэ. Гадны зүйл орж шугам хоолой бөглөрсөн бол ээлжийн инженерт мэдэгдэж лаг өгөхийг зогсооно.
4. Өтгөрүүлэгчийн насос эвдэрсэн үед өтгөрүүлэгчийн ачааллыг багасгаж лаг өгөхийг зогсоож засварт бэлтгэнэ.
5. Өтгөрүүлэгчийн хамгаалалт хаалт, хашлага давах, өтгөрүүлэгчийн тээрмийн замаар явах, налах суух, тохойлдох зэргийг хориглоно.
6. Тунгаагч, Өтгөрүүлэгчийг султгаж угаах, цэвэрлэх ажлыг ээлжийн инженер , лагийн техникчийн хяналтан дор гүйцэтгэнэ.
7. Тунгаагч, Өтгөрүүлэгч дотор ажил үүрэг гүйцэтгэх үед хамуурын цахилгааны тэжээлийг салгаж, бүрэн бүтэн шат, хамгаалах бүс, олстай ажиллах.
8. Тунгаагч, Өтгөрүүлэгчийн хянах, шалгах, хэмжилт болон автоматжуулалтын бүх багаж хэрэгслэлийн бүрэн бүтэн байдал, ажиллагаанд хяналт тавьж, аливаа зөрчил илэрсэн тохиолдолд ээлжийн инженер, техникчид мэдэгдэж шуурхай арга хэмжээ авна.
9. Өтгөрүүлэгч, тунгаагчин дээр ажиллаж байгаа ажилчид резинэн бээлийтэй ажиллах ба шинжилгээнд дээж аваходаа тусгай зориулалтын дээж авагчаар тогтоосон цэгээс авна. Биед ямар нэг бэртэл, гэмтэл үүссэн тохиолдолд ажил үүрэг гүйцэтгэхийг хориглоно.
10. Өтгөрүүлэгч оператор, тунгаагчийн машинч нарын ажлын байр, явах зам талбай, шат гарц, гүүрүүд бүрэн чөлөөтэй бүтэн байхаас гадна тос масло, асгаагүй байх ёстой.
11. Машинч, операторууд технологийн процесст өгч байгаа полемирын хэмжээнд цаг тутам хэмжилт хийх ба уусгагч чаны шингэн доторхи полемирыг хэмжиж тодорхойлон тусгай дэвтэрт бүртгэл хийх үүрэгтэй. Полмерын хэмжээ хэтэрсэн тохиолдолд ээлжийн инженер, техникчид мэдэгдэж полмерыг найруулахыг зогсооно.
12. Уусгагч чаны агаарыг зэв тохируулж, халиахгүй байлгах хэрэгтэй. Цэвэрлэгээ хийхдээ доогуур хүн явахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч зөвхөн технологийн эргэлтийн усаар цэвэрлэгээг хийнэ. Цэвэрлэгээнд цэвэр ус хэрэглэхийг хориглоно.
13. Тунгаагч, өтгөрүүлэгчийг захаас нь эхэлж төв рүү нь чиглэлтэй явахдаа гулсах болон хальтарч ойчихоос болгоомжилж анхааралтай ажиллах хэрэгтэй.

**ГҮЧИН ХОЁР: АВТО ГАРААШИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Авто тээврийн тухай болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор жолооч нэг бүр доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

1. Автогараашид галын аюул тохиолдвол автомашиныг зайлуулах дэс дараалал зэргийг тусган боловсруулж гражийн даргаар батлуулсан тусгай төлөвлөгөөтэй байх ёстой. Автомашин хадгалах байр нь трасс буюу хатуу холбоогоор хангагдсан байна. 10 машины дунд 1 трасс буюу хатуу холбоос байхаар тооцно.
2. Автогарааш, автомашины зогсоол, засвар үйлчилгээний байранд доорхи зүйлсийг хориглоно.
 - Норм хэмжээнээс илүү машиныг байрлуулах, байрлах зарчмыг зөрчих, автомашинуудын хоорондын зай болон автомашинаас хана хүртэлх зайлбагасгах
 - Шатах тослох материалыг гоождог, онгорхой цоорхой саванд хадгалах.
 - Ачаатай шатахуунтай машиныг зогсоол дээр орхих
 - Зогсоолын буюу засвар үйлчилгээний байр дотор автомашиныг шатахуун тосоор цэнэглэх.
3. Автомашин хадгалах зориулалттай байранд доорхи зүйлийг хориглоно.

Үүнд:

- Ил галаар хөдөлгүүрийг халаах /гал, бамбар, / техникийн үзлэг болон засварын ажил хийж байгаа үед гэрэлтүүлгийн журмаар ил гал ашиглахыг
- Автомашиныг асаалттай орхихыг

Хоёр. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй жолооч нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ГУЧИН ГУРАВ: ЖОЛООЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Авто тээврийн тухай болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор жолооч нэг бүр доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

Хоёр.Авто машинаар ажил гүйцэтгэх үеийн зааварчилгаа

1. Өдөр бүр ажилд гаражын өмнө автомашины техникийн бүрэн бүтэн байдал, техникийн хэвийн үйл ажиллагааг механикаар, биеийн эрүүл мэндээ албаны эмчид үзүүлж шалгуулан замын хуудас нээлгэж гарын үсэг зуруулах, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, замын хуудас, жолоочийн үнэмлэхийг ажилд гарахдаа авч явах, ХАБ-ын зааварчилгаа авч нарын үсэг зурах.
2. Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавигдах шаардлага MNS4598-2003 улсын стандартыг бүрэн хангасан тээврийн хэрэгслээр ажил үйлчилгээнд гарах
3. Жолооч нь байгууллагын онцлогийг илэрхийлсэн лого бүхий хөдөлмөр хамгааллын хувцас, гутал, бээлийг тогтмол өмсч хэвшсэн байх
4. Автомашиндаа үзлэг үйлчилгээ хийхдээ бүх цахилгаан хэрэгслийг унтрааж аюулгүй байдлыг хангах, найдвартай ам нь сунаагүй түлхүүр багаж, домкрат ашиглах, домкрат ашиглах үед домкратны улнаас диаметрийн хувьд өргөн байх давхар ивээсийг хийх
5. Машин дор орж ажиллах үед тоос шороо, төмрийн үртэс, химиин бодис, нүүр, нүдэн дээр унаж гэмтэхээс болгоомжилж нүдний шил, нүүрний хамгаалалт, чихний бөглөөс заавал хийх, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх
6. Ажил үүрэг авч хуваарилагдан очсон жолооч нь тухайн хэлтэс, албадын ажил хариуцсан ажилтны өгсөн үүрэг даалгavarын дагуу өөрийн эзэмшиж буй техникийн хүчин чадлыг тооцон хийж гүйцэтгэнэ.
7. Налуу газар автомашиныг өнхрөхөөс сэргийлж дугуйнд ивүүрийг хийх.
8. Байрнаас ухрах хөдөлгөөн хийх үед нүдээр шалгах, анхааруулах дохио өгөх зэргээр аюулгүй байдлыг хангах, үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал үед бусдаас туслалцаа авах
9. Замын нөхцөл байдалд хурдаа тохируулж / **халтиргаа, гулгаа, нарийн гудамж, эгц өгсүүр, эгц уруу** гм / замын хөдөлгөөнд оролцож өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байх.
- 10.Хөдөлгүүр унтраасны дараа автомашинаа шатахуунаар цэнэглэх.
- 11.Эзэмшиж буй автомашинаа цэвэр үзэмжтэй байлгаж, өөрийн ба зорчигчийн ая тухтай байдлыг алдагдуулахгүй автомашинаас элдэв дуу чимээ, утаа бензиний үнэр гаргуулахгүй байх.

- 12.Хөдөлгүүрийг асаахдаа хурдны хайрцагны арааг салгаж, зогсоолын тормосыг татсан үед гүйцэтгэх
- 13.Хөдөлгүүрээ унтраасны дараа буюу ачиж буулгах ажил гүйцэтгэх үед автомашины зогсоолын тормосыг татаж 1-р ба ухрах араанд хурдны хайрцгийг залгана.
- 14.Автомашиныг гараж, талбайд тавихдаа тогтоосон журмын дагуу товлосон зайн талбайд аюулгүй байдлыг хангаж тавих бөгөөд автомашиныг харуулд хүлээлгэн өгч, түлхүүрийг орхино.
- 15.Засвар үйлчилгээ хийж байх үед асгарсан түлш тосыг даруй цэвэрлэж зайлуулна.
- 16.Анхны тусламжийн цүнх, гал унтраагуур, ослын тэмдгийг автомашиндаа тогтмол авч явах.
- 17.Амь нас, эрүүл мэндэд сөрөг, аюултай нөхцөл бий болсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, удирдах ажилтануудад мэдээлэл өгөх
- 18.Жолооч нь ажлын онцлогтой холбогдуулан эрүүл мэндийн шинжилгээг жилд 1 удаа өгөх, өөрийн эрүүл мэндээ хамгаалж, эрүүл мэндийн үзлэгт сайн дураар орох үүрэгтэй.
- 19.Жолооч нар сар бүрийн 1 ба 3 дахь долоо хоногийн дугаарын хязгаарлалтанд зогссон өдрүүдэд эзэмшсэн тээврийн хэрэгсэлдээ техник үйлчилгээ засварын ажлыг хийх, 2 ба 4 дахь долоо хоногийн зогссон өдрөө албаны удирдлагаас өгсөн ажлыг хийж гүйцэтгэнэ. Хуваарьт газрын цэвэрлэгээ хийх.
- 20.Тооцоог цаг хугацаанд нь тогтмол өгч, өмнөх замын хуудсаа өгч, дараагийн замын хуудсаа авах, шатахууны үлдэгдлийг тогтоосон хэмжээнээс илүү гаргахгүй ажиллана. /Том оворын автомашинд 30л, жижиг оворын автомашинд 10л /
- 21.Зайлшгүй ажлын үед гар утсаа унтраахгүй байх, оршин суугаа хаяг өөрчлөгдхөд шинэчлэдсэн хаяг, утасны дугаараа тэмдэглүүлж байна.
- 22.Зам тээврийн болон бусад болзошгүй осол тохиолдсон, ажил үүргээ цааш үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон үед байгууллагын удирдлагад цаг алдалгүй мэдэгдэж байна.
- 23.Жолооч нь тухайн тээврийн хэрэгслийг ашиглан ажил үүргээ гүйцэтгэсэн алба хэлтсийн албан тушаалтнаар замын хуудсанд явсан километр, хийж гүйцэтгэсэн ажлын талаар бичилт хийлгэн гарын үсэг зуруулна /Албан тушаал, гарын үсгийн тайлалтай байна/.
- 24.Жолооч нар орой ажлаас буухдаа тээврийн хэрэгслийг гараашид байрлуулан диспетчерт ажлаас бууснаа мэдэгдэж Гэрээт харуулд машин техник болон гаражын бүрэн бүтэн байдлыг хүлээлгэн өгнө.
- 25.Цаг бүртгэлийн системд ажилд ирэх, ажиллаас буух цагаа бүртгүүлэнэ.
- 26.Шуурхай дуудлагаар ажилд гарсан тээврийн хэрэгслийн жолооч нар ажлаас буухдаа диспетчерт ажлын гүйцэтгэл, цагаа мэдэгдэнэ.
- 27.Цэвэр ус зөөврийн авто тээврийн хэрэгслийн жолооч нь мэргэшсэн жолоочийн үнэмлэхтэй байх

28. Цэвэр ус зөөврийн тээврийн хэрэгсэлийн жолооч нь ёмкост руу гарах буухдаа халтирч унахаас болгоомжилж, ёмкостны таганд гараа хавчуулахаас болгоомжлох.

Автотээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих шаардлага MNS 4598-2011 улсын стандартын 6 дугаар зүйл Тусгай зориулалтын авто тээврийн хэрэгслийн нэмэгдэл тоноглол / ёмкость / нь техникийн хувьд бүрэн хөдөлгөөний болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг төгс хангасан байна.

Жолооны механизмын тайлбар: Жолооны хүрд нь эргүүлэхэд зөвлөн, түүний сул эргэлт нь 25 градусаас илүүгүй байна. Хөндлөн дагуу тягны бэхэлгээ сайн, эд ангид цав гараагүй байна.

Тоормосны системийн тайлбар: Ажлын болон зогсоолын тоормосны ажиллагаа найдвартай, хөдөлгөөний удааширалт 40км/цаг хурдтай явах үед 6-8 м/сек-ээс багагүй, ажлын тоормосны дөрөөн дээр үйлчлэх хүч 30кг-аас ихгүй, тоормосны зам тэгш хуурай цэвэр асьфалтан замд 19м-ээс ихгүй, зогсоолын тоормос 16 градусын налууд бүрэн ачаатай автомашиныг хөдөлгөөнгүй барьж байх шаардлагатай.

Явах анги: Дугуйн хээний элэгдэл жигд, хээний газарт хэсгийн гүн 1.0мм-ээс багагүй байна.

Цахилгаан тоноглол: Гэрэлтүүлэг дохиоллын хэрэгслүүдээр бүрэн тоноглогдсон, тэдгээр нь иж бүрдэлтэй, гэрэлтүүлэг нь тод байхын зэрэгцээ автомашин нь оврын гэрэл, бүхээг дээрхи гэрэл дохио, манангийн гэрлээр бүрэн тоноглогдсон байна.

Жолоочийн бүхээг: Жолоочийн бүхээгний салхины шил, хажуугийн ба арын шил зориулалтын байлгах бөгөөд гэмтээгүй бүрэн, хаалга, гишгүүр, бүхээгний нугасан холбоосны бэхэлгээ, түгжээ найдвартай сайн байвал зохино. Мөн жолоочийн суудал түшлэг зөвлөн, жолоочийн биеийн жин өндөрөөс хамааруулж тохируулах боломжтой, удаан суухад биед тохиромжтой, хөлпрөх, чийг татахгүй материалаар бүрсэн байна.

Бусад нэмэгдэл төхөөрөмж хэрэгслийн тайлбар: Ачаа тээврийн машин нь дараах нэмэгдэл төхөөрөмж хэрэгслийн тоноглогоос байх шаардлагатай. Үүнд:

- эмийн сан
- нарны хаалт
- гал унтраагуур
- жолоочийн иж бүрэн багаж
- домкрат
- дугуйн ивүүр
- ослын зогсолтын тэмдэглэл

Гурав. Жолоочийн хориглох зүйл

1. Автомашин жолоодох эрхийн үнэмлэх, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээний аль нэг нь байхгүй тохиолдолд автомашин жолоодохыг хориглоно.
2. Техникийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаагүй, хөдөлгөөний аюулгүй байдалд аюул учруулахуйц бүрэн бус техникээр ажил үйлчилгээнд гарахыг хориглоно.

3. Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэсэн, биеийн эрүүл мэндийн байдал муу, хэт ядарсан үед автомашин жолоодохыг хориглоно.
4. Бусдад жолоог дур мэдэн шилжүүлэхийг хориглоно.
5. Тухайн төрлийн автомашины тогтоосон нормоос олон хүн тээвэрлэхийг хориглоно.
6. Автомашины зогсоол талбай, гаражид ил гал гаргах түлштэй сав, тостой алчуур даавууг хадгалах, тэжээлийн системийн ойролцоо тамхи татахыг хориглоно.
7. Автомашины хөдөлгүүр ажиллаж байх үед кабиндаа амрах, унтах, хөдөлгүүрийг битүү хучиж асаах, доор нь гал тулэхийг хориглоно.
8. Автомашины резин дугуйнууд нь стандартад тохирсон байх ба урд тэнхлэгт стандартын шаардлага хангахгүй дугуй тавихыг хориглоно.
9. Жолооч нь баталгаат замаас бусад замаар зорчихыг хориглоно.
10. Шатахууныг хувин буюу задгай саваар зөөж хийхийг хориглоно.
11. Тээврийн хэрэгслийн бүхээгт гадны хүн зөвшөөрөлгүйгээр суулгаж оруулж ирэх, засвар үйлчилгээ хийлгэх.
12. Гудамж замын хөдөлгөөнд оролцож байхдаа Замын хөдөлгөөний тухай хуулийн заалт нэг бүрийг чанд сахин, бусадтай хэрэлдэх, маргах, уурлах зэрэг гаж буруу зан, ааш гаргах.
13. Удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр тээврийн хэрэгсэл, шатахууны картыг дур мэдэн бусдад шилжүүлэх.
14. Замын хуудсанд олгохоор бичигдсэн шатахууны төрөл, маркаас зөрүүлж өөр төрөл, маркын шатахууныг түгээх станцаас авахыг.
15. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ажил таслах, ажлын цагаас хоцрох, эрт явах.

Дөрөв. Хариуцлага

4.1 Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй жолооч нь байгууллагын дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ГУЧИН ДӨРӨВ: АВТЫН ЗАСВАРЧНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Авто машин механизмын засварчин нь тухайн мэргэжлээр сургууль, дамжаа төгссөн мэргэжлийн үнэмлэхтэй байна. Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, тээврийн хэрэгсэлийн засвар үйлчилгээг чанартай хийж, замын хөдөлгөөнд оролцоход осол аюулгүй ажиллагааг хангасан байх үүрэгтэй

Хоёр. Ажлын байранд тавигдах шаардлага

1. Засварчин нь ажил эхлэхийн өмнө хариуцсан инженер техникийн ажилтанаас хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны заавар авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Засварчин нь ажлын байр болон засвар хийж байгаа үед байгууллагын лого бүхий ажлын тусгай хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэгсэлийг бүрэн хэрэглэсэн байна.
3. Засварчин нь ажлын багажаа эмх цэгцтэй, унахааргүй, бусдад саад болохооргүй газар, өөрт ойрхон байлгах, түлхүүр багажны бүрэн бүтэн байдлыг хангаж, зориулалтын бус багаж хэрэглэхгүй байх
4. Автын сэлбэг материал, засвар хийх эд ангийг зөөх тээвэрлэх замыг саадгүй байлгах, дугуйт тэргэнцэр ашиглах
5. Галын хорыг авахад хялбар газар байрлуулах ба ажиллуулж сурсан байх
6. Бусадтай ярих, өөр тийш харах, анхаарлаа саринуулахгүй байх
7. Машин механизмыг засварлахаас өмнө тоос шороог сайтар цэвэрлэсэн байна.
8. Засварчин нь засвар хийхэд ашиглах багаж хэрэгсэлийн бүрэн бүтэн байдлыг шалган үзсэн байвал зохино.
9. Зөвшөөрөлгүйгээр өөрийн хийж буй ажлыг урт ба богино хугацаанд орхих хүнд шилжүүлэхийг хориглоно.
10. Гагнуурчнитай хамт ажиллахдаа очноос хамгаалах нүдний шил, бээлийтэй ажиллана.
11. Засварчин нь ажлын цагт автомашиныг задлах угсралт ажлыг гүйцэтгэх бөгөөд албаны дарга, инженер, механикийн зөвшөөрлөөр илүү цаг ажиллана.
12. Засварчин нь засвар хийж байх явцдаа гал хурдан авалцах шингэнээр эд анги, агергатыг угааж цэвэрлэхийг хориглоно.

- 13.Өөртөө болон нөхөддөө ямар нэгэн гэмтэл аюул тохиолдох, хөдөлмөр хамгааллын талаар ямар нэгэн зохисгүй зүйл гарвал хариуцсан инженер, механикт мэдэгдэж даруй арга хэмжээ авахуулна.
- 14.Автомашиндаа үзлэг үйлчилгээ хийхдээ бүх цахилгаан хэрэгслийг унтрааж аюулгүй байдлыг хангах, найдвартай ам нь сунаагүй түлхүүр багаж, домкрат ашиглах, домкрат ашиглах үед домкратны улнаас диаметрийн хувьд өргөн байх давхар ивээсийг хийх
- 15.Машин дор орж ажиллах үед тоос шороо, төмрийн үртэс, химиийн бодис, нүүр, нүдэн дээр унаж гэмтэхээс болгоомжилж нүдний шил, нүүрний хамгаалалт, чихний бөглөөс заавал хийх, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх
- 16.Цаг бүртгэлийн системд бүртгүүлж ажилт эхлэх ба ажлаас бууна.

Гурав. Автын засварчинд хориглох зүйл

1. Засварчин нь байгууллагын лого бүхий хөдөлмөр хамгааллын хувцас өмсөлгүйгээр тээврийн хэрэгсэлд засвар үйлчилгээ хийхийг хориглоно.
2. Автын засвар хийх ажлын байрны цахилгааны щитний тохируулгыг оролдох, өөрчлөх, хаяг бичээс, сануулга, хамгаалалтыг авахыг хориглоно.
3. Цахилгааны утсыг авто засварын техник сэлбэг хэрэгслийн ойр мөн дамнуулан тавихыг хориглоно
4. Ажлын үед өөрийгөө ба бусдыг saatuulж анхаарлыг өөр зүгт хандуулж болохгүй.
5. Зөвшөөрөлгүйгээр өөрийн ажлыг урт ба богино хугацаанд орхих, хүнд шилжүүлэхийг хориглоно.
6. Машин механизмын засварын үед ил гал гаргах ил галтай гэрэлтүүлэгч хэрэглэхийг хориглоно.
7. Ажлын байранд, ажил гүйцэтгэхээр явах үедээ согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэхийг хориглоно.
8. Гэмтэлтэй тоног төхөөрөмж, бүрэн бус багаж хэрэгсэл ашиглахыг хориглоно.
9. Авто засварын газарт тамхи татах, ил гал гаргах, хоол цай хийж болохгүй.
10. Автомашинд засвар үйлчилгээ хийхдээ ивүүр, тулгуур хийсний дараа ажлаа гүйцэтгэх бөгөөд хөдөлгүүр асаалттай тохиолдолд засвар үйлчилгээ хийхийг хориглоно.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй засварчин нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ГУЧИН ТАВ: АККУМЛЯТОРЧНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Аккумляторчин нь Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, тээврийн хэрэгсэлийн бэлэн байх үйл ажиллагааг хангасан байх үүрэгтэй.

Хоёр. Ажлын үед гүйцэтгэх үүрэг

1. Аккумляторчин нь ажил эхлэхийн өмнө хариуцсан инженер техникийн ажилтнаас хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Аккумляторчин нь хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслийг бүрэн хэрэглэдэг байвал зохино. Үүнд: резин хормогч, бээлий, хошуувч, нүдний шил
3. Хүчлийг зөөх юулэхдээ резин бээлий нүдийг хамгаалах шил, хошуувчийг хэрэглэн тусгай тэргээр зөөнө.
4. Хүчлийг найруулахдаа усанд хүчлийг бага хэмжээгээр гоожуулан хийх ба хүчил дээр ус хийхийг хатуу хориглоно.
5. Хүчил, шүлтийн уусмалуудыг ажлын байранд байлгахыг хориглохын хамт дүрэм зааврын дагуу ажиллана.
6. Хүчил, шүлт хадгалдаг газар ил гал гаргахыг хатуу хориглоно.
7. Аккумляторын гадуур асгасан шингэнийг нашатирын спирттэй материалаар арчиж цэвэрлэнэ.
8. Аккумляторыг цэнэглэгчид уяхдаа ачааллыг тохируулан цэнэглэнэ.
9. Аккумляторыг цэнэглэх байр нь тусгаарлагдсан ба агааржуулалтын салхивчтай байна.
10. Аккумляторчин нь захиалгат ажлыг ажлын цагт багтаан гүйцэтгэх бөгөөд албаны дарга, инженер, механикийн зөвшөөрлөөр илүү цаг ажиллана.
11. Аккумлятор цэнэглэгчийг дур мэдэн бусдад шилжүүлэх, ажиллуулахыг хориглоно.
12. Галын хорны зориулалт, марк түүнийг ашиглах аргыг мэддэг, хэрэглэж чаддаг байх
13. Ажлын явцад илэрсэн гэмтлийн талаар инженер, механикт яаралтай мэдэгдэнэ.

Гурав: Ажил дууссаны дараа гүйцэтгэх үүрэг

1. Аккумлятор цэнэглэгчийг ерөнхий унтраалгаар унтраана.
2. Хэрэглэсэн арчих материалыг зориулалтын саванд хийж хаяна.
3. Ажлын багаж хэрэгслийг эмхэлж цэгцэлнэ.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй аккумляторчин нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ГУЧИН ЗУРГАА: ХИЙ ХУРААГУУРААР АЖИЛЛАХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж ажиллах үүрэгтэй. Хий хураагуураар ажиллах засварчин нь тухайн хий хураагуураар ажиллах дадлага туршлагатай, сэргээн засварлах чадвартай байна.

Хоёр: Ажлын явцад гүйцэтгэх үүрэг

1. Хий хураагуураар ажиллахын өмнө хариуцсан инженер техникийн ажилтанаас хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Хийх хураагуур дээр ажиллахдаа цахилгааны холболтын бүрэн бүтэн байдлыг шалгана
3. Хийх хураагуурыг дамрын бэхэлгээ, ремений/оосор/ тохиргоо зэргийг нэг бүрчлэн шалгана.
4. Ажиллаж байх үед хийн хураагуурын баллоны битүүмж, хийн даралтын хэмжүүрийг тогтмол шалгаж байна.
5. Ремений болон дамрын хаалтыг байнга хэрэглэнэ
6. Илүүдэл хий гаргах тургигч болон хий дамжих шланкийг тогтмол шалган ажиллана.
7. Хий хураагуур дээр ажиллах засварчин нь захиалгат ажлыг ажлын цагт багтаан гүйцэтгэх бөгөөд албаны дарга, инженер, механикийн зөвшөөрлөөр илүү цаг ажиллана.
8. Галын хорны зориулалт, марк түүнийг ашиглах аргыг мэддэг, хэрэглэж чаддаг байх.
9. Ажлын явцад илэрсэн гэмтлийн талаар инженер, механикт яаралтай мэдэгдэнэ.

Гурав: Хориглох зүйлс

1. Хийн хураагуурыг ажиллаж байх үед цэвэрлэгээ хийхийг хориглоно.
2. Цахилгааны гэмтэлтэй болон хийн битүүмж алдагдаж байгаа хийн хураагуурыг ашиглахыг хориглоно
3. Хий хураах боллон дээр багаж болон эд зүйл хураахыг хориглоно.
4. Суурийн бэхэлгээ суларсан хийн хураагуур ашиглахыг хориглоно.
5. Хийн даралт хэмжигч буюу илүүдэл хий гаргах тургигч ажиллахгүй мөн хий дамжигч шланг задарч цоорсон үед ажиллуулахыг хориглоно.
6. Ажил дууссаны дараа хий хураагч машиныг зогсоож хүчдлийг салгана, шлангийг эвхэж хураана.

7. Хий хураагуур ажиллуулагч нь удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр дур мэдэн өөр хүнд шилжүүлэн ажиллуулах, ажлын байранд гадны хүн оруулахыг хориглоно.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй засварчин, жолооч нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

ГУЧИН ДОЛОО: ДУГУЙ ЗАДЛАГЧААР АЖИЛЛАХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Дугуй задлагчаар ажиллах засварчин нь тухайн дугуй задлагчаар ажиллах дадлага туршлагатай, сэргээн засварлах чадвартай байна.

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж ажиллах үүрэгтэй.

Хоёр: Ажлын явцад гүйцэтгэх үүрэг

1. Дугуй задлагчаар ажиллахын өмнө хариуцсан инженер техникийн ажилтанаас хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа авч гарын үсэг зурсан байна.
2. Дугуй задлагч дээр ажиллахдаа цахилгааны холболтын бүрэн бүтэн байдлыг шалгана.
3. Дугуй задлагчийн суурийн бэхэлгээ, ремений тохиргоо, хийн шлангны бүрэн бүтэн байдал, зэргийг нэг бүрчилэн шалгана.
4. Дугуй задлахын өмнө хийг бүрэн шахаж гаргана.
5. Дугуйг задлахын өмнө задлагч дээр тэгш суурилуулан цоожлогч жигд тэлж байгаа эсэхийг шалгасны дараа задлана.
6. Дугуйг бага зэрэг хазайлган обуданд угсрана.
7. Дугуйг угсралдаа обудны дарагч гайка суух нүх сунасан, хагарч цав гарсан, дугуйны трасс тасарсан ба ам нь язарч урагдсан эсэхийг шалгана.
8. Дугуйг хийлэхдээ тэгш гадаргуу дээр хэвтээгээр нь хийлнэ.
9. Автомашины дугуйн боолт суллах ба чангалах үед зориулалтын багаж ашиглана.
10. Дугуйг хийлэхдээ хийн компрессор болон хийн шланг, хэмжүүрийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж үзнэ.
11. Галын хорны зориулалт, марк түүнийг ашиглах аргыг мэддэг, хэрэглэж чаддаг байх.
12. Ажлын явцад илэрсэн гэмтлийн талаар инженер, механикт яаралтай мэдэгдэнэ.

Гурав: Хориглох зүйлс

1. Дугуй задлагчийг ажиллаж байх үед цэвэрлэгээ хийхийг хориглоно.
2. Техникийн болон цахилгааны гэмтэлтэй дугуй задлагч ашиглахыг хориглоно.
3. Дугуй задлагч дээр багаж болон эд зүйл хураахыг хориглоно.
4. Суурийн бэхэлгээ супарсан дугуй задлагч ашиглахыг хориглоно.
5. Хийн даралт хэмжигч буюу илүүдэл хий гаргах тургигч ажиллахгүй мөн хий дамжигч шланг задарч цоорсон үед дугуй хийлэхийг хориглоно.
6. Ажил дууссаны дараа дугуй задлагч машиныг зогсоож хүчдэлийг салгах ба хийлэгч шлангийг эвхэж хураана.

7. Дугуй задлагч дээр ажиллаж буй засварчин нь удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр дур мэдэн өөр хүнд шилжүүлэн ажиллуулах, ажлын байранд гадны хүн оруулахыг хориглоно.
8. Дугуйг хийлэхдээ тухайн дугуйны тогтоосон хэмжээнээс илүү хэмжээгээр хийлэхийг хориглоно.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй засварчин, жолооч нь дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ГУЧИН НАЙМ: МЕХАНИЗМЫН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Авто тээврийн тухай болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор жолооч нэг бүр доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

Хоёр. Механизмаар ажил гүйцэтгэх үеийн зааварчилгаа

1. Өдөр бүр ажилд гаражын өмнө механизмын техникийн бүрэн бүтэн байдал, техникийн хэвийн үйл ажиллагааг механикаар/механикчид/, биеийн эрүүл мэндээ албаны эмчид үзүүлж шалгуулан замын хуудас нээлгэж гарын үсэг зуруулах, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, замын хуудас, тухайн ангиллын / М / жолоочийн үнэмлэхийг ажилд гарадаа авч явах, ХАБ-ын зааварчилгаа авч гарын үсэг зурах
2. Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавигдах шаардлага MNS4598-2003 улсын стандартыг бүрэн хангасан механизмаар ажил үйлчилгээнд гарах
3. Механизмын жолооч нь байгууллагын онцлогийг илэрхийлсэн лого бүхий хөдөлмөр хамгааллын хувцас, гутал, бээлийг тогтмол өмсч хэвшсэн байх
4. Механизмд үзлэг үйлчилгээ хийхдээ бүх цахилгаан хэрэгслийг унтрааж аюулгүй байдлыг хангах, найдвартай ам нь сунаагүй түлхүүр багаж ашиглах, домкрат, шлангны бүрэн бүтэн байдлыг ханган ажиллана.
5. Механизм дор орж ажиллах үед тоос шороо, төмрийн үртэс, химиин бодис, нүүр, нүдэн дээр унаж гэмтэхээс болгоомжилж нүдний шил, нүүрний хамгаалалт, чихний бөглөөс заавал хийх, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх
6. Ажил үүрэг авч хуваарилагдан очсон механизмын жолооч нь тухайн хэлтэс, албадын ажил хариуцсан ажилтны өгсөн үүрэг даалгаврын дагуу өөрийн эзэмшиж буй техникийн хүчин чадлыг тооцон хийж гүйцэтгэнэ.
7. Механизмын жолооч нь газар шорооны ажил хийх үед тулгууруудыг бүрэн ашиглахаас гадна газрын налуу, өнгөн хөрсний нягтрал зэргийг хянан үзэж ажлаа эхэлнэ.
8. Шанаганы болон хусуурын шүдний бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж ажиллана.
9. Байрнаас ухрах хөдөлгөөн хийх үед нүдээр шалгах, анхааруулах дохио өгөх зэргээр аюулгүй байдлыг хангах, үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал үед бусдаас туслалцаа авах

10. Замын нөхцөл байдалд хурдаа тохируулж / **ХАЛТИРГАА, ГУЛГАА, НАРИЙН ГУДАМЖ, ЭГЦ ӨГСҮҮР, ЭГЦ УРУУ** гм / замын хөдөлгөөнд оролцож өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байх.
11. Хөдөлгүүр унтраасны дараа механизмыг шатахуунаар цэнэглэх.
12. Хөдөлгүүрийг асаахдаа хурдны хайрцагны арааг салгаж, зогсоолын тормосыг татсан үед гүйцэтгэх
13. Механизмыг гараашын талбайд тавихдаа тогтоосон журмын дагуу товлосон зайд талбайд аюулгүй байдлыг хангаж тавих бөгөөд механизмыг харуулд хүлээлгэн өгч, түлхүүрийг орхино.
14. Засвар үйлчилгээ хийж байх үед асгарсан түлш тосыг даруй цэвэрлэж зайлуулна.
15. Анхны тусламжийн цүнх, гал унтраагуур, ослын тэмдгийг механизмдаа тогтмол авч явах.
16. Амь нас, эрүүл мэндэд сөрөг, аюултай нөхцөл бий болсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, удирдах ажилтнуудад мэдээлэл өгөх
17. Механизмын жолооч нь ажлын онцлогтой холбогдуулан эрүүл мэндийн шинжилгээг жилд 1 удаа өгөх, өөрийн эрүүл мэндээ хамгаалж эмчийн үзлэгт сайн дураар орох үүрэгтэй.
18. Тооцоог цаг хугацаанд нь тогтмол өгч, өмнөх замын хуудсаа өгч, дараагийн замын хуудсаа авах, шатахууны үлдэгдлийг тогтоосон хэмжээнээс илүү гаргахгүй ажиллана.
19. Зайлшгүй ажлын үед гар утсаа унтраахгүй байх, оршин суугаа хаяг өөрчлөгдөхөд шинэчлэдсэн хаяг, утасны дугаараа тэмдэглүүлж байна.
20. Зам тээврийн болон бусад болзошгүй осол тохиолдсон, ажил үүргээ цааш үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон үед байгууллагын удирдлагад цаг алдалгүй мэдэгдэж байна.
21. Механизмын жолооч нь тухайн тээврийн хэрэгслийг ашиглан ажил үүргээ гүйцэтгэсэн алба хэлтсийн албан тушаалтнаар замын хуудсанд явсан километр, хийж гүйцэтгэсэн ажлын талаар бичилт хийлгэн гарын үсэг зуруулна /Албан тушаал, гарын үсгийн тайлалтай байна/.
22. Механизмын жолооч нар орой ажлаас буухдаа тээврийн хэрэгслийг гараашид байрлуулан диспетчерт ажлаас бууснаа мэдэгдэж гэрээт харуулд механизм болон гарааш бүрэн бүтэн байдлыг хүлээлгэн өгнө.
23. Цаг бүртгэлийн системд бүртгүүлж ажил эхлэх ба ажил тархад бүртгүүл ажлаас бууна.
24. Шуурхай дуудлагаар ажилд гарсан механизмын жолооч нар ажлаас буухдаа диспетчерт ажлын гүйцэтгэл, цагаа мэдэгдэнэ.

Гурав. Механизмын жолоочийн хориглох зүйл

1. Механизм жолоодох эрхийн үнэмлэх, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээний аль нэг нь байхгүй тохиолдолд механизмаар ажилд гарахыг хориглоно.
2. Техникийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаагүй, хөдөлгөөний аюулгүй байдалд аюул учруулахуйц бүрэн бус техникээр ажил үйлчилгээнд гарахыг хориглоно.

3. Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэсэн, биеийн эрүүл мэндийн байдал муу, хэт ядарсан үед автомашин жолоодохыг хориглоно.
4. Механизмаар ажил гүйцэтгэж байхад түүний сум шанаганы эргэх радиусны дотор хүн ажиллахыг хатуу хориглоно.
5. Бусдад жолоог дур мэдэн шилжүүлэхийг хориглоно.
6. Механизмын кабинд хүн тээвэрлэхийг хориглоно.
7. Зогсоол талбай, гараашид ил гал гаргах тулштэй сав, тостой алчуур даавууг хадгалах, тэжээлийн системийн ойролцоо тамхи татахыг хориглоно.
8. Механизмын хөдөлгүүр ажиллаж байх үед кабиндаа амрах, унтах, хөдөлгүүрийг битүү хучиж асаах, доор нь гал тулэхийг хориглоно.
9. Шатахууныг хувин буюу задгай саваар зөөж хийхийг хориглоно.
10. Гудамж замын хөдөлгөөнд оролцож байхдаа Замын хөдөлгөөний тухай хуулийн заалт нэг бүрийг чанд сахин, бусадтай хэрэлдэх, маргах, уурлах зэрэг гаж буруу зан, ааш гаргах.
11. Удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр механизм болон шатахууны картыг дур мэдэн бусдад шилжүүлэх.
12. Замын хуудсанд олгохоор бичигдсэн шатахууны төрөл, маркаас зөрүүлж өөр төрөл, маркын шатахууныг түгээх станцаас авахыг.
13. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ажил таслах, ажлын цагаас хоцрох, эрт явах.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй жолооч нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

ГУЧИН ЕС: АВТО КРАНЫ ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАРЧИЛГА

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Авто тээврийн тухай болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор жолооч нэг бүр доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

Хоёр. Автокранаар ажил гүйцэтгэх үеийн зааварчилгаа

1. Өдөр бүр ажилд гарахын өмнө автомашины техникийн бүрэн бүтэн байдал, техникийн хэвийн үйл ажиллагааг механикаар, биеийн эрүүл мэндээ албаны эмчид үзүүлж шалгуулан замын хуудас нээлгэж гарын үсэг зуруулах, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, замын хуудас, жолоочийн үнэмлэх болон краны тоног төхөөрөмж ажиллуулах эрхийн үнэмлэхийг ажилд гарахдаа авч явах, ХАБ-ын зааварчилгаа авч нарын үсэг зурах
2. Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавигдах шаардлага MNS4598-2003 улсын стандартыг бүрэн хангасан тээврийн хэрэгслээр ажил үйлчилгээнд гарах
3. Жолооч нь байгууллагын онцлогийг илэрхийлсэн лого бүхий хөдөлмөр хамгааллын хувцас, гутал, бээлийг тогтмол өмсч хэвшсэн байх
4. Автомашиндаа үзлэг үйлчилгээ хийхдээ бүх цахилгаан хэрэгслийг унтрааж аюулгүй байдлыг хангах, найдвартай ам нь сунаагүй түлхүүр багаж, домкрат ашиглах, домкрат ашиглах үед домкратны улнаас диаметрийн хувьд өргөн байх давхар ивээсийг хийх
5. Машин дор орж ажиллах үед тоос шороо, төмрийн үртэс, химиийн бодис, нүүр, нүдэн дээр унаж гэмтэхээс болгоомжилж нүдний шил, нүүрний хамгаалалт, чихний бөглөөс заавал хийх, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх
6. Ажил үүрэг авч хуваарилагдан очсон жолооч нь тухайн хэлтэс, албадын ажил хариуцсан ажилтны өгсөн үүрэг даалгаварын дагуу өөрийн эзэмшиж буй техникийн хүчин чадлыг тооцон хийж гүйцэтгэнэ.
7. Налуу газар автомашиныг өнхрөхөөс сэргийлж дугуйнд ивүүрийг хийх.
8. Байрнаас ухрах хөдөлгөөн хийх үед нүдээр шалгах, анхааруулах дохио өгөх зэргээр аюулгүй байдлыг хангах, үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал үед бусдаас туслалцаа авах
9. Замын нөхцөл байдалд хурдаа тохируулж / **ХАЛТИРГАА, ГУЛГАА, НАРИЙН ГУДАМЖ, ЭГЦ ӨГСҮҮР, ЭГЦ УРУУ** гм / замын хөдөлгөөнд оролцож өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байх.
10. Хөдөлгүүр унтраасны дараа автомашинаа шатахуунаар цэнэглэх.

11. Эзэмшиж буй автомашинаа цэвэр үзэмжтэй байлгаж, өөрийн ба зорчигчийн ая тухтай байдлыг алдагдуулахгүй автомашинаас элдэв дуу чимээ, утаа бензиний үнэр гаргуулахгүй байх.
12. Хөдөлгүүрийг асаахдаа хурдны хайрцагны арааг салгаж, зогсоолын тормосыг татсан үед гүйцэтгэх
13. Хөдөлгүүрээ унтраасны дараа буюу ачиж буулгах ажил гүйцэтгэх үед автомашины гар тормосыг татаж 1-р ба ухрах араанд хурдны хайрцгийг залгана.
14. Автомашиныг гарааш, талбайд тавихдаа тогтоосон журмын дагуу товлосон зайд талбайд аюулгүй байдлыг хангаж тавих бөгөөд автомашиныг харуулд хүлээлгэн өгч, түлхүүрийг орхино.
15. Засвар үйлчилгээ хийж байх үед асгарсан түлш тосыг даруй цэвэрлэж зайлуулна
16. Анхны тусlamжийн цүнх, гал унтраагуур, ослын тэмдгийг автомашиндаа тогтмол авч явах.
17. Амь нас, эрүүл мэндэд сөрөг, аюултай нөхцөл бий болсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, удирдах ажилтнуудад мэдээлэл өгөх
18. Жолооч нь ажлын онцлогтой холбогдуулан эрүүл мэндийн шинжилгээг жилд 1 удаа өгөх, өөрийн эрүүл мэндээ хамгаалж, эрүүл мэндийн үзлэгт сайн дураар орох үүрэгтэй.
19. Кранаар ажил үүрэг гүйцэтгэхдээ газрын гадаргууны тэгш хэсэгт зогсож тулгуурыг бэхлэн ажиллана.
20. Ган татлага хүрд буюу дамраас мултарч гарсан тохиолдолд краныг яаралтай зогсоож засварлах ажлыг гүйцэтгэнэ.
21. Кранаар эд зүйл өргөхдөө өргөх зүйлийн овор хэмжээ, жингээс шалтгаалан ган татлагыг сонгон ажиллана.
22. Өргөсөн ачаа савлах, дэгээ мултрахаас болгоомжлон сонор сэрэмжтэй ажиллана.
23. Зайлшгүй ажлын үед гар утсаа унтраахгүй байх, оршин суугаа хаяг өөрчлөгдөхөд шинэчлэдсэн хаяг, утасны дугаараа тэмдэглүүлж байна.
24. Зам тээврийн болон бусад болзошгүй осол тохиолдсон, ажил үүргээ цааш үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон үед байгууллагын удирдлагад цаг алдалгүй мэдэгдэж байна.
25. Жолооч нь тухайн тээврийн хэрэгслийг ашиглан ажил үүргээ гүйцэтгэсэн алба хэлтсийн албан тушаалтнаар замын хуудсанд явсан километр, хийж гүйцэтгэсэн ажлын талаар бичилт хийлгэн гарын үсэг зуруулна /Албан тушаал, гарын үсгийн тайлалтай байна/.
26. Жолооч нар орой ажлаас буухдаа тээврийн хэрэгслийг гараашид байрлуулан диспетчерт ажлаас бууснаа мэдэгдэж гэрээт харуулд машин техник болон гараашын бүрэн бүтэн байдлыг хүлээлгэн өгнө.
27. Цаг бүртгэлийн системд бүртгүүлж ажил өхлэх ба дуусахад бүртгүүлж ажлаас бууна.

28. Шуурхай дуудлагаар ажилд гарсан тээврийн хэрэгслийн жолооч нар ажлаас буухдаа диспетчерт ажлын гүйцэтгэл, цагаа мэдэгдэнэ.
29. Краны тоног төхөөрөмж ажиллуулах эрхийн үнэмлэхийг мэргэжлийн шалгалтанд жил бүр орж сунгуулсан байх шаардлагатай.

Гурав. Жолоочийн хориглох зүйл

1. Автомашин жолоодох эрхийн үнэмлэх болон краны тоног төхөөрөмж ажиллуулах эрхийн үнэмлэх, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээний аль нэг нь байхгүй тохиолдолд ажилд гарахыг хориглоно.
2. Техникийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаагүй, хөдөлгөөний аюулгүй байдалд аюул учруулахуйц бүрэн бус техникээр ажил үйлчилгээнд гарахыг хориглоно.
3. Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэсэн, биеийн эрүүл мэндийн байдал муу, хэт ядарсан үед автомашин жолоодохыг хориглоно.
4. Бусдад жолоог дур мэдэн шилжүүлэхийг хориглоно.
5. Тухайн төрлийн автомашины тогтоосон нормоос олон хүн тээвэрлэхийг хориглоно.
6. Автомашины зогсоол талбай, гаражид ил гал гаргах түлштэй сав, тостой алчуур даавууг хадгалах, тэжээлийн системийн ойролцоо тамхи татахыг хориглоно.
7. Автомашины хөдөлгүүр ажиллаж байх үед кабиндаа амрах, унтах, хөдөлгүүрийг битүү хучиж асаах, доор нь гал түлэхийг хориглоно.
8. Автомашины резин дугуйнууд нь стандартад тохирсон байх ба урд тэнхлэгт стандартын шаардлага хангахгүй дугуй тавихыг хориглоно.
9. Жолооч нь баталгаат замаас бусад замаар зорчихыг хориглоно.
10. Шатахууныг хувин буюу задгай саваар зөөж хийхийг хориглоно.
11. Тээврийн бүхээгт гадны хүн зөвшөөрөлгүйгээр суулгаж оруулж ирэх, засвар үйлчилгээ хийлгэх.
12. Гудамж замын хөдөлгөөнд оролцож байхдаа Замын хөдөлгөөний тухай хуулийн заалт нэг бурийг чанд сахин, бусадтай хэрэлдэх, маргах, уурлах зэрэг гаж буруу зан, ааш гаргах. Удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр тээврийн хэрэгсэл, шатахууны картыг дур мэдэн бусдад шилжүүлэх.
13. Кранаар ажил гүйцэтгэх үед орчны гэрэлтүүлэг сайн байх шаардлагатай ба өндөр хүчдэлийн дор ажиллах, ачааг ивээсгүй тавихыг хориглоно.
14. Кранаар өргөж байгаа ачааны эргэлтийн радиус дотор ажиллах, зогсохыг хатуу хориглоно.
15. Ачаа өргөх ган татлага нь шамарсан, хугарсан, дэгээний элэгдлийн хувь 10 дээш тохиолдолд ашиглахыг хориглоно. Техникийн тодорхойлолтонд зааснаас илүү овор хэмжээ, даацтай эд зүйлсийг кранаар өргөхийг хатуу хориглоно.
16. Замын хуудсанд олгохоор бичигдсэн шатахууны төрөл, маркаас зөрүүлж өөр төрөл, маркын шатахууныг түгээх станцаас авахыг.
17. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ажил таслах, ажлын цагаас хоцрох, эрт явах.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй жолооч, засварчин нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ДӨЧ: ЦЭВЭРЛЭХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ
АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Авто тээврийн тухай болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж түүнтэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан дүрэм журам, стандарт болон УСУГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор жолооч нэг бүр доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

Хоёр. Автомшинаар ажил гүйцэтгэх үеийн зааварчилгаа

1. Өдөр бүр ажилд гаражын өмнө автомашины техникийн бүрэн бүтэн байдал, техникийн хэвийн үйл ажиллагааг механикаар/механикчид/, биеийн эрүүл мэндээ албаны эмчид үзүүлж шалгуулан замын хуудас нээлгэж гарын үсэг зуруулах, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, замын хуудас, жолоочийн үнэмлэхийг ажилд гараждаа авч явах, ХАБ-ын зааварчилгаа авч нарын үсэг зурах
2. Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавигдах шаардлага MNS4598-2003 улсын стандартыг бүрэн хангасан тээврийн хэрэгслээр ажил үйлчилгээнд гарах
3. Жолооч нь байгууллагын онцлогийг илэрхийлсэн лого бүхий хөдөлмөр хамгааллын хувцас, гутал, бээлийг тогтмол өмсч хэвшсэн байх
4. Автомашиндаа үзлэг үйлчилгээ хийхдээ бүх цахилгаан хэрэгслийг унтрааж аюулгүй байдлыг хангах, найдвартай ам нь сунаагүй түлхүүр багаж, домкрат ашиглах, домкрат ашиглах үед домкратны улнаас диаметрийн хувьд өргөн, даацын шаардлага хангасан байх давхар дугуйнд ивээс хийх
5. Машин дор орж ажиллах үед тоос шороо, төмрийн үртэс, химиийн бодис, нүүр, нүдэн дээр унаж гэмтэхээс болгоомжилж нүдний шил, нүүрний хамгаалалт, чихний бөглөөс заавал хийх, осол гэмтэл, хурц хордлогоос сэргийлэх
6. Ажил үүрэг авч хуваарилагдан очсон жолооч нь тухайн хэлтэс, албадын ажил хариуцсан ажилтны өгсөн үүрэг даалгаварын дагуу өөрийн эзэмшиж буй техникийн хүчин чадлыг тооцон хийж гүйцэтгэнэ.
7. Налуу газар автомшиныг өнхрөхөөс сэргийлж дугуйнд ивүүрийг хийх.
8. Байрнаас ухрах хөдөлгөөн хийх үед нүдээр шалгах, анхааруулах дохио өгөх зэргээр аюулгүй байдлыг хангах, үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал үед бусдаас туслалцаа авах
9. Замын нөхцөл байдалд хурдаа тохируулж / **ХАЛТИРГАА, ГУЛГАА, НАРИЙН ГУДАМЖ, ЭГЦ ӨГСҮҮР, ЭГЦ УРУУ** гм / замын хөдөлгөөнд оролцож өөрийгөө болон бусдыг аюул, эрсдэлд учруулахгүй байх.
10. Хөдөлгүүр унтраасны дараа автомшинаа шатахуунаар цэнэглэх.

11. Эзэмшиж буй автомашинаа цэвэр үзэмжтэй байлгаж, өөрийн ба зорчигчийн ая тухтай байдлыг алдагдуулахгүй автомашинаас элдэв дуу чимээ, утаа бензиний үнэр гаргуулахгүй байх.
12. Хөдөлгүүрийг асаахдаа хурдны хайрцагны арааг салгаж, зогсоолын тормосыг татсан үед гүйцэтгэх
13. Хөдөлгүүрээ унтраасны дараа буюу ачиж буулгах ажил гүйцэтгэх үед автомашины зогсоолын тормосыг татаж 1-р ба ухрах араанд хурдны хайрцгийг залгана.
14. Автомашиныг гарааш, талбайд тавихдаа тогтоосон журмын дагуу товлосон зайд талбайд аюулгүй байдлыг хангаж тавих бөгөөд автомашиныг харуулд хүлээлгэн өгч, түлхүүрийг орхино.
15. Засвар үйлчилгээ хийж байх үед асгарсан түлш тосыг даруй цэвэрлэж зайлуулна
16. Анхны тусlamжийн цүнх, гал унтраагуур, ослын тэмдгийг автомашиндаа тогтмол авч явах.
17. Амь нас, эрүүл мэндэд сөрөг, аюултай нөхцөл бий болсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, удирдах ажилтнуудад мэдээлэл өгөх
18. Жолооч нь ажлын онцлогтой холбогдуулан эрүүл мэндийн шинжилгээг жилд 1 удаа өгөх, өөрийн эрүүл мэндээ хамгаалж, эрүүл мэндийн үзлэгт сайн дураар орох үүрэгтэй.
19. Жолооч нар дуудлагаар ажилд гараагүй зогссон өдрүүдэд эзэмшсэн тээврийн хэрэгсэлдээ техник үйлчилгээ засварын ажил болон албаны удирдлагаас өгсөн ажлыг хийж гүйцэтгэнэ. Хуваарьт газрын цэвэрлэгээ хийж байх.
20. Тооцоог цаг хугацаанд нь тогтмол өгч, өмнөх замын хуудсаа өгч, дараагийн замын хуудсаа авах, шатахууны үлдэгдлийг тогтоосон хэмжээнээс илүү гаргахгүй ажиллана. /Том оворын автомашинд 30 л, жижиг оворын автомашинд 10 л /
21. Зайлшгүй ажлын үед гар утсаа унтраахгүй байх, оршин суугаа хаяг өөрчлөгдөхөд шинэчлэдсэн хаяг, утасны дугаараа тэмдэглүүлж байна.
22. Зам тээврийн болон бусад болзошгүй осол тохиолдсон, ажил үүргээ цааш үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон үед байгууллагын удирдлагад цаг алдалгүй мэдэгдэж байна.
23. Жолооч нь тухайн тээврийн хэрэгслийг ашиглан ажил үүргээ гүйцэтгэсэн алба хэлтсийн албан тушаалтнаар замын хуудсанд явсан километр, хийж гүйцэтгэсэн ажлын талаар бичилт хийлгэн гарын үсэг зуруулна /Албан тушаал, гарын үсгийн тайлалтай байна/.
24. Жолооч нар орой ажлаас буухдаа тээврийн хэрэгслийг гаражид байрлуулан диспетчерт ажлаас бууснаа мэдэгдэж Гэрээт харуулд машин техник болон гаражын бүрэн бүтэн байдлыг хүлээлгэн өгнө.
25. Цаг бүртгэлийн системд бүртгүүлж ажил эхлэх ба ажлаас бууна.
26. Шуурхай дуудлагаар ажилд гарсан тээврийн хэрэгслийн жолооч нар ажлаас буухдаа диспетчерт ажлын гүйцэтгэл, цагаа мэдэгдэнэ.

27. Бохир соруулах авто тээврийн хэрэгсэлийн жолооч нь мэргэшсэн жолоочийн үнэмлэхтэй байх

1. Ажилтан та ажил гүйцэтгэхдээ заавал хэрэглэх зүйлсийг сануулсан тэмдэг

2. Ажил гүйцэтгэж байгаа нэгнийхээ анхаарлыг сарниулан тоглож наадахгүй байх.

3. Гараар ачаа өргөхдөө биеийн байрлалыг зөв барлуулж өргөх буруу байрлалтай өргөснөөр та нуруу, нугас, гар хөлөө гэмтээх аюултай. Өргөх механизм байхгүй нөхцөлд бусадтай хамтарч өргөх

- Хальтирч унах

- Гар цохих хавчуулах

- Замын хөдөлгөөний дүрэмийг мөрдөж явах - Толгойгоо цохих

- Эргэлдэх механизминд гар хөлөө хавчуулах

- Авто машины хөдөлгөөнөөс болгоомжлох

- Акумляторын шингэнээс болгоомжлох

- Бүдэрч унах

- Хөлөө цохих хавчуулах

- Усанд унах

Автотээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих шаардлага MNS 4598-2003 улсын стандартын 6 дугаар зүйл Тусгай зориулалтын авто тээврийн хэрэгслийн нэмэгдэл тоноглол / ёмкость / нь техникийн хувьд бүрэн хөдөлгөөний болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг төгс хангасан байна.

Жолооны механизм: Жолооны хүрд нь эргүүлэхэд зөвлөн, түүний сул эргэлт нь 25 градусаас илүүгүй байна. Хөндлөн дагуу тягны бэхэлгээ сайн, эд ангид цав гараагүй байна.

Тоормосны систем: Ажлын болон зогсоолын тоормосны ажиллагаа найдвартай, хөдөлгөөний удааширалт 40км/цаг хурдтай явах үед 6-8 м/сек-ээс багагүй, ажлын тоормосны дөрөөн дээр үйлчлэх хүч 30кг-аас ихгүй, тоормосны зам тэгш хуурай цэвэр асьфалтан замд 19м-ээс ихгүй, зогсоолын тоормос 16 градусын налууд бүрэн ачаатай автомашиныг хөдөлгөөнгүй барьж байх шаардлагатай.

Явах анги: Дугуйн хээний элэгдэл жигд, хээний газарт хэсгийн гүн 1.0мм-ээс багагүй байна.

Цахилгаан тоноглол: Гэрэлтүүлэг, дохиоллын хэрэгслүүдээр бүрэн тоноглогдсон, тэдгээр нь иж бүрдэлтэй, гэрэлтүүлэг нь тод байхын зэрэгцээ автомашин нь оврын гэрэл, бүхээг дээрхи гэрэл дохио, манангийн гэрлээр бүрэн тоноглогдсон байна.

Жолоочийн бүхээг: Жолоочийн бүхээгний салхины шил, хажуугийн ба арын шил зориулалтын байлгах бөгөөд гэмтээгүй бүрэн, хаалга, гишгүүр, бүхээгний нугасан холбоосны бэхэлгээ, түгжээ найдвартай сайн байвал зохино.

Мөн жолоочийн суудал түшлэг зөвлөн, жолоочийн биеийн жин өндрөөс хамааруулж тохируулах боломжтой, удаан суухад биед тохиромжтой, хөлрөх, чийг татахгүй материалаар бүрсэн байна.

Бусад нэмэгдэл төхөөрөмж хэрэгслүүд:

Ачаа тээврийн машин нь дараах нэмэгдэл төхөөрөмж хэрэгслүүдээр тоноглогдсон байх шаардлагатай. Үүнд:

- эмийн сан
- нарны хаалт
- гал унтраагуур
- жолоочийн иж бүрэн багаж
- домкрат
- дугуйн ивүүр

ослын зогсолтын тэмдэглэгээ

Гурав. Жолоочийн хориглох зүйл

1. Автомашин жолоодох эрхийн үнэмлэх, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээний аль нэг нь байхгүй тохиолдолд автомашин жолоодохыг хориглоно.
2. Техникийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаагүй, хөдөлгөөний аюулгүй байдалд аюул учруулахуйц бүрэн бус техникээр ажил үйлчилгээнд гаражыг хориглоно.
3. Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодис хэрэглэсэн, биеийн эрүүл мэндийн байдал муу, хэт ядарсан үед автомашин жолоодохыг хориглоно
4. Бусдад жолоог дур мэдэн шилжүүлэхийг хориглоно.
5. Тухайн төрлийн автомашины тогтоосон нормоос олон хүн тээвэрлэхийг хориглоно.
6. Автомашины зогсоол талбай, гарааш ил гал гаргах түлштэй сав, тостой алчуур даавууг хадгалах, тэжээлийн системийн ойролцоо тамхи татах, согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэх, мөрийтэй тоглох, чанга ярьж бусдын анхаарлыг сарниулахгүй байх
7. Автомашины хөдөлгүүр ажиллаж байх үед кабиндаа амрах, унтах, хөдөлгүүрийг битүү хучиж асаах, доор нь гал тулэхийг хориглоно.
8. Автомашины резин дугуйнууд нь стандартад тохирсон байх ба урд тэнхлэгт стандартын шаардлага хангахгүй дугуй тавихыг хориглоно.
9. Жолооч нь баталгаат замаас бусад замаар зорчихыг хориглоно.
10. Шатахууныг хувин буюу задгай саваар зөөж хийхийг хориглоно.
11. Тээврийн хэрэгслийн бүхээгт гадны хүн зөвшөөрөлгүйгээр суулгаж оруулж ирэх, засвар үйлчилгээ хийлгэх.
12. Гудамж замын хөдөлгөөнд оролцож байхдаа Замын хөдөлгөөний тухай хуулийн заалт нэг бүрийг чанд сахин, бусадтай хэрэлдэх, маргах, уурлах зэрэг гаж буруу зан, ааш гаргах.
13. Удирдлагын зөвшөөрөлгүйгээр тээврийн хэрэгсэл, шатахууны картыг дур мэдэн бусдад шилжүүлэх.
14. Замын хуудсанд олгохоор бичигдсэн шатахууны төрөл, маркаас зөрүүлж өөр төрөл, маркын шатахууныг түгээх станцаас авахыг.

15. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ажил таслах, ажлын цагаас хоцрох, эрт явах.

Дөрөв. Хариуцлага

Зааварчилгааны шаардлагуудыг биелүүлээгүй жолооч нь байгууллагийн дотоод журам болон ёс зүйн дүрэм, хөдөлмөрийн гэрээгээр тодорхойлсон хариуцлагыг хүлээнэ.

**ДӨЧИН НЭГ: ҮЙЛЧЛЭГЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАРЧИЛГАА**

1. Үйлчлэгч та ажилд орохдоо ажлын хувцасыг биедээ тохируулан цэвэр үзэмжтэй өмссөн байна
2. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын багаж хэрэгсэл бүрэн эсгийг шалгаж дутуу бол гүйцээж ажиллаа эхлэнэ.
3. Ажил үүргээ гүйцэтгэж байхдаа Халтирч унах, бүдэрч унах, өрөө тасалгааны хаалганд гар хөлөө хавчуулах, толгойгоо цохих, хагархай болон үзүүртэй, хурц иртэй зүйлд гарaa зүсэх, хатгах, аюул эрсдлээс сэргийлж анхаарал болгоомжтой ажиллах.
4. Ажил үүргээ гүйцэтгэж байхдаа хүмүүстэй зөв боловсон харилцах
5. Ажилтануудын өрөө тасалгааг цэвэрлэж байхдаа компьютер дээр хийж байгаа зүйлээ хадгалаарай гэсэн шаардлага тавьж цэвэрлэх.
6. Нойтон чийгтэй гараар цэвэрлэгээ хийж байхдаа цахилгаан хэрэгслийн тогонд цохиулах аюул тулгарч болох тул анхаарал болгоомжтой ажиллана.
7. Цонх, тавцан болон өндөр нөхцөлд цэвэрлэгээ хийж байхдаа унаж бэртэх аюул эрсдлээс сэргийлж анхаарал болгоомжтой ажиллана.
8. Өрөө тасалгаа, коридорт цэвэрлэгээ хийж байхдаа эд хогшил, эд зүйлийг хөдөлгөж цэвэрлэсэн бол эргэж байранд нь таъж байх.
9. Бусдын эд зүйлсийг дур мэдэн авахгүй байх.
10. Плита гадаргуу бүхий шал, шат цэвэрлэж байхдаа өрөө халтирч унах болон бусад хүмүүс халтирч унах эрсдэл үүсэж болохыг анхааруулж ажиллах.
11. Цэвэрлэгээ үйлчилгээг хуваарийн дагуу тогтмол хугацаандаа чанартай сайн цэвэрлэж ажиллах
12. Өрөө тасалгаа цэвэрлэж байхдаа цахилгааны утас болон телефон утасанд тээгэлдэж унах, гэмтэж бэртхээс сэргийлж ажиллана.
13. Өрөө тасалгаа, нойл, коридороос гарсан хог хаягдлыг зориулалтын хогийн саванд хийж хаях.
14. Өндөр нөхцөлд цэвэрлэгээ хийхдээ тулгуур суурь сайтай тавцан бүхий шатан дээр зогсож цэвэрлэх.
15. Ажилд ашиглаж буй багаж хэрэгслийнхээ бүрэн бүтэн байдлыг хангаж зөв аюулгүй ашиглаж ажиллана.
16. Ажлын цагаар чөлөө зөвшөөрөлгүй ажлын байраа орхиж явахгүй байх.
17. Ажлын байранд согтууруулах мансууруулах зүйл хэрэглэхгүй байх.
18. Ажил дууссаны дараа багаж хэрэгслээ цэвэрлэж , эмх цэгтэй байршуулсан байх.

**ДӨЧИН ХОЁР: ДИСПЕТЧЕР, ОПЕРАТОРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА**

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол улсад дагаж мөрдөж байгаа Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын дүрэм, Зөрчлийн тухай хууль болон УСҮГ-тай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ, ажлын байрны тодорхойлолт, байгууллагын дотоод дүрэм журмыг өдөр тутмынхаа үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж, болзошгүй аваар ослоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор доорхи аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөн ажиллана.

1. Ажил эхлэхийн өмнө ажлын хувцас бүрэн зөв өмссөн байх.
2. Ажлын байрны эмх цэгц, цэвэрлэгээ үйлчилгээг хангаж ажиллах.
3. Ажлын байранд хөтлөгдөх бичиг баримтыг бүрэн зөв хөтөлж ажиллах.
4. Ажлын байрны цахилгааны аюулгүй байдлыг хангаж ажиллах.
5. Ажлын байранд галын аюулгүй байдлыг хангаж ил гал гаргахгүй, тамхи татахгүй байх.
6. Ажлын цагийг чанд мөрдөж ажиллах
7. Ээлж хүлээлцэхдээ биечлэн хүлээлцэж байх.
8. Технологи горимыг чанд мөрдүүлж ажиллах.
9. Зохион байгуулалтын нэгжүүдийн мэдээг тодорхой хугацаанд тогтмол авч байх.
- 10.Харилцагч, хэрэглэгч, ажилтнуудтай харилцахдаа харилцааны соёлтой, ёс зүйн дүрмийг баримтлах.
- 11.Харилцагч, хэрэглэгчээс ирсэн санал гомдлын дагуу шуурхай ажлыг зохион байгуулж, гомдлыг барагдуулан ажиллах.
- 12.Харилцагч, хэрэглэгч, ажилтнуудыг үнэн зөв мэдээллээр хангаж ажиллах.
- 13.Аваар, осол, гамшигийн үед удирдлагад цаг алдалгүй мэдээллийг өгч, шуурхай ажлыг зохион байгуулж ажиллах.
- 14.Дээрх нөхцөлд ажиллаж байгаа орчинд доорх зүйлийг анхаарч удирдлагад мэдээлэх:
 - Ажлын орчинд анхааруулах тэмдэг, тэмдэглгээ байршуулсан эсэх,
 - Ажлын хувцас хамгаалах хэрэгслээ бүрэн зөв өмссөн эсэх,
 - Тухайн ажил хариуцан ажиллаж байгаа ИТА ажилтнуудад ажлын чиг үүргийн дагуу зааварчилгаа өгсөн эсэх,
 - Тухайн ажлын талбайд гэрэлтүүлэг, багаж, тоног төхөөрөмж хангалттай байгаа эсэхэд хяналт тавьж удирдлагад болон ХАБЭА-н инженерт мэдэгдэх.
- 15.Зохион байгуулалтын нэгжүүдийн ээлжийн инженер, диспетчерүүдтэй ажлын уялдаа холбоог сайжруулан ажиллах.
- 16.ХЯА, ШАЗА, УХА, ШУХА-ны ажлын уялдаа холбоог мэдээллээр хангаж ажиллах.
- 17.НШУЗТ-д мэдээ мэдээллийг тогтмол өгч, авсан мэдээллийн дагуу шуурхай ажлыг зохион байгуулж ажиллах.

18. Гадуур ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа бэртэж, гэмтэх, бусдын зүй бус үйлдэлд өртөх аюул эрсдэлээс сэргийлж анхаарал болгоомжтой ажиллах.
19. Ажилтан таны биеийн байдал тавгүйрхсэн, даралт ихсэн үед өөрийн удирдлагад мэдэгдэж эмнэлгийн анхны тусlamж авч ээлжид гарагүй байх.
20. Таньд тулгарсан эсвэл илэрсэн аливаа аюул, аюултай байж болох нөхцөл байдлын талаар байгууллагын ХАБЭА-н инженерт шууд мэдэгдэх.
21. Ажилтан та ажлын цагаар, байранд ажлын үнэмлэхийг биедээ тогтмол авч явж байх.
22. Ажилдаа согтуу ирэх, ажлын байранд согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэхгүй байх.
23. Диспетчерийн машинаар зорчихдоо хаалганд гар, хөлөө хавчуулах, толгойгоо цохих эрсдэлээс сэргийлж анхаарал болгоомжтой явах.
24. Ажилтан та ажил үүргээ гүйцэтгэж явахдаа анхааруулах, сануулах, хориглох таних тэмдгүүдийг сайтар ажиглаж явах шаардлагатай.
25. Газар хөдлөлт, гал гарсан үед авралын гарцыг мэддэг байх. Галын хор ажиллуулах анхан шатны мэдэгдэхүүнтэй байх.
26. Удирдлагаас өгөгдсөн үүрэг даалгаврыг цаг алдахгүй түргэн шуурхай гүйцэтгэдэг байх.
27. Удирдлагад мэдээ, мэдээлэл тайллагнахдаа тодорхой, ойлгомжтой, бичиг хэргийн стандартын дагуу, утга найруулгын алдаагүй байлгах шаардлагатай.

**ДӨЧИН ГУРАВ: хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тэмдэг,
тэмдэглгээнүүд**

➤ САНУУЛАХ ТЭМДЭГ

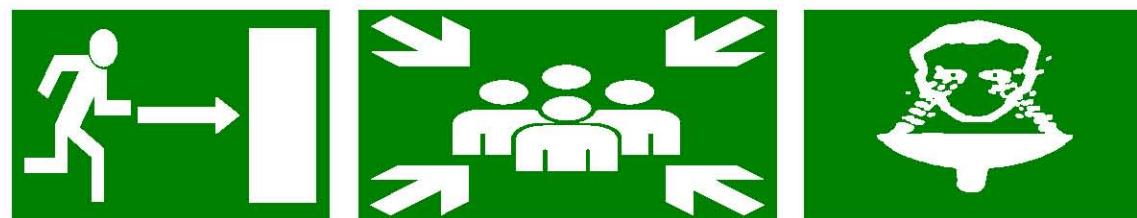
➤ АНХААРУУЛАХ ТЭМДЭГ

➤ ХОРИГЛОХ ТЭМДЭГ

➤ ЗААХ ТЭМДЭГ

ГАРЧИГ

1.	ИНЖЕНЕР, ТЕХНИКЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА	4 - 9
2.	ЦАХИЛГААНЧИДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	10 - 14
3.	ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	15 - 19
4.	МЕХАНИК ЗАСВАРЫН ЦЕХИЙН ТОКАРЬЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	20 - 23
5.	АЧАА ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ, ГАЗРААС УДИРДЛАГАТАЙ ЦАХИЛГААН БУЮУ ГАР ӨРГҮҮРЭЭР АЖИЛЛАХ ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	23 - 24
6.	ЦАХИЛГААН БА ХИЙН ГАГНУУРЫН ҮЕД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	25 - 32
7.	ЦЭВЭР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	33 - 36
8.	БОХИР УСНЫ ШУГАМЫН ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	37 - 40
9.	ЦЭВЭР УСНЫ НАСОС СТАНЦЫН МАШИНИСТЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	41 - 42
10.	УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	43 - 44
11.	УСАН САН УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	45 - 46
12.	УС ТҮГЭЭХ БАЙРНЫ ЗАСВАРЧИНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	47 - 50
13.	МУЖААНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	51 - 55
14.	ХЛОРЖУУЛАХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ОПЕРАТОРЧ, ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	55 - 62
15.	ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	63 - 64
16.	ХИМИЙН ЛАБОРАТОРИД АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	65 - 66
17.	НЯН СУДЛАЛЫН ЛАБОРАТОРИЙН АЖИЛЛАХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	67 - 70
18.	АРИУУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЕИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	71 - 72
19.	ДЭЭЖ АВАГЧ, ШИЛ САВ УГААГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	73
20.	ХЯНАХ ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН ЗАСВАРЧНЫ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	74 - 75
21.	ХЭСЭГ, МЭДЭЭЛЭЛ ЛАВЛАГАА, ТООЛУУРЫН, БОРЛУУЛАЛТЫН ХЭСГИЙН ИНЖЕНЕРҮҮДИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	76
22.	ТООЛУУРЫН ЗААЛТ ҮНШИГЧ, АВЛАГА БАРАГДУУЛАГЧ НАРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	77
23.	ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ ЗАСВАРЧДЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	78 - 79

24. УСНЫ ТООЛУУРЫН ЛАБОРАТОРИД МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	80 - 81
25. ХЭРЭГЛЭГЧДЭД ҮЙЛЧЛЭХ АЛБАНЫ АЖИЛТНУУДЫН ХАБЭА-Н ТАЛААР МӨРДӨХ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	82 - 83
26. ӨРГӨХ МЕХАНИЗМ КРАНААР АЧАА ӨРГӨХ БУУЛГАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	84 - 86
27. УСНЫ МАШИНААР УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	87 - 88
28. ЗУСЛАНГИЙН УС ТҮГЭЭГЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	89
29. ТОГООЧ, ТУСЛАХ ТОГООЧ, ҮЙЛЧЛЭГЧ МӨРДӨХ АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА	90 - 97
30. БОХИР УСНЫ СТАНЦ, САРААЛЖ, ТУНГААГЧ,КУ-Н СТАНЦЫН МАШИНЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	98 - 102
31. ФИЛТҮРПРЕСС , ЛАГ ТАЛБАЙН, ОПЕРАТОР ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	103 - 106
32. АВТО ГАРАШИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	107
33. ЖОЛООЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	108 - 111
34. АВТЫН ЗАСВАРЧНЫХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	112 - 113
35. АККУМЛЯТОРЧНЫХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	114
36. ХИЙ ХУРААГУУРААР АЖИЛЛАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	115 - 116
37. ДУГУЙ ЗАДЛАГЧААР АЖИЛЛАХ ҮЕЙИН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	117 - 118
38. МЕХАНИЗМЫН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	119 - 121
39. АВТО КРАНЫ ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	122 - 125
40. ЦЭВЭРЛЭХ БАЙГУУЛАМЖИЙН ЖОЛООЧИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	126 - 130
41. ҮЙЛЧЛЭГЧИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАРЧИЛГАА.....	131
42. ДИСПЕТЧЕР, ОПЕРАТОРЫН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГААНЫ ЗААВАР, ЗААВАРЧИЛГАА.....	132 - 133
43. ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ТЭМДЭГ, ТЭМДЭГЛГЭЭНҮҮД.....	134

ХЯНАСАН:

ИБХ-Н ДАРГА

Н. ОДХҮҮ

YAXX-Н ДАРГА

У. ЛХАМСҮРЭН

УХА-НЫ ДАРГА

С. АМАРСАНАА

ЦБА-НЫ ДАРГА

Ц. БОЛД

ШАЗА-НЫ ДАРГА

Д. ЭРДЭНЭБАТ

ХҮА-НЫ ДАРГА

Ц. БАЯНЗУЛ

ССТ-Н МЕНЕЖЕР

О. БАТСҮХ

УТЛ-Н ДАРГА

Н. ЦЭВЭГ-ОЧИР

ШУХА-НЫ ДАРГА

Б. БААТАРХУЯГ

ЗУХА-НЫ ДАРГА

С. ОДГЭРЭЛ

МТАН-Н МЕНЕЖЕР

Д. ОДСҮРЭН

АБ-Н ДАРГА

Л. ЭНХТӨГС

УЦБ-Н ДАРГА

Б. АЛТАНХҮҮ

БХУСАТ-НЫ ДАРГА

Г. БАТХИШИГ

БГУСАТ-НЫ ДАРГА

Д. ЭРДЭНЭ-ОЧИР

ССТ-Н СУРГАЛТЫН ИНЖЕНЕР

Т. БАТЦООЖ

БОЛОВСРУУЛСАН:

YAXX-Н ХАБЭА-Н ИНЖЕНЕР

С. ЗАГДБАЗАР

